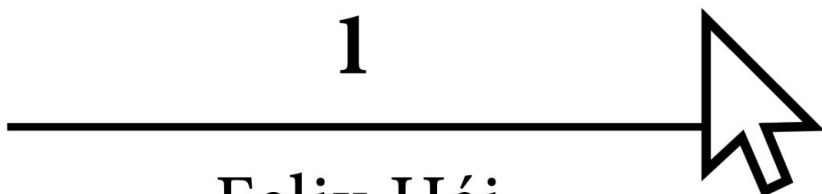

Městská knihovna v Praze

Školák Kája Mařík

1

Felix Háj

Praha

2016

e-kniha

Městská knihovna v Praze

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Zpřístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Školák Kája Mařík

1

Felix Háj

Znění tohoto textu vychází z díla Školák Kája Mařík tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Občanská tiskárna v roce 1943 (HÁJ, Felix. *Školák Kája Mařík. Díl I.* 11. vyd. Brno: Občanská tiskárna, 1943.).

Text byl získán v elektronické podobě z webových stránek skolakkajamarik.cz.

Autorkou ilustrace na obálce e-knihy je Eva Kotlandová.

Text díla (Felix Háj: Školák Kája Mařík 1) publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

HÁJ, Felix. *Školák Kája Mařík 1* [online]. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2016 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. ISBN 978-80-7532-367-5 (pdf). Dostupné z: http://web2.mlp.cz/koweb/00/04/29/10/99/skolak_kaja_marik_1.pdf.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 2. 12. 2016.

Upozornění pro čtenáře

Tato e-kniha obsahuje poznámky pod čarou, které nejsou hypertextově provázány.

Text poznámky pod čarou je umístěn na dolním okraji každé stránky, ve které je v textu zvýrazněno číslo poznámky pod čarou (např.: Text⁰).

⁰ Text poznámky pod čarou.

OBSAH

Upozornění pro čtenáře	5
1. Kájův první den školy	9
2. Kája utíká ze školy	12
3. Příhoda s rozinkami a Štědrý den	14
4. Kájovy další vánoční příhody. Jeho pohádka o „vembloudech“	24
5. Prvně na ledě	28
6. Zdeň stůně	31
7. Jak Kája „vykuřoval“	35
8. Putování s hromničkou	48
9. Popeleční středa	57
10. Marjánka šafářovic	63
11. Kája s housaty	67
12. Kája pase	70
13. Kája a Zdeň jdou na „kočičky“	73
14. Kája dodává Zdeně chuti k jídlu	78
15. Kája otužuje Zdeňu	82
16. Kája učí Zdeňu kotrmelcům a zaklejení	87
17. Pan lesní vyplácí kluky	90
18. Květná neděle	94
19. Začátek pašijového týdne	100
20. Velký pátek	102
21. Bílá sobota	107
22. Vzkříšení	111
23. Pan inspektor a pan faktor	114
24. Kája nese do školy zabitou zmiji, a přijde pan inspektor ..	119
25. Kája by rád na výlet	122
26. Kája pojedje na Karlův Týn	128
27. Kájovy dojmy	133
28. Smrt Frantíkova	139
29. Přijede pan vikář. Kája se Zdeňou hlídají Marjánku	143
30. Kája si kupuje kudlu	147

31. Kájovy přípravy ke zkoušce	151
32. Kája se hlásí	155
33. „Norčata“ a „krajka“	160
34. Kája vaří a stýská se mu	164
35. Kája chce na Svatou Horu.....	170
36. Před Božím tělem.....	173
37. Kája se Zdeňou prohlíží „kanón“	179
38. Kája a starý Vinkler	185
39. Boží tělo.....	189
40. Kája bude mít přivítání na Svaté Hoře	195
41. Poutníci jedou na Svatou Horu.....	204
42. Ztratil se na Svaté Hoře.....	208
43. Kája kupuje	214
44. Návrat ze Svaté Hory	222
45. Škrkavka a konec školního roku.....	223

Připsáno Vildovi Wágnerovi

1. Kájův první den školy

Maminka Káji Maříka chystala svého nejmladšího synka k zápisu do 1. třídy obecné školy. Tatínek, hajný Mařík, byl vysoké postavy, silný v ramenou, měl dlouhý šedivý plnovous. Pobízela: „Tak už, maminko, abychom vyšli; máme hodinu cesty, ať včas ještě dojdeme do kostela.“

Maminka Káju pokřižovala a posledně ho napomenula: „Kájo, buď hodný, nezlob a zastav se u tety Albíny, aby si přišla pro tu husu! Každého pozdrav! A ne, abys rukávem utřel nos! Máš v kapsičce šátek. A už s Pánem Bohem jděte!“

Kájovi se nechtělo. Dodneška vyrůstal na samotě, v lese, v zahradě. Maminka prominula mu víc než ostatním, už odrostlým. Tatínek byl skoro celý den v lese, a Kája, když slyšel, že musí do školy, zavrtěl kučeravou hlavičkou a řekl rozhodně: „Ba ne, mami! Já do školy nepůjdu. Nemám na to kdy!“

Trvalo dlouho, než Kája pochopil, že musí. A když řekla maminka: „Za týden půjdeš,“ ohrnul červený rtík a usmál se: „Jéje, za týden, to je ještě doba! Mami, to je asi jako rok?“ A vyběhl do lesa.

Ale týden se překlónil jako hodina, a dnes tedy přišel den, v němž Kája vyšel s otcem do školy. Jediné, co ho utěšovalo, byly kapsičky, které mu maminka na bundičce i v kalhotkách musila ušít. Liboval si: „Tatínku, to už jsem jako velkej pán. Mám sto kapes.“

„Sto?“ ptal se otec. „Máš tři.“

„A to je víc než sto, tatí?“

„Počkej, tomu se ve škole naučíš!“

Kája poskakoval vedle tatínka a zdál se býti podle jeho vysoké, statné postavy jako hříbeček pod doubkem. Jenže nebyl tak nehybný jako hříbeček.

Jak se ukázala věž kostela, zastavil se Kája: „Tati, já tam přece nepůjdu! Pojd'te, vrátíme se! Mamince je beztoho doma smutno. Já tam ve škole nevydržím sedět!“

„A to by tak bylo, Kájo! Jen pěkně pojď! Nic se neboj! Kdyby se ti ve škole nelíbilo, nesu panu učiteli zázračnou mast. Tou tě pomázne a hned se ti bude ve škole líbiti.“

„Mast, tatínku? A kde ji máte?“

„Pod kabátem, synáčku, tu nesmí ofouknout vítr.“

Sezváněli do kostela, když vcházeli oba na náměstí. Kája znal v městě jen kostel, kam ho někdy v neděli vzali rodiče s sebou. Pod kostelem znal krámek tety Albíny, pekařky.

„Hezky si narovnej kapsy a pojď! To budou kluci koukat, že už máš kapsy.“

Kája se usmál: „A což kdyby věděl tatínek, že mám v každé kapse něco? V jedné malou žabičku, tu zelenou, v druhé ve škatulce pár chlupatých housenek, a v třetí na bundičce – střevlíky!“

Usmál se blaženě a vcházel s otcem do kostela. Tam bylo plno dětí. U mřížek se jich jen hemžilo. Hajný postrčil Káju mezi ně, sám sedl do první lavice: „Musím dát pozor na toho našeho divocha.“

Po mši svaté šli do školy. Mařík představil Káju: „Prosím, vedu synka k zápisu. Karel Mařík se jmenuje, ale Kája mu říkáme. Neuměl vyslovit Karel. Když o sobě mluvil, říkal vždycky: ‚Já Kája,‘ a už mu to zůstalo. Prosím pěkně, pane učiteli, je to dítě lesa, je skoro pořád mimo domov, divoch je to. Aby s ním něco pořídili, mast jim na něj nesu,“ a vytahoval zpod burnusu hned tři pěkné svižné proutky.

„Snad toho nebude třeba,“ usmál se pan učitel, jemuž se čiperný Kája s velkýma černýma očima naráz zalíbil.

„Bude, bude, pane učiteli. Jen masti nešetřejí! U nás v lese dost jí roste.“

Po zápisu napomenul Káju a odcházel.

Kájovi se zatím ve škole náramně líbilo. Sedl na vykázané místo a rozhlížel se třídou.

„To je to tu velké,“ myslil si, „jako celá naše hájovna. V prostředku kříž jako u nás doma, obrázky – moc hezké obrázky.“

Pan učitel píše, pořád píše, najednou vstává a ptá se: „Kdopak z vás se umí modlit Otčenáš?“

Kája vyskočí: „Já, a taky Věřím v Boha a Zdravas, Královno, Andělíčku, a já, pane učiteli, umím modlitbiček – vo co, že jich neumíte tolik jako já?“

Pan učitel se usmál a počítal zdvižené ruce: „Tedy všichni. Dobře. Pomodlíme se!“ A modlili se Otčenáš.

Potom už musilo být ticho, a to se Kájovi nelíbilo. Chvíli poslouchal, ještě chvíli se rozhlížel, a najednou si vzpomněl, že ještě dnes neviděl ani jednu veverku, ani jednoho králíka. Vzpomněl si také, že tatínek přinesl panu učiteli lískovky. Tamhle ležely na skříni zcela tiše, však kdyby pan učitel vzal jednu do ruky a někoho s ní šlehl, panečku, to by bylo zpěvu! Doma také jich mají na almárce zásobu. To byla ta masť! O tu moc nestál. Té je doma dost. Pěťa, pes honící, také ho jistě hledá. Nic platno, musí domů. Smáček v ruce čepici a jako šipka z lavice.

„Kampak?“ zavolal pan učitel.

„Už mne to tu mrzí. Musím domů! Nemám kdy!“

Dveře za ním přiklaply, a než se pan učitel za ním rozběhl, byl už Kája v druhé ulici. Nejdřív utíkal, pak šel poklusem, a za městem zmírnil krok.

„Měl jsem vyřídít tetě, aby si přišla pro husu. Musím se vrátit!“ Rozhlédl se opatrně. Nikdo za ním nešel. Vzal to zčerstva ulicí ke kostelu. Otevřel dveře u krámku tety Albíny, zvonek zadrnčel, to byla krása! Co se tatínka naprosil, aby také koupil zvonek nade dveře, nic platno!

Otevřel a zavřel dveře několikrát a kochal se v libém znění zvonku. Teta vyšla: „Pěkně vítám, školáčku, to jsem si hned myslila, žeš to ty. A to vás brzo pan učitel pustil!“

Kája se zarazil: „Ba ne, teta, on nás nepustil, já šel sám. A máte si přijít pro tu husu!“

„Tak ty jsi utekl, no, to je pěkné! Tak jen běž a vyříd', že v neděli přijdu!“

Kája vyšel. Ani housku nedostal a pomalu se vlekl domů. To byl první den jeho školy.

2. Kája utíká ze školy

Ze školy šel Kája k domovu čím dál pomaleji. Neměl žádné radosti. Myslel na tetu. Jak mu to řekla? Že utekl? Ale ne, on neutekl, jen už ho to ve škole mrzelo, proto šel.

Když ho to už mrzivalo pozorovat ptáky a veverky v lese, šel domů. A když ho doma omrzelo stavět ze špalíček od strýčka truhláře, šel do lesa. Dnes ho to omrzelo ve škole, tak šel domů. Sedl si na pařez a zamyslel se. Sáh po žabičce do kapsy, byla tam. Zatřepal krabičkou se střevlíky, byli tam. I housenky byly na svém místě. Vida! Ani to klukům nemohl ukázat. Neměl kdy. Pořád pan učitel něco povídal. Že ho to také nemrzí! Vytáhl ve škole jednu škatulku s brouky, maličko ji otevřel a přistrčil pod nos té holce, co před ním seděla. Ale ta vypískla a pan učitel uhodil rukou do stolu a zavolal: „Ticho!“

„Inu, hloupá holka! Holky jsou všechny hloupé,“ myslel si Kája. Když byl ještě malý, říkával mamince: „Mami, kdybych tak měl sestřičku!“

A maminka odpovídala: „Nedopouštěj Pán Bůh! Ta by od tebe zkusila!“

Ale od té doby, co už je velký, protože má kapsy, nechce o sestřičce ani slyšet. Beztoho by byla zrovna tak hloupá jako pánovic Zdeň. Pánovic, to byli lesmistrovic.

Když vzácná paní — tak se jí říkalo — pro něj poslala, že je Zdeně smutno, aby si šel s ní hrát, byl z toho rámus. Vzácná paní dala mu svačinu — panečku, ještě teď se Kája ulizoval —, to nebyla praženka ani káva, kterou maminka vařila jen v neděli! Bylo to husté, sladké, hnědé. Zdeň řekla, že je to „čikuláda“, tu by pil hned. A k tomu dostal takové vykládané koláčky. Zakousl se do nich, ale jen se to drobilo. Takové maminka nedělá. A když se hezky najedl, řekla vzácná paní: „Jděte si na zahradu a hraj si se Zdeňou!“

Tak šli a Zdeň si sedla pod strom. Kája vytáhl několik krabiček zpod bundičky. Tenkrát ještě neměl kapes. Do klína naložil jí housenky a ty malé žabičky, co jich je plno po dešti. Zdeň začala

ječť a křičet, vzácná paní běžela do zahrady a on druhým východem k lesu.

Přišel domů a řekl: „Já už nechci sestřičku. Bála by se housenek a brouků jako Zdeňka.“

Maminka spráskla ruce: „Tys dal Zdeničce housenky a žabičky? Což kdyby z toho dostala psotník? No počkej, jestli bude vzácná paní žalovat!“

„Copak tu děláš, Kájo?“ ozval se za ním hlas. Kája sebou trhl a obrátil oči po hlase.

„Hele, strejček hajnej z Loškova! No jo, já byl ve škole, strejčku.“

„A že vás tak brzo pan učitel pustil? Náš Vašek ještě doma není. A šli jsme přece ráno před vámi.“

„Vašek tam ještě sedí, ale mne už to mrzelo, tak jsem šel domů.“

„Á,“ hvízdal hajný, „to se nesmí, Kájo! Škola není les ani hajnovna, aby ses mohl zvednout a jít, kdy chceš. Tam musíš sedět, pokud vás pan učitel všechny najednou nepustí. To budou doma mít malou radost. Kdybych teď potkal někde Vaška, dostane pár přes záda, víš? A musí zpátky! No, opatruj tě Pán Bůh!“

„Dejž to Pán Bůh!“ vzdychl Kája, a najednou ho pařez páčil a on vykročil k domovu.

Široká lesní klenba se před ním otevřela. Už byl v „jejich“ lese. Znal každý strom. Tamhle na těch pařezech za pár dní porostou václavky. Tamhle se červenají muchomůrky, rád by je nakopl, ale tatínek se vždycky moc zlobil, když tak Kája udělal, a zakázal mu to. Panečku, ty by se rozstříkly! Má dnes cvočkové boty.

Přiloudal se k hájovně. Pes se k němu rozběhl, div ho neporazil. Ale maminka vyšla a podivila se: „Ty už jsi tady? To je brzo! Poslouchej, neutekl jsi ze školy?“

Kája zůstal stát u plotu a myslil si: „Ta naše maminka všechno uhodne. Včera byl u dolů, přinesl domů boty plné červené hlíny, a maminka hned uhodla: „Tys nepásl, tys byl v dolech!“

„Tak co, školáku,“ zahřměl nad ním hlas, který nejmíň čekal, hlas otcův. „Tys utekl, co?“

Ani sám Kája neví, jak se dostal za plot a kdeže hned byla pohotově ta oblíbená tatínkova masť, a už měl výslužku pod zády: „Abys podruhé neutíkal!“

A aby smutku nebylo konce, řekl tatínek: „Maminko, dnes dostane Kája k obědu jen malý kousíček rozpíčku!“

Rozpíčky! Dnes mají rozpíčky! Ty jsou ještě lepší než „čikuláda“. Maminka do nich dává trnková povidla, říká, „u nás to tak dělají“. Křupou jak lískové oříšky. Kája dostal vždycky dva. Byly veliké jako točenice, ale on oba zmohl. Dnes tatínek řekl: „Dostane jen malý kousek!“

S tatínkem nejsou žerty, to je jisté. A maminka bez tatínka nic neudělá, to ví dávno. Třeba by si ráda poslední sousto od úst utrhlá a dala, když řekne tatínek: „Nedáš, maminko!“, nedá.

„To jsem mohl raději v té škole zůstat,“ myslil si Kája. „A ona to přece nebude jen legrace. Škola není les ani hajnovna!“ řekl strýček hajný.

Kája, na dvakrát se zakousnul do kousku rozpíčku, si umiňoval, že už víckrát ze školy neuteče.

3. Příhoda s rozinkami a Štědrý den

Kája už pochopil, že škola není les. Co ho ve škole zachytlo, bylo náboženství. Pan farář vykládal jim o ráji, o Bohu, o stvoření světa, a Kájovy oči nespustily se z jeho rtů. Už mnoho z toho doma slyšel, ale takhle pěkně nikdo to povědět neuměl jako pan farář.

O andělu strážném slyšel, jak Bůh každému člověku jednoho posílá, aby ho chránil zlého, a ten anděl že se usmívá, když jsme hodní, a pláče, když jsme zlí. A tu se hlásil a řekl panu faráři: „Prosím, teta pekařovic říká, já že mám dva anděle strážné, jinak že už dávno bych si byl někde zlámal vaz.“

Pan farář se jen maličko usmál a odpověděl: „To ty asi moc zlobíš!“ Měl rád Káju, protože překvapoval jasným úsudkem.

Když jednou pan farář byl ze školy narychlo odvolán k nemocnému, byla místo něho tu hodinu od pana řídícího poslána

jeho dcera, Ioni z ústavu vyšlá a dosud bez místa. Ta se Kájovi nic nelíbila. Ohrnul rtíky a řekl si v duchu: „Kdepak holka, to nic není! Vlasy má ustrížené jako kluk, sukně má. Ta nám toho asi moc nepoví!“ Zlobil se, že musil pan farář přerušit zajímavý výklad, ale čekala ho veliká radost.

Pan farář se vrátil. Nesl do školy i velikou brašnu a dokončil hodinu v klerice. Tenkrát se zdálo Kájovi, že pan farář je tím nejvznešenějším a nejkrásnějším člověkem na světě.

Byl „s Pánem Bohem“. Kája ví, co to je.

Jednou maminka zle stonala. Také u nich byl pan farář a šel tak, jak by svatý z oltáře sestoupil. Doma měli vydrhnutou podlahu a tatínek přinesl z lesa zakrslé, ale pěkně zelené smrčky, postavil je do koutů světnice, stůl přikryl bílým ubrusem, nad kropenku dal svazek žitných klasů, zapálil na chodbě „františka“ a řekl Kájovi: „Pan farář přijde s Pánem Bohem.“

Tenkrát také měl tuhle brašnu, a dnes visela na hřebíku u dveří. Když je pan farář po hodině ze školy vedl, zavěsil si ji na ruku. Kája se k němu přiblížil a zašeptal: „Prosím, já bych tu brašnu nesl, ju?“

Pan farář mu ji svěřil a Kája se nadnášel, pár kroků před ním šel a u kostela se zastavil. Pokřičoval se, jak maminka ho učila: „Když jdeš kolem kostela, smekni, pokřičuj se a pomysli si: Jdu kolem domu Božího, ve svatostánku přebývá Kristus a žehná těm, kteří jdou kolem kostela.“ Pokřičoval se, smekl čepici a dvěma kroky byl u dveří chrámových. Zaklepal ohnutým ukazovákem a pan farář se zeptal: „Proč klepáš, Kájo?“

„Myslím si,“ odpověděl Kája, „že tady zvostáváte.“

„Tady ne, hochu, jdi ještě chodníčkem tam k těm vratům!“ Na faře dostal Kája od matky pana faráře jablíčka a buchtu a od pana faráře obrázek anděla strážce. Ten den už odpoledne ve škole nebyl. Uháněl domů a cestou tisíc myšlenek hlavičkou se mu honilo.

„Pan farář nezůstává v kostele. Pan farář má maminku jako já! Mám obrázek a jablíčka a buchtu.“ A tohle všecko vykřikoval už za plotem jejich dvorku. A tenkrát nikdo nehuboval, že na odpolední

školu zapomněl, protože všichni chápali, že pro Kájovo srdíčko bylo to mnoho radostí, kterých se dnes dočkal.

Kája přišel po čase domů velmi zamyšlen: „Co říkáte, mami, nadělí Ježíšek, nebo nenadělí? Já bych rád u jesliček našel foukací harmoniku a tahacího panáka; jak se potáhne za špagátek, on roztáhne ruce i nohy.“

„To bys, hochu zlatý, musil moc poslouchat,“ mínila matka.

A Kája poslouchal. Tatínek se šel ptát do školy. Samou chválu slyšel. O různém nevinném čtveráctví Kájově se pan řídící ani nezmínil. Pan farář řekl přímo: „Dobře ho vychováváte, k Bohu vedete; nezarmoutí vás.“

Tatínek přišel domů, usmíval se promrzlými vousy a snášel z půdy jesličky. Ještě pár figurek vyřezal a přidal, a teď se už Kája večer modlil u jesliček. Když se domodlil, ještě přidával dva Otčenášky. Jeden na to, aby dostal foukací harmoniku, druhý, aby Ježíšek přidal tahacího panáka.

Ve škole, v kostele, doma, všude bylo znát, že je před vánočními svátky. Pan řídící s nimi zpíval koledu:

„Z jedné strany chvojka,
z druhé borověnka,
pásli ovce pastuškové,
jedli kaši z hrnka.“

Kája se hlásil: „Prosím, já také umím koledu.“

„Zapívej tedy!“ řekl pan řídící.

A Kája čistým, jasným hláskem zpíval:

„Vzhůru, bratři, vstávejte
a svá stáda shánějte!“

Zpíval dál a všichni tiše poslouchali. Starý pan řídící ve vzpomínkách viděl se v kostelíku rodného městečka, když byl

takovým hošíkem jako Kája. Tenkrát také zpíval s ostatními tuhle koledu.

Kája po první spustil druhou a třetí, a za dveřmi už stál pan farář, který šel učit náboženství, a také poslouchal, a také vzpomínal, protože to, co Kája zpíval, byly prastaré koledy z Kutnohorska, jeho rodného kraje, a tady je zpívat nikde neslyšel. Když Kája začal ještě „Radostnou novinu“, už pan farář neodolal, potichu otevřel, aniž ho kdo zpozoroval, a pan řídící právě začal druhý hlas a pan farář třetí. Kája v tom nadšení ani si toho nevšiml. Až když skončil a kolem se rozhlédl, uviděl pana faráře a honem řekl: „A jéje, důstojný pán už je tady. Pochválen Pán Ježíš Kristus! To to uteklo s tím zpíváním.“

Když přišel Kája domů, řekl: „Maminko, dnes to bylo ve škole jako v kostele. Zpíval pan farář a pan řídící...“

„To věřím,“ vpadla mu do řeči matka, „to jsou zpěváci!“

„– a já, maminko,“ dodal Kája.

„Ty? No, pěkně začínáš lhát! S tebou by zpíval pan farář a pan řídící, to zrovna!“

„No, už je to tak, maminko, a mám hrozný hlad!“

Ale i maminka se dověděla, že skutečně Kája zpíval, a řekla mu: „Povídala Cilka Novejch, žes opravdu zpíval. Vidíš, křivdila jsem ti.“

„To je tak, mami, když se nevěří vlastním, ale cizím.“

V kostele stály jesle – učiněný zázrak. Hvězda nad nimi se třpytila.

„Ta, panečku,“ tvrdil Kája, „je opravdovsky zlatá. Vždyť se svítí jako zlatá miska, když ji pan farář na oltáři v rukou překládá. A pastýřů a zvířátek...“ a Kája nestačil doma povídat.

Už i doma bylo cítit, že se blíží velký svátek. Maminka vydrhla obě světnice, tatínek donesl choje, všelijaké kornoutky teta pekařovic přinesla, jen před Kájou se nic nedělalo.

Maminka zapoměla na pár rozinek do vánočky. Pověřila touto důležitou posílkou Káju. Zavázala mu do cípku kapesníčku korunu a poručila: „Koupíš u Štulce za korunu rozinky, ale ne abys je ujídal po cestě! To víš, že bych to poznala!“

Kája šel do školy jako král do boje, který si umínil, že vyhraje. Ani se na rozinky nepodívá! Ani kornoutku neotevře! Dá si jej v krámku převázat. Rozinky! Už se ani dobře nepamatuje, jak chutnají! Bodejť, už ví! Tenkrát na faře dostal buchtu s rozinkami – maminka to řekla –, ale, panečku, ty sládlý! Jako když do medu kousne. Každá byla jako malinká třešinka. Kája spolkl sliny. Však se ani nepodívá.

Po vyučování rovnou namířil k Štulcovi, dobrému známému tatínka: „Tak pochválen buď Pán Ježíš Kristus, pane Štule, že tatínek s maminkou pozdravujou, abyste poslal za korunu rozinky.“

Štule se usmíval. Měl Kájů velmi rád: „Ty už sám nakupuješ? Podívejme se!“ A vážil rozinky.

Kája se pozorně díval: „Jsou nějak scvrklé, pane Štule!“

„Ty nabydou v těstě, Kájó, ale ne abys je po cestě snědl!“ Dal mu kornoutek a sáhl rukou do zásuvky: „Tu máš na cestu, rozinek jsem ti přidal.“ V Kájově čepici zabělelo se burskými oříšky.

„Tak zaplať Pán Bůh a s Pánem Bohem!“ Oříšky dal do kapsy, kornout držel v ruce. „To je toho málo za korunu, a to ještě pan Štule přidal.“ Vstrčil kornoutek do kapsy a vzal si oříšek. „Vida, je tu jedna rozinka, tu si sním.“ Překousl ji ve zdravých zoubkách a nechal ji chvíli ležet na jazyku.

„Panečku, to je dobrota! Ten pan Štule má časy! Může jíst celý den rozinky. I v pátek!“

Byl už v lesa. „Jen jestli se v kapse nerozmačkají! Musím se podívat!“ Kornoutek byl pomačkaný! Srovnal jej a zvolnil krok. Jednu by si snad mohl vzít a sníst. Kolikpak asi pan Štule přidal? Snad pět! To jistě. Vezme si dvě. Jak to řekl? „Přidal jsem ti.“ Ne mamince, jemu přidal. To si smí vzít. Rozbalil kornoutek a vzal si dvě rozinky. Inu, bude se učit panem Štulem a bude jíst celý den rozinky. Je jich do vánoček škoda. Rozběhnou se tam jako nic. Ještě by si mohl vzít tři.

A než přešel lesem, scvrkl se kornoutek žalostně na polovinu. Lekl se. Už je zle! Už to maminka pozná! Co teď? Rozběhl se zpátky a rovnou k Štulecům, slzy v očích.

„Pane Štulc...“ ale ten tu nebyl, a příručí ho odbyl, ač se chtěl kajicně vyznat.

Vyběhl z krámu. Kdo by mu dal pár rozinek, aby byl zas kornoutek plný? Tenkrát měl tu buchtu z fary. Dlouho se nerozmýšlel. S pláčem vběhl po schodech k farské kuchyni. Pozdravit zapomněl, zaslzené oči otočil po matce pana faráře. Zapomněl, jak ji má pojmenovat, a vzlykavě prosil: „Teta, prosím vás, dejte mi pár rozinek. Já jich nesl domů za korunu a trochu jsem jich snědl. Moc bych doma dostal. Já vám to oplatím, až budu mít.“

Vlídna stařenka se usmívala, pohladila Káju po kučeravých vlasech a řekla: „Dám ti, hochu, ale nikdy už nebuď tak mlsný!“

„Ba ne, teta,“ řekl ještě Kája v pláči.

Stará paní vzala heboučký bílý sáček, naplnila jej rozinkami, pomačkaný, zpola vyprázdněný kornoutek mu vrátila. „Ty si dojez, a tohle dej mamince a příznej se!“

„Tak Pán Bůh naděl stokrát víc!“ A jen se mu hlavička mezi dveřmi zatřásla. Běžel k domovu a v rukou tiskl bílý sáček.

Maminka už čekala a metla ležela vyzývavě na stole: „Kde máš rozinky?“

„Tady, maminko,“ a položil na stůl sáček.

Matka se spokojeně usmála: „Ten ti dobře navázil.“

Kája se měl přiznat, ale metla ještě ležela na stole a maminka měla tolik práce. Nechá to až po svátcích.

Ráno o Štědrém dnu nalila maminka jen tak dva hlty kávy do hrnečku a řekla: „Dnes se musíš postit, abys viděl večer zlaté prasátko!“

A Kája se opravdu postil a pozoroval tatínka, jak z kůry cosi vykrajuje, přiřezává, kolem otvory jak hrášky dělá. „Vida, má to podobu prasátka, ale zlaté to není,“ pomyslíl si.

Maminka prala houby, vařila krupky, chystala „kubu“. U jesliček bylo celý den světélko. S večerem, když už Kájovi kručelo v útrokách, otec rozsvítil, nad lampou podržel to z tmavé kůry vyřezané prasátko, a na stropě skutečně se ukázalo zlaté.

„To proto vidíš,“ podotkl otec, „že jsi se postil. A teď povečeříme, a potom se smíš podívat vedle do jizby k jesličkám.“

Pomodlili se a Kája pořád viděl zlaté prasátko, jak se míhalo na stropě.

Nejdřív jedli „kubu“, potom přinesla maminka vdolky a na talíři „muziku“: uvařené sušené švestky, hrušky, čtvrtky jablek i pár třešní. I pár jablíček a ořechů přidala, ale Kája už jen se díval po druhých dveřích. Konečně směl vejít. Oči mu svítily. Ano, u jeslíček ležela foukací harmonika a tahací panák. Hned klekl a modlil se, a potom teprve zkoušel harmoniku.

„Panečku, ta byla ještě lepší než rozinky!“ A panák, jak se za motouzek zatáhlo, roztahoval ruce i nohy, a dokonce i hlavu točil...

Než byl čas jít na půlnoční, nedal obojí z ruky. Když nenatahoval panáka, zkoušel harmoniku. Ale když řekl tatínek: „Je čas vyjít,“ vklouzl do kabátku a srdíčko mu zabuchalo: Co chtěl, oč prosil, dostal. A přece byl darebný! Rozinky napolo snědl, slíbil se přiznat, ještě tak neučinil, ale hned po svátcích všechno mamince poví.

Jak otevřeli dveře, když chtěli jít na půlnoční, celá závěj sněhu se proti nim zdvihla a až do síňky zalehla.

„Nic platno,“ řekl hajný. „Kája musí na záda, zapadl by.“

V Kájovi srdíčko poskočilo radostí: „To budu dělat pána!“

A jak už byl na tatínkových zádech, pomyslně si, že nikdo na světě nemá tak hodného tatínka jako on. Jiný by řekl: „Zůstaneš doma!“ Ale jeho tatínek ho nese.

Zatoužil nahlas: „Tatínku, to by bylo hezké, kdybyste mne nosil každý den do školy!“

„Ani bych o to nestál,“ řekl otec. „Už vážíš pěkných pár kilo.“

V kostele bylo tak krásně, že zatahal Kája maminku za sukni a řekl: „Moc hezky mi bylo, když mne tatínek nesl, ale tohle je ještě lepší.“

Co tam bylo světél a lidí! A jak na kruchtě zpívali a hráli! Po kněžských hodinkách tu starodávnou spustili „Co to znamená“, ale jen zpěváci na kruchtě. Kájova ústka se otvírala zároveň se zpěváky, ale maminka mu řekla: „Ne abys zpíval! Zpívají jen velcí!“

Kája se vrtěl v lavici a vydržel poslouchati tíše jen k tomu andělskému sólu: „Sem, sem, sem, pastýři, sem do Betléma brzy.“ Začal zároveň se sólistkami a jeho jasný, čistý hlásek rozběhl se kostelem jako sluneční paprsek. Marně ho maminka napomínala, aby mlčel, marně mu rukou pusy zakrýt chtěla. Ze zadních lavic nad svíčky a sloupky nahýbají se lidé, pátrající po nepoznaném zpěváku. Usmívali se na něj kolemsedící a zašeptali: „To ten hajnejch, Kája, krásně to umí!“

A hajné řekla paní kupcová, co vedle ní seděla: „Jen ho nechte, ten zpěvu nekaží!“

Tak Kája zpíval až do konce koledy.

Jak by pan řídící nepoznal hlásek svého nejlepšího zpěváčka! „Ten už nepovolí,“ řekl si v duchu. „Jen aby při druhém pastýřském sólu nezačal dřív. Jsou tam dva takty mezihry.“

Ale Kája dával pozor a vpadl dobře. Připadalo mu, že nikde jinde nemůže být krásněji jako tady.

Jezulátko v jesličkách, takové růžové se zlatým obroučkem kolem hlavy, jak by se usmívalo. Kája dobře viděl, vždyť seděl v první lavici. A když začali zpěváci „Kyrie“, sepjal ručky, hlavičkou kýval a po Kyrie zatáhl maminku za rukáv: „Maminko, takhle asi zpívají andělé v nebi.“

Ale maminka řekla přísně: „Mlč a modli se!“

Rád by byl poslechl, ale jak se jen mohl modlit, když na kruchtě zpívali čím dál tím krásněji! Rozuměl každému slovu a říkal si v duchu:

„Zpěv je také jako modlení. Ježíšku, odpusť mi to, ale já mám dnes takovou velikou radost, že bych ani jeden Otčenášek nevyříkal. Musím poslouchat.“

Nejvíc mu bylo divné, že to sólo po pozdvihování zpívala slečna řídících. Poznal hned její hlas, a jak přezpívala, odprosíl ji v duchu: „Když nás někdy učíte, nic vás nemám rád, protože to tak neumíte jako pan řídící, ale zpívat umíte. Za to vás mám rád a už víckrát nebudu zlobit, až zas někdy přijdete zastávat svého tatínka.“

Slavná půlnoční byla skončena. Maminka mu pohrozila: „Počkej, tatínek ti dá, že ses pletl do toho zpěvu!“

Ale vtom už se hrnuli zpěváci z kůru a pan řídící volal: „Kájo, Kájo!“

V Kájovi hrklo. Teď to dostane! Tatínek s maminkou ho postrčili před sebou, a už u nich stál pan řídící; usmíval se, pohladil ho a řekl: „Mám radost, Kájo, a mrzí mne, že jsem tě nevzal na kruchtu. Dá-li Pán Bůh, napřesrok už nějaké sólo odzpíváš.“ Potrásl rukou rodičů, slečna řídících se sklonila ke Kájovi, pohladila ho něžně po tvářičkách a řekla: „Až půjdeš zítra z kostela, zastav se ve škole!“

Kája už byl zas na tatíčkových zádech. Svět se mu zdál rájem. Všichni byli na něj tak hodní!

„Tatínku,“ řekl po chvíli, když už za město zašli, „slečna voněla, no, jako anděl.“

Zkrátka Kájovi dnes všechno bylo andělské a nebeské. A tatínek pověděl:

„Raduješ se, já vím. Radujeme se dnes všichni. Ale pamatuj si: Kdybys měl dušičku obtíženou nějakou vinou, nemohla by tvoje radost být tak velká. Jen lidé čistého srdce mohou se dnes radovat. My se také radujeme. Víš, že před týdnem byli jsme s maminkou u správy Boží, a ty nikdy nezapomeň, až budeš větší, před příchodem Spasitelovým zbavit se hříchů!“

Jedno za druhým pohasínalo světlo v rozjásané dušičce Kájově. Nerozuměl sice dost dobře tomu, co tatínek povídal, ale přece si pamatoval: „obtížený vinou“. Zmlkl. Před očima netyčily se mu vysoké černé stromy, ale z malých rozinek rostly velké, už byly jako pecny chleba, už byly jako kola u vozu, sjížděly se k němu ze všech stran.

„Tatínku, co to je – obtížený vinou?“

„No, kdybys lhal, něco zapřel, zlobil, neposlušoval, to všechno je vina, hřích.“

Rozinky vyrostlé ve vozová kola hrozily dotknout se už prokřehlých ruček Kájových.

„Tatínku, prosím vás, nezlujte se! Já jsem ty rozinky napolo vyjedl a teta z fary mi dala jiné, ale řekla, abych se přiznal, a já jsem to neudělal. Tatínku, prosím vás, odpusťte mi, já už to víckrát neudělám!“

A hojné slzy Kájovy padaly za tatínkův límec.

„Děkuj Bohu, Kájo, že tě do toho sněhu nemohu položit. Potrestán být musíš! Mamince to bylo hned divné, že je těch rozinek moc, a ono tedy takhle? Bít tě nebudu v takových svatých dnech, ale pro výstrahu hned teď uklidím harmoniku a panáka a dostaneš to až za tři dny.“

„A maminko, tatínku, už se nezlobíte?“

Maminka odpověděla: „Už ne, ale víckrát nic nezapři! Když se přiznáš, máš polovinu viny odpuštěno.“

Kája ztichl. Po hodné chvíli úporného přemýšlení vyhrkl: „Tak harmoniku by mi mohl tatínek nechat a jen panáka na tři dny zavřít, když jsem se přiznal, a maminka řekla, že je to na polovic.“

Tatínek se ozval: „To by ses, brachu, musil hned přiznat.“

Kája jen vzdychl. Ale světýlka v duši se mu zase už rozsvěcovala. Přiznal se, je mu odpuštěno. Radostně zavýskl. Copak tři dny. To je jako nic! Ale protože pořád byl na štíru s časovými rozměry, zeptal se pro jistotu: „Tatínku, tři dny, to je jako nic, vidíte...?“

„To je třikrát čtyřiaadvacet hodin,“ řekl otec krátce.

Z toho si Kája teprve nic nevybral, jen to slovo „hodina“. Ale každá je jinak dlouhá. To ví ze školy. Když mají psaní, tak je ta hodina jako den. Když mají náboženství nebo čtení, to je jako nic. Pokusil se o dorozumění zřetelnější.

„Tatínku, to je asi jako rok?“

„A jak myslíš, že je dlouhý rok?“

„No, než budou zrát maliny!“

„Rok je tři sta šedesát pět dní,“ zněla odpověď.

Kája už ani nedutl. Jen si myslil: Ti velcí lidé nic neumějí říci pořádně. Kdyby řekl tatínek: Tři dny, ty jsou tak dlouhé jak tři dešťovky, už by věděl, že je to jako nic. Kdyby řekl: jako tři užovky,

to už by byly dlouhé. A kdyby řekl: jako tři stromy, to už by věděl, že to bude moc dlouho trvat, než harmoniku a panáka dostane.

Ale tatínek řekne zrovna tak, jako by mu poručil: „Doběhni mi pro tabák.“ – „tři dni“ to je jako třikrát – už ani neví, kolik těch hodin. Hodina! Co je to hodina? Nekřičí to, nezpívá to, neleze to, vidět to není, sáhnout na to nemůže. Ono to asi bude tak, že velcí, když se chtějí malých zbavit, počítají na hodiny.

Jako mu řekla jednou milostpaní „pánová“: „Kájo, doběhni mi pro koření do města! Do jedenácti tu můžeš být zpátky.“

On to vzal „trapem“ a byl tu za chvíli. Milostpaní páňová se podívala někam po zdi, spráskla ruce a řekla: „To ani není možné, abys už tu byl! Vždyť je teprve čtvrt na jedenáct! To já ti musím dát od cesty.“

Sáhla do kapsy, tam to zazvonilo drobnými, ale on si vzpomněl, co mu nařizovala maminka: „Ne, abys něco vzal od cesty! Tobě záleží na pár krocích! Pěkně řekni: Rádo se stalo, a běž!“ Učinil tak a cestou domů si myslil: „Co bych s penězi dělal? Tatínek říká: ‚Jíst, zaplat’ Pán Bůh, máme co. A pít? Ó jé, v naší studánce je vody, že ji do smrti nevypijem. A peníze? Kdo jich má moc, darmo má strach, aby ho někdo neokradl.“

Je to pravda. Kdyby byl vzal od cesty, mohl ho někdo přepadnout, ale on neměl nic. A kdyby na něj vyrazil loupežník, on by řekl: „Pěkně vítám, pane loupežník, ale já nic nemám.“

V těchto myšlenkách donesl tatínek Kájů domů. Už se mu oči zavíraly, a sotva ulehl, usnul.

4. Kájovy další vánoční příhody. Jeho pohádka o „vembloudech“

Tři dni nebyly ani tři dešťovky, ani tři užovky, ani tři stromy, ale právě jen tři dni. A když maminka konečně dala Kájovi panáka i harmoniku, řekl s radostným povzdechem: „Však už se mi po tom stýskalo, až bych byl plakal.“

Přibyla k tomu ještě jedna hračka: Slon, kterého dostal o Božím hodě ve škole od slečny. Jak mu smáček hrud', zabručel.

Když tam přišel, hned ve dveřích se poklonil a chtěl říci, co mu maminka nařídila. Ale protože z kuchyně byly otevřeny dveře do pokoje, v němž stála vysoká jedle, ověšená přerozmanitými věcmi třpytnými i vábnými, zajíkl se a vyhrkl tak, jak byl zvyklý doma, když někdo přišel: „Pěkně vítám!“

A oči maje obrácené na vánoční stromek, pokračoval: „Tatínek s maminkou pozdravují a posílají trochu lesního medu, a teta, smím se jít podívat na tu krásu?“ obrátil se k paní řídící.

Ta už se upřímně smála, protože věděla z fary o rozinkách i o tetě; a řekla: „Jen jdi, Kájo, Milka tam pro tebe něco má.“

Kája postavil nádobku s medem na stůl a poskočil k pokoji: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus! Teta, to je krása!“

Slečna řídící přitiskla jeho hlavičku k sobě a on se usmál:

„Teta, nebo, já jsem zapomněl, slečno, vy voníte jako anděl.“

A ona odpověděla: „Ty také voníš, Kájo, lesem a zdravím. Mám tu něco pro tebe. Podívej se!“ Dala mu toho slona, smáčkla a on jako by vykřikl.

Kája s očima rozzářenýma se díval: „A cože to je?“

„Slon, Kájo!“

„Tady u nás neběhá, že ne? Tatínek takové zvíře ještě nikdy domů nepřinesl.“

„Tady nežije, Kájo. To je zvíře žijící v cizích krajinách. Ve skutečnosti je vyšší než vaše hájovna.“

„To ne, slečno,“ zavrtěl hlavou. „To by o tom tatínek něco věděl, a nic ještě neříkal!“

„Už ano,“ řekla slečna.

„A kouše?“

„Kdybys mu dal něco dobrého, skouše to. Ale musil bys dáti pozor, aby tě nenabral na kly.“

„Na kly? Co to je, slečno?“

„Tyhle zuby, vidíš? Těmi by nabral tebe i mne, i maminku, i tatínka, a hodil by jedním po druhém jako hračkou!“

„Náš tatínek by se nedal. Ten má flintu. Maminku by možná nabral, protože ta se flinty bojí, a tatínek ji dává vysoko nad dveře a říká: ‚Jakživ to, Kájo, do ruky neber!‘ – A já, já bych utek’.“

„Podívej se, Kájo, tohle, co ti dávám, je věrná podoba obrovského zvířete. Tisíce takových by se daly zhotovit z jeho skutečné velikosti. A teď si prohlédni stromek!“

Srdíčka, kolečka, kominíčkové, mikuláši, čerti, taštičky, veveryky, zajíci, jeleni, žáby, kvočna s kuřaty, a kdož ví, co všecko ještě z „čikulády“ na stromku viselo. Hříby, muchomůrky, prasátka, hadi, a slečna celý veliký sáček naplnila těmi krásnými věcmi a se slonem mu dala.

Přešťastný Kája točil se mezi dveřmi, ukláněl se na všechny strany, ale zase si to rozloučení popletl a jen opakoval, co doma slyšel, když někdo odcházel: „Tak opatruj vás Pán Bůh a zas brzo přijďte!“

Když doma vyložil všechny ty roztodivné věci a smáčkl slonovi hrud', který zabručel, i maminka se trochu lekla a řekla: „To jsou vymoženosti na tom světě! A ty, Kájo, jestli nebudeš hodný, všecko ti to schovám.“

O těchto Vánocích nebylo hodnějšího dítěte nad Káju. Ani jednou nezaběhl k městečku na klouzačku, ani jednou neusnul při modlitbě.

Jen s Péťou, honicím psem, měl nedorozumění. Ukázal mu slona, Péťa zdvihl čumec a podíval se na Káju, jako by chtěl říci: „To nic není.“ Když slona smáčkl, jak se ozval, Péťa ani nemrkl. Ale když mu ukázal Kája čokoládového jelena, než se nadál, udělal Péťa „chlamst“, dvakrát polkl slinu a bylo po jelenu.

Péťa zavrtěl ještě ocasem, olízl se zšíroka, jako by chtěl říci, že to bylo tuze dobré, a v psím svém mozečku nemohl pochopit, že Kája zvedl ruku a uhodil ho po zadečku. Nebolelo ho to ani dost málo. To spíš Kája, jak pleskl, strčil ruku do kapsičky, jak pálila. Péťa se však přece jen urazil. Stáhl ocas mezi nohy a s hlasitým zívnutím šel si lehnout pod píčku.

Mžikal a mrkal tam odtud na Káju, který hlasitě huboval:

„Takový krásný jelínek čikuládový a hloupý Pěťa ho spolkně!“
A honem uklízel svůj krám do krabice, kterou mu maminka přinesla od pana Štulce.

Byla to ale krabice! Víko měla pomalované uvnitř i zevně a Kája, když si od maminky dal vysvětlit, jak se jmenují ta hrbatá zvířata a všechno ostatní, povídal o tom večer pohádku: „Tak byli jednou dva vembloudi.“

„Velbloudi se říká, Kájo,“ opravovala ho maminka.

„Mně se ale lepší říká vembloudi, a nepleťte mne, maminko!“

Maminka seděla u kamen a zašívala Kájovy punčochy. Protože poznala, že Kája je dnes velice přístupný, podotkla: „Prosím tě, Kájo, kde ty punčochy tak trháš? To je hrůza! Budu musít poprosit strýčka kováře, aby ti na kolínka přibil plech.“

Kája pustil z hlavy „vembloudy“ a ptal se: „Bolelo by to, maminko? Když ne, že bych si tam sám došel. Až bych klekl v kostele, to by to vždycky cvaklo jako podkovky.“ Ale hned už byl zase u pohádky: „A ti vembloudi měli zlého tatínka a machocu.“ (Kája často přehodil slova. Chtěl říci „macechu“.) „Mami, mají vembloudi tatínka a maminku?“ zeptal se pro jistotu.

„Asi mají, když říkáš, že byli na ně zlí.“

„Tak oni šli do světa a přišli až k panu Štulcovi. Poklonili se a řekli: ‚Pěkně vítám, pane Štulc. My jsme doma moc biti, tak jsme k vám přišli, abyste si nás tu nechal.‘

Tak pan Štulc řekl: ‚Prosím, rádo se stalo.‘ Vzal hůlčičku a začaroval, vembloudi se zmenšili a přilípli se na víčko téhle krabičky a je jim tady moc dobře. Pořád se dívají na ty čikuládové hvězdičky a kominíčky, kolečka, hříbečky a všechny ty věci a říkají si v noci, když všichni spíme: ‚V hajnovně u Maříků je to lepší, než bylo doma.‘ No, když měli machocu, ani se nedivím, že se jim tam nelíbilo. Vy, mami, neumřete nikdá, vidíte? Ani tatínek! Já bych také potom umřel. To už by nebylo na světě nic. Pěťa by také umřel.“

„O zvířeti se, Kájo, neříká, že umře. To zcepení.“

„Zcepení? – Ba ne, maminko, to nevím, co je, ale umřít, to je, že už pořád leží a nikdá už nemůže jít rozpíčky. Kdy je zas budete dělat?“ obrátil myšlenky na věci světské.

Maminka poznala, že Kája má svou dobrou hodinu, ve které bylo by vhodno vyrukovat s napomenutím. Proto odložila práci a pověděla: „Říkal jsi, Kájo, že neumřeme, tatínek ani já. Ale to všecko je v rukou Božích. Tatínek je pořád v nebezpečství v lese v noci i ve dne. A já – kdybys zlobil, špatně se učil, neposlouchal, utrápila bych se nad tebou a umřela bych jistě brzo...“

Ve světnici zapraskala smolná louč. Kája položil hlavu do maminčina klína a sliboval: „Budu poslouchat, maminko, jen abyste neumřela, ale víte, ono to někdy nejde. Já bych moc rád hned přiběhl, když někdy voláte, ale když mám někdy moc starostí a práce v lese...“

5. Prvně na ledě

„Na zámeckém rybníku už snese,“ hlásil Vojta Brabencovic po ránu ve škole. Všichni věděli, co to znamená. Na zámeckém rybníku už je tak silný led, že snese. A v 10 hodin všichni kluci zamířili od školy vlevo za roh „do stodol“ kolem staré kovárny a rovnou po svahu k rybníku.

Holky rozmýšlivě přešlapovaly před školou. Tonča Kvíčalkovic natřásala si tašku na zádíčkách a zastrčila si světlý pramínek vlásků pod šátek: „Půjdem taky, holky?“

Nanda Troníčková ukousla z krajíce chleba. „Já ne. Vojta Brabencovic mi slíbil, že mě porazí, protože jsem mu špatně napověděla.“

Terina Pachlovic se zatočila dokolečka: „Já dostanu želízka – Harifáxy!“

Tonča se ušklíbla: „My jich máme doma! Já bych je ani nechtěla.“

„Jo, nechtěla! Jen kdybys je dostala! Máte doma kusy starého železa, a ne želízka. Já jdu, pojďte, holky,“ rozhodla se Terina. Běželo jich za ní asi šest. Postavily se dole u rybníka.

Kluci už se rozjžděli po hladké ploše. Jak trošku led zapraskal, výskli si hoši: „To praská mrazem. Holky, pojďte dělat vlak!“ pobízel je Vojta.

Tonča Kvíčalkovic udělala na něj dlouhý nos, Vojta se rozběhl, ale holky už upalovaly. Tak ještě zadupal a vrátil se na led.

Kájovi se tam náramně líbilo. Párkrát sebou švihl, protože stál na ledě prvně, ale za chvíli byl jistější. Než se nadál, přiběhli s pokřikem třetáci. Podle toho věděl, že už musí k obědu. Šel nerad, a jak domů přišel, smutno mu bylo, neboť maminka doma nebyla. Nesla oběd za tatínkem do lesa. Jen Péťa měl velikou radost. Kája vzal z trouby hrneček s polévkou, v kastrůlku měl jáhlovou kaši. Pokřížoval se a slupl oběd jako nic. Péťovi dal čerstvou vodu a vzdychl si upřímně: „A to je tady smutno bez naší maminky!“ Pustil psa zase na dvůr a šel do školy. Měli do dvou a pak rovnou zase k rybníku. Kája chtěl se zrovna rozběhnouti a rozjeti, když přišly od Lážova slečinky a za nimi páni. Každý nesl na řemínku brusle jako nové, lesklé, krásné. Panečku, to by bylo něco!

Kája viděl prvně bruslení a hned si v duchu řekl, že jen tak na botkách to nic není a že by bylo tuze krásné, kdyby měl taky želízka. Kluci vytahovali z kapes svoje želízka, ale ta byla docela jiná než slečinek a pánů. Rezovatá, šrouby netáhly. Vojta Brabencovic měl každé jiné. Jedno s takovým zobanem ke špičce boty, druhé bez zobanu. Některý měl než jedno želízko. Pepík Harvíkovic vytáhl něco jako silnější prkýnko a ukázal je klukům zespodu: „Mám tam zapuštěné želízko.“ A už si to vázal provázkem na střevíc.

„Ju, zapuštěné,“ řekl Kája, „máš tam nůž jen tak.“

„Ty nemáš ani takové!“ odsekl mu Pepík. Omotal si provázek pevně kolem kotníku, vstal, našlápl, pravou nohou se rozjel, levou vedle přidupával, rukama komíhal a křičel: „Ouhá, z cesty!“

Za ním jel Vojta Brabencovic. To s tím zobanem mu drželo, protože měl na ně víc špagátu, ale to, kterému říkal hrdě „Merkúr“, to pořád spadávalo z paty. Tož tu nohu nezdvihl, jen sem tam jí kroutil.

A už vstávali ostatní. Některý měl jen přivázané prkénko, ale radosti měli všichni stejně. Kája se smutně po nich díval. Vojtovi spadl „Merkúr“ a ujížděl po hladkém ledě jaký kus cesty.

„Abys to věděl, už tě nechci!“ rozkřikl se Vojta. „Kluci, který chcete Merkúr, chyťte si!“

Tohle Kája slyšet, div se nepřerazil. Skoro současně s ním přiběhl druhák Lojzík Žemlovic, ale Kája už držel „Merkúr“ v ruce.

„Já na ně dřív sáhl, tak je želízko moje!“ řekl, sedl si na led, vytáhl hrst provázků a kdejaký otvor v „Merkúru“ protahoval a utahoval, až se mu do botičky provázky zařezávaly. Ale to nic nedělá! Má želízko! Bude bruslit! Vstal opatrně, mával rukama, poskakoval levou nohou za pravou, která se šinula po ledové ploše jedna radost. Kájovi oči svítily rozkoší a blahem. Rejdil po rybníku, ani si nevšiml, že se stmívá, že někteří z dospělých už odešli. Zrovna dojel ke kraji, kde led byl ještě slabý. Kdosi z kluků do něho vrazil. Kája popojel, svalil se, led zapraskal a Kájovi koukala z ledové tříště jen hlavička. Lekl se náramně, ale zčerstva nahmátl nohou pevnou půdu. Několik kroků a byl na suchu. Zima ho rozrážela strašlivá. „Merkúr“ se mu uvolnil, stáhl želízko z nohy a hodil na silný led. Kluci tam stáli trochu vyděšeně, když drkotavě zavolal: „Já už to nechci, Vojto!“

Pepík Harvíkovic volal: „Běž honem domů, nebo nastyďneš!“

Kája chtěl běžet, ale šlo to špatně. Prudkým mrazem tuhly mu šaty, zdálo se mu, že i košilka je kus ledu. Vzpomněl si na ten veliký kus cesty domů a řekl si v slzách, že se domů takhle nedostane. „Kam jen půjde, kam půjde oschnout? No, to bude mít maminka malou radost!“ Drkotal zuby, když vyšel ke staré kovárně. „Kam jen půjde? Kdyby to tak Pán Bůh dal a pan řídící nebyl doma! Šel by tam a poprosil, smí-li tam uschnout.“

Protože zrovna je na rohu, už bez váhání jde po můstku do chodby. Bětuška metla. Jen tak se na Káju podívala, jen mu na ramínko sáhla, spráskla ruce, chytla ho do náruče a nesla rovnou do kuchyně: „Podívají se, on se, chudáček, vykoupal, má to na sobě jako roh.“

Paní řídící jen se pokřižovala, honem naložila do kamen, rozhodila v kuchyni Bětuščinu postel, přinesla z pokoje nějaké prádlo, ale, panečku, nemohly honem z chudáka to stáhnouti, jak to bylo zmrzlé. Paní řídící ho celého vysušila ručníky, dala mu takovou dlouhou košilku, „po Milce“, řekla, a sama ho uložila do postele. Bětuška vařila thé pro pocení, a za chvíli jim Kája vypověděl, jak se to stalo.

Bětuška vyběhla ven, kdyby někdo náhodou šel na samoty, aby tam vzkázaly. Štěstí jí přálo. Zrovna tam šel pan Růžička s telegramem do lesovny. Řekla mu, ať Maříkovi nemají strachu, že Kája zůstane dnes přes noc ve škole, že se někde klouzali a má moc promáčené boty. Ale maminka hajná přece přiběhla, přinesla mu jiné šatičky i botičky. To už Kája spal. Hajná tolik děkovala a ráno že zase přijde a Kája dostane svůj díl.

Ale nebylo to zlé. Kája se brzo probudil, a protože mu pranic nebylo, oblékl se do suchého, poděkoval a že ještě doběhne domů. Přišel s takovým pokorným prošením a s takovými sliby, že maminka jen chvíli hubovala a řekla: „Jestli se ještě jednou na ‚čundračku‘ odvážíš, dopadne to hůř. Potrestán ovšem být musíš. Měl jsi dostat novou čepici, nedostaneš nic.“

Kája byl rád, že to dopadlo tak. Na rybník už nešel.

Tatínek mu řekl: „Budeš-li hodný, budeš tam smět, ale až budeš větší. Teď tě jen Bůh nebeský chránil, že jsi vyvázl bez těžké nemoci.“

6. Zdeňha stůně

Po Vánocích uhodilo špatné počasí. Pršelo, lehaly mlhy, v městečku lidé stonali na chřipku. Koncem nezdravě teplého ledna rozstonala se Zdeňha pánovic.

Hajný Mařík přišel domů a pověděl: „Chudák, Zdenička! Kdož ví, jestli to vydrží, je taková slaboučká! Spálu má! Pánovic jsou tolik smutní. Už tu měla dva lékaře.“

Hajná si hned utírala oči cípkiem čisté zástěry: „Chudinka malá, je jako kvíteček útlá a něžná!“

Kája raději viděl, když se maminka zlobila, než když plakala. Ty její slzy pálily ho v srděčku. Pohladil ji po ruce a řekl: „Nic neplačte, maminko! Raději něco dobrého připravte, já natrhám kytičky, sněženky jistě najdu ve stráni, a donesu jí to, chudince.“

„Co by tě to napadlo, Kájo,“ řekl tatínek, „spála je velice zlá, nakažlivá nemoc. Pán mi přísně nakázal, abych ani se vzkazem tě tam neposílal. Zdenička prý leží rozpálená a několikrát už na tebe volala.“

Kájovi zvlhlo v očkách. Byl sice přesvědčen, že holky všechny jsou hloupé, protože se bojí šfovek a brouků, a vzpomněl si, jak tenkrát naložil brouky Zdeničce do klína a ona tolik křičela, až utekl, že potom milostpaní „pánová“ mu vyhubovala, proč Zdeňu děsí, ale ona se zas udobřila, a když k nim přišel, vždycky mu dala nějaký pamlsek.

„Je to sice jen holka,“ uvažoval v duchu, „ale teď chudinka stůně a volá ho.“ Kája si utřel slzičky.

Co to řekl tatínek? Že je to nakažlivá nemoc. Láry-fáry! Pan řídící ve škole také povídal, aby nechodili nikam, kde je tahle nemoc, ale hlavní, aby se nebáli. Čím víc se kdo náказы bojí, tím spíš se rozstůně. Kája se nic nebojí, a proto se mu nic stát nemůž. A na Zdeňu se musí podívat.

Vyběhl do vlhkého, ale teplého podvečera, jímž nezdravota zrovna čišela, a rovnou ke stráni. Studené, zimomřivé, a přece rozkošné sněženky hledal. Našel několik kvítků. Schoval je v sínce pod štoudev, do hrnečka s vodou je tam postavil, a když viděl, že tatínek je už zase v lese a maminka loupá brambory k večeri, otevřel zticha dveře do přístěnku a zase tak tiše zavřel za sebou.

Z prádelníku vyndal svou zamilovanou krabici. Otevřel ji, zadíval se láskyplně na její obsah. Vybere z toho něco nemocné Zdeničce. Jistě bude mít radost.

Ale co? Toho kominíčka z čikulády? Toho má moc rád. Hvězdičku? Hříbečka? Muchomůrku? Nebo tu žabičku rosníčku –

také jistě z čikulády, ale celou obalenou zeleným třpytným papírem? To všecko má tak rád. Což toho mikuláška? Nebo čertíka? Nebo tu taštičku, v níž třpytí se skoro jako dukáty?

Hromádka věcí, jež odkládal stranou, protože je má tuze rád, rostla. Dobral do dna. Rozpačitě se zadíval na hromádku. Vtom mu napadlo, že maminka říká:

„Když chce člověk někomu udělat radost, nesmí mu dát to, co se mu už nelíbí. Takový dárek nestál by za nic.“

On chce udělat Zdeně radost. Rozhodl se rychle. Vybral z hromádky kominíčka, žabku, taštičku, mikuláše s čertíkem, rozložil to po kapsičkách, tiše vyklouzl z přístěnku, sehnul se pod štoudev pro sněženky a vyběhl z hájovny.

Vzal to postranní stezkou a rozběhl se. Za chvíli byl u domu. Zná to tu dokonale. Musí vyčíhat chvilku, až nikdo nebude v pokoji, a vklouznout tam.

Postavil se v dlouhé chodbě za skříň a čekal. Netrvalo ani čtvrt hodiny, otevřely se dveře a milostpaní „pánová“, celá uplakaná, vyšla odtamtud.

„Spí,“ řekla tiše služce, která vycházela na dvůr.

Kájovi zatlouklo prudce srdíčko jako zvoneček. Jako šipka byl u dveří pokoje, stiskl kliku a už byl uvnitř. V pokoji mdle svítala lampa. Po špičkách došel k bílé postýlce. Zdeňka nespala. Měla oči otevřené, a jak ho viděla, usmála se. Podal jí kytičku sněženek, kterou ona hned k rtíkům přitiskla, a na bílou peřinku kladl obsah svých kapsiček.

„To jsem ti přinesl, Zdeničko, a budu moc rád, až už zas budeš běhat. Už nikdá ti nebudu nosit brouky, aby ses nebála.“

Zdenička všecka oživila. Brala do ruček jeden kousek po druhém: Kája jí o každém něco pověděl, a ona pořád říkala:

„Jsi hodný, Kájo, hodný. Podívej se, vezmi si tady ze stolku nákyp a koláčky! Jen maličký kousek jsem snědla! Nic mi nechutná, ale ty si vezmi!“

Kája dojedl náky p z talířku, do kapsiček dal si pár koláčků a potom řekl: „Už musím jít. Tak s Pánem Bohem a brzo buď zdráva!“

Vyklouzl tak tiše, jak přišel, a zpáteční cestou si povídal: „Ubohá Zdeňa! Už ani není taková, jako byla. Docela jinak vypadá. Ale snad se přece uzdraví. Přidám večer Otčenášek za její uzdravení.“

Tatínek se ještě z lesa nevrátil, ale maminku už slyšel volat: „Kájo, kde zas vězíš? Pospěš nosit vodu!“

O této návštěvě Kájově dozvěděli se v myslivně až za několik dní, když Zdeňa už zdravější ze zásuvky vylovila to, co jí Kája donesl, i ukázala zvadlá už kvítka sněženek.

Paní zbledla jako plátno, pán chytl klobouk a letěl do hájovny.

„Co je s Kájou?“ vykřikl mezi dveřmi poděšeně.

„Co by bylo, vzácný pane?“ řekl hajný. „Je ve škole!“

„A zdráv?“

„Jako buk!“

Pan lesní zhluboka oddechl. „Považte, lidičky, on byl navštívit Zdeňu a přinesl jí sněženky a nějaké čokoládové drobnosti. Vždyť se mohl nakazit. Paní lesní jen chvíli odešla z pokoje, a to tam přišel Kája. Dobré srdce má, ale strachu nám nahnal dost. Dobře to řekl ve škole, že má dva anděly strážné. Každé jiné dítě krutě by to odneslo. No, souček z dobrého pařízku. Zaplať Pán Bůh, že to takhle dopadlo. Až bude Zdeňa zdravá, pošlu pro něj. Buďte s Bohem!“

Kája se vracel domů ze školy. Zpíval si naplno.

Zdeničce je prý už skoro dobře, říkal včera tatínek. Pan řídící dnes řekl: „Kájo, mám z tebe radost!“

Pan farář mu dal obrázek, protože nejlépe uměl.

Kája si sedl na pařez, opatrně rozevřel slabikář a nakoukl dovnitř. Blaženě se usmál. Je tam obrázek, je! Anděl strážný je na něm namalován. Je celý bílý, jen křídla má jako pozlacená a jde za dvěma hošíky, kteří s taškami na zádech šli zasněženou krajinou. Jeho ruka byla natažena vpřed, to ukazovala, kudy mají jít, aby nezbloudili. Jeden ten chlapeček měl modrou bundičku, ale bez kapsiček, ten

druhý hnědou. A ten anděl strážný měl takové krásné oči, jaké Kája už někde viděl, ale nemůže si honem vzpomenout kde.

Zavřel slabikář a přestal zpívat.

„Kdo má takové oči?“

Zavýskl, čepici do výšky vyhodil: „Inu, maminka! Maminka má zrovna takové oči.“

Doběhl domů a volal už od pěšiny: „Maminko, maminko! Zrovna takové oči má jako vy!“

A sotva pozdravil, už povídal. Obrázek ukázal a maminku po ramenou pohladil. Asi víc přitiskl, protože maminka řekla: „Co to děláš, Kájo?“

„Chci vědět, jestli máte také křídla, maminko.“

Tatínek stál u kamen, nějak dlouho se rozkašlal a řekl: „To ani nechťej, Kájo, to by nám potom maminka mohla odletět a takovou už bychom nenašli na celém světě.“

Ale Kája přece usínal v přesvědčení, že mamince asi brzy křídla narostou. Vždyť hladil cosi tvrdého pod jejími rameny.

Ano, hladil lopatky pomalu vystupující lety a těžkou prací. Neboť jeho maminka byla dobrou kamarádkou s těžkou prací a už se trošičku v ramenou nalomovala.

7. Jak Kája „vykuřoval“

Ve středu večer po Novém roce přišla Týna z lesovny k hajným se vzkazem: „Kájo, vzkazuje vzácná paní, když máš zítra do dvou školů, abys zašel k nám pro Zdeňu, že půjdete pak spolu pro svěcenou vodu a křídů. Já nemám kdy. Lakujeme podlahy.“

Kája už byl dvakrát sám pro tyhle věci v Lážově a zakládal si na tom náramně: „Ju, vy myslíte, Týno, že Zdeňa nerozbije džbánek? Jako nic! Po cestě jí jej vezmu, ale v kostele v té tlačnici? Já přece nevím, jestli mne lidi od ní neodtrhnou, kdopak jí tam bude hlídat džbán?“

„Dáme jí plechovou bandasku,“ řekla Týna.

„Plechovou bandasku?“ divil se Kája. „A jéje! S tou bych nešel ani za nic. No, ať si ji Zdeňa nese! Já ponesu skleněný džbán.“ Ve čtvrtek v poledne přichystala mu maminka kousek křídý a džbán krásný z modrého skla. Věneček květů z červenavého skla jej zdobil. Kája řekl: „Maminko, kdybych tuhle krásu rozbil, já bych si sám natlouk’.“

A maminka jen podotkla: „Však já vím, že dáš pozor. Zastav se tu pro něj, až půjdeš pro Zdeničku!“

Když pospíchal Kája ve dvě hodiny ze školy, zalitoval, že nemůže rovnou do kostela. Požehnání je sice až v půl čtvrté, ale co je do toho, kdyby měli přijít až po zvonění! Vzal to trapem. Doma chyt’ džbán a zabalenou křídou a honem do lesovny. Zdeňa čekala s bandaskou, ale na stole byla připravena svačina pro Káju.

„Máte dost času, Kájó, najez se!“ volala paní lesní z pokoje.

„Ju, dost času, vzácná paní, pan farář na nás čekat nebude a strejček kostelníkovíc tam má práce!“ A třeba se „vypejkané“ vdolečky usmívaly na Káju velice svůdně, jen řekl Zdeně: „Tak honem!“ Ve dveřích se na chvíli zastavil a řekl, dívaje se na modrou bandasku Zdeninu: „Vzácná paní, moc velkou parádu s tou bandasku tam Zdeňa dělat nebude.“ Chyt’ Zdeňu za ruku a už běželi.

V Lážově rovnou do sakristie.

„Tuhle v koutě počkáš, až bude čas, řeknu ti,“ řekl Zdeně a dodal: „Slyšíš? Strejček kostelníkovíc heká. To on nosí vodu.“ Šel k němu.

„Kájó, doběhni na faru, že prosím o ‚hantuch‘, sůl, tácek a křídou,“ řekl kostelník.

Kája vyvalil oči: „Hantuch, strejčku?“

„No, hantuch, sůl, tácek, křídou!“

Kája utíkal a v hlavě se mu honilo to docela nové slovo „hantuch“. Copak to asi je? Nic se mu to slovo nelíbilo. Ale doslova v kuchyni vyřídil.

Stará paní nejdřív mu dala dvě hrsti ořechů, potom se ho ptala, co dělá maminka. Kája byl jako na trní. Potom přinesla tácek, křídou, sůl a – ručník.

„Tak vida!“ myslil si Kája, „Tak hantuch je ručník.“ Pozdravil a zase běžel.

Postavil se u štoudve s vodou a čekal, až začne svěcení. Zdeňa se naň dívala s obdivem. Lidí bylo plno a každý s nádobou. Po požehnání, které bylo po svěcení vody, vtáhla se do sakristie Zdeňa s bandaskou. Kája jí pošeptal, aby se postavila do kouta a čekala.

Kája chtěl počkat, až pan farář odejde. Ale ten řekl: „Půjdeš se mnou do fary, Kájo! Poneseš kadidelnu!“

„Panečku,“ myslil si Kája, plný blaha, „to budou kluci koukat, že on, prvňák, nese kadidelnu! A copak asi pan farář na faře s ní chce?“

Pan farář přehodil si přes rochetu plášť, Kája přeoopatrně nesl kadidelnici, podíval se po Zdeně a pošeptal jí: „Jen tu počkej! Já pro tebe přijdu. Tamhle si sedni na židli!“

Zdeňa si sedla na měkce vyloženou židli v koutečku.

Strejček kostelníkovíc roznášel známým svěcenou vodu rovnou od hlavního vchodu. Trvalo to jistě hodinu. Pak zamkl kostel a šel domů.

„Však klíč od sakristie pan farář jistě vytáhl,“ pomyslnil si.

Mezitím Kája chodil za panem farářem po faře. Náramně se mu to líbilo a náramně se divil. Pan farář se modlil, vykuřoval, vykropoval, do všech místností šli a jen si pořád myslil: „Kdyby takhle k nim do hajnovny šel pan farář taky vykuřovat. Ale kdepak! To není ani pomyšlení. To jistě se smí jen na faře. Ale to by bylo tuze krásné, a maminka, panečku, ta by měla radost!“

Tak líbezně to po kadidle ve faře vonělo, zrovna jako v kostele. Ale jak se vraceli po schodech ke kuchyni, řekl pan farář: „Ještě půjdeme vedle ke Cmíralům a Pařezovům, jako obyčejně.“

Teď už byl Kája nadobro zmaten. Tož nejen na faře, ale i u Cmíralů a Pařezů bude voněti kadidlo a pan farář tam bude psát na dveře K + M +B +19**. A to jsou přece dva statky zrovna pod farou. Jazyček v puse jen jen mu skákal. Musí se na to přeptati, nic to

není platno. „Důstojný pane, to všude můžete vykuřovat, vykropovat a psát?“

„Jen tam, hochu, kde si toho výslovně přejí.“

„A což, důstojný pane, k nám byste nešel?“ s ohromným otazníkem v očích zeptal se Kája.

Pan farář se jen usmál. „Proč bych nešel? Cesta je vyšlapaná, ale tvůj tatínek a maminka nic neříkali.“

„Ju, to oni by si ani netroufali, důstojný pane, kdepak! Ale já bych tuze prosil. Radost velikou by měli.“

„No což, půjdeme tedy.“

U Cmíralů vykuřoval a vykropoval pan farář i psal zrovna jako na faře. U Pařezů zrovna tak.

A Tonda Pařezovic pošeptal Kájovi: „K vám jistě pan farář nepůjde, když nemáte statek.“

A Kája ho jen tak trošičku dloubl do zad a řekl: „Abys to věděl, půjde k nám pan farář rovnou tady odtud!“

To bylo k páté hodině, když pan farář s Kájou vyšli na cestu k samotám. Byl podmračný den, skoro se šerilo. Kájovi svítilo v duši tisíc světél. Pan farář bude u nich vykuřovati, vykropovati, psáti. Maminka jistě bude doma. Uklizeno vždy mají. Najednou v Kájovi hrklo. Vzpomněl si, že maminka povídala včera večer Týně: „Přesypám peřiny, Týno, to je hezká práce! Ještě že to mám kde dělat,“ ukázala na dveře do přístěnku. „Ale tam to vypadá! Nedopouštěj Pán Bůh, aby mi sem někdo přišel a chtěl se tam jít podívat! Ještě dva dny a bude to hotovo!“

V Kájovi hrklo zase hned znova, protože si vzpomněl, co Týna odpověděla: „Leda, kdo by teď v zimě přišel! To my máme taky pěknou práci rozdělanou! Lakujeme dva pokoje. Vzácná paní to spočetla, nač by truhláři dávala takové peníze, když to dokážeme samy? Je to u nás jako při stěhování.“

„Tááák,“ řekl si Kája v duchu, a on zrovna chtěl poprosit pana faráře, aby taky zašel do lesovny.

Pan farář, jak by kus jeho myšlenky znal, řekl hlasitě: „To už taky zajdem do lesovny.“

V Kájovi hrklo po třetí. – Nebylo přece nic divného, že při tom hrkání v Kájovi, při vzpomnutí na peří vysypané v neckách a řešatech u nich doma, při vzpomnutí na nábytek rozestavený v lesovně na chodbě Kája na Zdeňu docela zapomněl.

Pan farář se cestou na leccos ptal, Kája zdvořile odpovídal, a když si vzpomněl, jak Tonda Pařezovic, Terina Pachlovic, Vojta Brabencovic a ostatní kluci závistivě se po něm dívali, jak si on s kadidelnicí vykračoval, zase není divu, že v té velké chvíli na Zdeňu zase nevzpomněl. On si nevzpomněl ani na jejich parádní džbán z modrého skla, který se svěcenou vodou stál na okně sakristie.

Zdeňa jako putička seděla na židli v koutku sakristie. Pokud slyšela tlumený hovor z kostela a přecházení strejčka kostelníkovic, byla docela klidná. Však on Kája na ni nezapomene! Však on přijde! Bylo jí docela hezky! V koutě, kde stála její židle, visely ministrantské komže. Hřály ji. Židle neměla opěradla, byla vklíněna pěkně do koutka, že se Zdeňa pohodlně mohla opřít o ty navrstvené na sebe komže. Potom hlasitě práskly chrámové dveře a bylo naprosté ticho.

„Teď už přijde Kája,“ řekla si Zdeňa trochu znepokojeně. Ale nešel nikdo. Před oknem sakristie stará tůje kladla těžké stíny do vysokého zamřížovaného okna.

Zdeňa seskočila ze židle a nesměle popošla k těžkým dveřím. Sáhla na kliku, ale ta nepovolila. Kdepak Zdenina ručka a taková těžká, staromódní klika! Zdeně je úzko. Sedá znovu na židli.

„Nebojím se,“ říká si udatně. „Čehopak bych se bála v kostele?“ Ale přece je jí smutno. „Kde se jen Kája omeškal? Aby tu tak musila zůstat přes noc! Už teď začíná jí být zima! Ale kdepak přes noc! Přece přijde strejček kostelníkovic zvonit klekání. Musí jít sakristii a ona poběží domů.“ Modlí se „Andělíčku, můj strážníčku“ a najednou se jí tolik zastýská po mamince, Kájovi, tatínkovi a Týně, že začíná plakat. A v tom štkavém, teskném pláči usíná. Hlavičku opřela do komží, usíná tvrdým, dětským spánkem. Když o šesti hodinách večer maličko, nezřetelně slyší ve spánku předsváteční

vyzvánění zvonů, zdá se jí, to že v Lážově po ránu v neděli klekání se zvoní. Zvonili, přece bylo před svátkem, na velké věži, a na tu se nešlo sakristií.

Sotva pan farář s Kájou došel na cestu vedoucí přímo k samotám, polekala se hrozně maminka hajných. „Kampak jde pan farář, je to přece on, zaopatřovat? Aby tak najednou se něco stalo v lesovně! Nebyla tam dnes celý den. Kdežpak by od toho peří mohla odběhnout? Ale, Bože na nebi, vždyť před panem farářem jde Kája! Ano, je to on, jde s kadidelnou. Ale s tou se přece zaopatřovat nechodí a – vždyť jako lesačka má výborný sluch. Zaslechla teď smích pana faráře. Přece kdyby šel s Pánem Bohem, ani nepípne, jen se modlí.“ Ale v tu chvíli bleskla jí hlavou myšlenka: „Že on, Kája, uprosil pana faráře, aby šel vykuřovat do samot! Nic jiného v tom není!“

A maminka hajná němě ruce spíná a dívá se na tu spoušť kolem sebe. Všude peří, samé peří, a ona bude musit i sem dveře otevřít, a to pan farář uvidí pěkný pořádek! Co si jen pomyslí?

Už je to tak! Pan farář míří rovnou k nim. Zčerstva uvazuje na hlavu jiný šátek, bere jinou zástěru, vybíhá do dvorka a vítá pana faráře. Na Káju se ani nepodívá, jen podotýká: „V přístěnku máme hrozný nepořádek, důstojný pane. Přesypám peřiny.“

Ale pan farář už se modlí, vykuřuje, kropí, píše. Už stojí u těch nešťastných dveří do přístěnku. Maminka je pomalu otvírá, a Kájovi, který se hrne za panem farářem, dává žderchu do zad a šeptá mu tlumeně: „Pročpak jsi to neřek', že přivedeš pana faráře?“

„Ale radost má,“ myslí si Kája, „radost maminka má.“ Voní to hajnovnou jako v kostele a pan farář taková krásná písmena napsal na všechny dveře.

„Půjdeme ještě do lesovny,“ usmál se pan farář. A Kája zase už napřed. Hajná děkovala a pan farář pospíchal.

V lesovně bylo, jak řekl pan lesní, když se o půl páté hodině odpolední vrátil z pily, „jen utéci anebo se zbláznit. Člověk nemá kam si sednout, kam položit klobouk, flintu abych si na strop připíchl. A pak, co jste mi nechali od oběda? Asi budou od předvčírka ‚opejkané‘ knedlíky. Jářku, maminko, vy se s tím natíráním vyplatíte! Jestlipak to bude do jara?“

Vzácná paní byla celá říčná zrovna jako Týna. Pot stékal jim po čele i tvářích a Týna řekla: „Jéje, vzácný pane, to už jsou tady? My myslily, že přijdou až večer. My jsme chtěly vymazat tuhle ten kelímeček.“

A vzácná paní dodala: „Teď od toho vstávat nemůžem, tatínku, vyschla by nám barva. Vem si něco ve špižírny!“

A pan lesní šel do špižírny, ukrojil si kus slaniny, krajíc chleba, huboval, šel s tím do kuchyně, ale div se nesvalil. Nastrkaly tam žíněnky z postelí, prošíváné slavníky, židle, pohovku, inu, k hnutí tam nebylo. Pan lesní si konečně našel jednu volnou židli, snědl si, co si přinesl, a protože přece jen nohy ho trochu bolely, chvíli poseděl. Oknem se zadíval. Koho tamhle vidí? Propánakrále! Je sice už šero, ale to je lážovský pan farář a před ním jde Kája s kadidelnou. A že on, chlapec, poprosil pana faráře, aby šel vykuřovat na samoty! Už jo!

Pan lesní měl ohromnou radost, když mohl jít k pokoji a říci hlasitě: „Maminko, návštěva jde a vzácná! Lážovský pan farář jde vykuřovat! Jde s Kájou! Ten bude koukat, jak mají v lesovně krásně uklizeno.“

Paní lesní zrovna nabrala si štětcem laku a zalibovala si: „Do večera to bude jako nic!“ Ale jak slyšela pana lesního, štětec plný laku nedonesla na podlahu. Spráskla ruce nad hlavou i se štětcem, ze kterého vystříkl lak nejen na její obličej a ruce, ale i na zástěru. A Týna, ta se lekla tak, že trhla rukou a porazila kelímeček s lakem. Když viděla před sebou hustou louži drahého laku, začala ji zuřivě rozmazovat na prknech holýma rukama. A jak slyšela zaúpění vzácné paní, těma rukama plnýma laku přejela si hlavu od čela až ke krku. „Rány do hlavy, vzácný pane, sem žádný nesmí!“

Pan lesní se hlasitě smál: „Maminko, od té chvíle bys mohla být velitelem indiánů a Týna rovnou jejich náčelníkem, jak je pomalovaná. Ale pan farář už je ve dvoře. Co s vámi? Pan farář půjde vykuřovat všude. Jak vás uvidí, poleká se k smrti. Hrůza z vás jde. Já vás musím někam zamknout. No, jinam než do sklepa. Honem, honem!“

Obě zmizely ve sklepě, pan lesní přibouch' dveře, otočil klíčem a šel uvítat pana faráře. Už nezaslechl zlověstný temný pád ze sklepa. Týna totiž v tom spěchu, když včera kamna čistila, bedýnku se sazemi hned na první schod ve sklepě postavila. Teď na to ovšem zapoměla. Paní lesní pospíchala první, zakopla o bedýnku, noha jí sjela, sklouzla po prvních čtyřech schodech a posadila se pěkně jako do peří – do kupky sazí, které z přetočené bedýnky se vysypaly. Vykřikly obě. Ve sklepě byla tma.

Týna si honem nevzpomněla, co to letělo. Volá: „Vzácná paní, co se to děje? Kde, prosím jich, jsou?“

„Ale, holka, to jsem se lekla! Něco přede mnou letělo, v něčem sedím, copak jsi to sem nastrčila?“

Týna odpočetla čtyři schody vedoucí dolů: „Rozhazujou rukama, vzácná paní, abych do nich nevrátila. Aha, tu jsou! Copak to je? Safra, to jsem o něco kopl! A já už vím, vzácná paní! To sedějí v sazích! Já je včera dala v bedýnce na schod, kopli do ní.“

„Týno, ty jsi – víš, co myslím, vid'? Saze se dávají do sklepa? Do zad bys zasloužila!“ Zlobila se paní lesní a vstávala ze sazí.

Týna ve tmě jí podala ruce a už paní lesní stála. A zase ta nešťastná bedýnka se k tomu natrefila. Týna na ni šlápla, bedýnka ujela po vlhkém kamení a teď padla do sazí Týna rukama a div ne obličejem.

„To je s tebou k zbláznění, Týno! Vždyť tu přece máme hned pod schody na zdi v otvoru svícen se svíčkou i zápalky. Rozsviť přece, ať se dostaneme do druhé chodbičky, kde už je jasno!“

Týna šmátrá rukama po zdi: „To mají tak. Jindy necháváme hořejší dveře otevřeny a vidíme až na svícen. Ale vzácný pán přibouch' a já teď sirky ne a ne najít.“

Vtom něco spadlo ze zdi, někam to vlítlo, něco vystříklo.

„Týno,“ zaúpěla paní lesní, „svícen i se sirkami spad’ do hrnce se smetanou! Pospíchala jsem včera, nechala jsem jej stát na židličce už tady napřed! Vidíš, kdybychom byly zůstaly prve chvíli stát, byly bychom se rozkoukaly. Hled’! Já už dobře vidím i bedýnku i saze.“

Šla do vedlejší chodbičky a Týna za ní. A jak se i v pološeru na sebe podívaly, hrůzou vykřikly. Týna zaječela: „Kdybych nevěděla, že jsou to oni, vzácná paní, bála bych se. No, to jsme seřizené!“

Paní lesní rukama plnýma sazí chtěla si shrnout vlasy s čela. Rozmazaný žlutý lak mísil se se sazemi a už i vlasy její měly strašlivou barvu. Týna vůbec byla v obličejích hrozně začerněná. Zástěrou se chtěla trochu otřít, ale to si dala! Vlastní matka by ji nepoznala a s hrůzou by před ní utekla.

Paní lesní se dívala po svých až nad loket holých, černých rukou. Jak vypadá v obličejích, o tom měla slabé zdání, když se podívala na příšerně pomalovanou Týnu. Sedla si na obrácenou bednu a bědovala: „Holka, holka, vždyť my takhle nemůžeme na boží světlo!“

„Jen počkají, až pan farář odejde, obrátím si sukni přes hlavu, poběžím do kuchyně, přinesu hrnec horké vody a umyvadlo, umyjou se tady z toho nejhoršího.“

„Horké vody,“ opakovala smutně paní lesní. „Kdepak bys vzala dnes hrnec horké vody, když jsme v kuchyni od dopoledne netopily?“

„Ale až přijde Kája, vzácná paní, měla bych chuť povalit ho do těch sazí a pak mu namočit hlavu do té zkažené smetany. Nemoh’ nám to povědět? Kouknou se, ta smetana je beztoho zkažená, což kdyby si v ní aspoň tu svrchní špínu smyli?“

Paní lesní měla opravdu ruce lakem a sazemi tak nalepené, že ani neuvažovala a ponořila je do hrnce. Byla by nejraději plakala, jaká je to škoda, a že je to hřích, povídala Týně, takhle s Božím darem zacházet, ale šplíchala se ve smetaně jen což. Nepozorovala, že by to pouštělo. Mrzutě otřepala ruce a řekla: „Teď se musím utřít sukni.“ Zapomněla, že prve seděla v sazích a udatně si dřela obličej i ruce.

Teď už ale sama Týna řekla: „Prosím jich, vzácná paní, už přestanou! Hrůza z nich jde. Teď je to ještě stokrát horší než prve.“

Mezitím pan lesní vysvětlil panu faráři ten neúklid u nich i to, že paní i Týnu zavřel do sklepa, protože strašně vypadají.

Pan farář všechno všude vykouřil, vykropil, napsal, a pan lesní ho šel vyprovodit. Usmál se na Káju a řekl: „Ty už jdi domů, Kájo! Kadidelnu vezmeš do Lážova zítra.“

Kája šel, ale nejraději byl by měl křídla, aby mohl vylétnout nad vrcholky stromů a povědět ptákům, že oni nemají statek, že jsou jen hajnejch, a přece to dnes u nich voní zrovna tak jako v kostele, a na všech dveřích že pan farář jim napsal taková krásná písmenka.

Zpíval si plným hrdlem:

„My tři králi, my jdeme k vám,
šťěstí, zdraví přejeme vám.“

Nadešel si pánovic dvorem a pokračoval:

„Šťěstí, zdraví, dlouhá léta...“

když slyšel bouchání od pánovic sklepa. Přestal zpívat a usmál se: „Vzácný pán otočil jistě klíčem a teď vzácná paní s Týnou nemohou ven.“ Honem běžel otevřít, ale jak otevřel, vzkřikl strašlivou hrůzou a utíkal, jen se mu hlavička třásla. Utíkal jako dosud snad nikdy. „Horší než ďáblové,“ říkal si v duchu, „horší než deset pánů loupežníků z brdských lesů! Potom maminka říká, že nejsou strašidla. Ju, nejsou! Měla je teď vidět!“ Vrazil do světnice: „Maminko, maminko! U pánů jsou strašidla! Já je pustil ze sklepa!“

„Poslouchej, chlapče, copak tě to napadlo nikomu nic neříct a obtěžovat pana faráře, aby šel na samoty vykuřovat? No, pěkné věci si o nás pomyslí! – U pánů, myslím, také velkou radost neměli.“

Ale jak se blíž na Káju podívala, sama se lekla. Měl oči vytřeštěné, prudce oddechoval, a když se ptala už mírně: „Copak se stalo?“ on

už ani souvisle mluvit nemohl, jen říkal: „Ma-ma-minko, stra-stra-strašidla ve sklepeš,“ a dal se do pláče.

„To se ti, chlapče, asi něco zdálo. Není strašidel... A kdepak máš džbán se svěcenou vodou?“

Ale Kája se díval tupě před sebe a celý se chvěl.

Paní lesní s Týnou schovaly se do výklenku za skříň na chodbě. Pan lesní totiž odnesl klíč od kuchyně a ony nemohly dovnitř. Po hodné chvíli slyšely rychlé kroky, ale jen se otevřely dveře chodby a pan lesní zavolal: „Je tu Zdeň?“

Paní vykřikla: „Není! Je asi v hajnovně. Honem nám dej klíč od kuchyně!“

Ale dveře zprudka zapráskly a ony osaměly znova.

Pan lesní běžel k hajnovně. On první na Zdeň si vzpomněl. Vzpomněl, že ji neviděl s Kájou, že ji neviděl doma. Proto rychle zavolal do chodby a hned zase pospíchal k hajnovně. Volal z dálky: „Zdeň, Kájo, Zdeň!“

Vyběhla hajná. „Nebyla tu, vzácný pane, Zdenička dnes celý den. Kájo,“ obrátila se ke Kájovi, který pořád tak ustrašeně očima těkal z kouta do kouta, „kdepak je Zdeň?“

„Zdenička!“ vykřikl Kája. „Propánakrále, já jsem ji někde zapomněl!“ Úprkem vyběhl do houstnoucí tmy a rovnou k Lážovu. Za ním pan lesní a hajná.

Pan lesní řekl: „To ona spíš sama se pustila domů a třeba zabloudila. Musíme ji hledat.“ Zapískl ostře několikrát za sebou, a za chvíli mu kdosi odpovídal. Pan lesní hvízdal každou chvíli, ale při tom už pospíchal hloub do lesa. Za chvíli přispěchal hajný Mařík, lesem se ozývaly signály a Kája úprkem uháněl k Lážovu. V hlavě se mu honilo tisíc myšlenek: „Kam jen zašla, kde teď je Zdeň? Kde ji viděl posledně? Ju, v sakristii! Nařídil jí, aby si sedla na židli a čekala, že pro ni přijde. A to ona čeká asi ještě teď. A to ona naříká, že Kája na ni zapomněl. V kostele už je přece tma, a je to jen holka – k ničemuž to není – to ona se třeba i trochu bojí. Jak jen jsem moh' na ni zapomenout?“

A Kája nejkratší cestou sbíhá ke kostelu a rovnou k sakristii. Popaměti sahá po veliké klice. Ano, v zámku trčí klíč. Stačí otočit na půl a stisknout. Hned za dveřmi je výkleneček, v něm stojí svícen a leží sirky. Kája rozsvěcuje a jak se plamínek rozhoří, jeho oči zadívají se v kout. „Je tu, zaplať Pán Bůh!“ řekl si tiše a popošel k ní. Plamínek se rozhořel jasně. Kája viděl, že Zdeňa spí. Ale viděl taky, že na jejích růžových tvářičkách leží lesklé stopy slz. „Plakala,“ řekl si smutně. „Já bych zasloužil napráskat a zavřít bez jídla. Zdeničko,“ sahá jí na zápěstí, „Zdeničko, už musíme jít domů!“

Zdenička otevřela oči, ale hrozně se divila, kdeže je. A Kája honem jí vykládal: „Byli jsme tu dnes pro svěcenou vodu, já šel potom s panem farářem vykuřovat a tys tu na mne čekala, víš?“

Zdeňa se svezla ze židle a zimomřivě se otrásla. Kája jí utáhl a zapjal kabátek a rukavice jí podal. „Tu svěcenou vodu tu necháme do rána, musíme teď pospíchat!“

Děti vyběhly. Zdeňa našla v kapse v sáčku čtyři vdolečky. Snědl každý dva, chytli se za ruce a už uháněli známou cestou. Kája teprve teď řekl: „Zdeničko, prosím tě, nezlob se, ale já jsem na tebe dnes trochu zapomněl. Já už jsem byl doma a pan farář vykuřoval u nás i u vás a vykropoval a psal písmenka.“

A Zdeňa řekla: „Jen když jsi pro mne přišel.“

Už slyšeli signály v průseku.

„Hledají tě, vidíš? Musíme hodně křičet a volat.“

Za chvíli ztichly signály, pan lesní i ostatní poznali a slyšeli, že se Kája se Zdeňou blíží.

Ale signály slyšela také paní lesní s Týnou. A paní lesní hlasitě zavolala: „Zdeňa se ztratila! Můj Bože, ona se ztratila! Týno, poběž, musíme ji hledat!“

Ale Týna ji chlácholila: „Vzácná paní, takhle nemůžeme ven. Někdo by se z nás zbláznil! Však Kája Zdeňu přivede. No, už přestali pískat, to jistě už Zdeničku našli.“

„Našli, Týno, našli, ale kdož ví jak a kde? Což jestli ji našli zabitou?“

To už Kája vysvětlil panu lesnímu, to už poprosil, aby se nehněval, že už to víckrát neudělá. Pan lesní nic se nezlobil, jen řekl: „Já vím, Kájo, tys byl dnes plný nadšení a radosti z vykuřování, no, jen když to dobře dopadlo! Zdeňa, kdyby nebyla jelimánek, když viděla, že už v kostele nikdo není než kostelník, mohla s ním vyjít před kostel a tebe už by našla a se doptala.“

„Zdenička není jelimánek, vzácný pane! Ale umí poslouchat.“

„No, a už jsme doma. Tak, Kájo, teď to povíš naší mamince,“ vtom se zarazil, protože si vzpomněl, že je ve sklepě zamkl, prve, jak volal do chodby. Ani neví, kdo mu odpovídal.

Kája, sotva otevřeli vrátka u dvora, vzpomněl si na hrůzu, kterou tu nedávno zažil. Do teďka měl jen radost, že to s tou Zdeňou tak dobře dopadlo. Teď znova hrůza na něho padla. Už se chtěl obrátit a utíkat domů, když všichni slyšeli v chodbě naříkání a pláč. Pan lesní i hajný mimoděk pozdvihli v rukou silné elektrické lampičky. Vtom se otevřely dveře a paní lesní i Týna vyběhly zrovna do toho prudkého světla. Paní lesní volala: „Kde je? Kde je mé ubohé dítě?“

Ale pohled na ně byl tak strašlivý, že Zdeňa i Kája dali se do ukrutného křiku a uháněli k hajnovně. První pochopil a rozesmál se pan lesní: „Hajný, mně se zdá, než naše matka promluvila, že jste se taky polekal. Není divu! Ty se zřídily, co? Jedna hezčí než druhá! Takhle hrůzně jste nevypadaly ani odpoledne. O Zdeňu neměj strachu, maminko. Ta už je v hajnovně. Hajný jim to potom vysvětlí, ale dnes ti ona domů spát nepůjde. A teď, holky, honem domů! Kdyby se tu někde nachomýtl zajíc, dá avízo ostatním, že tu straší, a víckrát se tu neukáže ani jeden. Pojd'te, Maříku, musíme jim zatopit a ohřát prádelní hrnec vody! Ony nesmějí na nic sáhnout!“

Teprve když rozsvítil velkou lampu, spráskl ruce: „Maminko, pro všechno na světě, čím jste se to malovaly?“ Podíval se blíž. „To jsou saze a lak, a čím jste to na sobě rozdělávaly? Mlékem? A prach světe, vy jste se naemailovaly!“

Když trhaně za stálého hlučného smíchu pana lesního obě vypověděly, co všechno se jim stalo, řekl pan lesní: „Tož, Maříku, vyříd'te to doma, hlavně těm dětem! Já si ukrojím něco ve špižirně

a bude po večeři. Moc jsem si dnes pochutnal už zvečera. To bylo nákých chodů!“

Paní i Týna stály u přichystané vany a pan lesní ještě řekl: „Kdyby snad došla voda ve studni, jen zavolejte! Půjdem s Maříkem pro jinou do Lážova. Mýdla máte tamhle na skříni pět kilo, ale tuhleto holicí si pro všechno odnesu. Rejžáky jsou tamhle na lavici dva. Jestli do půlnoci to ze sebe seškrabete, přijďte mi říct! Pozval bych se potom na teplou večeři, maminko, neměl jsem dnes od rána teplého sousta. No, jen když ušetříte, maminko, na tom lakování. Truhlář už by to měl dávnou hotovo, a Zdeňa, chudinka, nebyla by s křikem dnes utekla před vlastní matkou. Tož dobré pořízení, a pozejtří, s pomocí Boží, abyste se daly do ostatních pokojů. Než budeme sušit seno, přece to doděláte. Zítřka ovšem nebudeme mít vánočku. Škoda! Na Tři krále mívali jsme vždycky čerstvou. No, jen když ušetříme!“

Sotva se dveře za ním zavřely, řekla Týna: „No, vzácný pán to umí povědět! Ten umí dloubnout! Tak, voda už bude, vzácná paní, to první smejou tuhle ve škopíčku.“

Pan lesní se už toho večera teplého sousta nedočkal, protože skoro do dvou hodin trvalo, než mohla paní lesní volně vydechnout, zbavená toho ohavného povlaku. A když v čistém prádle uléhala, umiňovala si, že hned v pondělí musí přijít Malina z Lážova to dodělat.

Týna se drhla do rána.

8. Putování s hromničkou

Posledního ledna toho roku vesele pospíchal Kája odpoledne domů ze školy. Říkal si hlasitě: „Dva dny prázdnost!“ Zítřka je neděle a v pondělí Hromnic. Pozítří vezme ho maminka do Kytína, bude tam svěcení svíček. Kája se tam musí přeptat, nač je tam takový velký otvor ve stropě zrovna nad lavičkou u varhan. Posledně tam byl v létě. Řekl pan řídící: „Pojď se mnou do Kytína, musím se

podívat, co to pořád v těch varhanách skučí. Tys takový silák, zašlápneš mi.“

To šel pan řídící kolem jejich hajnovny a maminka řekla: „Jen ať běží, pane řídící!“

Na kůru se Kája jen tak rozhlédl a hned si pomyslíl, nač asi pan řídící hraje, když je tu než taková velká zavřená almara. A pan řídící u ní otevřel dvířka zrovna jako ve škole u kredence.

„Ju, tam je schovaná muzika,“ div Kája nahlas nevykřikl. Měchy se mu nelíbily ani trochu. Řek' si v duchu, že jsou vystrčené div ne k zádům pana řídícího, a vrzaly.

Pan řídící tu na pedál šlápl, tu zabral do kláves. Pořád něco kvikalo. Najednou vytrhl celé prkno a ukázaly se píšťaly.

Kája si zase pomyslíl: „Ju, ať si s tím pan řídící něco začne! Třebas vytahovat píšťaly, to si dá!“ On, Kája, dostal jednou foukací harmoniku. Zdeňta chtěla pořád vědět, co tam hraje. Tak nejdříve odtrhli ten lesklý plíšek na vrchu a potom vrtali do těch otvorů. Nic už potom nehrálo. Tak v Kájovi hrklo, když viděl, že pan řídící opravdu vytáhl píšťalu, za ní druhou.

„No,“ myslil si Kája, „už jsou varhany zkaženy! Už víckrát nebudou hrát!“

Pan řídící fouk' semhle, tuhle, tamhle, zase vytáhl jinou, vrtěl hlavou, potom zase vytáhl nějaké prkýnko, řek': „Šlap, Kájo!“ Zase už seděl na bobku, hlavu kdož ví kde. Některou chvíli viděl Kája jen jeho nohy. Konečně se ukázal celý, usmál se a řekl: „Už to nebude skučet.“ Sáhl po těch vytažených píšťalách, jen tak jako nic je tam někde zastrčil, dal tenká prkna na svá místa, sedl na lavičku a spustil.

Panečku, nic to neskučelo, opravdu, a pan řídící hrál „K nebesům dnes zaleť písní“. Teprve v pondělí opatřil si k ní nápěv, hned po Hromnicích bude ji v kostele hrát. Však oni se jí lidé brzo naučí. Je přece známo, jak v lážovském kostele pěkné písně lidé zpívají. Přehrál dvě sloky a vstal. „Už je to v pořádku, Kájo, půjdeme.“

Kája se po něm podíval a viděl, jak je pan řídící samý prach. Řekl: „No, počkejte, pane řídící, vy doma dostanete!“ Ale ten se smál,

trochu se oprášil a zase šli. U šraňku rozběhl se Kája na jahody a hlasitě a jasně zazpíval si nápěv písně, kterou pan řídící prve hrál.

„Kájo,“ volal na něho, „kdepak jsi tuhle píseň slyšel?“

„Prve ji pan řídící hrál,“ usmíval se Kája, „ale slova k ní neumím.“

Pan řídící se divil, jaký ten chlapec má sluch, a Kájovi pořád ležela v hlavě otázka, k čemu asi je ten velký otvor na kůru nad lavičkou.

Ted' si myslil, že se na to přeptá v pondělí.

Hned, jak ze školy přišel, řekla mu maminka, že musí v pondělí do Kytína se svíčkou sám. Ona musí do Borotína, že teta stůně.

Ale jen ať dá pozor, aby svíčku nepřelomil! Je letos zvlášť krásná, barevné voskové květy jsou na ní.

Kája šel to honem povědět do lesovny. Zdeňka že by šla taky, ale vzácná paní řekla: „Kdepak, děvenko, ty bys nedošla, to je moc daleko. Bolely by tě nožičky. Vždyť jsi po nemoci.“

A Kája myslil hlasitě, že nožičky bolí jen tenkrát, když pořád sedí, a ne když se běhá. Jeho že ještě nikdá nožičky nebolely.

„A to ty nám taky, Kájo, přineseš hromničku. Zastav se tu, než půjdeš!“

Teta šafářovic taky se hned přidala: „A to on Kája přinese rád, vid? Nám taky.“

Kája ochotně slíbil. Když přišel s večerem domů, měl tam připravenou svíčku od tety pekařovic z Lážova, od tety Dvořákovíc a paní Fichtlové. Povídal: „Pánovům taky ponesu, a šafářovům a nám, kolik je to, maminko, dohromady?“

„To je šest, Kájo, šest svíček. Každá má jinou mašličku, nepopletou se. Ale musíš dát pozor, ať je nerozbiješ!“

„To je dost, šest,“ řekl Kája.

„No dost!“ nato maminka. „Já měla vždycky jen pánovům a nám.“

„Ju, maminko, od kluka se toho chce víc. Vy jste, maminko, jakživa nebyla klukem? Jéje, někdo sem jde. To jistě nese ještě

svíčku. Podle hekání je to strejček kostelníkovíc. Pěťo, lehni!“ A byl to on!

„Pozdrav Pán Bůh, paní hajná! Přišel jsem říct tomu vašemu klučinovi, aby mi vzal s sebou do Kytína svíčky. Mám už staré kosti, cesta daleká, on to unese. Mám jich letos jenom osm. Vzal jsem je hned s sebou. Beztoho si nadběhne do Kytína a u šraňku může počkat. To on pan farář ho svez.“ A kladl na stůl balíček svíček. „Zimu máme, zimu! Apolenka by šla, ale má zase suché loupání.“

„Tož si sedněte, pane kostelníku!“ řekla hajná. „Snad vám přijde k chuti trochu horké polévky.“

Kostelník už zeširoka zasedal za stůl. Za chvíli si liboval na houbové polévce: „Inu, se sušenými hříbečky, to je dobrota! Moje Apolenka taky dělá, ale má sušenou jen tu ‚černotu‘, ty kozáky, a polévka je potom jako bota. Moc jsem si pochutnal, zaplať Pán Bůh, a v pondělí odpoledne si pro svíčky zase přijdu.“

Jak odešel, ptal se Kája: „Tak kolik, maminko?“

„Už čtrnáct, chlapče! Musím ti je pěkně svázat, aby se ti dobře nesly. A ne abys někde očumoval, aby tě pan farář svezl! Takovému chlapci to nic neudělá, když dojde pěšky. Kdyby snad tě pan farář nebo někdo svezl, ne aby ses hnal na kočár nebo bryčku jako splašený! Dřív pozdrav a poděkuj za laskavost!“

Jak v pondělí ráno maminka hajná svázala mu všechny svíčky v balík, uznala sama, že je dost těžký. Ale Kájovi řekla: „Však není Kytín tak daleko. Přendej si to občas z ruky do ruky a pozor na to dej! Tuhle si vezmeš do kapsy chlebiček, přijde ti k chuti.“

Kája vzal balík a vyšel. Sotva přešel dvě zátočiny, volala teta kovářovic, utíkajíc za ním: „Kájo, počkej, vezmeš mi s sebou svíčku!“

Ale Kája přidal do kroku. Vzal svíčky do náruče a dal se do běhu, až zmizel staré kováře.

„Ju,“ myslel si, „vám, teta, zrovna svíčku ponesu! Každému jen nadáváte, chodíte žalovat na malé kluky,“ a upaloval.

Ale tak dobře to nešlo, jako kdyby měl ruce volné. Chtěl zrovna namířit k šraňku, když slyšel za sebou houknutí auta. „To je jistě ten

mladý pan doktor,“ řekl si. „Má zrovínka takové auto i houkačku,“ a ustoupil z cesty.

Auto se zastavovalo, pan doktor zavolal: „Kájo, honem si pojd' sednout! Pospíchám k nemocnému“. Ani se neobrátil, předjel, jen tak popaměti natáhl ruku vpravo, otevřel dvířka. Kája si honem vzpomněl na maminku, co ráno říkala, ale jakpak moh' teď smeknout, když na obou rukou držel balík svíček? Všoupl balík do auta, smekl čepku – motor při tom pořád bručel –, poklonil se k zádům pana doktora a spustil: „Pěkně vítám, vzácný pane, já vám mockrát děkuju.“

Ale pan doktor myslel, že už Kája je v autu, aniž by se obrátil, jen rukou dozadu se ohnal, přibouchl dvířka a auto jen odfičelo. Svíčky se vezly a Kája zůstal s čapkou v ruce u cesty.

„Táák,“ řekl udiveně. „Měl jsem si nejdřív sednout a potom mluvit. Ale to je jedno. Ruce mám volné, budu uhánět za autem.“ A uháněl.

Pan doktor už byl v Kytíně. Zajel do jednoho z prvních domků, tam už na něho čekali, ruce spínali. On rychle vyskočil, na Káju ani nevzpomněl a zčerstva spěchal k nemocnému.

Kája pelášil tvrdou cestou. Největší škoda, že to tak zmeškal, je ta, že by se byl samého pana doktora zeptal, jak je to vlastně s tím umělým sluncem. Povídali kluci ve škole, že má tenhle pan doktor doma umělé slunce! Kdyby je měl, už by dávno nikam nejezdil. Držel by si doma na špagátku to umělé sluníčko, a lidi by mu nosili po kolika padesátkách, aby – když suší seno a opravdovské sluníčko se zlobí a zajde za mraky – pustil na luka to svoje, a lidi by mohli sušit dál.

To kluci Káju nabláznili. Jako povídal Vojta Brabencovic, že jeho babička měla loupání v kloubech a chodila k tomu panu doktorovi a ten ji vyléčil umělým sluncem. Ju, může někdo zrovna sluníčko doma si udělat! Jak to povídal strejček kostelníkovice? Že má Apolenka „suché loupání“. Jéje! Jaképak asi je „mokré loupání“? Kája už byl u kytínského hřbitova. Potom seběhl z vršku jako nic

a už viděl stát auto pana doktora na dvoře jednoho z domků. Hned tam běžel. Pan doktor zrovna vycházel z domku.

„Tak co, Kájo, jakpak se ti to jelo?“

„Ju, jelo, pane doktore! Svíčky jely, já zůstal na cestě. Než jsem začal děkovat za laskavost, už jste odfrnčel.“

Pan doktor se smál, dal mu z auta svíčky a řekl: „Mám tu víc pochůzek. Dám pak po tobě pozor, aby ses aspoň zpátky svezl.“

Kája položil do sakristie svůj balík, pan kostelník se podivil: „No, to ses pronesl!“

Ale Kája řekl: „Ju, pronesl! Svíčky jely autem a já to fičel za autem. Pane kostelník, taky máte doma Apolenku?“

„A to nemám, hochu, to nemám.“

Ale vtom už přicházel pan farář. Kája se utrousil k mřížkám. Začalo za chvíli svěcení. Maříkovic svíčka na bíle pokrytém stole byla ze všech nejkrásnější. Potom šel průvod kolem kostela a Kája po něm zase zůstal s dětmi u mřížek. Bylo po evangeliu, když postřehl Kája ječivý hlas v písni. Hned věděl: „Teta kovářovic!“ Ta to, panečku, vyťahovala a natahovala, až se všichni po ní ohlíželi! On také.

Teta kovářovic v salupu¹ stála u první lavice. Jak se Kája na ni podíval, loupla očima, až se lekl, a docela mu prstem pohrozila.

„Svěcení zmeškala,“ řekl si Kája, „a já budu musit po mši svaté zčerstva vymáznout. Ta by mi dala, že jsem jí nevzal svíčku k svěcení!“

Ale musí se přece dozvědět, k čemu je ten otvor ve stropě nad lavičkou u varhan. Už je po mši svaté. Kája obezřetně táhne se k sakristii. Tam přece teta kovářovic nepůjde. Lidé si rozbírají svíce. Už je tam jen ten velký balík s jeho svíčkami. Leží na bílém papíře pěkně jedna svíce vedle druhé a zrovna uprostřed třpytí se ta jejich s květy – nejkrásnější.

„V kostele,“ myslí si, „přece mu nikdo ani jednu nevezme!“ Jen tak narychlo překládá je papírem, sakristií vybíhá na hřbitov a běží

¹ Velký šátek uvazovaný přes celou horní polovinu těla. *Pozn. red.*

kolem kostela. Jde k hlavnímu vchodu a rovnou vpravo na kůr. Kůr je docela prázdný a ten velký otvor se tak šklebí zrovna na něho. Koho jen se zeptá, k čemu tu je? Hezkou chvíli prohlíží, potom se ustanovuje na tom, že se na to zeptá přece jen pana řídícího.

Tiše odchází od varhan a rozhlíží se kostelem. Tak v něm hrklo! Hele, teta kovářovic taky se rozhlíží vpravo, vlevo, jen ke kůru ne. Stojí u hromniček. V pravé ruce drží tu svou, neposvěcenou, ubohou, tenoučkou, celou ohnutou, levou ruku vztahuje po té nejkrásnější hromničce, po té Maříkovic. V mžiku ji čapne, schová pod salup a na její místo klade tu svou.

Kája chce vykřiknout, ale nemůže. Hrdlo má stažené úlekem a úzkostí. Nedbá toho, že po dřevěných schodech dupe, seaběhne je v mžiku a rozhlédne se kostelem. Teta tu není. Aby šla sakristií? Rozběhne se tam. Pan farář přehazuje si přes ramena plášť. Kája div nevrazil do pana kostelníka, a pan farář povídá káravě: „Kam letíš, Kájo?“

„Důstojný pane,“ nabyl už Kája řeči, „zrovínka teď šmajzla mi teta kovářka tu naši nejkrásnější hromničku.“ Ale vtom viděl kolem okna se kmitnout její žlutavý salup. Vrazil na hřbitov, už ji dohání a říká jí přesvědčivě: „Já vás viděl, teta! Šmajzla jste naši svíčku v kostele. Sem s ní!“

Ale teta vytahuje ruce zpod salupu, natahuje je před sebe a volá: „Darebáku jeden, já ti dám šmajzla! Potřebuji vaši umrněnou hromničku!“

„Žádnou umrněnou, teta! To byla posvěcená, krásná naše hromnička, a vy jste ji šmajzla!“

Teta pozvedla hlas, Kája taky.

Pan farář viděl oknem sakristie, že několik dětí se rozběhlo od rybníka ke hřbitovu. Znal kovářku, znal Káju. Vyšel a zavolal: „Copak se stalo? Kájo, copak chceš od paní kovářové? Paní kovářova, pojd'te do sakristie, běží sem houfec dětí!“

Kovářka zrudla v tváři, ale přece šla. Před samým vchodem do sakristie štípla Káju silně do ucha, až vykřikl. Obrátil se na ni: „Co mne štípáte, teta? Radši mi dejte naši svíčku!“

V sakristii spustila kovářka naplno. Pana faráře už brněly uši. Kostelník se smál do hrsti a Kája koukal z jednoho na druhého. Když byla v nejlepším, řekl pan farář: „Povídál Kája něco o svíčce.“

„A že mu věřejí, pane farář, takovému lháři prolhanému, uličnickému, je z toho lesa jako divous!“

„Počkejte, paní kovářová,“ přerušil ji zase pan farář. „Kája nelže, to já vím tuze dobře.“

„No tak řeknou ještě voni, že jsem vzala v kostele svíčku! Koukejme se! Takový spratek prolhaný má mít víc víry než tuhle v poctivosti zešedivělá osoba. Tak si ji vezmou, tu svíčku, když ji mám!“ A zas tak opatrně vytáhla ruce zpod salupu před sebe, ale tu pravou jaksi pokřiveně. Jakž jinak, když konec hromničky přidržovala v podpaží.

Pan farář byl v trapných rozpacích. Přece nebude babu prohlížet? Ale Kája by nelhal.

Kája byl jako štírek. Jak kovářka opatrně předpažila, zdvihl jí zezadu salup a vítězoslavně vytáhl svou krásnou svíčku.

„Vidíte, teta, že jste ji šmajzla!“

Teta se zřejmě zarazila, ale jen na vteřinu. Hned začala na něho sypat nadávky a hanobení, že beztoho kluk někde svíčku tady měl schovanou a teď jí pod salup podstrčil.

Pan farář pomohl si z trapných rozpaků: „Vidíš, Kájo, to paní kovářka chtěla tě postrašit, že ti někdo svíčku vzal, schovala ti ji na chvíli a ty hned děláš takový rámus.“

„Tak, tak,“ vpadla do toho kovářka, „postrašit jsem kluka chtěla a tohle mám za to. Počkej, ty uličníku, až tě potkám v lese!“ A vnesla se do kostela plná zloby.

Kája udiveně se díval do očí pana faráře.

„Ba ne, důstojný pane, ona mi ji nechtěla schovat na chvíli, ona si ji chtěla nechat!“

Kovářka přeběhla zlýma očima pár zbylých svíček na stolku v kostele. Ta její byla ubohá, tenká, pokřivená. Když si nemohla nechat tu s parádou, aspoň si vezme tuhle silnou, rovnou. A šla.

A když za chvíli kostelník šel pro ty, které on tam dal posvětit, trhlo mu koutkem rtů a rozběhl se za panem farářem: „Důstojný pane, nechala tam svou ubohou a vzala jednu z těch silných, pěkných.“

Pan farář mávl rukou: „Těžká s ní porada! Kdybych jí to řekl, přesvědčí mne za půl hodiny, že jsem ji vlastně vzal já.“

Zpátky svezl se Kája s panem farářem, ale byl nápadně zticha. Nemohl si v hlavě srovnat čin tety kovářky. Ještě že kytínský pan kostelník přinesl za ním do bryčky ostatní svíce. Docela na ně zapomněl.

A jak domů přiběhl, hned vykládal, co se stalo, a že pan farář myslil, že snad teta kovářovic ho chtěla postrašit, ale on že ví, že ne, že chtěla jistě tu krásnou svíčku si nechat.

A když se naobědval, tatínek půl hodiny mu vykládal, že se nesmí nikde ani slůvkem o tom zmínit, že by způsobil hrozné nepříjemnosti, a že jistě teta kovářka chtěla ho jen postrašit.

„Podívej se, Kájo, kdybys to někde řekl a dověděl se to strejček kovářovic, což kdyby on si na mě někde v lese počíhal a praštil mě palicí?“ řekl nakonec tatínek.

„Ju, praštil!“ odpověděl Kája. „Strejček kovářovic ani by vás nepraštil. Ten tetě nevěří ani slovo a řek’ mi jednou, že má s ní soužení.“

„Tak teta kovářka,“ řekl hajný, „mohla by si na maminku počíhat a ty přece nechceš, aby někdo mamince ublížil.“

„To ne, tatínku, za nic ne! To já nikdež ani nepípnu.“

Svému slibu Kája slavně dostál, ale jen proto, že se bál o maminku. Copak tatínkovi by se nic nestalo. Ten chodí s flintou, ale chudáček maminka! Mnohokrát svědělo ho pod jazýčkem ve škole, vyhrknout to panu řídícímu, ale mlčel. Ale už navždycky si ošklivé jednání tety kovářky pamatoval.

9. Popeleční středa

V únoru ulehl ztuha sníh. Byl lepší než ten prosincový. Za městem byly klouzačky, jen se na ně srdce smálo. Kája vždycky „jen chvíličku“ říkal, ale když se rozběhl lesklou plochou dolů, utíkal do vršku jako o závod, jen aby mohl ještě se klouzat.

Kovářovic Ferdík si přitáhl sáně. Takové masivní, těžké, železem pobité. Kája je prohlédl, potěžkal a potom rozhodl: „Na tomhle vás musí sedět aspoň osm, aby se to rozjelo. A já už musím domů.“

Šel, ale hlavu i duši měl plnou smutku. U nich na dvorku tolik dřeva. Ale kdyby poprosil: „Tatínku, dejte mi udělat sáňky!“ Anebo ani by je nemusil dát dělat, to stojí moc peněz, ale jistě by je tatínek zrobil. Vždyť umí všechno. Tatínek by řekl: „Pro tvou roztopáč, ne? Abys někde nohu zlámal!“

Přišel domů. Tiše a bez pobízení vykonal obvyklé práce. Potom zahájil vyjednávání: „Maminko, já vás mám rád.“

„Já tebe taky, Kájo, zvláště když jsi tak hodný jako dnes.“

„Já, maminko, vás radši.“

„Myslíš? A co vlastně chceš?“

„Vida,“ myslil si Kája, „už je to venku. Zas už maminka uhodla, že něco chci.“

„Já bych, maminko – víte – Ferdík má krásné sáně. Na osm...“

„Hm,“ řekla maminka krátce. „A ty bys chtěl také, ne? Kdybys nebyl takový divoch! Vždyť by sis polámal nohy! Copak Ferdík! Ten bude jistě jezdit pomalu.“

Kája zahryzl bílé zoubky do černého chleba, na který mu ukáply dvě slzičky. Podíval se po mamince a zeptal se: „Vy jste, maminko, nikdy nejezdila na sáňkách?“

„To ne, Kájo, kdepak!“

„Proto,“ řekl Kája. „Jinak byste věděla, že na sáňkách se nemůže jezdit jinak než rychle.“

Hajný se vracel z lesa. „Kájo, máš jít se mnou k pánovům, a hned!“

Kája si jen otřel pusy a vyšli.

Pan lesní ho pohladil po hlavě a řekl hajnému: „Není nic platno! Pan doktor poručil, aby Zdeňa se hodně pohybovala, aby sáňkovala, hrudovala, a tož si myslím, že by s Kájou mohli zkusit sáňkování na malém vršku u městečka. Víím, že na ni dá Kája pozor, ale musí mi slíbit, že nikam jinam s ní nepůjde než právě tam. Podívej se, Kájo, co říkáš těmhle sáňkám?“ Otevřel komoru a vynesl odtamtud rohačky.

Kájovo srdíčko hlasitě klepalo. To byly sáňky! Hlazené, ohýbané dřevo, sedátko jako „štofové“, proplétané sem tam vzorem jako maminčin nedělní salup; lehké – vždyť je vzácný pán jako pírkó pozdvihl.

„Já myslím, vzácný pane, že by se nám na nich moc pěkně jezdilo, ale musil bych je dřív vyzkoušet.“

„Tož vezmi si je domů! Zítřa máte odpoledne prázdno, vyzkoušej je a pak přijď pro Zdeňu! Služka půjde s vámi k městečku. A dobrou noc!“

Kája táhl sáňky, o nebi se mu zdálo. Tatínek je chtěl nechat v síňce, ale Kája tolik prosil, až dovolil, že si je smí postavit k postýlce. Sotva se pomodlil a ulehl, vyskočil. Sepjal ručky a drmolil ještě Otčenášek.

„Za kohopak ještě, Kájo?“ ptala se maminka.

„Aby někdo ty sáňky neukrad’!“

Držel na nich ruku a trhaně ze spaní se probouzel. Maminka už spala, tatínek u stolu něco psal. Kája si tichounko sedl na postýlku a sahal do kapsičky na bundě, která ležela na židli vedle postýlky. Vytáhl motouz, ovázal si jím ruku a přivázal k sáňkám. „Kdyby někdo je chtěl ukrást, probudím se.“

A klidněji zavřel oči. Za chvíli však křičel ze sna, škubal rukou, a tatínek k němu přišel, ruku mu odvázal, aniž se Kája probudil. Pak teprve klidně usnul.

Druhý den odpoledne zkusil sáně. Jezdilo se znamenitě. Zdenička si libovala. Tváříčky jí zčervenaly a Kája na ni dával bedlivý pozor, aby nevypadla. Až do myslivny ji dovedl a ona už ve

dveřích křičela, že má hlad. Vzácná paní dala Kájovi dobrou svačinu a celý balík všelijakých dobrot a pošeptala mu do ucha:

„To za to, žes donesl Zdeně sněženky a to ostatní.“

Ano, Kája se stal důležitým činitelem v životě choulostivé Zdeňky, která k němu přilnula celým dětským srdíčkem.

Řekl-li pan lesní: „Povoluje to. Zítra asi už nebudete sáňkovat,“ řekla Zdeňa: „To až co řekne Kája!“

Když březem rozplakaně se zadíval na krajinu, přestalo sáňkování.

Pan farář řekl ve škole: „Ještě den a přijde Popeleční středa – začátek čtyřicetidenního postu. Přijďte si do kostela pro popelec. Udělám posvěceným popelem na vašich čelech křížek na znamení, že i vy musíte být v této době zvláště hodnými. Lepšími, poslušnějšími než dříve!“

Kája poslouchal, dech zatajoval. A jak přišel domů, maminky se ptal: „Víte, že bude za den Popeleční středa?“

„Jako bych nevěděla, Kájo, vždyť půjdeme s tatínkem také do kostela. Když jsem byla mladá a doma, o masopustním úterku bývalo v hostinci veselo. Ale když ponocný pod okny zatroubil na roh dvanáctou, vstal pan purkmistr a řekl: ‚Teď domů, chaso! Začíná svatopostní doba!‘ A všichni se tiše rozešli a druhý den o sedmé všichni si přišli do kostela pro popelec. Nebožtík dědoušek zvečera toho dne vzal poslední šňupeček a potom dal pikslu babičce s prosbou: ‚Schovej, maminko, zamkni! Dá-li nám Pán Bůh dočkat, o Bílé sobotě po Vzkříšení šňupnem si oba...‘“

Kája dobře nerozuměl, ale cítil, že přeměna v církevním roce je velice vážná.

Maminka v úterý sundala velký kříž z kuchyně a malý z přístěnku, omyla je, a tatínek přinesl z lesa zelenou chvoj, rozřezal ji na drobné větvičky, přibil do podoby a velikosti obou křížů na zeď, jako by kobereček pod kříže uchystal. Teprve pak pověsili kříže a oba při tom řekli: „Aby Ti, Ježíši Kriste, bylo měkčeji na kříži!“

Maminka dříve zpívala čerstvé, veselé písničky, ale o Popeleční středě spustila smutnou a vážnou: „Křesťanská duše“.

Kája šel s rodiči do kostela. V řadách už stály a poklekaly děti kolem mřížek. Když na něho došla řada, přiklekl k mřížce se žhavým přáním: „Kéž jen mi pan farář hodně popela na čelo nasype, aby mně to vydrželo, než přijdu domů!“

A pan farář jako by to věděl, právě mezi prsty z cínového podnosu nabral, a Kája cítil drobný prach padat až přes oční víčka. Přivřel oči a popaměti šel k východu. Byl blažen. Cítil se býti mnohem důležitějším než dříve. Už jako veliký si připadal. Když si vzpomněl na fialové plátno s velkým bílým křížem uprostřed, které zakrývalo celý oltář, vzdychl si: „Jak je to všechno krásné! Ale jen aby mi ten křížek na čele zůstal do večera! Tatínkovi se setře kloboukem, mamince šátkem, ale já mám čepici v kapse a budu dávat velký pozor, aby mi to znamení co nejdéle vydrželo.“

Protože šel s přivřenýma očima, jak z kostela vyšel, v předsíni vrazil trochu loktem do staré Tremповé. Hned se zdvořile začal omlouvat: „Já nerad, teta,“ ale než domluvil, už cítil její kostnatou ruku na svých zádech, a z jejích úst se řinulo jako z vodopádu: „Ty lesáku, ty indiáne, ty divochu bezbožný, počkej, až potkám hajnýho, já mu povím, jakého má darebáka. Kluk uličnická, schválně do mne vrazí!“ A její ruka zvedla se k nové ráně...

Ale Kája už nečekal. Horké, lítostné slzičky pálily ho pod víčky. Vždyť on přece nerad! A ona tolik křičí a zlobí se!

Upaloval do školy. Povznesená nálada v jeho srdéčku plakala. Ve škole ostatní děti povykovaly, ale Kája sedl na své místo. Z obou dlaníček udělal stříšku nad čelem, jen aby nikdo popelec mu nesmazal, a tiše seděl.

Vojta Brabenců, největší uličník ve třídě, se zeptal: „Proč si držíš ruce nad čelem?“

„Aby mi nikdo nesmazal popelec,“ řekl Kája upřímně. „Rád bych jej přinesl takhle čerstvý domů.“

Zlomyslné oči Vojtěcha Brabence zableskly zlobou. „A ukaž, máš to hodně znát?“

Kája odkryl čelo, ale než se nadál, naslinil Vojtěch ruku, přejel jí Kájovi čelo a vykřikl: „Tak, už nemáš nic, abys to věděl!“

Když pan řídící vešel za chvíli do třídy, viděl Káju s Vojtěchem v křížku. Po prvé viděl Káju se prát a podivil se. Kája, dítě lesa, ale poddajné jako tvárná hlína, s předobrym srdíčkem, ten Kája, který byl chloubou jeho třídy – ten se pral a k tomu s největším uličníkem třídy, a tak houževnatě. Ostatní utvořivše půlkruh kolem nich, s planoucíma očima pozorovali postup rvačky tak napjatě, že příchodu pana řídícího ani nepozorovali.

Utvořily se dvě skupiny. Z té jedné bylo slyšet: „Kájo, nedej se!“

A z druhé: „Vojto, maž ho!“

Kájovy oči svítily, tvářičky se mu rděly až k čelu. Vojta byl vyšší o celou hlavu, byl „repetant“, opakoval už druhým rokem první třídu. Byl zlostí bledý, když pozoroval, že Kája, třebaš menší, jako lasička uhýbá jeho štulcům a prohýbá se jako vrbový proutek. V pěstičkách Kájových bylo mnoho síly. Vždyť doma nosil vodu, dračky štípal, trávu nosil. A proto právě při vstupu pana řídícího zachytl konečně obě zápěstí Vojtovy, pevně stiskl, do půlkruhu jimi točil, a děti vidouce porážku Vojtovu, začaly sborem volat: „Kája to vyhrál!“

Vtom pan řídící pokročil až mezi ně. Kája pustil Vojtovy ruce, zahanbeně a rozpačitě se podíval po panu řídícím. Vojta zarputile, posupně si prohlížel špičky botek. Ostatní se rozběhli na svá místa.

Pan řídící jako by dnes měl vlčí mlhu, hodně zblízka podíval se do obličeje Kájova a řekl: „Kájo, ty se takhle umíš prát? To jsem ani nevěděl. To bude mít maminka malou radost, až jí to napíše.“

Ale Kája svezl se do první lavice a hořce se rozplakal. Trvalo to jistě čtvrt hodiny, než se dověděl z trhaného Kájova vzlykání, že Vojta mu utřel popelec a že si jej chtěl přinést domů čerstvý. Pan řídící přesto, že byl už starý, přece nezapomněl, že také býval malým chlapcem a také někdy se popral s kamarády, a proto jeho ruka se dotkla hebce hlavy Kájovy a řekl: „Přestaň plakat, Kájo! Lepší by bylo, kdybys byl počkal, mně požaloval, a ne se prát! Je to

nehezké tak se rvát! Je mi to líto na tebe.“ Ale Kája plakal čím dál tím usedavěji, až pan řídící řekl přísně: „Už dost! A bude ticho!“

Kája zvedl uplakané oči, potlačil pláč a řekl vzlykavě: „Já už budu ticho, ale když já už nemám popelec a já jsem měl takovou radost, že si jej přinesu domů čerstvý, a měl jsem takový hustý a tmavý. Pěkně vás prosím, pane řídící, já bych si doběhl do kostela pro jiný!“

Jeho oči dívaly se s takovou prosbou na pana řídícího, že řekl: „Běž, ale hned ať jsi tady!“

Kájovy rty se rozšířily k úsměvu, poslední slzičky dopadly na lavici, mžikem byl ze dveří. „Tak ano! Vezmu to trapem.“

Když se po chvíli vracel, blahodárný úsměv ležel mu ve tváři, a temný popelcový křížek černal se mu na bílém čele.

Vojta stál na místě hanby a pan řídící právě dopověděl poslední slovo ostrého napomenutí.

Kája sedl do lavice a podotkl: „Tak pěkně děkuji, pane řídící. V kostele byl už jenom velebný pán, tak jsem mu řekl: „Já už jsem tu, prosím, byl jednou, ale Vojta Brabenec mi popelec utřel, a já jsem tuze naříkal. Tož pan řídící mne poslal ještě jednou.““

Jak děti ze školy vyšly, Kája nejvíc pospíchal. Ale teta kovářka byla před kovárnou a volala: „Kájo, pojd' sem! Já nemohla pro popelec, moc mne nohy bolí, pojd', dám ti vdolek s hruškovým povidlím, syrečkem sypaný, smetanou kapaný, a vezmu si štipec popelce od tebe!“

Ale Kája uháněl a v běhu volal: „Já, teta, nemám kdy, líhnou se nám housata!“

Kovářka zavrtěla nedůvěřivě hlavou: „Že by už? To není ani možná! To kluk na roztopáč smejší, a mne, starou osobu, má za blázna. No, počkej, jen co uvidím hajnou!“

Kája poskakoval přes pařezy a myslil si: „Teď jsem lhal, a to už vím napřed, že teta bude žalovat! Raději to doma hned řeknu.“

Vběhl do dvorka: „Maminko, teta kovářka chtěla ode mne popelec, a já jsem řekl, že musím domů, protože se nám líhnou housata.“

Maminka řekla: „Ten konec mohl sis nechat, protože je to lež. A jestli nepřestaneš lhát, nebudu tě mít nic ráda, Kájo, odvykni si lhaní!“

Vtom vcházel tatínek. Kája dobře hádal. Kloboukem setřel si popelec, šátkem maminka. Jen on měl neporušený.

Maminka ho poslala pro vodu a on zapomněl přivřít dveře, a proto zaslechl, co maminka povídá: „Teta kovářka chtěla si vzít od Káji popelec. Jak by si sama nemohla dojít! Všecko svádí na bolest v nohou, ale běhat po městečku a sbírat klepy, to jí nohy nebolí! Ale Kájovi domluv! Řekl, že se nám líhnou housata. Zase lhal!“

Tak se nějak stalo, že tatínek zapomněl Kájovi domluvit.

Když Kája po modlitbě večer ulehl, pomyslně si: „Vida, tak ona teta lhala. Když velcí pořád napomínají nás malé, neměli by lhát nejdříve oni.“

A nebyl by klukem, kdyby poslední vzpomínkou nebylo zavolání Pepíka Kučerovic ze třetí třídy, které za ním poslal dnes odpoledne, když ze školy vycházeli: „Kluci, helejte, to je Kája Mařík, co dnes přepral Vojtu Brabencovic!“

10. Marjánka šafářovic

Nelhal Kája, když odpověděl panu řídícímu, proč po společném pozdravu „S Pánem Bohem“ před školou vždycky utíká:

„Prosím, mám moc práce. Než doma všecko opatřím, trvá chvíli, a potom už čeká pánovic Zdenička. Ona je sice jen holka, ale moc stonala. Měla k smrti, no, víte, pane řídící, říká naše maminka: Jako z hráze do rybníka. Musí hodně chodit venku a běhat, aby byla při chuti. Já jsem vždycky při chuti. Říká maminka, že jsem jako Bumbrlíček. Znáte tu pohádku, pane řídící? Tak vám byl jednou tatínek a maminka...“

„Počkej,“ přerušil ho pan řídící, „to nám povíš až ve škole. Tak ty máš moc práce?“

„Moc, pane řídící, já musím pořád fungovat.“

Pan řídící nemohl potlačit smích. „Jak to, Kájo?“

„No, přece pan Štulc – já se budu učit panem Štulcem – ten může jíst celý den rozinky. Jed’ jste už někdy rozinky, pane řídící? Takové jsou scvrklé, ale tuze dobré. Tak pan Štulc má za sklem takovou papírovou hlavu, a ta se hýbá ze strany na stranu, a pan Štulc tomu říká – počkejte, já si honem nevzpomenu – je to, jak tu jednou byli vojáci na noc – jak se to říkalo? Ju, už vím: regiment. A pan Štulc jednou povídal: ‚Funguje ta regiment za oknem‘?“

„Myslíš snad reklama, Kájo!“

„Ju, tak nějak to bylo. Ale od té doby vím, že co se musí pořád pohybovat, funguje. Tak já také musím pořád fungovat. A už musím jít. Opatruj Pán Bůh, a zase brzy přijďte! Moc jsem se zdržel, musím to vzít trapem.“

V údolích hýbalo se trochu jarem. Hluboké vzdechy zimy skoro už nemohoucí rvaly se s vítěznými jarními větry. Ještě z nich sice číšel chlad, ale přece jen zdály se vonět po fialkách. Každý strom i keř, který Kája cestou potkával, nabíhal k novému životu.

Do Káji vjela otcova krev. Čekal příchod špačků, lehké jarní tříšti na potoce říkal „s Bohem“, vdechoval vůni jistě už, ale kdesi daleko ještě rozkvetlých fialek. Ve škole přeskakovaly mu myšlenky:

„Jak jen to jaro letos přijde v lese u nich bez něho?“ Přišel domů se smutkem v očích: „Je to jisté. Jaro už přijde. Vždyť i pan farář vykládal dnes o bouři, a ty přece v zimě nejsou.“

„A co vykládal pan farář?“ ptala se maminka.

„No, na lodičce bylo moc lidí a uprostřed mezi nimi seděl Kristus Pán. Pustili se na moře a začalo pršet. Lilo se jako z konve a blesky lítaly po obloze jako veverka ze stromu na strom, kroutily se jako hadi a byly žluté jako měsíčky a zase modravé jako fialky. Hrom bil a rachotil, jako když Fichtlovic koně uhánějí přes šterkovanou silnici. Víte, maminko, jak mne tenkrátě pantáta Fichtlovic svezl, to byla krása! Já si sed’ nejdřív na sedátko, ale pantáta švihl nad koni a já bych byl vypadl. Tak jsem sed’ do slámy pod sedátko a pantáta na mne křikl: ‚Dej pozor, ať si nepřekousneš jazyk!‘ A už to šlo hup nahoru, hup dolů. Kdybych se nechtěl učit panem Štulcem, tak bych se učil panem Fichtlem, abych mohl malým klukům dělat radost

a vozit je. Tak vám to hřmělo a bouchalo, a ti učedníci na té lodičce se báli, že se utopí. Křičeli a Kristus Pán, když byl největší rámus, vztáhl ruku a hned přestalo pršet.“

„Kájo,“ ozval se vtom hlas hajného, „rychle se obleč a běž s tímhle lístkem do městečka do lékárny. Šafářka pánovic se zle rozstonala, utíkej, co můžeš! Pan doktor musil kočářem jet dále, pro léky doběhni! Stav se u tety Dvořákové, víš, vedle školy, a řekni jí, aby běžela hned s tebou! Nebyla ráno doma, teď už bude. A vyříd' jí, aby všeho nechala a utíkala, že šafář není doma a šafářka ji potřebuje! Víš, kde je to?“

Kája už byl na poskoku ze dveří.

„Jakž bych nevědě! To je ta teta, co mne k vám přinesla z dubčí.“

„Kabát, Kájo, kabát a čepici!“ volala za ním ustrašeně maminka, ale kdepak už byl Kájovi konec!

Pot stékal mu po čele a on si pamatoval: „Teta šafářka, co mu vždycky při pečení chleba upekla točenici kmínem a solí posypanou, jako talíř velkou, stůně. Musí přinést něco z lékárny. Obálku s penězi a psaním pevně v ruce drží, a teta Dvořáková má utíkat s ním.“

Jak do města doběhl, do lékárny vrazil, všechny ty, kteří kolem pultu stáli, odstrčil a vyhrkl: „Moc pospíchám. Teta šafářovic stůně!“

Dali mu, co napsáno, zbytek peněz do obálky vložili a řekli: „Jen aby ses ty nerozstonal. Venku je sychravo, a tys celý propocený.“

Kája už uháněl za roh školy. „Teta,“ volal, „máte honem jít k pánovům. Teta šafářka stůně. Ale honem!“

Teta otevřela a řekla: „Jen pojď dál, musím se připravit.“ Kája si nesedl, ale stál jak na žhavém uhlí. „Teta, vezmem to trapem!“

Teta si ho změřila a řekla zvolna: „Trapem můžeš ty, ale já už ne; jen počkej!“

Jak vyšli, popoháněl ji Kája: „Zčerstva, teta, zčerstva!“

Teta šla, co mohla. Černavě rozkládal se pozdní večer do lesů, měsíc značil bíle cestu.

„Honem, teta, honem!“ pobízel Kája.

Když ji postranními cestičkami, nejkratší cestou do lesovny přivedl, div neklesla schváčena během.

Kája už zase uháněl domů. Už viděl světýlko v hájovně. Přesto, že košilka se mu na těle potem lepila, otřásl se chladem. Schvátíl se a sotva domů došel, roztřásl se zimnicí, kterou za chvíli prudká horečka vystřídala.

A tak, když do hájovny Maříkových bledě zakoukalo se ještě zimomřivé sluníčko, otevřel Kája oči do široka a řekl tiše: „Maminko, dnes nefunguju. Mám nohy jako ze železa, za nic se na ně nepostavím.“

A padl znova do horečky.

Dva dny to trvalo a lékař nad jeho postýlkou se usmál: „Už je z toho venku. Jiný na jeho místě by umřel, ale za dva dny bude Kája chlapík.“

Přišla sama vzácná paní, roztodivné cukroví přinesla, pomeranče a hračky. Kája blaženě bral jednu věc po druhé do ruky a v duchu si říkal:

„Nic mi už není. Pane Bože,“ a to už řekl nahlas, „kěz bych zase stonal, abych zase tolik věcí dostal!“

Ale maminka ho zakřikla, aby nehřešil, a on si už jen povídal:

„Tak ne, maminko, ale helejte: pumeranče, čikuláda a tolik věcí. A teta šafářka je už zdráva?“

„Už je, Kájo, a teta Dvořáková jim přinesla malou holčičku.“

„To z dubčí, vidíte, maminko? No ju, proto ona pořád u dubčí říkala: Už nemůžu, už nemůžu, ale to ona ji tam vybírala. Už bude chodit do školy?“

„To ještě ne, Kájo! Ještě ani neumí mluvit.“

„A to je škoda. Byli bysme chodili spolu.“

Pátý den už byl Kája ve škole. První, co ho zachytlo, bylo slovo „odvod“. Aby se ptal větších kluků, toto! Cítil, že by si zadal. Vždyť dosud ukazovali na něho:

„To je Kája Mařík, co přepral Brabence, největšího rváče!“ Ale zeptá se až tatínka. Tatínek byl náhodou doma. „Tatínku, co je to odvod? Hraje prý při tom muzika a maminky pláčou.“

„Dá-li ti Pán Bůh zdraví i nám, také se dočkáš, že půjdeš k odvodu, Kájo. Dají ti pušku do rukou a naučí tě s ní zacházet, abys uměl bojovat a chránit naši vlast, kdyby na ni přišly zlé časy.“

„To já bych uměl, tatínku, já se nebojím. Já bych bojoval jako jako –,“ nemohl honem vzpomenout, ale vzpomněl si na zamilované víko krabice, „– jako vembloud.“

Špačkové už se hlásili. Kája dával pozor, kam je nutno dát nové budky. Tatínek už prohlíží pobořená vlaštovčí hnízda u chlěva. Nic platno, jaro je tady. A ve škole pořád nic. Ne, aby řekli:

„Kluci, jaro už visí nad Babou, můžete už zůstat doma!“

Kája byl pevně rozhodnut, že ohlásí panu řídícímu, že teď už nemůže chodit do školy, teď ať chodí jen holky!

11. Kája s housaty

„Tak, jak to bude letos s housaty?“ ptal se Kája, když maminka řekla: „Dnes se začnou líhnout.“

„No, jak by bylo?“ řekla trochu ostře, protože právě odložila čisté vejce na stůl a pokračovala: „Jak jsem je při prohlížení mohla přehlédnout? Budeš jim nejdříve nosit a potom je budeš pást jako jindy. Či jsi myslil, že to letos obstará tatínek?“

„To ne, ale že musím do školy.“

Maminka odložila druhé čisté vejce a vzdychla: „Jak se to jen mohlo stát? Aha, už vím. Byla tu tenkrát teta kovářka a já nedala pozor. Vynes to ven, Kájo, ale ne abys to rozbíjel na dvoře!“

Kája chytl vejce a upaloval ven. Zahýbal jimi: „Panečku, v těch jsou jistě housata. Vždyť se to tam vrtí. To se asi maminka zmátla.“

Opatrně jedno naklupal, naklepl, ale sekl jim o zem a hned druhým, a drže si nosík, utíkal domů.

Maminka uchystala víčko a do večera se na něm žlutilo od dvou hus patnáct housátek.

Kája byl smutný. Patnáct! To je asi moc. Musí si to nakreslit. Vzal tužku a na kousek papíru dělal čárky, odříkávaje si při tom:

„Píšu, píšu patnáct – ještě jednou patnáct,
nevěříš-li, tovaryši, napiš si to sám!“

A řádka čárek před ním vyrostla.

„To jich bude!“ vzdychl nahlas.

Maminka se po něm obrátila: „Kdybys nezlobil! Mohlo jich být sedmnáct. A jdi pro dříví, jen se tu pořad pleteš!“

Byla přece jen mrzuta, že počítala na sedmnáct, a dvě byla čistá.

Kája šel a v sínce si pomyslel: Každý malý člověk je chudák. Maminka se zlobí, že byla dvě čistá, a zlobí se na mne. Jako bych za to mohl. Jako bych v těch vejcích seděl a udělal je čistá. Ostatně čistá nebyla ani trochu. Byla ohavně špinavá a což ten vnitřek! Ta naše husa byla asi špatně vychovaná, protože maminka říká, že špatně vychovaný tvor je nečistý. Mně by stačila dvě housata. Mamince patnáct je málo. Ju, mamince se to řekne, ale aby tak jednou šla s nimi na pastvu! To by řekla, že do smrti smrťoucí už nechce ani jedno. Teď bude mít ještě chvíli pokoj. Jen tak kopřivy natrhá, náskou tu pamprlici k tomu naseká, ale jak bude první hezký den, poručí maminka: „Vynes to ven!“ A už to začne. Ještě že nemusí na pastvu honit kuřata. Těch má maminka už dvě hejna po osmnácti, to by se teprv natrápil!

Za čas přišel tatínek a hlásil, že špačkové už jsou tu a je třeba zčerstva udělat ještě tři budky. Hned se do nich pustil. Když Kája začal pomáhat, zavolala maminka: „Kájo, kopřivy!“

Kája musil položit kladívko a hřebíčky a jít. Cestou si myslel: „Jestlípak ta pitomá housata stojí za to, abych jim dal přednost před špačky?“

Kája se dočkal i toho dne, v němž maminka poručila:

„Dnes housata vezmeš ven, ale víš už! Na vodu ještě nesmějí!“

Ten den se vyběhl z lehkého oparu jako nejkrásněji propečený rozpíček, ale Kája nebyl veselý. S nezvratnou jistotou cítil, že dneškem bude začínat jeho trápení. Zdeň se sice tuze těší, ale to je než holka. Copak o to nic, ono se na to kouká, ale udržet je pohromadě!

Nemýlil se. Jak se domů ze školy vracel, dnes docela zvolna, maminka už čekala. Dala mu do ruky vdolek a do druhé bramborový košík s housaty. Bylo jich tam natlačeno! Pro jistotu je přikryla šátkem a řekla:

„Jdi s nimi za mlází, a ne abys je pustil na vodu!“

Zakouzl se do vdolku a pokusil se o vyjednávání: „Je dnes pátek, maminko.“

„Já vím! Jen jestli tys nezapomněl ve tři hodiny se pomodlit!“

„A Pepík Krúsobic povídal, že v pátek se nemá nic začínat.“

„To řek'? To je hloupý kluk! Pátek jako jiný den, jenže se v něm musíme víc modlit. A už jdi!“

„A mléko dnes nedostanu?“

„Až přijdeš! Housata jsou přednější. Mléko ti neuteče. Za to ti večer přidám. Za dvě hodiny můžeš tu býti zpátky!“

Kája šel. „Vida,“ povídal si, „housata jsou přednější než já.“

U mlází čekala Zdeňa se služkou.

„No, že už jdeš!“ řekla. „Vaše maminka říkala, že dnes prvně budeš pást housata. Ukaž!“

Odtáhl trochu šátek a žluté zobáčky štěbetavě se rozpovídaly.

Ten první den to ještě ušlo. Staré husy, které poskyovaly za Kájou, seznamovaly se s travičkou.

Za týden však bylo to horší. Ne a ne je udržet pohromadě. Nic dál než dvacet metrů leskl se rybník. Staré husy pospíchaly napřed, housata za nimi. Do vody ještě nesmějí, věděl Kája. Jak mohl nejčerstvěji, schytl je do košíku, který teď nosil, sedl na pařez a řekl Zdeně:

„Svážu je k sobě a konec špagátu budu držet. Drž, Zdeňo! Vezmu jednu nožičku od prvního a volně přivážu za nožičku k druhému. A kde je dnes Týna?“

„Pere,“ řekla Zdeňa stručně a ochotně brala jedno house po druhém do klína. Když bylo patnácté přivázáno, rozkřehotila se jedna z hus, chytla motouzek u prvního a táhla je za sebou do vody.

Kája se na ně zadíval a myslil si: „Jestlipak půjdou?“

Nešla, ale husa je táhla „jako kořata“, jak si řekl Kája. Než chytl konec provázku, stará už byla na vodě. Jak se rozkřičela vítězným pokřikem, pustila provázek ze zobáku, ale první bylo už ve vodě. Kája vyskočil a za nimi. Našel a chytl konec motouzu a táhl je za sebou zpět. Čerstvo je rozvázal, složil do košíku, obrátil oči vzhůru a řekl:

„Je to trápení s těmi housaty!“ A vracel se domů, Zdeňka vedle něho.

12. Kája pase

Čím více vybarvovala se žlutá pírká v bílá, tím větší práci měl Kája.

A tak jednou, když už mlází se za nimi zavřelo a obě husí mámy kolíbavě vykračovaly si v čele houfu, který ustavičně se rozbíhal, řekl Kája:

„Já to zas musím svázat. Do vody už mohou, ale po lese je nebudem musít honit.“ Sáh rukou do kapsy. „Provázek mám.“

A vysvětlil Zdeně: „Ani nevíš, jak je malému člověku smutno, když nemá plné kapsy provázků. A já už pár dní neměl ničeho, jen splasklé kapsičky. Říkal jsem doma: ‚Maminko, dejte mi dva krejčary na špagát!‘ Ale maminka řekla: ‚To tak! Zbůhdarma vyhazovat peníze! Nic nedám!‘ To přece není zbůhdarma, když bych za ně dostal špagát. Tak jsem včera zašel k panu Štulcovi. Víš, kdo to je?“

Zdeňka visela vyvalenýma očkama na Kájových rtech a zavrtěla hlavičkou.

„No ju, jak bys to mohla vědět! Vždyť jsi než holka! To je pan kupec v městě, který celý den může jíst rozinky. Přišel jsem tam a řekl: ‚Pěkně vítám, pane Štulc! Že vás dávají pozdravovat ti vembloudi na té krabici od vás, a jestli byste jim mohl darovat nějaký zbytečný špagát, že je jim smutno.‘ Pan Štulc se usmál a řekl: ‚Poslouchej, Kájo, ten provázek potřebuješ ty, a ne vembloudi. Že je to tak?‘ To ti máš divné: Velký člověk vždycky pozná, když malý člověk lže. Nic se lež nevyplácí. Tak já jsem řek’ zčerstva: ‚Vy jste,

pane Štulc, zrovínka jako naše maminka. Ta také hned pozná, když jen drobátečko nemluvím pravdu. Vembloudi neříkají nic, těm se daří dobře, ale já potřebuju špagát tuze moc a krejcary mi maminka nechce dát. Říká: Zbůhdarma! Když si pošle tatínek pro tabák, tak to maminka nikdy neřekne. Tatínek si nacpe fajfku, udělá párkrát puk-puk, zase si nacpe, a za večer je po něm. A to je víc zbůhdarma než špagátek. Ten se nepromění v kouř.' Pan Štulc se pořád smál a potom mi dal, heleď!" A Kája vyprazdňoval kapsy. „Heleď, tolika špagátů jsem dostal zadarmo!"

Zdeň se rozhlédla kolem a řekla: „Kájo, housata jsou pryč!"

Bylo tomu tak. Staré husy nadnášlivě se natřásaly, ale ani jednou se neohlédly, jen si pořád měly co povídat. Byla to strašná práce, než Kája se Zdeňou shledali housata. A když se tak stalo, jaká to byla trýzeň, než Kája je k sobě svázal! Když tak pěkně vedle sebe stála, řekl:

„Teď si je spočtu.“ Šel řádkou, vyrážel slova a povídal: „Píšu, píšu patnáct, ještě jednou patnáct, nevěříš-li“ atd. Když vyhrkl poslední „sám“, zřejmě si oddychl: „Jsou všecky,“ řekl. „A teď hajhá!"

Staré husy se přece jen zastavily a obrátily. Kájovo „hajhá“ rozhlaholilo se lesem. První house udělalo krok, podtrhlo druhé, třetí už leželo na zádičkách, čtvrté sebou smýklo, páté za ním, a tak to šlo až do posledního.

Kája šel napřed, drže provázek. Jak jím potrhl, svalilo se teď i to třetí, druhé i první. Housata úzkostlivě štěbetala a obě staré husy se rozdiveně zadívaly na Káju. A najednou jako by si řekly, se sykotem se k němu rozběhly a jedna se mu zasekla zobákem do lýtky, druhá výš. Kája se rozkřičel, Zdeň mu pomáhala, husy nepouštěly.

Hajná byla na trávě v lese. Slyšela úzkostlivé volání housat a povyk dětí. Rozběhla se po hlase.

Jak viděla Káju držícího provázek a obě husy zakousnuté v jeho maso, nejdřív odehnala husy, potom zčerstva rozvázala potácející se housata a nakonec řekla suše: „Teď to zažeň domů! Já odvedu Zdeničku a doma si to spolu spravíme.“

Kája konečně sehnal hejno do chlívka a nic se dnes netěšil na maminku. Stopy husích zobáků pálily jako oheň.

Když se maminka vrátila, nejdříve mu prohlédla husí štípnutí.

„Nic to není,“ prohlásila krátce. „Potom si to vymyješ a bude dobře. Ale abys myslil, že budeš ubližovat zvířatům, to ne!“ Její oči se zadívaly na skříň, její ruka se zvedla a v Kájových kalhotkách nezůstal ani atom školního prachu. „Všech patnáct housat mohl jsi ubít! Víš ty, pro koho je chovám? Pro tebe! Já a tatínek už peří potřebovat nebudeme.“

Než přišel tatínek, seděl už Kája u slabikáře. Trochu se časem nadzdvihoval, ale uznal, že měla maminka pravdu. On to také dobře myslil, ale maminka nechtěla tomu věřit. Až on bude veliký a bude z něho maminka a bude mít takového chlapečka, jako je sám, nikdy ho nepošle s dvěma hloupými, kousavými husami za mlází. Co on se jim napovídal! Když – a bylo to málokdy – sedla si housata kolem starých, i pohádku jim chtěl povídat, ale najednou staré zamávaly křídly a byl všemu konec.

Když šel druhý den do školy, zeptal se pana řídícího: „Prosím, máte také housata?“

„To nemáme, Kájo,“ usmál se tázaný.

„Ju, to můžete být rád na světě a usmívat se. Panečku, větší soužení na světě není než opatrovat patnáct housat, která mají kousavé mámy. Ty mi včera daly!“

„Copak jsi jim udělal, Kájo?“

Kája zdvihl velké jasné oči a řekl rozvážně: „Co bych jim mohl udělat? Když se mi tuhle rozdělal sešit, řekl pan řídící: ‚Sešij si to doma, ať to drží pohromadě!‘ A já housata nesešil, já je jen svázal, a také jen proto, aby držela pohromadě. A panečku, to jste měl vidět, pane řídící, co jsem dostal! Tatínek to hned poznal, že měla metla posvícení. Jen na ni mrkl a řekl mamince: ‚Ta metla se ňáko nadouvá. To se asi najedla masa!‘ Já se chtěl nejdřív učit panem Štulcem, abych mohl jíst celý den rozinky. Potom panem Fichtlem, abych mohl dělat malým klukům radost a vyhazovat je v bryčce, ale teď už chci být jen maminkou, co by měla takového Káju, jako jsem

já. Já bych jen řekl: ‚Kájo, ty tě pošťpaly, vid‘?‘ A nekoukal bych na almaru po metle. A maminka říkala, že to asi bude mejlka, když jsem jí povídal, že pan farář vypravoval: ‚Když jel Pán Ježíš na oslátku do Jeruzaléma, že i parmičky stlaly mu na cestu.‘ To prý jsou rybičky, parmičky! Zním kapry, štiky, bělice, ševčíky, okouny, i ouhoře jsem viděl. Pane řídící, to byla tenkrát mela! Tatínek chytí dva a dal je do mísy s vodou. Oni v noci vyklouzli a maminka se probudila, protože oni kníkali. Jak se po nich rozehnala, za nic je chytit nemohla. Maminka říká, že jako by zpívali. Musil vstát tatínek, a přece je v rukavicích chytil a zabil. Mrtvé je přibil na futro a maminka nařízla kůži pod hlavičkou a stáhla je jako nic. Ty bych pásl ještě více nerad než housata.“

13. Kája a Zdeňka jdou na „kočičky“

Bylo před Květnou nedělí ve čtvrtek, když Kája se Zdeňkou se vybrali na „kočičky“. Bylo s podivem, jak měla Zdeňka Kájů ráda a jak ho poslouchala. Ještě více bylo s podivem, že Kája dával úzkostlivý pozor, aby se Zdeňka v trávě nezarousala, maličké botičky v blátě neutopila a příliš se neuhonila.

Pan lesní několikrát nenápadně šel za nimi, aby ho nepozorovali. Když viděl péči Kájovu, řekl doma: „Kája je chlapec dobrého srdce, na Zdeňku bude opatrný, nic se nemusíš o ni bát, maminko!“

Toho dne rozsvětlo se ráno, jak Kája řekl, „jako ze zlata“.

Vzácná paní dala jim snídání v hrnečkách s želínkami a se zlatým pruhem a řekla: „Uvařila jsem vám kakao. Pěkně se najeďte a do jedenácti ať jste doma! To poznáte, jak půjdou ženské z kultury!“

Na talíři, který měl okraj propletený podivnými kvítečky, ležely do výšky narovnané koláčky.

„Jezte, děti!“ pobídla paní lesní. Kája si vzal jeden, dva, čtyři, ale protože je vkládal do úst celé a ony se jen rozplizly, přece se jen ostýchal a pil čisté to, jak si v duchu řekl, „kakó“.

Paní si ho všimla. „Pročpak si nebereš, Kájo?“

„Já se přece jen stydím. Je to jako nic. Náš tatínek má v šuplíku schovaný starý čtyrák, a ten je zrovna tak velký. Já bych toho moc snědl. Nedělejte si škodu, vzácná paní, rádo se stalo!“

Paní lesní polkla smích: „Maminka dělá větší, vid?“

„Ju, copak naše maminka! Ta peče koláče jen o posvícení, ale myslím, z jednoho maminčina víc než deset těchhle by se udělalo. Já bych se třeba doma zeptal, jak to maminka dělá, a vzácné paní bych vyřídil. Takhle se nerozplíznou, ale víc se člověk nají.“

Paní mu přinesla celý skrojek karásku.

„Zaplať Pán Bůh!“ zajiskřily mu oči. „To je něco jinšího.“ Zakousl se bílymi zoubky do karásku². „Hrnečky také máme větší,“ osmělil se. „Ale my v nich máme polévku, ne kakó. Skoro mám strach, abych to nespokl.“

Paní lesní se dovtípila a přinesla z kuchyně objemný hrnek.

„Zmůžeš tohle, Kájo?“ usmála se.

„Jak nic, prosím,“ řekl a teď si teprve jak náleží pochutnal.

Zdeňka jen tak udrobovala z koláčku. Víc drobtů měla v klínku než v puse. Jen tak usrkla z toho hrňoulku, jak Kája si myslel. Když dopil a dojedl, řekl: „Zaplať Pán Bůh!“

Paní odpověděla: „Rádo se stalo!“

Ale on řekl: „Naše maminka vždycky říká: ‚Naděl Pán Bůh stokrát víc!‘“

„Tak naděl Pán Bůh stokrát víc!“ řekla paní.

Teď byl teprve Kája spokojen. „Ale myslím, Zdenička má moc malý žaludek, nic víc než křížala. Musí víc jíst. No, my se teď proběháme a ona dostane chuť. Umíte, vzácná paní, dělat rozpíčky?“ obrátil hezké, jasné oči po paní.

Zavrtěla hlavou: „Nedělám je, Kájo, neumím.“

„A to je škoda!“ řekl. „Naše maminka je umí tuze dobře. Vevnitř jsou trnková povidla a jeden je velký jako talíř. A když někdo umře, tak už nikdy nemůže jíst rozpíčky. Já bych moc nerad umřel. Tak pojď, Zdeňo!“

² Pletené domácí pečivo, velká houska ze tří copánků. *Pozn. red.*

Paní je vyprovázela očima, až zašli. Potom sepjala bílé ruce, obrátila se ke kříži, visícímu uprostřed velké světnice, a vzdychla: „Pane Bože, kéž by Zdeňa měla jen čtvrtý díl zdraví tohoto chlapce! Vždyť máme než ji. Chraň nám ji, Pane Bože, chraň!“

Kája se Zdeňou vyšlapovali cestičkou a zašli do březového lesa.

„Kájo, nepoškrábou?“

„Kdo?“ ptal se Kája.

„No, kočičky! Řekl jsi, že půjdem na kočičky, a naše Minda mne včera škrábla, heled’!“ A natahovala růžový prstík, na němž teprve po důkladné prohlídce našel Kája malou stopu Mindina drápků. Dal se do smíchu:

„Tak tys myslila, že jdem chytat kořata? To je vidět hloupý holkovský rozum. Každý kluk ví, že ‚jít na kočičky‘ je jít na jívové pruty! Já nevím, Zdeničko, jestli tě vychovám podle svého. A heled’, tadyhle už máš pruty kočiček!“

Čerstvé jehnědy se leskly jako stříbro, a jak je Zdeňa prstíkem přejela, byly hebké jako maminciny parádní šaty.

„Tak to jsou kočičky,“ řekla radostně. „Kdo by to byl řekl?“

Kája opatrně lámal pruty. Složil je pod keř a řekl: „Půjdeme ještě dál. Tamhle pod strání jistě najdeme už podléšky.“

Šli a našli. Drobné kvítky srovnal Kája v kyticčku, svázal a podal Zdeničce:

„To dáš mamince. Tvoje maminka je také moc hodná, ale neumí rozpíčky, a to je škoda. Ty vaše koláčky, víš, ty jsou tuze dobré, ale ty je neumíš jíst. Kousneš do něj, rozdrobí se ti, a nic ti na jazyku nezůstane! Máš jako já vstrčit je do pusy celé. Necháš jej na jazyku, začne se rozplývat a potom ti sám sklouzne do ledvin. Jenže já bych jich sněd’ k tomu kakó aspoň padesát.“

Zdeňa zatrnula nad těmi ledvinami: „Kájo,“ odvážila se namítat, „tatínek říká, co sníme, že přijde do žaludku.“

„No ju,“ ohrnul Kája rtíky. „Bramboračka, česnečka, loupané brambory, to přijde do žaludku, ale rozpíčky a jahelník a ty vaše koláčky, ty jdou ještě níž, protože je to tuze dobré. Když jednou naše maminka tuze stonala, řek’ pan doktor: ‚To je níž než v žaludku, to

bude v ledvinách! Od té doby vím, že všechny dobroty jdou žaludkem do ledvin. – A špačky bys chtěla vidět?“

„To chtěla,“ usmála se Zdeňa radostně.

„Tak ju, ale buď zticha!“

Vrátili se k polednímu, když už vzácná paní je vyhlížela. Kája hned hlásil:

„Tatínek také říká: ‚To je soužení, jak začnou ty kultury!‘ Na jednom konci řeknou ‚ještě půl hodiny‘, na druhém konci stará Havlásková už otřepává zástěru a utíká, že musí dělat placky. Není na ně spolehnutí, vzácná paní, tak jsme podle nich nešli. A kolik je doopravdy?“

„Za pět minut tři čtvrti na dvanáct.“

„Panečku,“ zaškrabal se Kája za uchem, „to je asi moc. Je to víc než jedenáct?“

„To je, Kájo, o tři čtvrti hodiny.“

„Já jsem měl nést za tatínkem oběd na ‚mokrej‘. To jsem to asi zmeškal.“

„Už jo, Kájo! Před jedenáctou už pospíchala maminka kolem. Jen se zeptala, jestli jsi tu, a když jsem řekla, že jsi se Zdeňou, usmála se a řekla: ‚To je něco pro něj! No, já tam doběhnu sama.‘“

Kája se díval upřeně na paní. „Že se usmála?“

„No ano, jistě!“

„A zasvítily jí při tom zuby?“

„No a jak! Tak jsem si myslila: Svobodná holka i každá panička z města by jí je mohla závidět, jak je má zdravé a bílé.“

Kája si výskl: „Ju, copak naše maminka! Jak jí zasvítily zuby, to se ani drobet nezlobila. A říkáte, vzácná paní, že má bílé? Já se už také ptal, proč teta kovářka má už než jeden černý napřed a takový kejvavý. Já vždycky mám strach, že jí vypadne. Maminka řekla: ‚Protože teta, pokud měla zuby jako já, pořád jimi sekala, o jiné se starala, až se jí ubrousily až k dásním, a i s tím jedním, co jí zůstal, ještě dost neplechly natropí.‘ A tatínek tenkrát povídal: ‚To není tak, maminko! Tobě je čistily tvrdé chlebové kůrky ze všech stran okoralé, a to je ta nejlepší ‚pastva‘ na zuby.‘“

„Pasta, chtěl jsi říci, Kájo, ne?“

„Kdepak! Pasta, to nic není. Pastva jsem povídal. Tak maminka se nezlobí? To je dobře. A Zdeničku jsem v pořádku dovedl, prutu kočičkových jsme přinesli dost, tak opatruj Pán Bůh! Maminka bude pomalu doma. Máme dnes ‚jarskou‘ s bramborami. To je moc dobré.“

„I toto,“ řekla paní lesní. „Už jsem řekla mamince, že budeš přes oběd tady. My máme také ‚jarskou‘ omáčku a knedlíky a maso a trubičky s krémem.“

Kája byl na rozpacích. Takovou „jarskou“ jako umí jejich maminka, neumí žádný jiný. Knedlíky u nich mají jen málokdy, ale nejmíc ho odrážely ty trubičky s krémem. Jéje! Někdy mu dala maminka dva krejčary a řekla: „Skoč do města pro šúviks!“ A Kája přinesl od pana Štulce velkou bílou krabičku s černým obsahem. Když všem čistil boty, maminka nad ním stála a říkala: „To musíš do šúviksu hodně plivat, aby toho neubejvalo!“ Takovou škatulku měli kolik neděl. Až jednou přinesl tatínek z města plechovou krabičku pěkně červenou, celou popsanou a řekl: „Viks už neprodávají. Místo něho nesu krém. Ale do toho nesmíš, Kájo, plivat!“ Kája byl rozhodným přítelem viksu-leštidla. I když krabičku viksu nedověřel, nic se nestalo! Jak nedověřel krém, hned to vyschlo, bylo to jako troud a drobilo se to. Maminka do toho jednou nakápla petrolej a dala na kraj plotny. Ale ono to chytlo a shořelo nadranc a několik dní to páchlo. A teď tady vzácná paní jako nic řekne: „Trubičky s krémem!“ No, vždyť to nemusí jíst. Potřásl hlavičkou: „Jak maminka ví, že tu budu přes poledne, to já teda už domů nepůjdu. Ale maminka dělá ‚jarskou‘ sladkou, vzácná paní!“

Zdeňka po návodu Kájově vkládala do pusy celé máslové koláčky a libovala si.

Paní se zeptala Káji: „Mléko bys nechtěl?“

„Rádo se stalo,“ odpovídal, „ale to bych prosil.“

„Jaké chceš? Teplé, studené, svařené, syrové, sladké nebo kyselé?“

„A to, prosím, je mi jedno. Já doma – co mamince zbyde. Tatínek říká: „Mléko půl živobytí, chléb – druhá půlka.““

Dostal hrnek nesebíraného, sladkého, studeného.

Jak je paní lesní ze sklepa přinesla, sáhl na hrnek a řekl uznale: „Vzácná paní ví, že malí kluci mají často žízeň.“ Přiložil hrnek k červeným rtům. Paní už se to zdálo trochu dlouho, co Kája nemluví. Když se na něj obrátila a viděla, že bez přestávky pije, řekla:

„Kájo, ne najednou, srazí se ti mléko v žaludku a bude ti škodit.“

Kája dopil, utřel si pusou čistým šátkem a řekl: „Tohle šlo také rovnou do ledvin, to bylo moc dobré. Že by uškodilo? Kdepak taková dobrota by mohla uškodit!“

Zdeňka vrátila nad sklenkou, v níž zlatilo se půl zdravotního vína, půl vody.

„Já to nechci. Já bych mléko!“

„Ty, Zdeňko? Vždyť je nikdy nechceš?“ divila se paní.

„Ale když Kájovi tolik chutnalo!“

Paní přinesla i jí, a ku podivu! Zdeňka se neušklíbovala jako jindy, ale vypila naráz malou sklenku. Čeho nedokázali lékaři příkazem, rodiče prosbami a sliby, to dokázal Kája příkladem.

14. Kája dodává Zdeně chuti k jídlu

Kájovi a Zdeně prostřela paní na menší stolek k oknu a hned jim dala na talíře polévku.

„Je dobrá,“ podotkla, „falešná rybí!“

Kája už stál, a Zdeňka vstala také, a hlasitě se pomodlili.

Kája si teprve teď uvědomil „falešná rybí“. Vida, taková pání a dobří pání jsou pánovic, a také je u nich faleš. Maminka říká: Od falešného člověka na sto kroků dál! A on tu teď sedí nad talířem falešné polévky. Což jestli z něj také potom bude falešník? A aby to kluci ve škole věděli! Křičeli by za ním. Nemluvte s ním, on jed' falešnou polévku! Tak ta ryba byla falešná! Vida, a vzácná paní z ní dělala polévku! To jistě pán nesmí vědět. Kája byl v hrozných

rozpacích. Z talíře to vonělo, nosík lačně vtahoval do sebe lahodný dech, ale Kája přece váhal.

Před Zdenčiným talířem stála malinká skleninka s vínem, kterého užívala, aby měla chuť k jídlu.

„Kájo, vypij to za mne!“

„Toto,“ řekl Kája. „A ty to také nepij! Zvykneš si na to a potom z tebe bude stará Hromádková. Víš, ta, jak chodí k Židovi na kořalku a kolikrát se válí v blátě. Náš tatínek říká: ‚Co tahle breberka už natropila zla! Nešťastný člověk, který si na to zvykne.‘ A kdybys pila už od teď, rostlo by to s tebou. Naše maminka říká, čím hrneček navře, tím páchne. Teď srkáš vínečko, za čas bys pila z většího víno, a no, jen si vzpomeň, jak jsme sáňkovali, že tam Hromádková upadla, jak byla opilá! Pan doktor tomu říká ‚meducina‘, ale nevěř tomu! Víno je víno, a ‚meducina‘ je ‚meducina‘. Ta musí být hořká, trpká a stahovat jazyk. A ty říkáš, že tohle je sladké.“

Paní bylo divné, že slyší pořád hovor. Otevřela dveře: „Proč nejíte, děti?“

„Prosím, vzácná paní, já bych tuze rád, ale já se toho bojím, když je to falešné.“

Paní se usmála a vyložila mu, že se tak jen říká. Když někdo chce připravit polévku podobnou rybí a ryby nemá, upraví ji ze zeleniny a jíšky, a tak se chutí svou rybí polévce trochu podobá.

Teď už Kája neváhal. Nabral lžící, polkl, podíval se po paní a řekl: „Ju, to je polívčička! Jako malvaz! Ta není falešná, kdepak!“

„Proč jsi, Zdeňo, neužívala?“

„Protože řekl Kája, abych to nepila, že by ze mne byla stará Hromádková. Už to nechci!“ A jak viděla, že Kájovi tak znamenitě chutná, pustila se do polévky a šupala, že paní lesní nestačila koukat.

Kájovi už zbývalo jen pár lžic, když se zarazil: „To je marný! Nepoznám, co to v ní plave. Kroupy to nejsou, ty jsou větší a tvrdé. Kroupky taky ne, krupice taky ne! Tohle vypadá jako skleněné a spadne to rovnou do ledvin.“

Paní lesní se smála: „To je ságo³, hochu. A kamže to spadne?“

„Do ledvin, vzácná paní! Ty nejlepší věci spadnou do ledvin a ty obyčejné do žaludku. Tak vida, ságo. To musím mamince povědět.“

Dojedly stejně se Zdeňou a paní lesní hned, jak pán do dveří kuchyně vešel, mu tiše hlásila:

„Zdeňka snědla talíř polévky bez pobízení a bez užívání. Malaga už nechce. Kája jí řekl, že by z ní byla stará Hromádková.“

Pan lesní se hlučně rozesmál: „Copak Kája! Ten je nad doktory, a půjde-li to takhle, naučí Zdeňku jíst bez nucení a bude z ní takový kyrys jako on.“ Odkládal pušku a kabát. Paní zatím nesla dva talíře do pokoje. Na malém talířku rozkrájela jeden kousíček žlutého, kyprého knedlíku, kousíček masa, pokápla nepatrně rajskou omáčkou. Zdeňka o rajskou nestála. Kájovi rozkrájela čtyři kousky knedlíku, plátek masa a zalila do půl talíře omáčkou. Dala každému malou lžičku a řekla:

„Teď ještě můžete jíst lžičkou, ale už brzo musíte se učit jíst vidličkou a pomáhat si nožem. Jezte, je vám přáno!“

Vešel pan lesní. Kája pozdravil, Zdeňka šla mu vstříc s políbením. „Tak, šohaji,“ obrátil se pan lesní na Káju, „ať vidíme, jak to umíš pořádat!“

Jídelna v myslivně byla veliká o třech oknech. Pan lesní sedl k širokému stolu uprostřed. Dnes se mu to moc líbilo. Jindy jak přišel, hned paní naříkala:

„Tatínku, Zdeňka nechce jíst polévku. Užívala, ale není to nic platné. Pojd', musí jíst!“

A pak to začalo. Zdeňka se ušklíbla, vzpouzela, a jednou tatínek, jednou maminka podávali jí lžící polévky až do pusy: „Jednu za dědouška, Zdeňo, jednu za babičku, jednu za tatínka, jednu za maminku, jednu za Týnu, jednu –,“ (za koho honem, přemýšlival vždycky), – „za Káju.“

³ Škrobnatá moučka získávaná z měkké dřevě kmenů některých palem. *Pozn. red.*

A vida, „za Káju“ Zdeňa spolkla třeba tři. A dnes má ticho. Zdeňa snědla talíř polévky. Víno „malaga“ už nebude ani potřeba. Jak řek' Kája, aby to nepila, je konec!

A je to šibal! Se starou Hromádkovou vyrukoval. Má konečně pravdu. Ať na to nezvyká! Ale přece se usmíval, když si vzpomněl a přehlížel při tom spokojeně svůj denní list, který jindy nemohl vzít pro samé krmení Zdeni v poledne do rukou.

Kája nabral knedlík a omáčku. Očka mu zasvítila a on řekl Zdeně: „Ta je! A což ten knedlík! Dnes bych ani nepotřeboval zuby. To se mají ledviny dobře. Jez, Zdeňo, ať to nevystydne! Naše maminka říká, že do studeného jídla nic není.“

Jedl velice způsobně, jak k tomu byl doma veden. Nemlaskal, nekapal po stole, ale přece jedl s takovou nehoráznou chutí, že Zdeňa sáhla po lžičce a najednou jí pokrm zachutnal.

„Už mne nedohoníš,“ řekl Kája, „já už jsem u masa.“

Dojedl, když Zdeňa s chutí snědla už polovičku své porce. Na jeho talíři zbyl ostrůvek krásně červené omáčky. Jak mu jí bylo líto! Tou lžičkou to nabírat, pořád by cvakalo, a maminka říká, že má každý jíst pokud možno tiše. Co by řekl vzácný pán?

Ten poloukryt rozevřeným listem pozoroval, poslouchal a smích mu cukal rty.

Zdenička jedla, už byla hnedle hotova, omáčka na talíři Kájově vábila.

„Zdeničko, až dojíš, podívej se tamhle do toho posledního okna a počítej do deseti. Já ti potom něco povím.“

Zdeňa rychle dojedla a poslušně otočila hlavičku dozadu a počítala: „Jeden, osm, dva, pět...“

Kája zčerstva se otočil po pánovi, ale ten, zdálo se mu, byl skryt za novinami. Kája zdvihl talíř, vypil omáčku a jazýčkem vylízal, že mohl jít talíř rovnou do misníku. Utřel šátečkem rty, postavil talíř a řekl nahlas: „Zaplať Pán Bůh!“

Když mu nikdo neodpovídal (pan lesní kousal si rty, aby se nesmál hlasitě), odpověděl si: „Naděl Pán Bůh stokrát víc!“

Protože Zdeňa mlela: sedm, dvacet, pět, řekl nahlas: „A deset, a teď ti něco povím.“ A Zdeňa se teprve teď obrátila.

Kája byl velice rád, že zrovna vcházela paní s polévkou pánovi a sobě, protože si nemohl honem vzpomenout, co by vlastně měl Zdeně povědět. Za paní šla Týna a nesla jim na talíři trubičky s krémem.

Zdeňa volala: „Maminko, já všechno snědla!“

Paní zdíveně se podívala po jejím talíři, postavila polévku na velký stůl a vzala oba talíře po knedlicích a mase do rukou. Když viděla Kájův jako vymytý, usmála se a řekla: „Chtěl bys ještě, Kájo, maso a knedlík?“

Kája se na ni upřímně podíval a řekl: „Jestli vám tam, vzácná paní, ještě kousíček knedlíku a krapet omáčky zbylo, já bych prosil. Masa jsem měl už moc, ale ta omáčka, ta je! Naše maminka také dělá dobrou, ale míň asi sladí. Takováhle přece není.“

A paní mu donesla ještě dva kousky knedlíku, dala mu větší lžící a Kája to spořádal jako nic.

„A teď, šohaji,“ řekl pan lesní, „se pusť do těch trubiček!“

Trubičky byly žluté jako máslo a vevnitř bílé.

Je to krém, nebo není? Doma mají krém černý. Myšlenka bleskla mu čipernou hlavou. Jednou šla vzácná paní do města a měla bílé botky. Že on tenhle krém bude na bílé botky!

Ale že to tak voní? Ten jejich krém nic nevoní. Zdeňa však už se do trubičky zakousla a olízla.

„Vem si, Kájo!“

Kája opatrně nesl trubičku k ústům. Ale jak ochutnal, neukusoval. Držel trubičku, která mu zavoněla takovou dobrotou, že se bál ukousnout. Držel kousek v puse, a jak se mu rozplizl na jazýčku, posunul trubičku dál, aniž by ji od úst utrhl.

15. Kája otužuje Zdeňu

„Jděte se podívat do dubčí, něco tam kvete!“ řekl pan lesní. „A ty, šohaji, dej na tu naši pápěrku pozor, to ti povídám!“

Služka natáhla Zdeně přes vlněné punčochy a teplé botičky vysoké kamaše. Přes teplé šaty oblékla jí vlněnou pletenou vestu, přes ni pletený kabátek a na vrch navlékla kožíšek. Zdeňka měla už ručky od těla odtažené a připazdit za nic nemohla. Ale ani nedutala! Věděla dobře, jak to dopadne! Jenom se zamračila, když jí služka natáhla vlněnou čapku přes ouška a kolem kožíšínového límce ještě zavázala šálu.

„Podívejte se, Zdeničko, na Kájku, jak je nasazený a ani nemuká,“ podotkla Týna.

Všichni se mimoděk po něm podívali, a Zdeňka řekla: „Ukaž, Kájko!“

Kájka vytáhl zpod zašíváné vrchní bundičky proužek čistoučké sice, ale tenoučké košilky.

„To je všecko,“ povídal.

„Zdeňka je po nemoci, musí být oblečena,“ namítla paní a děti vyšly...

„Prosím tě, tatínku, ten hoch nemá ani trika a je tak zdravý.“

„Myslím tak, maminko, Zdeňku jsme ne trochu, ale hodně zchoulostivěli. Je mi tuze divné, že nekřičela, když jste ji oblékaly. Půjdu se za chvíli za nimi podívat!“

Jak dětem zmizela myslivna z očí, zastavila se Zdeňka.

„Tak vidíš, Zdeňo,“ řekl Kájka, „ty tě zas vymustrovaly! Vždyť se nemůžeš ani hnout. Kdybych do tebe strčil, svalíš se jako hrouda. A kdyby na nás vyrazil odněkud pan loupežník, ani bys neutekla. Ruce máš už teď natažené, on by myslil, že se vzdáváš, a propích’ by tě jako housenku.“

Bílá čapka z kučeravých Zdenčiných vlásků zmizela v Kájově kapse. Zmizela tam i šála. Její ručky staly se ohebnější, protože jich netěsnily rukávy kožíšku! Ten už měl Kájka přes ruku přehozený a přidal k němu ještě vlněný spodní.

„Co máš ještě na sobě?“

„Teplou košilku a triko v celku, teplé šaty a tuhle vestu.“

„Tak ještě tu vestu ukaž! A teď si sedni tuhle na ten pařez! Stáhnu ti ,makaše‘!“

„Kamaše, Kájo!“ smála se Zdeňa.

„To je jedno, ale překáží to v běhání.“

Za minutu byly kamaše v druhé Kájově kapse.

Kája našel vhodný klacek, navlékl na něj kožíšek, svetr a vestu, a zavolal: „Kdo bude dřív u lípy?!“

Rozběhli se pěšinami dolů. Kája tam byl ovšem dřív, ale i Zdeňa se tužila a tvářičky měla červené. Byli u dubčí.

„Heleď, Zdeňo! Sem žádný nepůjde. Já ty tvoje hábky pověsím zatím tuhle na strom.“

„No jo,“ řekla Zdeňa, „půjdeme také k vám, vid’?“

„Ju, to půjdeme, ale až se trochu vylítáme.“

Na borovici pověsil kožíšek, na smrček kousek dál svetr, na nízký doubek vestu.

„Aby to tak nebilo do očí, kdyby náhodou šel kolem náš tatínek! Ale vtáhni do sebe vzduch! Cítíš? Jsou tu! Jsou tu někde fialky! Musíme je najít! Proto řekl vzácný pán, že tu něco najdeme.“

A skutečně. Kája našel. Zdeňa trhala a on je vázal v kytičku.

„Ty dáš mamince! A víš, proč tu nejdřív kvetou? Proto, že tady rostou malé dětičky, aby měly k čemu vonět.“

Zdeňa vyvalila očka a zadívala se na Káju: „Ukaž mi ty dětičky!“

„Ju, tobě se řekne: Ukaž! Kdybych já věděl, na kterém místě. A jestli ‚doule‘ při zemi, nebo na stromech! Šel jsem tu jednou s tetou Dvořákovíc. Ta sem pro ně chodí. A ona pořád zůstávala vzadu. To ona už měla nějaké vyhlídnuté a věděla, že teta šafářka je bude chtít. Říkám ti, že nic nenesla. Ještě povídala cestou: ‚Ty pořád na mne, abych pospíchala. Šafářka má u nás už dvě bandasky od mléka, a já chytla ve spěchu do tašky jen jednu!‘ Nic, jen tu bandasku nesla z domova a druhý den měli u šafářů malou holčičku. Tady ji sebrala, jinde ne. Ale musejí být při zemi, kdepak by teta uměla lézt na strom! Možná, že nějak zticha zahvízdá, jako náš tatínek, když láká ptáky, a ony se odněkud vyhrabou. Jéje, ta malá holka šafářovic byla mrňavá! Jako šťovka! Maminka řekla: ‚Odnes tetě tahle tři kuřata, vyřidí, že ji pěkně pozdravuju, a tomu děťátku udělej na čele křížek a řekni: Požehnej Pán Bůh! A zas jdi!‘

Strejček se usmíval a řek' mi, abych šel do sednice, že teta si zrovna chvíli lehla, že ji ofouk' od dubčí zlý vítr! Vidíš, zas to dubčí! Byla asi ta malá holka studená a teta od ní nastydla. Já jsem to vyřídil a teta řekla: „Copak vaše maminka! A chceš vidět malou Marjánku? Tamhle se podívej!“ Bylo to zabalené v peřině. Než hubička jí koukala a tu měla jako findu. Znáš findu?“

Velké oči Zdeniny mrkly záporně.

„No, krejcar. Ten znáš, ne? A finda je polovic krejcaru. Díval jsem se na ni chvíli a povídám tetě: „Ona už asi nedejchá. Ani se nehne.“ „Ale dejchá, řekla teta, „jen se podívej!“ Ale holka pořád nic. Tak jsem jí dělal křížek a jen tak docela maloučko jsem ji štíp' do bradičky. Tos měla slyšet, jak začala řvát. Tak jsem se honem vytrousil.“

Za té řeči došly obě děti k široké cestě, která příkře spadala k dolejšímu průseku.

„A teď to vezmem „doulu' trapem na špagátě, ju?“

Sáhl do kapsy, vypadla bílá Zdenina čapka. Sáhl do druhé, vytáhl šálu a kamaše.

„Vidíš, pro ty tvoje krámy se ani k špagátu nedostanu. A také mi to bude vadit při běhání. A co, tuhle jsme to také nechali v lese a zas jsme to našli.“

Zdeňa se jen usmívala. Proto držela, když ji Týna oblékala. Věděla, že to dlouho na sobě mít nebude.

Kája okrášlil nízký smrček. Na jednu větev natáhl čapku, na druhou dvě po kamaši, na třetí otočil šálu. Ovinul se do motouzu, Zdeně dal opratě. Ta vykřikla „hyjé“ a Kája se rozběhl jako bujně hříbě. Házel hlavičkou, vyhazoval nožkama, trhal tělem, škubal napravo, nalevo, Zdeňa výskala, volala „prrrr“, ale Kája to hnal, až kamínky vyskakovaly, a ona za ním. Kája pískal a volal po ní, až doběhli hájovny.

Tam bylo ticho.

„Ju,“ řekl Kája, „maminka asi šla s nůši, ale nevadí. Sáhl pod plochý kámen u prahu, vytáhl klíč. „Je tu,“ řekl spokojeně. „Ale hned si nesmíme sednout. Když se koníček uběhne a zpotí, musejí

ho provádět. Vezmem to pomalej okolo chalupy, aby se v nás pot najednou nezarazil.“

Mírným poklusem uklidňovali rozpěněnou krev, až řekl Kája:

„To stačí. Už si můžeme chvíli sednout.“

Vešli do hájovny.

„My to nemáme jako u vás, protože jsme než hajnejch a vy pánovic! Ale uklizíno máme vždycky. Maminka kolikrát v noci myje podlahu. Mně se to přeci nejlepší líbí u nás. Máš hlad?“

„No, jedla bych něco.“

„Chceš mléko?“

„Kakao nemáte?“

„Kdepak! Ale my máme moc dobré mléko. A což ten chleba k tomu!“

„Tak mi dej! Já už mám žaludek docela prázdný.“

„Já taky, Zdeňo! V ledvinách ještě mám ty trubičky, ale v žaludku také nic.“ Nalil do dvou hrnečků před polednem nadojeného mléka.

Zdeňo řekla uznale: „Máte lepší než my. My máme moc sladké.“

„To ti to asi doma sladí, věř tomu, a to nic není!“

Dopili, snědli každý po kousku chleba, o kterém řekla Zdeňo, že je lepší než trubičky, a šli na dvorek.

Otevřený mlátek zvábil Kájovu pozornost. Byly tam rozprostřené pytle.

„Zdeňo, umíš kotrmelce?“

„Co je to?“ zeptala se.

Kája spráskl ruce: „Jéje, Zdeňo, než já z tebe udělám kluka, to bude doba! Ty ale dočista nic nevíš a neumíš! Jestli chceš, abych s tebou chodil, to se musíš naučit, a potom lézt na stromy a takové všelijaké věci!“

„Ba jo, Kájo, já se tomu naučím, tak ukaž!“

16. Kája učí Zdeňu kotrmelcům a zaklejšvání

Pan lesní bral brokovnici a podotkl: „Bude nejlepší, když Kája aspoň ve čtvrtek a v neděli, kdy má čas, bude sem chodit na oběd! Zdeň se naučí jíst všechno bez vybírání a vrnění. Jdu se za nimi podívat.“

Jak dlouhými kroky vzal to k dubčí, slyšel už z dálky výskání dětí. Nepospíchal. Dětem je patrně velmi dobře. Šel zvolna. Výskání dětí zaniklo.

Šel dlouho, až udiveně zdvihl hlavu: „Co to?“ Na borovici visí Zdenin kožíšek. A tamhle dál svetr a ještě dál vesta.

„Můj Bože,“ lekl se, „co se to tu stalo?“ Zrychlil kroky. Na konci dubčí usmíval se na něj smrček s dceřinou čapkou, šálou a kamašemi.

Aby se tak byl mýlil, když se mu zdálo, že slyší děti výskat, a tam to bylo třeba úzkostlivé volání o pomoc. Vždyť se nedávno vrátil starý pytlák Kajda z kriminálu. Aby tak –

A pan lesní doběhl k hájovně skoro bez dechu. Pořád hlavu zdvíhal, že snad najednou zakývá se na stromě bezduché už tělo jeho dcerky. Ale jak chtěl vrazit do vrátek, slyšel teď docela zřetelně Káju.

„Lidi, copak se to nenaučíš? Vždyť už půjdeš hnedle do školy! No tak! Hodně se opři o ruce, vyhod' nohy vzhůru a přeletíš na druhou stranu jako nic! No tak vidíš. Já udělám tři za sebou. Heleď!“

A za chvíli slyšel Zdeňu: „No jo, tys kluk. Ale vid', Kájo, ten byl, co se mi prve poved'?“

„No,“ řekl Kája zdrženlivě. „Byl, ale ještě ne tak zrovna. Znova!“

Pan lesní obešel hájovnu a skulinou podíval se na mlátek. Oddechl zhluboka. Jak se na Zdeňu podíval, když se k novému kotrmelci chystala, k tomu, který se jí zvlášť povedl, stěží se smíchu ubránit, slyše Kájova slova.

„Ten už byl! Však já tě to všechno naučím!“

Viděl ještě, jak Zdeňka z kapsičky vytáhla zbylou kůrku černého chleba, zakousla se do ní a řekla: „Máš tam ještě trochu mléka?“

A tiše postranní cestou se vracel. Úsměv ležel mu na dlouhých vousech a šibalství pohrávalo v očích. Jak otevřel dveře kuchyně, podívala se po něm paní zdiveně.

„Co tak brzy, tatínku? Snad se něco nestalo? Snad Zdeňa?“

„Nic, maminko, ale dobře jste ji oblékly, vid’?“

„Dobře, tatínku! Teplou košilku, teplé tričko v celku, vlněné šaty, pletenou vestu, takový i svetr a kožíšek, a šálu a kamaše, a čepici přes ouška. Jenom rukavice tu zapoměla. Jestli, chudinka, ozábne! Já je za ní pošlu, ne?“

„Tak jste ji pěkně nasadily? No, asi až moc, protože na borovici visí kožíšek, na smrčku svetr, na doubku vesta a v dubčí na posledním smrčku čapka, šála a kamaše.“

Paní zbledla a sepjala ruce: „Tatínku, mluv, co se stalo se Zdeňou? Ona tam také někde visí,“ a úzkostlivý pláč roztrásl jejím tělem.

„Nevisí, maminko! Dělá v hájovně na mlátku na pytlech kotrmelce a láduje se chlebem, jako by nejedla týden!“

„Vždyť nastydne a umře. Co jí to napadlo tak se vysvléknout?“

„Jí ne, ale Káju. Pořád jsme ji balili a ona byla pořád jako bez života. Otuzení jí chybělo a tomu ji naučí Kája. Jsem jist, že než ji přivede, narazí ji do všeho, co jste na ni navlekly.“

Kája mezitím vyslovil Zdeně svoje uznání: „Já si tě přece vychovám podle svého!“

Slýchal ta slova často doma, když maminka ho také chtěla balit do šátků a tatínek chtěl, aby už z mládí se otužoval. Ale maminka už dávno poznala, že tatínek to dobře myslí.

„Doma se s tím, Zdeňo, zatím nechlub! Až budeš umět víc, teprve můžeš. Třebas by tvoje maminka řekla, že to není hra pro holky! Snad by potom chtěla, abych si s tebou hrál jen u vás v pokoji třeba s pannama. To já bych raději jedl třebas třikrát za sebou krupkovou kaši. Vy ji nevaříte, vid’? Já jím všechno a také bych tu kaši jed’, ale náš tatínek ji vždycky chce s česnekem. Já to potom pořád ze sebe dýchám. A přece bych ji jed’ tři dni za sebou než si hrát s pannama. Kdyby to aspoň lezlo, ale kam to položíš, tam to leží. Kam to

postavíš, tam to stojí, třeba na hlavě. Při tom bych nefungoval. Kdyby to věděli kluci, víckrát by mne nevzali do jam hrát si na loupežníky. Chodíme tam v pondělí, když jdeme v deset domů. Už se mi chtěli smát, že si s tebou hraju, ale já jsem jim pověděl, že z tebe udělám kluka a vychovám tě. To je ale jinší! Já jsem slíbil klukům štipec prachu na střelení, víš? Ale náš tatínek prach zamyká i před maminkou! Heleď, nemohla bys říct Týně, aby ti ho krapet odsypala?”

„To víš, Kájo! A co bych říkala Týně? Já ho trochu naberu. Vím, kde je a zejtra ho máš!”

„Tak ju. Ale doma ani muk, Zdeňo! Zaklej se na to!”

„Jak se to zaklejívá?”

Kája nevěděl. Jen slyšel jednou, že kluci povídali: „Zaklej se na to!”

„Co by to mohlo být? Víš, to ono bude jako čarování. Jako tenkrát v městě, jak tu byl ten kouzelník, padali mu z rukávu králíci. Vyhodil slepičí vajíčko a na zem spadlo kuře. Měl pořád v ruce černou hůlku a točil jí. Chtěl jsem to doma také zkusit. Naviksoval jsem si rákosku, vypůjčil si z posady vajíčko, vyhodil, ale nevytlito kuře, toto! Rozplesklo se vajíčko po zemi a maminka zrovna přišla. Než jsem jí vysvětlil, že se učím čarovat, už mi jezdila rákoska po zádech. Pane, tenkrát jsem jich nahrabal! Ten kouzelník také pořád při tom něco bručel. Počkej! S tím zaklením to uděláme takhle! Já budu točit proutkem a ty budeš po mně říkat, co ti napovím.”

Ulomil proutek, vyvalil oči, točil jím a říkal: „Jestli doma řeknu o tom prachu pro Káju, ať se ze mne do rána udělá šťovka!”

Zdeňo to odříkala, ale trochu přece se polekala, když Kája dodal:

„Tak, už jsi zakletá! Už to nesmíš říct, protože by z tebe v postýlce zůstala šťovka. A toho prachu vezmi radši víc!”

Šli chvíli tiše. Zdeňo se ozvala tak trochu plačtivě: „Kájo, mám ještě hubičku?”

„No máš.”

„Já myslila, že už se ze mne dělá šťovka, tak mne studí nos.”

„Nebud' hloupá! Dokud toho nepovíš, nic se nestane.”

Poznámkou o studeném nosu – neboť za této řeči už se vraceli k myslivně – upozorněn byl Kája na své vychovatelské povinnosti. Rozběhl se pro součástky Zdenina výstroje. Všecko bylo na svém místě. Nasadil ji do všeho a za chvíli byli v myslivně.

Kája odevzdal Zdeňu s poznámkou: „Prosím, vzácná paní, všecko v pořádku. Já musím trapem domů. Moc dlouho jsem byl pryč a mám doma práci.“

Nepočkal ani na svačinu.

„Rač dát Pán Bůh šťastnou dobrou noc a rádo se stalo!“

17. Pan lesní vyplácí kluky

Nebyla to ani touha po práci, která Kāju domů poháněla. Ale svědomí se probudilo a to mu říkalo:

„Cos to proved’? Zdeňu jsi navedl, aby prach doma vzala, což stane-li se neštěstí? Ona je někdy už skoro tak chtivá všecko zkusit jako ty. A vůbec, co tě to napadlo?“

Kája ani nehvízdal, ani nezpíval. Přiloudal se domů a k ničemu se neměl. Maminka už vařila večeři, poháněla ho k práci a hned jí bylo divné, že Kája ani muk.

„Kde jsi nechal řeč? Anebo jsi ublížil třeba nerad Zdeničce? Víš, že ji mají pánovic jako poklad. Já se tomu divím, že ji, takovou něžnou kyticí, svěří takovému divochu, jakým jsi ty!“

Kája se v duchu trochu usmál. Kdyby maminka věděla, že Zdeň už umí kotrmelce! Ale zase posmutněl. Cítí to v každém kloubu, že to s tím prachem „prachšpatně“ dopadne.

Neobvykle brzo spěchal do postýlky. Teď už maminka věděla docela určitě, že se něco přihodilo. Kája neležel ani čtvrt hodiny a už zase byl na kolínkách.

„Za copak přidáváš?“ ptala se.

„Jen tak, maminko.“

„To není žádná odpověď.“

„No, aby mi všecko dobře dopadlo.“

„Hm,“ řekla maminka, „jestli je v tom nějaké uličnictví, to se raději za to nemodli, abys Pána Boha nepokoušel a nepohněval. A už lež!“

„Mamince se to řekne: lež!“ myslil si Kája, „když ji nepálí ten prach pod vlasy, ale co já!“ Začaly mu vyskakovat krůpěje potu na čelo a v polospánku zjevovaly se mu hrozné obrazy. Viděl Zdeňu, jak má plnou čepičku prachu a chce zkusit, jestli to bude hořet. Hodí do toho žhavý uhlík, hrozná rána, celá myslivna vyletí do vzduchu, všichni jsou roztrháni na cucky.

„Maminko, maminko,“ křičí Kája ze sna, „prach, prach!“ Rozhazuje rukama, hází sebou, kope.

Maminka s úzkostí volá tatínka, že snad má Kája horečku. Ale ten se usmívá.

„Kdepak! V tom vězí uličnictví, nic jiného.“

A Kája znova se ukládá k nepokojnému spánku.

Zdeňka také dnes nebyla tak povídavá jako jindy. Maminka se hned vyptávala:

„Nebolí tě hlavička? Nelítali jste moc? Nenapila jsi se uhřátá?“ Zdeňka vrtí hlavou a utajeně vzdychá. Také už leží na postýlce a ptá se: „Maminko, kdyby se z holčičky udělala šťovka, moc by to bolelo?“

Paní se usmívá: „Kájovy rozumy, vid'? Něco jste povídali, a teď na to myslíš.“

„Ba ne, já jsem prokletá.“

„Co povídáš?“ zhrozila se paní.

„Nesmím to říct. Byla by do rána ze mne šťovka. Kája to řek'.“

Přišel pan lesní. Paní už v kuchyni s ustrašeným obličejem mu vyprávěla o Zdeně. Zlobila se, když viděla, že se pán směje, až se mu bílé zuby svítí a odpovídá:

„Nebud' bláhová! Kája povídal asi Zdeně něco o zakleté princezně a ona si to popletla. Ale abys byla klidná, vyptám se jí.“

Po dlouhých domluvách řekla Zdeňka: „Musila jsem se zaklít, že neřeknu, co mám Kájovi přinést. On vzal klacík, dělal

černokněžníka, vyvalil oči a já po něm opakovala, že kdybych to řekla, bude ze mne do rána šťovka.“

Pan lesní se štípl do ruky, aby nevybuchl v smích a paní honem něco sbírala na koberci.

„Tak, Zdeňo, nic neříkej a nic se ti nestane. Kdybys i řekla, šťovka z tebe nebude.“

„Když to řek' Kája, tatínku, tak bude.“ Očka se jí už zavírala, a pan lesní řekl:

„Počkej, za chvíli to budem vědět!“

Za chvíli Zdeňa odříkávala celou zaklínací formuli. Jak slyšel pan lesní „prach“, luskl prsty.

„Už jsme doma. Kája chce asi pro kluky prach. Zdeňa mu jej má přinést. Zejtra po škole pro Káju pošli! Pro sebe to nechce. Ani nemám strachu, že by se Zdeňou si s ním hrál, ale pro kluky.“

Nebylo ještě ani pět hodin ráno, když Kája volal: „Maminko, nebouchlo to v noci?“

A než maminka vstala, už byl pomodlený a umytý. Na snídani nečekal a k myslivně. Jak viděl červenou její střechu do daleka se svítit, zavýskl. Byl rozhodnut. Počká na pana lesního. Poví mu to a slíbí, že už víckrát nic takového nebude chtít.

A jak pan lesní vyšel, už se k němu Kája blížil – hotový raneček nešťestí.

„Rač dát Pán Bůh šťastné dobré ráno, vzácný pane, a prosím pro všechno na světě, já už víckrát Zdeničku k ničemu nebudu navádět. Jen na ni dnes dejte pozor, aby nevzala prach, já ho chtěl pro kluky.“ Díval se po pánovi tak prosebně, dlaně mnul o sebe a přešlapoval, že pan lesní neřekl víc než:

„Tvoje štěstí, Kájo, že ses přiznal! Zdeňa nemohla usnout a už v pět hodin volala, aby se šla maminka podívat, jestli z ní není šťovka. A klukům řekni, že jim prach s radostí dám, ale že si musejí přijít sami. Ty s nimi nechod' a pamatuj si: Víckrát o prachu ani slova!“

Když Kája klukům vyřídil, jen aby si do myslivny pro prach přišli, neozval se ani jeden varovný hlas: Nechod'te tam! Svorně

kluci s Vojtou Brabencem v čele táhli odpoledne k myslivně. Kája se loudal za nimi. Řek' sice pan lesní: „Nesmíš s nimi chodit,“ ale on jen tak z dálky.

Na otázku, proč se loudá, řekl: „My máme dost prachu doma. Já žádný nechci.“

Osm jich šlo. Jak přišli k myslivně, pozdravili jen tak na půl úst a Vojta řekl:

„Vzácný pane, my si jdeme pro ten prach.“

Pan lesní se usmíval a odpověděl: „Po druhé lepší pozdravte a teď pojd'te! Dám vám rád, protože prach, střelný prach, to je ta nejlepší hračka pro děti. A co s ním budete dělat?“

„My si budeme hrát na loupežníky a budeme s ním trhat skálu...“

„To jo,“ řekl a při tom zavedl je do kanceláře a nepozorovaně zamkl...

Kája zůstal obezřetně u cesty.

„A jak to budete dělat, hoši?“

„No,“ vykládal Vojta, „nasypeme na prkýnko trochu, hodíme do toho rozhořelou sirku, a, pane, to to bude lítat!“

„A divím se, že prach chcete ode mne. Máte ho sami dost.“

„Kde?“ ptal se Vojta.

„V kalhotách,“ řekl pan lesní a už chytl prvního, rákoskou mu jich pár přiložil a skutečně: Oblak prachu se zdvihl. Než vyprášil posledního, bylo prachu v kanceláři jako mlhy.

Kluci byli tak překvapeni, že ani nepípli. Jen ti, kteří už to měli odbyto, kdesi se hladili a poslouchali, co pan lesní povídal:

„Nerad jsem vás vyprášil, ale musil. Co by vás to napadlo se střelným prachem si hrát? Tahle špetka,“ a při tom sáhl kamsi za sebe a vzal do dlaně, „by stačila, aby z vás nadělala mrzáky. Jakživi na takové věci nesahejte! Buďte rádi, že to na vás ve škole nepovím, a jděte!“

Kluci šli, ani nepromluvíli. Kája se schoval do houštiny. Slyšel Vojtu, který první promluvil.

„Možná, kluci, že by se něco některému s tím prachem stalo! Náš tatínek taky říká, že s tím nejsou hračky. Ale víckrát bych do myslivny pro nic nešel. Kolik jsi dostal, Jendo?“

„Šest, pane, ale přilehly.“

„Já taky. To on vzácný pán dobře rozpočet‘.“

Jak slyšel Kája o výprasku, šel domů zcela zvolna. Tušení ho nezklamalo. Tatínek už čekal. A dostal jich taky šest s připomenutím:

„Aby ti přešly choutky na prach a abys neděsil Zdeničku.“

18. Květná neděle

V sobotu před Květnou nedělí vynesl Kája ze sklepa kytku kočiček. Chodil za maminkou, jak ze školy přišel.

„Maminko, prosím vás, ňákou pentli!“

Až maminka řekla: „Pokoje bys mi nedal, tak pojď!“ A našla mu v prádelníku ohnivou stuhu.

„Jako červánky,“ řekl si Kája. Držel svazek těch nejkrásnějších kočiček a zbožně se díval po mamince, jak váže mašli, až se na ni srdce smálo. Poděkoval, kočičky postavil do džbánu na okno a šel se přeptat do myslivny, jak to bude zejtra.

Zdeňka už na prach zapoměla jako on na výprask. Běžela mu přes dvůr vstříc.

„Kájo, smím s tebou zítra do kostela a maminka mi zrovna váže mašli na kočičky.“

Zdenina kytka byla menší, ale byly na ní blankytné pentle, o kterých hned Kája řekl, že se tuze pěkně vyjímají.

„Zastav se tu ráno pro Zdeňku,“ řekla vzácná paní, „ale ať jste cestou i v kostele hodní!“

„A umí Zdeňka písničku?“

„To neumí,“ usmála se paní, „a darmo by to kazila.“

„Já ji umím. Pan řídící mne vzal do třetí třídy, když tam učil písničku ‚Nebeský Pán, aby dokázal nám‘. Zdeňka ničeho by nezkazila. Ta už jich umí! Zdeňo, zaspívej: ‚Hle, vstalť jest nyní!‘“

Zdeňa se po něm podívala: „Ale ty taky!“

Kája začal a Zdeňa se k němu přidala jasným hláskem. Uměli to oba. Vzácná paní stála u okna a snad si vzpomínala, jak tuhle píseň také uměla dřív, než do školy chodila, a jak ji tatínek bral s sebou o „Vzkříšení“ mezi zpěváky před baldachýn, pod nímž pan farář nesl Nejsvětější, a hudba hrála a všude měli světla v oknech, a ministranti zvonili, kostelník vykuřoval, a bylo to všechno tak krásné.

Kája už zpíval se Zdeňou druhou sloku a vzácná paní si utírala oči zvlhlé vzpomínkami, a potom se k nim obrátila a řekla: „Kdypak jsi té písni Zdeňu učil?“

„To v lese a u nás, ona si moc dobře pamatuje. Náš tatínek říká, že zpívá lepší než naše maminka. Ta že vždycky najde písničku, ale ztratí notu. Ale Zdeňa zná zpívat!“

Vzácná paní cosi jako výčitku cítila v duši. Ona měla Zdeňu učit, ale když se pořád bála, že je taková slabá, a zatím Kája dokázal, že ne!

Takové krásné nedělní ráno rozběhlo se od hor, že i hajný Mařík podotkl:

„Dnes se průvod vyvede. Bude lidí ze všech stran. A ty, Kájo, už víš, co chci říct, vid'?' Ukaž se mi, ať tě v kostele poznám!“

Kája stál za podívanou. Měl novou modrou plátěnou bundičku s bílým naškrobeným límcem, kalhotky nové, temně modré, přivezla mu vzácná paní až z Prahy, botky se mu jen třpytily a na hlavě byla koruna té krásy: námořnická čapka s černou vlající stužkou po straně, také od vzácné paní. Na jeho hezké, kučeravé hlavičce seděla jako nepokojný ptáček. Když maminka ve strachu, aby ji neztratil, nabídla mu včera, že mu k ní přišije gumu, „pod bradičkou ti bude držet, neuletí“, slibovala, ušklíbl se pohrdavě.

„No víte, mami, ještě byste mi mohla ušít zástěrku s ‚lacleť‘. Gumu! Kdo to jakživ slyšel! Klukovi dávat gumu k čepici! To je vidět, maminko, že jste jakživa nebyla klukem. To je snad pro holky! Zdeňa taky s ní jednou přišla a já jsem řek': ‚Vypadáš jako hasič,

když uhání k ohni, ukaž!' a ukous' jsem ji a od té doby to nenosí. Víte, mami, klukovi gumu k čepici, to jsem jakživ neslyšel."

"Já jsem zas jakživa neslyšela, aby takovýhle kluk měl tolik řečí! Už mlč, nebo ti gumu přišiji, a to víš, že ji nebudeš smět ukousnouti."

Kája ztichl. S maminkou nejsou žerty. A to ví, kdyby maminka svou hrozbu splnila, nic na světě by mu nepomohlo a musil by tak jíti. Zdraví usmívalo se z jeho červených tváří, lesklých očí i z každého pohybu.

"Rosteš, hochu! Hnedle budeš mít hlavu až u hambálek⁴," řekl otec, "a už jdi!"

Kája vyšel. Snad nikdy nezdál se mu býti svět tak krásný jako dnes. Jeho srdíčko bylo plné radosti a už na ni nestačilo. Výskal a zpíval, a když došel ke kříži, kde lomila se lesní cesta ve dvě, ručky sepal a řekl hlasitě:

"Pane Bože, já jsem tak rád na světě a tolik ti děkuju, že mám tatínka a maminku a že mne mají rádi. Já už nikdá je nebudu zlobit."

Zdeňa už čekala. Měla také nové šaty, bílé, vlněné a takovou čapku, a už se dočkat nemohla. Kája opatrně snědl kus koláče, který mu byl nabídnut, a vyšli.

Cestou řekl uznale: "To budou koukat v městečku, až si tě přivedu! Dnes jsi skoro tak hezká jako naše maminka."

Kája byl na chválu skoupý, proto Zdeňa si jí vážila a jen se nadnášela.

V kostele už bylo plno před mřížkami. Káju ani nenapadlo, aby se tlačil vzadu. Což potom, kdyby svěcená voda nezasáhla jejich kytek, to by mu už nebyly nic milé!

"Pojď'," zatáhl Zdeňu, "půjdeme sakristii."

Starý, nedoslýchavý kostelník vyplácel zrovna ministranta a zle huboval:

⁴ Hambalka, hambálek - součást střešního krovu, též patro ve stodole nebo bidlo.
Pozn. red.

„Takovéhle rozjízvence tu nemůžeme potřebovat. Jen se hezky zčerstva svleč a já si najdu jiného.“

Vtom Kája vešel se Zdeňou a ukláněl se na všechny strany: „Rač dát Pán Bůh šťastný dobrýtro, strýčku! Je tam za mřížkami už plno. Nemoh' byste mne a tuhle Zdeňu pustit předem?“

Kostelník se naklonil, přidržel ruku u ucha a ptal se: „Cóóó?“

Kája opakoval zřetelněji, až v lodi chrámové bylo slyšet jeho hlásek.

„Heled', tys Maříkův, vid'? Já ti ty kočičky položím tamhle k oltáři, jak tam mám připravené ty své na rozdání. A ty se obleč! Tuhle je komže, tady rocheta, a půjdeš před průvodem s křížkem kolem kostela.“

Bylo to příliš svůdné, než aby Kája odolal.

„Tak ju, strejčku,“ řekl.

Ve chvíli měl na sobě komži a rochetu. Oči mu svítily vnitřním blahem a hnal se po křížku, když si vzpomněl na Zdeňu.

Ta stála u kropenky, smutně se po něm dívala a skoro už slzičky jí stály v očích. Naklonil se k ní a pošeptal:

„Nic se neboj! Jen jdi pořád za mnou a nedej se odstrčit!“ A už šel vážně po kostele s křížkem a k hlavnímu vchodu, Zdeňa tři kroky za ním. Každý s úsměvem se podíval na ty dvě roztomilé děti. Paní správcová, když šla Zdeňa kolem ní, naklonila se k ní a řekla:

„Zdeničko, počkala tady, půjde s naší Vlastičkou v páru za hochy, až vás pan řídící seřadí.“

Ale Zdeňa řekla: „Kdepak! Kája řek', abych šla za ním.“

Pan farář se oblékal, pan řídící rovnal děti, Kája stál u samého vchodu! Zdeňa za ním. Pan řídící přehléžl dlouhou řadu hochů, za nimi děvčátek, když si všiml Zděni. Došel k ní.

„Tys lesních, vid'?“

„Ano, prosím, Zdeňa.“

„Tak pojd' mezi holčičky, pojd'!“

Ale Zdeňa řekla: „Kája řek', abych šla za ním, a tam dozadu nepůjdu.“

Pan řídící se jen usmál. Říkal mu nedávno pan lesní, že nejvyšší autoritou u Zdeni je Kája.

Průvod po svěcení kočiček vyšel z chrámu. Pan řídící začal zpívat, Kája se Zdeňou hned vpadli, za nimi přidali se ostatní a celý dlouhý průvod za zpěvu a zvonění obtácel kostel barevnou elipsou, v níž kmítaly se v slunečních paprscích červené, modré, fialové, růžové i bílé stuhy, svítily hebké jehnědy, červené praporec rozvívaly se lehkým větříkem a nad tou krásou obloha modrá jako čekanky květ celá se zdála vesele usmívat, jako by ani vzpomenout nechtěla, že se otvírá pašijový týden, obnovení nejkřutějších muk Spasitele, ale jako by tuchou příštího vzkříšení Páně povzbuzovala k modlitbě díků.

Hajných Maříkovi neviděli Káju ani Zdeňu, protože v zástupu zůstali mezi zadními, přespolními. Až když se konečně do kostela dostali na svoje místo a on jda kolem nich, šťastně se po nich podíval a Zdeňa blaženě usmála – nemohli jinak než se též usmát. A což když kostelník v sakristii se zeptal pana faráře, zdali by, když jdou dnes k oltáři čtyři ministranti, mohl poslat za ministranta toho Maříkovic! Pan farář se usmál a řekl:

„Jen ať jde! Kája se umí slušně chovat. Jen ty, Kájo, tiše stůj a klekni, když ti druzí kleknou. Ostatně, býváš tak často na mši svaté, ty bys mohl opravdově ministrovat od hodiny.“

Kája se blahem jen tetelil. Jak by byl pan farář vyčetl největší jeho touhu! Jak by věděl, že Kája při mši svaté nespustí z ministrantů oči! Ale za to byla vzpomínka na Zdeňu, která ho zarazila.

„Prosím, Zdeňa by si nesměla stoupnout za mne?“

„To ne,“ trhlo koutkem rtů pana faráře. „Ministrovat smějí jen hoši.“

Kája se obrátil k Zdeně, která podle rozkazu stála za ním: „Vidíš, já to vždycky říkám, že holky nejsou na světě k ničemu. Jen všude překážejí. Co teď s tebou?“

Pan farář to slyšel a podotkl: „Zdeňa zůstane tady v sakristii! Tamhle k tomu oknu se postaví, aby viděla na oltář!“

Kája si oddechl.

„Poděkuj,“ zašeptal jí.

Zdeňka obrátila jasná očka po panu faráři a řekla: „Tak já pěkně děkuju.“ A už stála u okna, nad nímž shrnul kostelník zelenou záclonu.

Dávali dnes ministranti více pozor po řadách dětí, které s opentlenými kyticemi stály za mřížkami, než po oltáři? Či vábily jejich oči nesmírně dlouhé pruty, které někteří větší hoši v kytkách měli vpleteny?

Kdož ví? Ale jisto je, že všichni tři mimo Káji nevěděli, že je čas přenést misál z levé strany na pravou. Pan farář přešlápl, zakašlal, konečně řekl šeptem: „Přenést misál!“

Kája nečekal. Rozběhl se, chytil misál bez podstavce, poklonil se, jak to vídal, vtom si přišlápl komži, rána, za ní druhá, misál ležel na oltářním stupni a Kája vedle. Ale zčerstva se zdvihl, ve tváři se zapálil jako jahoda, sebral misál a teď jej opatrně nesl na druhou stranu, kam zatím pan farář přenesl si podstavec.

Kája přesto nepoklesl na mysli. Bylo ho sice strašlivě hanba, že tak sebou sekl, ale dá si po druhé pozor. Maminka říká: Od chyby se člověk učí, a on po druhé neupadne. Kluci se mu nesmáli, protože měli strach, že dostanou.

Na kůru začaly pašije. Kája je slyšel už asi dvakrát, ale nikdy nezapůsobily na jeho dušičku tak jako dnes, kdy stál u oltáře.

Maříkovi v lavici trnuli hned, jak se Kája rozběhl pro misál, a maminka potom řekla, že hned věděla, že sebou sekne. Při zpěvu pašijí měli ještě větší úzkosti, aby se Kája nepřidal ke zpívajícím. Ale Kája byl zcela zticha. Ani se nehnul, jen poslouchal.

Mše svatá byla u konce. V sakristii pohladil pan farář Káju po hlavě a řekl: „Nic si z toho nedělej! Zakopne větší a svalí se. Bude z tebe ministrant, to už vidím.“

Nerad svlékal Kája rochetu a komži. Kdyby takhle v tom směl jít domů! Jak vyšel se Zdeňou z kostela, řekla mu: „Ty jsi u oltáře upad', vid'?“

„Byl bejval, Zdeňo! To se ti jen zdálo. Jen jsem zakop' a misál upad'.“

„Ale vždyť to bouchlo dvakrát! Jednou misál a jednou ty! A bradičku jsi měl na stupni.“

„Kdepak upad’! Upadnout se může jen na rovině, na stupních se jen zakopne!“

A tak zůstalo při tom, že Kája neupad’, ale „byl bejval“. Dlouho potom začínával Kája zpívat: „Za onoho času řekl Pán Ježíš učedníkům svým.“ Ale dále nedovedl. Říkal: „Teď přijde to hluboké, tam mi hlas nezapadne.“

19. Začátek pašijového týdne

Cestičku do sakristie, a tím k tolik žádoucímu ministrování měl teď Kája proslapanou. Věděl, že bude ještě dlouho trvat, než bude smět „dooopravdy“ začít, ale jemu stačilo, že teď to půjde rozhodně snáze dostat se k ministrování u „Božího hrobu“.

Vaškovi Nejedlých, prvnímu ministrantu, slíbil už o Květné neděli tři „Jidáše“, vdolky medem mazané, které maminka na Bílou sobotu pekla. Vašek v pondělí dělal drahotu. Byl už „třet’ák“, odříkával při mši svaté latinu „jako když bičem mrská“, jak sám o sobě říkal.

A tak Vašek zastavil Káju před jednou hodinou: „Musíš něco přidat! Slávek správcevic mi slíbil bažantí péra a malého kanárka, hned jak se jim vylíhne.“

„Už někdy ministroval?“ ptal se Kája.

„To ne!“

„Tak vidíš! Já o Květné neděli.“

„No, on nemistroval, ale taky neupad’ s misálem jako ty. Tak, co přidáš?“

„Přidám ještě dva vdolky, ale ty budeš mít jistější než toho mladého kanára. Já už byl u správců kolikrát s vyřízením, ale kanára jsem tam neviděl.“

„No tak se přeptej! Přineseš tedy v sobotu ráno pět Jidášů, ale hodně mazanejch! A jestli nemají u správců kanára, tak smíš ministrovat už v pátek po poledni.“

Kája šel domů s těžkou starostí. Už uznával, že má maminka pravdu, když někdy říká: „Jsou to starosti na tom světě!“ Už je má taky, ty starosti. Nikdá nevěděl, co to je. Myslíval si: To si ti velcí vzpomenou nějaké slovo, aby malý člověk nevěděl, co to je. Starosti! To bylo dřív u něj slovo jako „hodina“. K ničemuž! Chytej to! Zmáčkni to! Dej to do škatulky! Vždyť to není vidět! Teď už to ví. Starost je horší než „hodina“. Starost ho pálí v hlavě. Pět vdolků! A jestli mají u správců kanára!

Kája chodil hájovnou jako s kamenem na zádičkách a vzdychal, až maminka přísně se zeptala: „Copak zas chodíš jak neživý? Nosíš snad v hlavě zas nějaké darebáctví s prachem? To by tak ještě chybělo – v pašijovém týdnu!“

Kája poznal, že maminka má dnes asi také starosti. Proto honem se hnal po práci.

Druhý den, než snídal, udělal mamince návrh: „Já bych dnes za vás donesl tatínkovi oběd a vy byste mohla jít za mne do školy.“

„Pročpak?“ zeptala se.

„Já musím moc myslet a ve škole nemám na to kdy, mám starosti.“

„Ty, Kájo? Co máš v hlavě? Ale hned s tím ven! Co máš v hlavě?“

„Pět jidášů a kanára správčovic, maminko.“

Za pět minut věděla maminka všechno.

„Vaškovi dáš tři vdolky, to je dost. A toho kanára také pusť z hlavy. Správčovic jakživi kanára neměli. To Slávek lhal.“

Kája poposkočil. Tři jidáši a kanár vylítli z hlavy. Už tam zbyla jen malinká starost o ty dva jidáše. No, musí na Zdeňu. Jim tam není o vdolek jako u nich doma, když maminka, jak on byl ještě malý, dlouho a dlouho stonala, tatínek jí musil vzít dva doktory a stálo to moc peněz. Všecko, co maminka dřív ušetřila, přišlo pryč a tatínek s maminkou musili šetřit znovu.

Slávek správčovic pozbyl na ceně. Vašek Nejedlý mu řekl před „třeťákama“, že lže, ale ty dva jidáše nechtěl slevit.

O Zeleném čtvrtku vyjednával Kája se Zdeňou: „Bude péct vaše maminka jidáše?“

„Bude,“ řekla Zdeňka hrdě. „S medem!“

„Heleď, mohla bys mi přinést dva, ju?“

„To by bylo málo! Naše maminka dělá maličké. Ty bys dal jeden najednou do pusy. To já ti jich přinesu víc.“

Kája byl spokojen. Vašek bude také spokojen. Kája jidáše skoro tak rád jako rozpíčky, ale vzdá se jich, jen když bude smět klečet u Božího hrobu.

Večer toho dne šli od lesních i hajných všichni na večerní pobožnost. Nikdo z nich po cestě nemluvil. A když Kája poposkočil, napomenul ho tatínek: „Je Zelený čtvrtek, krot' se!“

V kostele bylo všecko jinačí než jindy. Smutné a vážné oltáře byly holé, všechny kříže otočeny byly fialovými rouškami. U Božího hrobu byly dveře pootevřené, ale bylo tam tma.

Pan řídící nehrál na varhany, jen začal zpívat a lidé tak pomalu zpívali. Pan farář modlil se litanie u postranního oltáře. Kostelník se neusmíval jako jindy a po skončené pobožnosti nasadil si brejle, provázkem přetáhl kolem hlavy, rozsvítil v první lavici svíčku a začal: „Tisíckrát buď pozdravený, o kříži přesvatý!“ A nikdo z kostela neodcházel, až přezpívali poslední verš.

20. Velký pátek

O Velkém pátku už o sedmé vyšel Kája do kostela. Zdeněk řekl, aby tentokrát šla s dospělými, on že tam musí být brzo. Nerada poslechla, ale přece.

Od hor pomaličku táhla bělavá mlha. Houstla, v droboulinké kapičce se celila, mžilo.

„Všecko dnes pláče,“ myslil si Kája. „Jak by ne, když Pán Ježíš za naše hříchy byl ukřižován! Kdyby svítilo sluníčko, jistě by i ono plakalo. Jeho slzy byly by horké a hořely by ohněm.“

Kája byl hošík velice nadaný. Rychle chápal, hluboce cítil a výborně si všecko pamatoval. Byl smutný. „To je všelijakých slovíček, kterým malý člověk nerozumí anebo jen tak na půl. Jako slovo – hřích!“

Kája měl nejraději to, co mohl vidět, chytit, cítit, třeba i zabít, jako třeba mouchu nebo vosu. Ale to, co není vidět, s tím je soužení! Věděl, že hřích je něco ošklivého, co Pána Boha od nás bolí, a teď uvažoval: „Kdybych mohl, všechny hříchy bych zabil. Ale jestli jen jde hřích zabít, o to je!“

Ptal se na to maminky. Ta mu řekla: „Hřích jde zabít, Kájo, modlitbou!“

Tomu zase dost dobře nerozuměl. Když tenkrát s těmi rozinkami lhal, to byl hřích – a on se večer modlil, a přece hřích nezabil. Řekl to mamince, která mu vysvětlovala: „Protože jsi se hned nepřiznal. Přízněj se, pomodli se a hřích bude zabítý!“

Tomu trochu rozumí. Asi to bude nejlepší, když člověk nemá hříchů.

Vojta Brabencovic už byl u zpovědi a ukazoval z dálky kus papíru popsaný samými hříchy. Maminka říká, že každý člověk, když je maličký, má dušičku celou bílou jako kytičku konvalinek. Ale jak začne hřešit, jeden kvíteček po druhém černá a vadne. Vojta jistě už má dušičku celou černou. Kája by ji chtěl mít pořád jako kytičku konvalinek.

Dnes nezpíval. Tiše došel k městečku, připlichtil se mezi kluky ministranty a už ani neví, jak se stalo, že měl na sobě černou komži a bílou rochetku. I kluci byli dnes všichni zticha. Kostelník, když si chtěl šňupnout, vyšel na hřbitov, párkrát kýchl a zase se vracel.

Pan farář byl také vážný, ani se neusmál. Kostelník mu uvazoval šňůru kolem boků a najednou tak nehorázně kýchl, až sebou pan farář trhl a řekl: „Také byste mohl aspoň dnes v kostele dát pokoj s tím šňupáním!“

V kostele nebylo prázdného místečka. Jen prostřední ulička musila zůstat volná. Jinde všude lidi seděli, stáli, klečeli, jak se dalo.

Kájovi vstrčil někdo do ruky klapačku. Jeho srdíčko při tom klepalo skoro tak silně jako potom ta klapačka. Ze všeho nejlépe se Kájovi líbilo, když pan farář i ministranti lehli v pokoře na oltářní stupně. Zrovna mráz mu přecházel tělem a do očí slzy se hrnuly. A potom, když pan farář kleče líbal rány Krista Pána na kříži,

nemohl se pro bolest ani na ty krvavé skvrny podívat. I pašije a všecko bylo bez varhan tak smutné. Obřady Velkého pátku zanechaly v duši Kájově hluboký dojem.

Když svlékl ministrantský oblek, šel se pomodlit k Božímu hrobu. Potom s maminkou, tatínkem, se Zdeňou a lesních šel ke kříži, který ležel na stupni postranního oltáře. Všichni líbali zbožně rány Kristovy, ale on nemohl, ne, pro bolest nemohl. Ty rány nesmějí zůstat tak holé, tak bolestné. A Kája se rozběhl k východu kostela a ven do lesa, až do „dubčí“, a vybíral a trhal ty nejkrásnější fialky s nejdelšími stopkami, nejjemnější reznou nit z kapsičky vzal a v bohaté kytičky vázal. Tři udělal, u tří nechal dlouhé konce viset. Domů doběhl, pod štoudev do vody dal a čekal, až se vrátí tatínek s mamičkou.

Ani nepostřehli, že Kája z kostela zmizel. Tatínek doma podle zvyku sáhl k lavici, kde stávala vždycky jeho dlouhá dýmka. Maminka jen řekla: „Ale tatínku!“

A on místo po dýmce vztáhl ruku po starých modlitbách, ležících dnes uprostřed prostřeného stolu, a zabral se do modlitby.

Maminka klekla si pod kříž, a než začala říkat na růženci, obrátila se po Kájovi: „Než půjdeš k Božímu hrobu, sněz si trochu polévky! Je v troubě! Ty ještě smíš, my až k večeri si ohřejem. A snad ti ani nemusím říkat, že v takový velký den, jako je dnes, nesmíš ani trošičku zlobit!“

Staré hodiny hrkavě a namáhavě jako s chrapotem odbíjely dvanáctou. Tatínek se schýlenou hlavou četl v modlicích knížkách, maminka říkala už na růženci.

Jak Kája sáhl po čepici a za kliku bral, vylítl Pěťa zpod pícky jako divý. Tatínek položil nejdřív ukazováček pravé ruky tam, kam se domodlil, pak zdvihl hlavu a poručil: „Lehni, Pěťo!“ A Pěťa znovu zalezl. Kája řekl tiše: „S Pánem Bohem!“ a na jídlo ani nevzpomněl. Tiše za sebou zavřel, sehnul se pod štoudev, vytáhl tři kytičky těch nejkrásnějších a nejvonnějších fialek a rozběhl se nejkratší cestou k městečku rovnou do kostela.

Byl zcela prázdný. Kája po kolenou doplížil se ke kříži. Zavřel oči, políbil nejdřív všechny Kristovy rány, slzy valily se mu do očí, ale už zase s úsměvem oči mu zasvítily.

„Nebudou už tak pálit tvoje rány, Ježíšku, fialky jsem na ně přinesl. Ochladí studenými stopkami, zavoní jarem do tvých bolestí.“ A obratnými prstíky vázal k rozpjatým rukám Spasitelovým po kytičce, třetí připevnil k Jeho nohám. Zavoněly prudce tmavými kalíšky, zlatou slzičkou zasvítily ve dnu květu, červené krvavé rány přikryly. Kája vyběhl z kostela. Počká, až lidé budou chodit. Pan farář by se jistě zlobil; nesmí nikdo nic vědět.

Vyběhl a uvažoval: „Ještě kdyby tak něco mohl položit na oltář v Božím hrobě!“

Chodili lidé, peníze tam kladli. „To na vykoupení dětí z otroctví,“ řekla maminka. Dala tam ona i tatínek, ale on se neodvážil peníze chtít. Věděl, že u nich není peněz nazbyt.

„Hošíčku,“ volal kdosi ze silnice. Kája se ohlédl.

„Pojď sem!“ zavolal vysoký pán v krásných šatech, „jako zrovna nových,“ řekl si Kája v duchu a běžel.

„Jestlipak víš, kde je tu trafika?“

Kája nejdřív pozdravil a potom řekl: „No ju, chodím tam tatínkovi pro tabák. Ale tatínek dnes nekouří, protože je Velký pátek. Chcete cigáry? Jestli na zejtra, to bych vám pro ně došel.“

Pán se usmál a řekl po chvíli rozmýšlení: „Na zítra, synáčku. Pospíchám k nádraží, jdi a kup tam čtyři kuba! Víš, co je to, kuba?“

„Jéje, pravda že vím! Ty kouří vzácný pán. Já mu pro ně chodím. Ale mně se zdá, že dnes také nekouří.“

„Tak už běž, já je chci na zítřek! A pospěš za mnou, půjdu napřed!“

Kája přijal peníze a vzal to trapem. Za chvíli pána dohonil a podával mu doutníky. Pán vytáhl z kapsy dvě třpytné koruny a podával mu je: „Děkuji ti, chlapče, jsi junák jaksepatří. Kup si něco!“

Kája zdvihl husté brvy: „Za nic na světě bych nevzal od cesty, protože naše maminka říká: ‚Tobě záleží na pár krocích!‘ Ale víte,

pane, nemám co dát na Boží hrob. Tolikhle peněz vzít nemohu, ale víte, co? Dejte mi šesták! Položím jej na oltář a pomodlím se za vás, ju?“

Pohled jeho byl tak srdečný a pravdivý, že pán několikrát prudce zamrkal, jak by chtěl potlačit slzu, vtiskl mu obě koruny do dlaničky a řekl: „Jdi, junáku, polož na oltář, co ti dávám, a pomodli se za mne! Modlitbu dětí rád Hospodin slyší a vyslyší.“

Kája řekl: „Tak zaplať Pán Bůh a naděl stokrát víc!“ A už se mu nožičky švihaly cestou zpět.

Cizí pán se za ním zadíval: „Ničím na světě nejsem si tak jist jako tím, že tenhle hoch obě koruny položí na oltář a za mne se pomodlí.“ Teprve, když Kája zmizel v záhybu cesty, zrychlil krok.

Kája celý udýchaný, šťasten, že ho nikdo nevidí, s blaženým úsměvem na rtech i v očích vpustil do pokladničky na oltář obě lesklé koruny.

Ale už začali lidé chodit k modlení. Už klekali i v lodi chrámové. Kája se v sakristii oblékl a poklekl k Božímu hrobu.

Byl dokonale šťasten. Nezapomněl. První modlitba jeho byla „za toho cizího pána“, aby mu Pán Bůh dal štěstí, jak maminka učila ho modlit se za dobrodince. Celé dvě hodiny klečel, až musil ustoupit jiným.

Jak šel prostřední uličkou kostela, vycházel ze sakristie pan farář. Rovnou namířil ke kříži, ležícímu na stupni postranního oltáře. Než došel, už hlasitě vtáhl do sebe silnou vůni fialek.

V Kájovi hrklo. Šel, co noha nohu mine. Kamarád už byl v sakristii, on se omeškával vzadu. Pan farář pokročil, zadíval se na kříž, poklekl, sklonil se, líbal stopy svatých ran, znovu se díval na květy tmavých fialek a urovnal je bílou rukou.

Kája proklouzl do sakristie.

„Teď to začne,“ myslil si.

Kostelník nesl si už šňupeček v prstech, levou rukou zavíral tabatěrku, ministranti se tiše oblékali, když pan farář se vrátil.

„Kostelníku,“ řekl.

Ten se lekl, až se mu šňupeček rozsypal. Honem si přiložil ruku k uchu.

„Kdo dal fialky na kříž?“

„Ráčejí poroučet?“ nerozuměl kostelník.

Pan farář řekl hodně nahlas: „Kdo dal fialky na kříž?“

„Ani nevím, nic nevím, prosím.“ A smutně se podíval po rozsypaném šňupečku.

Šest chlapců tam stálo, Kája mezi nimi. K nim obrátil se pan farář s toužou otázkou.

Chlapci nechápali. Jen Kája zčervenal až po kučeravé vlásky. Pan farář šel k němu, pohladil ho po hlavě a řekl mu tak vlídně, jak jen jeho maminka mluvit uměla: „Jsi hodný, Kájo, Bůh ti žehnej!“

A Kája nemohl pochopit, proč to pan farář řekl, ale bylo mu tak krásně, jako ještě nikdy ne.

21. Bílá sobota

Když se po večerní pobožnosti vraceli společně domů, řekla Zdeňka Kájovi vyčítavě: „Jidáše ti mám zítra přinést, vid', a ty si mne už nic nevšímáš!“

Jidáše! Pět jich má být! Panečku, starost zalehla dušičku Kájovu. A než měl čas Zdeně odpovédět, stál před ním Vašek Nejedlý, roztáhl mlčky všech pět prstů pravé ruky, zakýval jimi a pak podotkl: „Pět! Velkejch a hodně mazanejch!“

Kája šel chvíli tiše. Potom se obrátil ke Zdeně: „Kdo tě naučil jíst polévku?“

„Kája,“ zněla odpověď.

„Kdo tě odnaučil užívat víno, aby nebyla z tebe stará Hromádková?“

„Kája.“

„Kdo tě naučil jíst jarskou?“

„Kája.“

„Kdo tě naučil dělat kotrmelce?“

„Kája.“

„A kdo tě naučil lézt na stromy?“

„Kája.“

„Tak vidíš,“ řekl důležitě. „Všecko Kája. A za to mi musíš dát ráno jidáše. Přijdu už v šest, v sedm musím být v kostele. Máte už pečíno?“

„To já nevím,“ řekla Zdeňa.

Kája vzdychl nahlas: „Vida, holka! Nic neví. K ničemuž není! Vzácná paní,“ obrátil se dozadu. „Pěkně prosím, Zdeňa mi slíbila pro Vaška Nejedlých za ministrantování jidáše. Smím si ráno přijít, ale brzo, ju?“

Než se mohla maminka Kájova rozzlobit, usmála se paní lesní: „Nemusíš chodit! Zdeňa mi už o tom říkala a Týna ještě teď večer ti přinese. Pro Vaška i pro tebe, a vy, paní Maříková, se nezlobte! Kája je hodný chlapec a má dobré srdce.“

„Bože náš, jak to přijde,“ myslil si Kája, „že jsou dnes všichni takoví hodní?“ A nahlas řekl: „Zaplať Pán Bůh! Já zas pořád budu dávat na Zdeničku pozor.“

Jak přišli domů, za půl hodiny byla tu Týna z lesovny. Tašku nesla bílým ubrouskem přikrytou. Nebyly to vdolky mazané medem, ale roztodivné koláčky, hvězdičky, kolečka a – nad čím se Kája mohl udivit – beránek! Beránek do zlatova upečený, cukrem posypaný, že byl jako bílou vlnou porostlý, s černýma očkama a červenou pentličkou kolem krčku! A u praciček měl vetknutý praporeček bílý a zlatý. Kája div ručky neseplal a nemodlil se k němu. Zajíkal se radostí, usnout nemohl, dospat nemohl, a jak svítíl první pruh ranní záře do hájovny, byl vzhůru. Do balíčku oddělil pro Vaška, zvlášť přibral tři jidáše od maminky.

Vašek už čekal. A jak otevřel oba balíčky, zasvítily mu oči, a on řekl uznale: „Víš, kdybych byl věděl, co mi přineseš, mohl jsi ministrovat pořád.“

Začaly obřady Bílé soboty. Kája nestačil se dívat. Nesl paškál a připadal si nesmírně důležitým. Však také „třeťáci“ koukali, když si vykračoval mezi ministranty. Při mši svaté zase byli čtyři

ministranti, Kája mezi nimi. Ale dnes jen klečel nebo stál. Kluci, kteří ministrovali „opravdově“, i s latinou, dávali pozor.

Už hrály varhany, už lidé radostně zpívali, když vedlejší ministrant zatáhl ho za rukáv.

„Obrat se!“ pobídl.

Kája jen nepatrně otočil hlavu. Zdeň! Tak, to utekla. Nic na hlavě nemá, v pošpiněné zástěrce a domácích střevíčkách!

Otočil se ještě jednou. Zdeň se rozhlíží na všechny strany. Starší ministrant vpravo zazvonil, zdvihl zvonek a s druhým šel kleknout na třetí stupeň.

Pozdvihování. Ticho. Dřív než Vašek při pozdvihování zazvonil, bylo v tom tichu slyšet jasný hlásek Zdenin, která uspokojeně zavolala: „Tam je! Kájo!“

Kája se obrátil, zamračil se, neboť viděl Zdeňu až u mřížek. Položil prst na rtíky. Zdeň pochopila. Mlčela, ale cupkala až k oltáři a klekla asi pět kroků za Kájou. Sklonila hlavičku, pěstičkou se bila v hrud', a byla, jak se zdálo, úplně spokojena. Jenže nechtěla nebo nemohla rozumět posuňkům Kájovým, který jí chtěl naznačit, aby šla do sakristie.

„Bože náš,“ myslil si Kája, „co teď s ní? Kdyby aspoň strejček kostelníkovic tu byl! Ale to on jistě šňupá na hřbitově! Nic platno! Takhle to nemůže zůstat! Musí Zdeňu odvést sám dřív, než se pan farář u oltáře obrátí.“ Chytl ji za ruku a šel s ní rovnou do sakristie. Tam ji pustil a řekl: „Co tě to napadlo? Což nevíš, že holky k oltáři nesmějí? Tuhle si klekni a ani nedutej!“

Zdeň se podívala po ručce, pohladila si ji druhou a řekla: „Tys mne zmáčk'!“

Ale Kája zas už klečel u oltáře.

Na zpáteční cestě řekl Zdeně: „Nemysli si, že chodím s tebou proto, že jsi pánovic! To bys mohla být třeba knížetovic, kdybys nebyla tak moc stonala, tak bych tě nechal Týně, aby si s tebou hrála, protože kluk patří mezi kluky a holka mezi holky. Chodím s tebou, protože chci, abys pořád doma nefňukala a byla tak zdravá jako já. To si nemysli, že bys mezi holkama se naučila dělat kotrmelece a lézt

na stromy! Byla bys jako ony. Jak by tě ofouk od ‚Baby‘ vítr, měla bys hlavu zavázanou, i koleno, i krk, zrovna jako Marjánka šafářovic. Teta musila na půl dne k svojí mamince. Strejček uvařil Marjánce krupičnou kaši. Tak musím polykat, když si vzpomenu, jak mi ji včera vaše maminka poslala v hrnku, posypanou skořicí a cukrem a maštěnou máslem! Naše maminka říkala: ‚Nesněž ten hrneček!‘ Tak strejček ji nakrmil. Taky jí kaši jistě hodně posypal a omastil, a holka jedla a jedla, a najednou se dala do řvaní, až zmodrala. Strejček utíkal pro naši maminku a ta řekla: ‚Vy jste ji moc nakrmil kaší, vždyť se mohla udusit!‘ Tak vidíš, hloupá holka! Kdybych to byl já, řek’ bych: ‚Počkejte, strejčku, až to spolknou!‘ a potom bych jedl dál. Krupičná kaše, ta taky jede rovnou do ledvin. Ale hloupá Marjánka se s ní dusí. A ty, ať už víckrát nejdeš si za mne kleknout až k oltáři, to ti povídám! Nebo mne pan farář vyhodí z ministrance, a tebe ať učí lézt po stromech Týna!“

Zdeňa ani nedutala. Když byl hotov, zeptala se krotce: „Zejtra taky za tebou nesmím?“

„Zejtra je Boží hod, to půjdou vaši také na ranní. A na velkou smíš přijít do sakristie. Strejček kostelníkovíc nic neřekne. A víš-li, že je dnes ‚Vzkříšení‘? Já musím dřív. Vašek Nejedlých mi slíbil půjčit zvonky, když mu ukážu toho beránka od vás. Až zase v pondělí odpoledne půjdem do lesa. Pořád nemohu fungovat jen pro tebe.“

Dovedl Zdeňu do lesovny, kde už bylo pozdvižení a poplach, že se Zdeňa ztratila. Říkali, že ji nejspíš ukradli cikáni nebo Kajda zapíchl. Ale pan lesní si jen nakrucoval dlouhé vousy a říkal: „Dřív hledejte Káju, a Zdeňu pak najdete hned!“

Neprozdřídil, že ji viděl, jak se v kostele rozhlížela, promluvila a rovnou ke Kájovi zamířila. Ani neřekl, že Pána Boha prosil, aby mu tu jeho radost a naději nechal ve zdraví dorůst a žít. Paní dnes z domu nemohla. Až na Vzkříšení všichni půjdou.

Když Kája otevřel dveře a vyřídil: „Tak v pořádku Zdeňu odvádím, ale utekla asi, protože měla špinavou zástěrku a klekla si k hlavnímu oltáři hned za mnou,“ spráskla paní ruce: „Zdeňo, co si

jen pomyslí lidé?! V téhle zástěrce, bez čepice a ve střevíčkách byla jsi v kostelíčku?”

Kája ji však omluvil: „Vzácná paní, Pánbíčkovi je to jedno, v jakých šatech kdo do kostela přijde. Jen když přijde a modlí se. Tak s Pánem Bohem, já zas musím jít.“

A než ho mohli zadržet, už byl pryč.

Pan lesní se usmál a řekl paní německy: „Vidíš, maminko, to ti dal Kája lekci. Ty taky někdy v neděli řekneš: ‚Dnes ani nemohu do kostela. Švadlena mi ty šaty nepřešla.‘ A Kája ti to pověděl.“

Paní lesní zčervenala. Zdeň se rozběhla do kuchyně. Jak tatínek s maminkou mluví německy, vždycky na ni zapomene.

22. Vzkříšení

Už od třetí hodiny oživovalo město shluky lidí, kteří zdaleka přicházeli na Vzkříšení. Postávali kolem kostela, plnili chodníky, dívali se, jak v oknech, která vedla do náměstí, kudy s večerem průvod půjde, objevují se dřevěné podstavce různého tvaru, plné svíček, a jak ukazují se tam posud mdlé transparentní obrazy.

Po šesté už bylo lidí kolem kostela černo. Povídali si:

„U Štalců budou rachejtle. U Jiráků bengál! V hostinci ‚U koruny‘ taky. Kupec Štefan dá do obou výkladních skříní velké obrazy: Krista Pána na kříži a Krista Pána vzkříšení.“

U staré školy pobíhali výrostci.

„Už jsou tam všichni muzikanti! Bude průba. Starej Lomoz už nesl z kruchty instrumenty. Pozor! Ticho!“ A do vlahého podvečera nesla se mohutná, slavná píseň: „Hle, vstalť jest nyní Kristus Pán!“ Tlumena byla zavřenými okny, ale přece dolehla na chodník.

Sezváněli všemi. U kostela radili se děti, dorost, muži, ženy, nechávající volné místo pro nebesa a kněze.

Sezváněli po druhé. Od fary vyšel pan farář, od zámku vyšli páni. U Božího hrobu k hnutí nebylo. Když konečně vyšel kněz, nad nímž vážení občané nesli nebesa, příkrývající Nejsvětější, ti první už byli před kostelem, ti poslední ještě v kostele. Kája zvonil oltářními

zvonky. Vašek z kadidelnice vypouštěl celá oblaka vonného dýmu. Muzika hrála, starý Lomoz předříkával, lidé zpívali.

Pan Štulc pouštěl rachejtle. Zvysoka dopadaly k zemi drobné hvězdičky. Do vysoka rozběhly se vlasatice. Červený bengál zalil celý průvod a zase tam „U koruny“ zelený se rozzářil. Tam zase celý had ve výši se kroutil.

Kája se díval a zvonil a zpíval a myslil si, že by tak vydržet jít a jít až do konce života. Ale to už vcházeli do kostela a za chvíli bylo po všem.

Našel tatínka s maminkou, lesních šli za nimi a všichni si libovali, jak to bylo krásné! Zdeňka šla s Kájou napřed.

Po Božím hodě v pondělí dostal Kája pomlázku z lesovny. Oplátkou nesl jim pěkně malované kraslice od maminky. Potom už řekl tatínek: „A už zase začne povinnost, Kájo, škola!“

Bohužel, v těchto dnech Kája na školu zapomněl. Neměl ani dost málo chuti jít. Vlaštovky už stavěly a opravovaly hnízda, fialky už kvetly až u jejich plotu, petrklíče a kohoutky rostly v každém koutě, a on tu měl všechnu krásu nechat a jít do školy.

Kája šel na maminku: „Chcete slyšet pohádku?“

„Povídej!“

„Tak byl jeden malý člověk a ten se jmenoval Pepíček. Začal chodit do školy, když bylo po malinách. Potom přišlo, padal snůh a svítlo slunce, a on pořád chodil, už asi sto let chodil. Už přilítli špačkové a vlaštovky a jeho maminka pořád chtěla, aby chodil do školy. Jaká byla ta maminka?“

„No, pořádná, protože chtěla, aby se učil. Ostatně, každý musí chodit celý školní rok. Poslouchej, nejmenoval se ten kluk Kája? Mně se zdá! Nic platno, do školy musíš!“

Maminka šla po své práci, a tak se stalo, že konec pohádky vyslechl Pěťka.

„Tak vidíš, Pěťo, musím! A ten Pepíček pořád v koutečku uplakával, protože stromy za chvíli pokvetou a lesní cesty se budou zelenat, a on, místo aby lítal po zahradě a lese, musí sedět ve škole a číst a počítat. Broučkové v lese už se ptali jeden druhého: Kdepak

je Pepíček? Veverky jim pověděly: My jsme ho viděly. Chodí do školy. Nám se také po něm stýská! A lesní králíčkové vystrčili hlavičky z děr a pištěli: My se už nebudeme víckrát líhnout, protože Pepíček se už nechodí na nás dívat. A lesní holubi budou smutně vrkat a ještě na sluníčku se budou vyhřívat a černýma očkama se budou dívat, kde je Pepíček, aby se před ním rozběhli a ukázali, jak jsou hezcí. Pepíček už měl sílu. Jistě by už zabil zmiji jako jeho tatínek; kolik ten už jich zabil! Pepíček už by mu pomáhal. Chyt' by kámen, bacil ji do hlavy, až by z ní nebylo nic. A když musí do školy, vylíhne se moc zmijí, sežerou všechny ptáčky. Až půjde Pepík do školy, sesypou se i na něj a on potom umře.“

Pěťa chvíli poslouchal, ale protože si asi pomyslí, že to bude delší, stočil se do klubka a spal.

Do Káji vjel takový smutek, že se houkavě rozplakal.

Přišla maminka: „Proč pláčeš?“

„Že musím do školy, maminko, a v lese už začíná jaro.“

„Hm,“ řekla maminka krátce. Jen se podívala na skříň a Kája už přestal.

Ale večer zas mu nedalo: „Což kdybych poslal za sebe Zdeňu?“

„Dej už pokoj!“

Ještě druhý den, když už byl oblečený, otálel mezi dveřmi a najednou vyhrkl: „Půjdete, maminko, dnes s obědem tatínkovi?“

„To víš, pokud jsou kultury, tatínek nemůže přijít.“

„Tak víte co? Já bych nesl oběd a vy byste mohla jít za mne do školy, ju? Jéje, tam je to krásné, maminko! To byste koukala!“

„Už běž! Právě proto, že je to tam krásné, přeju ti to, a neposlechneš-li...“

Kája už nečekal.

Vida, myslil si, maminka se nedala chytit. A dnes je zrovna tak krásně. Copak v zimě! To by chodil pořád rád! Kdyby se mu aspoň pod lavicí nožičky netetelily chutí vyletět do slunce a zeleně!

Čtvrtky a neděle byly pro něj velkými svátky. Obědval v lesovně a ostatní čas mimo nedělní dopoledne v kostele proběhal se Zdeňou, které znamenitě svědčilo!

Dočkal se i dne, v němž broskve v pánovic zahradě zarůžověly bledým červánkem. Stál na cestičce, dech se mu tajil, očka se leskla. Až se zajíkal, když řekl Zdeně: „Vidíš, když nám pan farář povídal o tom, jak Pán Bůh v šesti dnech stvořil svět, jak nejdřív byla pořád tma, až Bůh řekl: Budiž světlo! — já jsem myslel, že bych byl moc rád při tom byl, protože takový zázrak bych moc rád viděl. Vidíš, tady je! Včera ještě byly broskve smutné, červenavé a dnes se stal zázrak. To asi Bůh poslal anděla a řekl mu: Doleť ke všem broskvím a zašeptej jim: kveťte! A anděl v růžových šatičkách a s bílými křídly zastavil se i tady, a sotva to řekl, rozvily se všechny najednou. Kdybych to byl věděl, byl bych tady seděl celou noc, abych toho anděla viděl. To musí být zář od něj!“

Zdeňka až pusou pootevřela, jak poslouchala, a opakovala si: „Andělíček boží pošeptal broskvím: kveťte, a už kvetou a lístky ještě nemají.“

„Jen aby jich mrazík nespálil!“ zatoužil Kája.

A potom už to šlo rychle za sebou. Třešně byly bílé jako panenky, za nimi přispěchaly hrušně s bílým květem, už i jabloně růžověly a Kája se Zdeňkou chodili jako očarováni tou krásou.

23. Pan inspektor a pan faktor

Byl květen asi v polovici, kdy Kája ve škole zaslechl podivné nové slovo. Zapomněl je, než přišel domů, a proto ohlásil stručně: „Do školy prý přijede pan faktor!“

Pana faktora Čmelíka znal tuze dobře. Kupoval dříví v jejich lese, byl ohromně veliký a silný. Kájovi div nespadlo v krku, když se mu chtěl podívat „na hlavu“. Bylo mu vždycky tak divné, proč se jmenuje Čmelík. Čmelíky znal — jsou jako nic. A pan faktor je obr. Ten by se tak neměl jmenovat. Jemu by slušelo jiné jméno, někoho moc velikého.

Podle jeho vědomostí největší tvor na světě byl slon a vembloud. Protože Kája měl rád ve všem jasno, když posledně se pan faktor

u nich zastavil, zeptal se: „Prosím pěkně, pane faktor, proč se jmenujete Čmelík, když jste takový veliký?“

Ten se usmál a řekl: „No a co myslíš, jak bych se měl jmenovat?“

„Já myslím pan Vembloud nebo pan Slon.“

Pan faktor se moc smál a řekl: „To bych to chyt'! To radši zůstanu Čmelíkem.“

Ale vtom už rákoska sekla po zádech, a než mohl pan faktor zabránit, vynesl ho tatínek na dvůr a tam mu jich naložil a huboval, že je Kája ošklivý a prostořeký kluk. A přece pan faktor se přimlouval, aby ho tatínek nechal, že tím nic nemyslí, a pořád se smál.

Druhý den si ho v městě zastavil, dal mu kus čokolády a řekl: „Už tě to nebolí, Kájo?“

A Kája řekl: „Ba ne, prosím! Od tatínka jen chvilíčku, od maminky nic!“

Na to si vzpomněl, když hlásil, že přijde do školy pan faktor.

Maminka se usmála a řekla: „Ty jsi pleticha, Kájo. Snad pan inspektor, ne?“

„Ju, pan išpektor.“

„No, to se musíš moc učit a dávat ve škole pozor! Pan inspektor sám bude zkoušet.“

Než se Kája z toho vzpamatoval, už zas tu byla nová pohroma. Měli náboženství. Kája poslouchal, oči z pana faráře nespustil, jak vykládal, kterak Pán Ježíš po svém zmrtvýchvstání se zjevoval. Kája si jen myslel: „Kdybych Ho byl taky viděl!“ Bezstarostně oddal se radosti, kterou cítil s učedníky Kristovými nad tím, že Pán se jim zjevil.

Ale té radosti byl hnedle konec. Pan farář dopověděl, psal do knihy, zavřel ji, a ne jako jindy, aby byl řekl: „Tak, a teď si zazpíváme třeba: Anděle Boží.“

Kdepak! Jen si pošoupl brýle na nose, položil ruce přes sebe na stůl a řekl vážně: „Za tři týdny přijede pan vikář, aby se přesvědčil, jak se učíte. Budeme všechno opakovat od začátku.“

Pan vikář bude sám také zkoušet. Na ten den smějí přijít vaši rodiče do školy poslechnout, jak umíte! Natrháte květiny, ozdobíte kříž i celou místnost, a jedna bude říkat přivítání.“

Kája pustil z hlavy pana vikáře, rodiče i kytky a nechtěl rozumět, jak řekl pan farář „jedna“. Zdvihl ruku.

„Co chceš, Kájo?“

„Prosím, důstojný pane, řekl jste jedna nebo jsem špatně slyšel?“

„Jedna.“

„To by tedy byla holka, ju?“

„Ano, Kájo! Vždycky děvčátko z první třídy vítá a hoch z poslední třídy se loučí.“

Kája už otvíral pusku, ale včas se po ní dlaní pleskl a sedl si.

„Chtěl jsi něco říci?“ postřehl pan farář plesknutí.

Kája znovu vstal: „Já jen myslel, že to holka zkazí. Kdepak holka! Ta jak vidí malého broučka, už piští. Jak uvidí toho pána, jak jste říkal, začne řvát a všechno to pokazí.“

„Terinka Pachlovic snad ne!“ řekl pan farář.

„Terina? Já jsem jí jenom jednou ukázal chlupatou housenku a ona křičela, div mi uši neupadly! No, já už teda nic neříkám.“

„Dobře uděláš, Kájo!“ řekl pan farář.

Kája bojoval těžký boj: „Holka bude mít říkání!“ Jak šli ze školy, zatahal Terinu za copánek a řekl jí: „Ty jsi hloupá Terina, ty to všechno zkazíš!“

Ale Terina se nafoukla a odsekla: „Nech můj cop! A abys věděl, budu mít na to nové bílé šaty a slečna řídících mi to napíše a naučí mě tomu!“

„Bodejt’“,“ dodal Kája. „Ženská jako ženská. Pan řídící by ti to nenapsal!“

Nic ho však netěšilo. Šel domů a uvažoval: „Co v tom ti páni vidějí, jezdit po světě a zkoušet malé lidi! Kdybych byl panem išpektorem, nebo jak to pan farář řek’, už nevím, seděl bych doma, jed’ bych rozinky a ani by mě nenapadlo někam jezdit. Všecko je to jen pro trápení malých lidí vymyšleno.“

S plnou hlavou starostí přišel domů. Co to? Pěťa byl uvázaný. To znamená, že nikdo není doma. Maminka asi musila s něčím od pánů do města, tatínek je ve školce. A v zahradě chodí cizí pán a prohlíží stromy, záhony a keře.

Kája okřikl psa a rovnou k němu. Pozdravil a ptal se: „Koho pán hledá?“

„Hajného, hochu! Mám tu koupené dříví, aby mi ukázal, kde je vyrovnané! Hezkou zahradu máte! Letos si pozobáš. Měchuněk bude habaděj a ostatního všeho dost.“

Když ten pán řekl „měchuňky“, držel v ruce větvičku angreštu.

„A to nejsou měchurky, to je angrešt. Měchurky dělá naše maminka s černejmá jahodama. Pane, ty jsou!“

„A ty už chodíš do školy?“

„No ju, už asi sto let!“

„Učíš se rád? Jestlipak posloucháš, čemu tě pan učitel a panáček ve škole učí?“

„Panáček?“ natáhl Kája uši! „Panáček nic nepovídá, ten leží v krabici u vembloudů, nás učí pan řídící a pan farář!“

„Ovšem,“ řekl pán, „vy říkáte ‚velebný pán‘ nebo ‚pan farář‘. Já po moravsku, jak doma říkali, ‚panáček‘.“

„No, buďte rád, že tu není maminka! Ta by vás hnala! ‚Panáček‘ říci panu faráři. Panáčka mám na špagátku. Zatáhnu, kroutí i hlavou, a pan farář je pan farář.“

Kája se pánovi asi líbil, protože mu řekl: „Jiný kraj, jiný mrav, hošíku.“ Usmál se, vytáhl z kapsy sáček jemných bonbonů a podal je Kájovi.

Ten se podíval dovnitř a vracel je pánovi: „Děkuju pěkně, rádo se stalo, ale ty jsou tuze krásné. Ty by mi všechny spadly do ledvin dřív, než přijde maminka. Mně by pak bylo líto, že jsem jí nenechal. Náš tatínek říká, že chudý člověk nemá takových mlsotín ani drobinko nikdá jíst, že potom aspoň nemá na to chuť. Třeba byste to mohl dát svým dětičkám doma.“

Pán se hlučně zasmál: „Nemám žádných, hošíku!“

„Že ne? Tak já bych vám doběh’ pro tetu Dvořákovíc. Ta je nosí z dubčí a ňáké by vám přinesla, ju? Kolik byste jich asi chtěl?“

Pán už si sedl na lavičku a utíral si oči samým smíchem zvlhlé. Káju to nepřekvapilo. Byl zvyklý, že se obyčejně velcí smějí, když on déle mluvil.

„Kolikpak je ti let, hochu?“

Tak! Na tohle se Kája ještě nikdy neptal, nikdo mu to nepověděl, a on tak nerad zůstal dlužen odpověď. Začervenal se a po chvíli řekl: „Ju, to já se nepamatuju. Snad tři, snad sto, protože chodím do školy už moc dlouho. Ale měl bych to vědět, to je pravda. Já se potom zeptám. Myslím, že teta Dvořákovíc nejdřív přinesla tatínka, potom mne, a protože tatínek mne nemoh’ opatrovat, tak přinesla maminku. Já budu asi v letech mezi tatínkem a maminkou. Chtěl byste trochu mléka?“ Kája byl pamětliv pohostinství.

„Dáš-li mi, rád se napiji. Mám žízeň. A nerozbryndáš?“

„Kdepak!“

Za chvíli stál ve světnici před pánem čistý talíř, na něm hrnek mléka, na bílém stole ležel načatý bochník chleba a stála sklenka čistého medu.

„Dejte si chutnat,“ řekl tak, jak slýchal maminku říkat. A protože věděl, když někomu něco podáme, že nemáme mu koukat do pusy, obrátil se k oknu a vykládal: „Nic víc tu nemáme, jsme jen hajnejch, pánovic by podali víc, mají. Je jim přáno, jsou tuze hodní. Mají holku, ještě nechodí do školy. Zdeňu. Já myslím, že je jí asi deset. Už jsem ji naučil dělat kotrmelce. Umíte taky kotrmelce? Já udělám tři za sebou jako nic. Co myslíte, až přijde pan išpektor do školy, bude se na to ptát? Pan vikář asi ne. Povídala naše maminka, že s ním není žádná legrace, že se musím moc krotit, abych tam něco nepleskl. Já bych nikdá nejezdil zkoušet malé kluky. Seděl bych doma a pořád bych jed’ rozinky.“

Vešlí hajných. Cizí pán se představil a řekl, že se náramně nasmál a že Kája je čiperný chlapec.

A než odešel, přece mu dal ten sáček s těmi bonbony a Kája se jen usmíval.

24. Kája nese do školy zabitou zmiji, a přijde pan inspektor

Ve škole se to bralo teď přísně. Pořád se opakovalo, ani na písničku skoro nezbyl čas. A toho dne, v němž Kája cestou do školy skutečně sám zabil mladou zmiji a plný nadšení utíkal do školy, aby to pověděl, vešel pan řídící do třídy s prstem na ústech a zašeptal: „Je tu pan inspektor!“

Kájovi se zdálo, že se mu dušička scvrká a že z ní za chvíli nezbude nic. Než bude moci ohlásit, že ji zabil, tak se zalkne. Šel ráno a jako vždycky díval se kolem na všechny strany. Sluníčko dnes žahlo jako v poledne. Tatínek řekl: „Dnes přijde jistě bouřka.“

A zrovna tam na tom místě, kde říkali „u zmrzlého“, protože tam jednou člověk zmrzl, ležela mladá zmije. Poznal ji hned podle tmavého pruhu na zádech. Vzal kámen, ostrý kámen – prásk – za chvíli bylo po ní. Jen ocáskem sekala.

A on to teď nemůže říct! Zmijí hlavu tam nechal a ostatní zabalil do desek starého sešitu. Má to v lavici. Ale k slovu se dnes nedostane, to je marné. Už se hlásil jakou dobu, a když pan řídící řekl: „Co chceš, Kájo?“, vyrazil: „Já ji bacil a bylo po ní,“ – ani si toho nevšiml, jen odpověděl: „Zas nějaké hlouposti. Dávej pozor!“

Vida. Hlouposti! Zmije jsou hlouposti. Jen kdyby takhle pan řídící si tam sed' a ona ho zobla, panečku, to by nebyly hlouposti.

Když ho pan řídící zavolal, aby napsal pěkně na tabuli číslice, které mu říkal, podíval se ještě jednou na něj a řekl: „Zaklejt se na to mohu, že jsem ji zabil.“

Pan řídící se rozzlobil. Řekl, že je to ošklivé slovo a nemá je říkat.

Vtom vcházel pan inspektor. Kája se jen na něj podíval a myslil si: „Ten se nebude zlobit. Má oči jako náš tatínek a bradu s fousama jako vzácný pán. Jenže je má jen po stranách a vzácný pán až přes krk.“

Pan inspektor si sedl stranou, usmál se na pana řídícího a řekl mu: „Prosím, pokračujte!“

Pan řídící zkoušel Káju z počtů. Jasně a správně odpovídal, až ho poslal na místo a začal „skákavě“. Pan inspektor za chvíli vstal a sám se začal ptát. Asi byl spokojen, protože se pořád usmíval. Často ukázal na Káju, který vždycky správně odpověděl. Poznal však, že Kája po každé odpovědi ještě otvírá pusku, jako by chtěl něco dodat. Zeptal se vlídně: „Jak se jmenuješ?“

„Prosím, Kája Mařík. Já jsem jen hajnejch...“ Vtom se podíval na pana řídícího a viděl, že mu pořád rukou naznačuje, aby si už sedl – a proto řekl: „Prosím, pane řídící, hned si sednu, jen co dopovím. – Já jsem jen hajnejch, ale naše maminka umí moc dobré rozpíčky. Pánovic vaří také krémové trubičky. Ty jsou moc dobré, ty taky jdou rovnou do ledvin.“

Pan inspektor se hlasitě rozesmál, ale pan řídící trnul u okna hrůzou, co ještě Kája bude povídat.

„A já ji dnes bacil. Bacil jsem ji kamenem a už bylo po ní. Pan řídící řekl, že jsou to hlouposti, a zatím to byla mladá zmije. Já vám ji, vzácný pane, ukážu, ju?“ A nečekaje svolení, sáhl do lavice, vstrčil to Terině Pachlovic až pod nos a ona začala ječet a ostatní holky také. Ale Kája už byl před panem inspektorem.

Položil papír na stůl a pan inspektor velice opatrně se k tomu blížil. Kája uhodl hned, že se asi trochu bojí, a proto řekl chlácholivě: „Nic se nebojte, vzácný pane, už je dočista po ní.“

Holky přestaly ječet a natahovaly krky směrem ke stolku. Pan inspektor pohladil Káju po hlavě a řekl: „Jsi chlapík; ty se nebojíš, vid’?“

„A čeho bysem se, prosím, bál? Kdyby na mne vyrazil pan loupežník, já bych mu řekl: Pěkně vítám, pane loupežník, ale já nic nemám, a on by zase zalez’.“

„A té zmije jsi se nebál?“

„Kdepak, vzácný pane! Náš tatínek říká: ‚Jak ji uvidíš, jen ji lízni po hlavě kamenem,‘ ale tahle je první, co jsem sám zabil.“

Jestli by si ji chtěl vzácný pán vzít domů, třeba dětičkám, aby si hrály, já bych ji zavázal špagátkem,“ a už se hrabal v kapsičkách.

„Mám od pana Štulce. Ten může jíst celý den rozinky. Naše maminka řekla: ‚Krejčary chceš na špagátek zbuhdarma,‘ ale pan Štulc dal a hned věděl, že není pro vembloudy, že je pro mne. Už jste někdy, vzácný pane, viděl vemblouda?“

Pan inspektor byl zřejmě ve výborné náladě. Nepřestal se smát.

Kája mezitím vymotal silný motouz. „Tak ji zabalíme pro ty dětičky, ju?“

„Ne, Kájo, mám už velké děti. Jen si ji vezmi a ukaž tatínkovi, jaký jsi hrdina.“

„Jéje, vy nemáte malé dětičky? Já bych řekl tetě Dvořákovíc –“

Pan řídící věděl, že je zle. Jak začne Kája s tetou Dvořákovíc, možná, že by pan inspektor vytkl, proč nechá Káju tak dlouho mluvit. Proto přišel k němu a řekl: „Už jsi toho, Kájo, napovídál dost. Nesmíš pana inspektora unavit. Jdi si sednout a tu zmíjí si po vyučování vezmeš domů ukázat, jaký jsi hrdina, jak pan inspektor řekl.“

Kája tedy šel a pan inspektor řekl v stálém smíchu panu řídícímu: „Originelní dítě! Na žádné škole jsem se s podobným neseťkal. Škoda, že jste ho nenechal domluvit o tetě Dvořákovíc!“

A se stálým smíchem odcházel do druhé třídy. A ještě odpoledne v konferenci vzpomínal na Káju. Všechno šlo hladce a pan inspektor chválil, byl spokojený. Jen panu řídícímu, když s ním k nádraží šel, řekl: „Škoda, že jste Káju nenechal domluvit.“

Kája sebral po vyučování papír s bezhlavým hadem, a jak se děti rozešly před školou, rozběhl se ještě za Terinou a znovu jí strkal hada pod nos. Ona křičela a Kája jí řekl s tím největším opovržením, kterého byl schopen: „Vidíš, hloupá! A to chceš potom říkat přivítání?“

Jak domů přišel, nic neříkal, až večer, když tatínek si zapálil faječku: „Tak už byl u nás pan inspektor. Řek’, že jsem hrdina, protože jsem mu pověděl, že jsem ji bacil po hlavě a bylo po ní.“

„Koho jsi bacil?“

„No zmíjí. Heleďte, tatínku!“ A Kája přinesl zbytky hada v papíře. „Já jsem řek’: ‚Vzácný pane, já bych vám to zabalil pro

dětičky, a on řek', že už má veliké. Tak jsem řek', že bych doběh' k tetě Dvořákovíc –“

Maminka mu vskočila do řeči: „Nešťastný chlapče, cos to zas pleskal? A ,vzácný pane' jsi řekl?“

Ale Kája pokračoval: „Pan řídící povídal, abych si už sedl. Tatínku, já jí líznu, měla hlavu hned jako nic!“

Když Kája usnul, řekla maminka: „Co s tím klukem? Co si ten pán pomyslí? Musíš mu, tatínku, zase jednou řádně domluvit.“

Ale tatínek řekl: „Co si ten pán pomyslí? Že Kája co na srdci, to na jazyku, a ochotný je vždycky. K tomu ho vedeme.“

25. Kája by rád na výlet

V Lážově teď často Kája zaslechl flašinet. Nejhezčí písničky měl lipanský Troníček. Jenže obyčejně začal hrát po ránu k osmé, když Kája musil do školy. Ale přece jen Kája znal všechny písničky podle noty, které hrál. Pospíšil si v 10 hodin ze školy rovnou za Troníčkem. Ale jak se začali trousit ulicemi druháci, poznal, že je jedenáct a upaloval k samotám.

Ve středu dopoledne neměl ve škole stání. Jak šel ráno do školy, Troníček vyhrával novou. Tuze se Kájovi líbila a zaposlouchal se před školou. Ještě Troníček nedohrál, když Vojta Brabencovic se kmitl kolem něho: „Už je osm, honem pojď!“

„Jakápak to asi je?“ myslil si Kája. „Však mu to strejček Troníčkovíc poví. Má s ním přece jakou známost! Kolik krajců chleba i kusů rozpíčků odstěhovalo se z Kájovy tašky do Troníčkových kapes. Posledně měl taky novou. Řekl, to je, Kájo, ,Copak je to za vojáka'. Tahle asi bude jiná. Jen aby už bylo deset!“

Pan řídící řekl: „Kájo, tys, myslím, dnes duchem nepřítomen.“

Kája se nad tou větou trochu zamyslel, ale protože jí ani trochu nerozuměl, vstal a odpověděl tajuplně: „Prosím, pane řídící, on strejček Troníčkovíc má dnes ve flašinetu novou písničku.“

Ale panu řídícímu to bylo asi jedno, protože se naň ani nepodíval a řekl: „Sedni! Hodný záček nedbá kolovrátku a myslí na učení.“

Kája chtěl honem vysvětlovat, že žádný „korohnátek“, ale flašinet strejčka Troníčkovíc, když se pan řídící zastavil a řekl: „Ticho, děti, něco vám povím. Ode dneška za týden podnikne naše škola výlet na Karlův Týn. Do Řevnic se půjde pěšky ráno v 7 hodin, pak pojedeme vlakem do Budňan. Připomínám, že na Karlově Týně jsou vysoké schody. Pak bude společný oběd pod hradem a k večeru pro nás přijedou žebříňáky do Řevnic. Prvňáčky neberu rád na takové výlety. Zlobívají po cestě. Ale aby vám toho nebylo líto, kdo byste chtěli jít, poproste, aby tatínek nebo maminka šli s vámi! A teď vám povím něco o Karlu IV., blahé paměti, o tom, který dal postavit hrad Karlův Týn, o tom, který kázal postavit v Praze Karlův most.“

To ostatní už všecko běželo mimo Kájovo vědomí. Zapomněl i na Troníčka. Do srdíčka usadila se mu jediná myšlenka: Škola pojede na výlet, prvňáci taky!

Výlet! Tohle slovo se mu náramně líbilo. Jen jestli se taky bude líbit mamince! To bude zas soužení. Dráha – to Kája věděl – to se musí platit. Oběd, řekl pan řídící – no, Kája by přece nemusil mít někde oběd. Vzal by si pár krajíců chleba, do láhve trochu mléka.

„Úžasné hluboká studna je na nádvoří,“ – to ostatní Kája neslyšel – „hodí se kamínek a hodnou chvíli trvá, než je slyšet, jak dopadne. A kapli svaté Kateřiny tam uvidíte. Tam dobrý císař a král Karel IV. se modlíval celé dny. Nikdo ho nesměl vyrušit z jeho modliteb a rozjímání. Skrovné jídlo otvorem u podlahy mu podávali. Kaple je celá posázená českými polodrahokamy.“

V Kájovi se tajil dech: Taková studna a drahokamy, a císař Karel IV. a ta kaple...

Pan řídící ještě dodal, kolik by každý musil přinést peněz na dráhu a na oběd. Kája si tu cifru v duchu pětikrát opakoval: Deset korun, deset korun!

„A kdo si bude chtít koupit třeba sodovku nebo pomoranč nebo třesně nebo cukroví, to ovšem musí mít v kapse peněz víc!“ Povstal, udělal kříž a začal: „Ve jménu Otce,“ a hned se všichni přidali: „i Syna i Ducha svatého. Amen. Otče náš...“

Jindy býval Kája ze školy první venku. Dnes se loudal mezi posledními. Strejček Troníčkovíc vyhrával hned vedle školy u Mautnerů a zrovna tu novou, ale Kája poslouchal jen tak jedním uchem. Až Troníček přestal hrát a zavolal na něho: „Kájo, slyšíš, tu novou? To je: Já mám holku od Odkolků, ta má oči jako šmolku.“

Kája honem sáhl do kapsy pro krajíc a hrst jakubek⁵: „Jéje, strejčku, ta je náká hezká! Jakže to je? Já mám holku od Koukolků?“

Líbila se mu, třeba ze slov znal jen ten začátek. To ostatní dohvízdá.

Začal si hvízdát, jak k lesu přišel. Maminka zrovna byla trochu rozzlobená. Jakpak by ne? Dvě kvočny s velkými už kuřaty zaběhly jí až hnedle k hranicím lesa. Líza se utrhla a okousala mamince všechny trsy „šnytlíku“ a jedno house prohnal Pěťa tak důkladně, že bylo zrovna „smrtné“, řekla maminka a hned dodala: „Copak ty se lajdáš lesem a hvízdáš jako pastucha? Kdybys radši si přispíšil a matce pomohl!“

Jak řekla maminka „matce“, bylo vždycky zle!

„A copak jsi to hvízdal?“

Kája upíjel zdlouha mléka: „To je, maminko, ta nová, co má strejček Troníčkovíc ve flašinetu.“ A hned začal:

„Já mám holku od Koukolků, ta má oči jako šmolku...“

A ostatní hvízdal. Ale nedohvízdal. Maminka sáhla na skříň a už to švihlo.

„Já ti dám holku od Koukolků, já ti dám takové darebné písničky! Propánakrále, nic špatného dítě doma neslyší a takhle se nám kazí!“ A už to pokračovalo. Metlička měla hody a Kája smutek. „Jestli jen ještě jednou se opovážíš takovou darebnou písničku zpívat, dostaneš víc. Ještě bys tomu mohl učít Zdeničku a vzácný pán mohl by nás odtud dostat. Pravdu by měl! Kdopak si nechá dítě kazit!“

Kája šel do lesovny. Je to pravda! V čem je holka, to nestojí za nic. Jen vejprask z toho kouká. Kdyby se zpívalo: „Já jsem ten kluk od

⁵ Prastrará odrůda hrušek. Pozn. red.

Koukolků“, ani by maminka nemukla, ale kdepak! Že ho to hned nenapadlo! Teď nesmí o výletě ani ceknout.

V lesovně, jak sám v duchu si řekl, taky se ňáko špatně vyspali. Vzácná paní hubovala Týnu, že zapoměla přinést z Lážova játra, Zdeňa fňukala, že ji bolí břicho. Kájovi na úctyhodný a dlouhý pozdrav odpověděli jen tak trochu. Kája si sedl vedle Zdeni na lavici u kamen.

„Moc tě bolí břicho?“ ptal se soucitně. „To by bylo lepší vzít to trapem párkrát za sebou průsekem. Chceš?“ A vyběhli. Vrátili se za hodinu červení v tváři, Zdeňa se smíchem: „To jsme to břicho prohnali! Už nebolí nic. Nemáte, maminko, něco k jídlu?“

Kája seděl zas už na lavici a vzdychal. Vzdychal tak těžce a často, že se konečně rozesmála i paní lesní.

„Copak tak vzdycháš, chlapče?“ A nesla každému hrneček smetany s krajícem chleba.

„Ju, vzácná paní, taková je tam studna, že ani hned kamínek není slyšet, když se tam hodí, a z drahých kamenů celá kaple. Povídal pan řídící jako nic: ‚Deset korun si musíte přinést na dráhu a oběd.‘ Já bysem si vzal chleba, ale ‚maminka‘, řek’ pan řídící, ‚ať jde s vámi!‘“

„Výlet na Karlův Týn, vid’, Kájo? A to ještě nevíš, že máš přijít k nám a poprosit, a že tě vypravíme? To víš, maminka musí moc počítat. Abyste šli dva, stálo by moc peněz, a samotného tě pustit by se bála. Ale já si myslím, že bys dal na sebe pozor. Konečně, pan řídící by si tě vzal na starost. S tím si hlavu nelam. Peníze dostaneš a ještě ti něco upeku, abys měl s sebou. Jen si to doma ňák vyříd!’“

Kája přestal vzdychat a oči mu svítily: „Vzácná paní, kdepak takovou vejlohu! To já jen, kdyby vzácný pán řekl naší mamince, že mohu sám, a peníze ani nepotřebuju. Když dojdu do Řevnic, to až k tomu hradu taky doběhnu. Však já je tam najdu!“

„No, povíme si o tom ještě,“ smála se paní lesní a Kája dával dobrou noc.

To house, co bylo prve „smrtné“, už se vzpamatovalo, kvočna už i s kuřaty seděla, maminka hajná už se usmívala. Kája neobyčejně

ochotně pomáhal při úklidu na dvoře. A jak maminka sedla ke kamnům, aby rozdělala oheň, začal nesměle: „To je pořád horko, maminko!“

„No, když ty taky pořád běháš.“

„Povídal pan řídící, že školáci půjdou na výlet. Na Karlův Týn, maminko!“

„To je dobře, Kájo! To budeš mít prázdnou, naděláme hromadu otýpek z klestí.“

„Tááák, hezky to začíná,“ myslil si Kája. „Já bysem, maminko...“

„Copak bys?“ zvýšila maminka hlas. „Snad bys taky nechtěl na výlet? Copak by tě napadlo! Zbůhdarma vyhazovat peníze! Až půjdou školáci na malou Svatou Horu nebo na Skalku, jdi si s nimi, ale kdepak dráhou!“

Chvilí bylo ticho. Kája začal znovu: „Vzácná paní povídala, že mi peníze dá, jen abyste dovolili.“

„Ale, ale! Tos rovnou řek': ‚Vzácná paní, dejte mi na vejlet,‘ ne? Koukejme se na věci! Takového dobrodiní z lesovny užijeme a ty budeš obtěžovat se žebroněním o peníze? A to se ani trochu nestydíš? My na to nemáme. Tys chudý chlapec, který nemusí všude být, a dost! Copak tě napadlo u pánů o tom mluvit? Řeknou, žeš vydřiduch. Ani krok!“ A maminka rázně přirazila pokličku na hrnec na znamení, že je konec řeči. Jenže v tu chvíli si vzpomněla, že taky byla prvňáčkou a že taky takhle přišla jednou domů ze školy, jako dnes Kája, že taky hlásila, co pan řídící povídal, že taky měla tisíc chutí na vejlet. Nebožka maminka – Pán Bůh jí dej radost věčnou – taky nejdřív řekla: „Copak by tě napadlo, Toničko, na takové hlouposti my nemáme.“ Ona ovšem začala plakat, až maminka přece jen řekla: „No, tak ti ty tři šestáky dám, ale ne abys všechno utratila!“

Kája si zatím opakoval v duchu nové slovo: „vydřiduch“. Za nic neví, co to je. Kde asi maminka to slovíčko sebrala? Jinde než od tety kovářky.

Hajná se dívá po očku na Káju. Nepláče, ví, že pláčem ničeho nezmůže, ale smutno mu asi je. Hodný chlapec to je, o to nic.

„Copak sedíš tak tiše, co?“ zeptala se.

„To já jen tak, maminko,“ zřejmě v potlačovaných slzách láme se mu hlas.

„Pojď sem ke mně!“ A hajná sedá si na lavici. „Hezky se mi podívej do očí!“

Kája se dívá a maminčina ruka hladí jeho vlásky. Šťastný úsměv vystřídal slzičky.

„Kolikpak to bude stát, chlapče?“

„Já bysem, maminko, ani peníze nechtěl. Já bysem za nimi doběh' až k tomu hradu. Jen pár krajíců chleba kdybyste mi dala a asi korunu ‚pro všechno‘, jak říká tatínek. Kdepak deset korun, maminko! To já vím, že mi nemůžete dát, a jen když dovolíte, abych moh' sám. Však já dám na sebe pozor!“

„Je to dost peněz, Kájo, ale my ti těch deset korun dáme. Jen dej na sebe pozor! Poprosím pana řídícího, aby tě vzal pod svou ochranu, nebo se tam někde ztratíš, a co my si tu počnem bez tebe!“

Kája i dech zatajil blahem. Jak je u maminky krásně! Jistě ještě lepší než v tom hradě. Kdyby věděl, že maminka celý den takhle by ho hladila, ani by tam nešel. Ale maminka by si za chvíli vzpomněla na klest a bylo by po všem. „Maminko, to jsem moc rád, že mi to dáte. Já mám takovou velikou radost, že ani nevíte! Neutratím, jen za dráhu.“

„Jen se přihlas k tomu obědu! Bylo by ti přece líto, kdyby ostatní seděli u talíře a ty někde v koutě!“

„Tak zaplať Pán Bůh, maminko, tisíckrát! A do té studny smím si také hodit kamínek?“

„Do studny?“ lekla se maminka. „Pravda, na studnu jsem zapomněla. Ať tě ani nenapadne! Kdyby tam každý kluk směl kamínky házet, to by byla hnedle plná, to snad jen pan řídící. Ani k ní nechod'! A teď běž ke Zdeničce a řekni, že tedy pojeděš na ten výlet!“

Jak se Kája večer domů vrátil, řekl hned hajný: „Á, náš vejletník už jde. Jen aby ses tam někde neztratil! A kdy si máte přinést ty peníze?“

„Tatínku, snad už zejtra. Pan řídící jen řekl. „Přineste si!“

„Tož abych ti to přichystal. Maminko, máme doma papírovou desetikorunu? Aby to chlapec nenesl v samých drobných.“

Maminka šukala sem tam, i do velkých modlitebních knížek po babičce se dívala.

„Nemáme, tatínku, desetikorunu zrovna nemáme!“

„To je jedno, tatínku, peníze jako peníze.“ Chtěl mít Kája peníze raději hned.

Na hromádku maminka spočítala deset korun v drobných a tatínek poradil: „Jdi s tím ráno k panu Kalbíkovi, popros, dá ti za to papírek!“

26. Kája pojedje na Karlův Týn

Nemohl Kája dospat. Na vejlet pojedje, peníze dostal. Tak se nemá snad ani jeden kluk na světě jako on.

Ještě dávno v Lážově spali, když Kája namířil k trafice pana Kalbíka. Pro jistotu zaklepal na uzamčený krám. Ticho.

„To pan Kalbík ještě spí,“ řekl si a sedl na lavičku. On by nevydržel tak dlouho spát za nic.

Vedle trafiky otevřela se dvířka vrat. Tamtudy se šlo do pekárny pana mistra Suchého. Vyšel učedník s dvěma velkými bílými koši, plnými housek. Rozzával se hezky zešíroka a hrozně se divil, že Kája už je tady: „Člověče, já se divím, že ještě nespíš! Dyby ses učil pekařem, to bys koukal, jak by ti bylo spaní vzácný!“ A zas tak upřímně si zívá, že se až Kája podivil, jak se může hubička tak roztáhnout. Pan mistr Suchý taky vyšel. Pobídl učedníka: „Pospěš si, Francku, ať neztrvdnou! Takhle bys nedošel dopoledne ani k ‚Velké hospodě‘!“

Kája už držel čepici v ruce a ukláněl se: „Pěkně vítám, pane mistr, a to jsou k nám hosti! Dej Pán Bůh dobré ráno!“ šveholil Kája a pan mistr se smál, až z toho kýchl, a Kája honem zavolal: „Pán Bůh rač pozdravit, pane mistr! Půjdu na výlet, pane mistr, na ten hrad

Karlův Týn, chci poprosit pana Kalbíka, aby mi dal za drobné desetikorunu – papírek, povídal náš tatínek.“

„A to já ti taky vyměním, Kájo, taky potřebuju drobné. Nemusí mít pan Kalbík všechny vejdelky. A což teplou housku nebo rohlík bys nechtěl?“

„Ju,“ spletl se Kája, „vzácný pane, copak o chtění, ale my jsme jen hajnejch, kdepak teplou housku! Ta je beztoho dražší než studená. A jéje, tady máte umeteno jako před poutí,“ rozhlížel se po upraveném dvorku. „Nikdež žádné hromádky smetí a taky asi při tom pečení se nadělá,“ uvažoval hlasitě.

„Jen dál, Kájo, máme tu teploučko v zimě v létě. Víš to, chlapče, že ani jednomu pekaři na světě ještě neumrzly prsty?“ Vedl ho čisťoučkou, dlouhou pekárnou.

Rozhodně se tu Kájovi líbilo lepší než u tety pekařky. Za pekárnou byla kuchyň „jako pokoj“, řekl si Kája v duchu. Nádobí na zdi se lesklo jako zlato, nikdež ani kousíček krámů, na stole bílý ubrus, na něm váza. Kája se radostně usmál. Kousek modřínu, borovice v ní, zrovna jako u nich doma. Jenže maminka větvičky lesních stromů vkládá do květovaných džbánů.

„Tož si sedni, Kájo, ať nám nevynesesh spaní!“

„Á, Kája! Pěkně vítám,“ přišla odkudsi paní Suchá. „Tys ranní ptáče, a to já ti přinesu snídani a teplý rohlíček.“

Kája neodříkal ještě ani svůj pozdrav a už tu byla usměvavá, čisťoučká paní Suchá. Na tácku nesla hrneček s kávou, rohlík a housku k tomu.

„Zaplať Pán Bůh!“ poděkoval Kája v rozpacích. Nalomil rohlík, způsobně upil kávy. Panečku, teplý rohlíček, to bylo něco! A káva hodně slazená! Spolkl sousto: „Vzácná paní, tuze to chutná takhle dohromady. U tety pekařovic tyhle ‚mastné‘ tak neumějí!“

„To se ti zdá, Kájo. Tam pekou jako my. Jen si dej chutnat!“

„Takhle čisto taky tam nemají, vzácná paní. Ono to asi nejde. Mají těch dětí, nadělají krámů. Vy máte jen jednu slečnu, to je jiná. A větvičky teta nemá ve vodě, to ne.“

Pochutnal si. „Zaplať Pán Bůh!“ pokřižoval se. „Náramně jsem si pochutnal. Taky jste k lidem. Ani tu nic nebereme, my všechno u tety, když máme tu známost. Tak pozdravujte doma a zas brzo přijďte,“ ukláněl se.

„A tuhle je ta desetikoruna, Kájo, heled', vybral jsem ti novou,“ podával mu pan Suchý bankovku.

„Tak mockrát děkuju, pane mistr, jako by se stalo. A moc jsem si pochutnal.“

Paní Suchá ještě naň zavolala: „Až budeš mít chuť, přijď si zas na teplé, Kájo, a pozdravuj doma!“

Kája se blahostně usmíval. Ve slabikáři měl vloženu krásnou desetikorunu, až v ledvinách dobrou kávu s teplým pečivem.

„Kdyby mne tak potkal pan loupežník z brdských lesů, ten by mi šmajz penízky,“ myslil si a pospíchal ke škole.

Děti se sotva trousily. Kája svíral oběma rukama slabikář, a jak pan řídící vešel, hnal se ke stolku: „Prosím, pane řídící, já si nesu peníze na výlet.“

Pan řídící se usmál, vytáhl ze zásuvky čistou čtvrtku papíru, napsal na ni – sám tak řekl: „Kája Mařík na výlet 10 K.“ Vzal desetikorunu, pohladil Káju po hlavě a už se trousily ostatní děti. Prvňáčků se přihlásilo osm.

V pondělí před středou, na niž položen výlet, přišla paní lesní do hajnovny: „Zítra připravím Kájovi něco na cestu. Nač byste se s tím dělala! Máte tu ještě naše krůřata, nazlobíte se s naší drůbeží, docela nic nechystejte, nebo bych se zlobila.“

Hajná děkovala: „Zrovna jsem myslila, že na nějaký vdolek zadělám. Ale když vzácná paní sama, zaplať Pán Bůh!“

A paní lesní schystala nakrájený piškot spojený s meruňkovou zavařeninou, talíř buchtíček s rybízem, od úterního oběda mu nechala dva kousky smaženého kuřete, přidala kus mléčné čokolády a dva pomeranče. Týna to přinesla v úterý večer do hajnovny i s malým batohem. Radosti Kájově nebylo konce.

Ve středu časně ráno, dávno před půl šestou, vyšlapoval si Kája k Lážovu, provázen napomínáním rodičů. Za průsekem potkal pana lesního.

„Á, Kája se nese na výlet. Počkej, chlapče!“ honem sáhl do kapsy, „musím ti přidat na outratu,“ a papírová desetikorunka octla se v jeho ručce.

„Vzácný pane, pěkně vítám, to jsou k nám hosti. Já ani to nesmím vzít, já dostal tolik dobrých věcí a...“

„Slyšíš? Od Řevnic už pískají vlaky. Pospěš honem, nebo zmeškáš!“

Jak to Kája slyšel, už nedořekl svoje dobrořečení a uháněl trapem k Lážovu. Tam ovšem byly ještě ulice zcela pusté. Kája trnul hrůzou, jestli zmeškají. Ale načekal se!

Konečně! Ze všech stran sbíhají se děti, otvírá se škola a vychází pan řídící. Jdou páni učitelé a pan řídící kývá na Káju: „Tatínek mne prosil, abych na tebe dal pozor, ale nejdřív musíš dávat pozor sám na sebe!“

Terina Pachlovic nesla si plnou tašku jídla a už ukusovala koláč. Kája jí pošeptal: „To je vidět chtivou holku! Už začíná jíst! Než dojdem ke Štajgrovům, budeš mít prázdnou tašku.“

Terina se honem začala hlásit a volala: „Prosím, prosím!“

Ale pan řídící řekl: „Dej aspoň dnes pokoj, žalobnice jedna! A když se budeš takhle ládovat už od teďka, můžeš u ‚Babky‘ tašku zahodit a začít plakat, že máš hlad!“

Kája div neposkočil. Tak by byl panu řídícímu radostí ruku políbil, že to té Terině tak hezky řekl. „Ale prohádala pan řídící, prohádala. Ani k Štajgrovům jí to nevydrží!“

To se to šlo! Za městem ani nemusily děti jít v páru. Kája pořád napřed. „Jen aby to neujelo!“ měl strach. Kdejakou kytku, kdejakého brouka, kdejakého ptáka viděli, hned Kája věděl, jak se jmenuje. Byli nad Štajgrovic, když pan ředitel si počítal své svěřence. Všech osm prvňáčků měl na starosti. „Jeden chybí! Kde je Terina Pachlovic?“ zavolal.

Marjánka Vejvodovic se začervenala: „Prosím, pane řídící, ona je tamhle v lesíčku, ono jí bolí břicho!“

Kluci se smáli a Kája řekl s pocitem naprostého uspokojení: „Já jsem to věděl. Kdepak s holkama na výlet!“

Děti musely jít pomalu, až je Terina došla. Kája se pozdržel a nakoukl jí do tašky: „Prosím, pane řídící, už tam má jen chleba!“

Vtom se ozval pláč. „Prosím, pane řídící, Nanyňka Rejzkovic ztratila hřebínek!“

„Prosím, pane učitel, Barča Novotných se koplá do palce!“

„Ba ne, do kotníku!“ volala Cilka Proškovíc.

„Ba ne, Nanyňka ztratila sponku. Hřebínek ztratila Madlenka Vitáčkovic.“

„Ba ne, pane řídící, to Vojta Brabencovic jí dal žderchu a ona —“

„Ticho!“ zavolal pan řídící. „Když neumíte takové hlouposti, jako hřebínek a sponky, nosit, nemáte si to nastrkat do vlasů, když jedete na výlet. A jestli se některá kopne do palce, ať se vrátí a nebrečí! Kájo, hnedle bych ti dal za pravdu. S děvčaty je potíž.“

Holky se ztišily a zas se šlo dál. Kájovo srdíčko bylo plné blaha. Jen kdyby ty holky pořád nezdržovaly! Ještě kvůli nim zmeškají.

Ale nezmeškali. Sedli do vlaku. „Panečku,“ hned si Kája pomyslí, „ten frnčí! Inu, to jsou řevnické vlaky! Mají asi jinší rovinu než lážovský vlak. To se jim to jede!“

Ostatní děti statečně se živily, ale Kája si na jídlo ani nevzpomněl. Jakž by mohl? Vlak uhání krajem, kterého nezná.

A brzo, brzo dojeli.

Sotva děti vystoupily, první to byla Terina Pachlovíc, která volala, že má velkou žízeň, a za ní ostatní. Kája jí dal žderchu do zad a přidal: „Jak ty husy! Jedna začne a ty ostatní hned kejhají taky.“

„Prosím, pane řídící,“ hlásila se Terina na peroně, „on tuhle Kája mi dal žderchu a řekl, že kejhám.“

Ale pan řídící byl už u východu z nádraží a dělil se stejným dílem o děti s pány učiteli.

27. Kájovy dojmy

Výlet vyšel z nádraží. Kája teprve teď vytáhl buchtičku, za ní druhou a čtyři snědl. Tři rozdal a pořád byl napřed. Už se nemohl dočkat těch vysokých schodů a studny. Najednou za ním zavolal pan řídící: „S Bohem, Kájo! Kdybychom se neviděli, my jdeme do Budňan, kampak ty?“

Kája se začervenal, neboť jak napřed pospíchal, sešel na jinou cestu. Honem došel ostatních.

Už prošli Budňany, tamhle šli také školáci, ale jen hoši, tamhle zase jen děvčata.

„A jéje,“ vzdychl si Kája, „to nás tam bude, že se ani nehne.“

A už cesta stoupala a hnedle se Kája přesvědčil, že kamenné schody v hradě jsou opravdu hodně vysoké. A co jich bylo! A chodby sem tam. Tamhle odtud vycházeli výletníci, tamhle šli školáci.

„Pane řídící, pustí nás taky do těch sednic?“ ptal se Kája.

Ale už začal povídat a vykládat ten pán, který je prve vedl chodbou ke schodům. Ani mu moc Kája nerozuměl. Ale, panečku, to byly sednice! Jedna krásnější než druhá. Ten pán říkal: „Rytířská síň, sál a zase sál.“

„Tady by mohla mít maminka posad s kvočnami, a což těch vejhrádků u těch oken!“ myslil si Kája. „Tam by zas mohly sedět husy,“ vzbudil se v něm praktický človíček.

Šli přes nový můstek do kostela Panny Marie. „Jen aby se to pod námi nezbořilo!“ měl Kája trochu strach a napomínal Vojtu Brabencovic: „Musíš tak dupat? Myslíš, že je to můstek před naší školou? To bysme chvíli letěli, než bysme spadli. A kostel! Vida, v hradě kostel!“ Toho jakživ neslyšel, aby kostel se vešel do hradu. „A že se lidé nespletou po těch chodbách, když sem chodí do kostela?“ Myslí, že aspoň z Budňan tam chodí. „A to asi tady zpívají zpaměti. To on ten pán, co prve vzal pánům hole, taky asi lidem v neděli sebere zpěvníky. No, teta kovářovic by zpěvník nedala za nic.“

A hned vedle zas kaple svaté Kateřiny.

„Ta asi stála padesátek! Řekl pan řídící, že jsou to polodrahokamy, vzácné kameny. Maminka by řekla: ‚To jsou zbuhdarma vyházené peníze po zdích!‘ Radši by to vyběhla. Maminka umí bílit, pane!“

„Karel IV. tady na modlitbách dlíval celé dny. Nikdo nesměl ho vyrušovat. Prosté jídlo vkládali mu sem tímto otvorem,“ tak vykládal průvodce.

Kájovi se to náramně líbilo, to musí mamince povědět. Potom šli přes čtvrté hradní nádvoří po dřevěném můstku. To už Kája jen na špičky zlehka našlapoval, jen aby se to neprobořilo. Přešli do hlavní věže s ohromně silnými zdmi, 4–6metrovými. Vešli i do proslulé kaple svatého Kříže. Kája už si myslil, že to má v hlavě tak všechno popletené, že se maminka z toho nedozví ničeho. Tuhle ta kaple zavírala se čtverými dveřmi a dvaceti zámky, vždyť tam bývaly korunovační klenoty!

„Propánakrále, než pan kostelník odemkl, to se asi pan farář načeka! A v takovou ‚vejšinu‘ že si kapli udělali! Kdyby o těchhle všech věcech věděl pan loupežník z brdských lesů, ten by koukal! Jistě by se sem přistěhoval, a co by kde ukrad’, sem by zanes’, a paní loupežníková by to musila hlídat. Jéje, kdyby jí došel cukr nebo mouka, než by se doškrabala do Budňan!“

A zase už to šlo dolů sem tam. Terina uplakávala, že už nemůže zdvihat nožičky, ale přece došli nádvoří, a teď zas to šlo ještě dolů po 49 schodech, jak řekl pan řídící, k té studni, která je 76 metrů hluboká. Tam odtud také zas už šli jiní. Páni učitelé se pozdravovali, a Kája si řekl: „Ti páni řídící jsou si náramně podobní.“

Panečku, studna se ukázala — s čerpacím kolem — a pan řídící řekl: „Ticho!“, vzal kamínek a hodil do studny. Pravdu měl; hezkou chvíli trvalo, než bylo slyšet plesnutí. Děti si ulehčeně oddychly, Vojta Brabencovic řekl, že by vytáhl ten okov jako nic, a už bylo po všem.

Kája se tolik těšil, že hezky po řadě jeden po druhém hodí si kamínek do studny a zatím mají jít k obědu. V tu chvíli hrnula se po

schodech velká společnost výletníků a za nimi šly dvě školy. Děti se pomíchaly, bylo slyšet volání pánů učitelů: „Plzeň! Praha II!“ „Lážov!“, slyšel Kája volat pana řídícího a moc se mu to líbilo.

„To oni se teprve svolávají,“ řekl si spokojeně, byv odtržen od nich společností. Panečku, z těchhle každý vzal kamínek a házel. Káju někdo postrčil kupředu a řekl: „Hod’ si taky!“ Kája honem sebral kamínek, všichni poslouchali – teď cvrnk, Kája se blaženě usmíval, že se mu to povedlo. To budou kluci koukat, až jim řekne, že si taky hodil! Na příkaz maminky v tu chvíli zapomněl. Protože viděl ostatní jít, vybral si z batohu piškot a jedl taky.

A zase přišli školáci, zase slyšel „Dobříš! Březové Hory!“

„Lážov“ už neslyšel, ale hned si pomyslně: „To oni taky jedí.“

Prostranství u studny se prázdnilo. Kája dojedl, trochu v něm hrklo. Jen tak tak že zahlédl pána s převlečnickem přes ruku.

„Á, to je náš pan řídící,“ div nezavýskl. Chtěl se rozběhnout, když slyšel pláč a takový známý pláč. „Ju, takhle umí brečet jen Terina Pachlovic,“ řekl si a obrátil se. „Vida, touhle cestičkou odněkud přichází s pláčem Terina Pachlovic s Tonkou Kvíčalkovic.“

Jak ho viděly, obě se zasmály a Tonka začala vysvětlovat: „Tuhle Terinku bolelo břicho, tak jsem s ní šla tamhle. Mezitím se nám ostatní děti ztratily a zatím tys tu taky.“ Propánakrále, kdepak už je pan řídící s kabátem přes ruku! Kája vyvalil na Terinu oči a řekl s pocitem naprostého pohrdání: „Tebe taky pořád bolí břicho! Ty umíš užít výletu! No jo, holka! K ničemuž! A teď honem po schodech!“

Vyběhli, ale na nádvoří zas už takový šum a lidí a školáků! Jen zahlídl Kája zezadu pána s kabátem přes ruku.

„Holky, tamhle je asi naše škola.“ Ale v tu chvíli je kdosi postrčil. Před nimi lidé, za nimi lidé a Kája s Terinou a Tonkou zas šlapali po těch vysokých schodech tam, kde už prve byli. Konečně na přechodu schodů podařilo se Kájovi zachytit za rukáv pána s kabátem přes ruku: „Pane řídící, to jsem rád, že jsem vás našel. Tady vedu Terinu s Tonkou. Terinu zas bolelo břicho.“

Ale cizí hlas se ozval. Kája zdvihl hlavu. Propánakrále, to není jejich pan řídící! Div mu nebylo do pláče.

„Hošíčku, ty nejsi z naší školy. My jsme z Březových Hor, odkud pak ty?“

„Prosím, z Lážova!“

„Z Lážova?“ Pán zůstal stát stranou s Kájou a oběma děvčaty. „Lážovská škola už šla k obědu. Počkej, hochu, dovedu vás dolů,“ a už se s nimi vracel.

Kájovi se zdálo, že to není pan řídící z Březových Hor, ale sám andělíček strážný v lidské podobě. Když je vyvedl z poslední brány a ukázal na cestu dolů: „Tam už nezboudíte,“ řekl mu Kája tak upřímně „Zaplať Pán Bůh, pane řídící,“ že se pan řídící znovu laskavě usmál a odpověděl: „Rádo se stalo, jen už běžte!“

Běželi, ale Terina d’obla Káju: „Tak to vidíš! Ani za naší školou jsi netrefil.“

A Kája řekl hned: „Aspoň jsem si hodil do studny kamínek, a ty, kdyby nebylo mne, tak bys tam do teďka někde seděla na boběčku a břeštěla. Já to přece věděl, že nás ten pán dovede.“

A našli svou školu za chvíličku. Pan řídící zrovna počítal děti. Ani ještě nevěděl, že se mu tři ztratily. Nebylo to od hradu tak daleko, a tak pro tu chvíli nedozvěděl se ničeho.

Teď byl Kája tuze rád, že taky dostal na oběd. Všichni seděli u stolů. Copak polévka, to bylo Kájovi jedno. Huř bylo, když se donesli knedlíky s bílou koprovou omáčkou. Kája ji poznal hned, ale zavrtěl nad ní hlavou: „Jako koprová voní, ale naše maminka dělá žlutou a hustší.“

Zničehonic obrátil se na pana hostinského, který šel kolem: „Asi krmíte jen suchým, pane – pane – (honem nevěděl, jak říci) – strejčku, že máte mléko takovou modřinu. Kdyby se vynechal ten kopr, tak je to jako voda. To byste měl, strejčku, přijít k nám na koprovou, ta je žlutá a jen se táhne. A trávy tu máte přece dost!“

Ale pan hostinský se podmračil a odsekl: „Jez doma, co máš, a v cizině, co ti dají!“

„Ju, strejčku, naše maminka to říká zrovínka tak, ale to se jako myslí, co je zadarmo. Ale tuhle jsme museli platit takové peníze! Naše maminka...“

Ale pan hostinský už se nedozvěděl, co ještě „naše maminka říká“, protože ho odvolali do kuchyně, a pan řídící nápadně natahoval hlavu ke Kájovi. Protože děti mluvily, nezaslechl ničeho, ale pro jistotu zavolal na Káju, aby si šel sednout s talířem k němu. Ten ovšem šel hned a jen si sedl, podotkl: „Panu řídícímu taky omáčka nejede. Zrovna jsem povídal tomu strejčkovi, že asi krmí suchým.“

Pan řídící se podíval na pány učitele – Kájovi se zdálo, že se všichni usmáli – složil příbor a řekl: „Omáčka je výborná, chlapče, ale my jsme před chvílí jedli.“

Kája si pomyslel: „Ju, výborná! To by ji pan řídící zrovna nedojeď. Paní řídicová, ta umí taky výbornou, ale kdepak tady!“ V tu chvíli zaskočilo sousto Terině Pachlovic. Pan řídící vyskočil a bouchl ji do zad a bylo dobře. Ale Kája si nedovedl odepřít poznámku: „Já to věděl, co bude s holčkama za soužení, a to ještě jsme na vejletě. Ještě nejedeme domů.“

Od stolu děvčat ozval se pláč: „Prosím, pane řídící, ona tuhle Nanyňka Rejzkovic ztratila korunu!“

„Ba ne, Vojta Brabencovic do ní strčil a koruna se někam zakutálela.“

Vojta dostal žderchu a holky povel: „Hleďte!“ Nanyňka nehledala. Stála u stolu a plakala. Když už to dlouho trvalo, řekl pan řídící: „Kdož ví, kde je. Tu máš, Nando, jinou a přestaň plakat!“ A podával jí korunu.

Ale Nanyňka začala houkavě: „Tu já nechci, já chci tu mou, hu, hu, hu!“

Chodili tudy výletníci a smáli se. Pan řídící se už zlobil. Kája se nahnul k Rejzkové a pošeptal jí: „Nanko, jestli nepřestaneš bečet, hodím ti za krk zejtra housenky a myš.“

A Anda ztichla v tu ránu. Věděla dobře, co Kája slíbí, že udělá. Jako tenkrát, když mu schválně zarazila při psaní, slíbil jí jen

housenku za krk a odpoledne ji tam měla. To bylo tenkrát řevu! A teď jí slíbil housenky a myš. Brrr! Už ani nemukne.

„Půjdeme teď trochu do lesa,“ rozhodl pan řídící. „Nějaké hry si zahrajeme a pak se budeme pomalu chystat na nádraží.“

Jak tohle Kája slyšel, hned zůstával pozadu. Takové ty hry se mu nic nelíbily. To začnou holky ječet: „Modrají se pomněnky, zelená se ořeší“, a nic to není. Nebo dělají „háčky“. To taky nic není. Nebo: „Kolo, kolo mlýnský“. A kluci zase třeba na Kokeše: „Kokeš, co chceš? – Toho zadního. – Chyť si ho tam za křídlo!“ To taky nic není! To je zrovínka jako tělocvik ve škole. „Předpažit, vzpažit, jedna, dvě!“ Tomu říkají hry. Panečku, takhle sudy válet po svahu za hajnovnou, „vo co, kdo dřív u posledního průseku“, po stromech lézt, hvízdnout na Pětu a dát se s ním v běh, až kamínky za patičkami odletují. A jak si Kája vzpomněl, že tohle všechno nechal doma, zůstal už docela vzadu. Sedl si za keř, aby viděl na pana řídícího, a stesk po domově stiskl mu hrdlo. Copak asi maminka? A tatínek? A co v lesovně a co Zdenička? Ta ho asi hledá. A což Pěta? A Líza ve chlívěčku se dívá, brzy-li jí přinese Kája košťál nebo slupky od brukve z lesovny. A Lyska se diví, cože u ní dnes ještě nebyl.

Holky opravdu výskají: „Modrají se pomněnky,“ a kluci křičí: „Kokeš, co chceš!“ Kdyby si nebyl mohl hodit kamínkem do té studny, nic by z toho vejletu neměl. Posmutněl. Zatoušil po domově. Jak rád slyšel pana řídícího: „Tak dost, děti! Kdo z vás si chce koupit kávu, posvačí a půjdeme na nádraží.“

Teď zas byl Kája první. A protože si ještě nekoupil ani třešně, ani pomeranč, ani cukroví, začal vyjednávat s panem řídícím, co asi stojí ta káva. Myslí si, aby aspoň něco užil z té desetikoruny od vzácného pána. A dal si kávu jako všichni. Jenomže to byla právě taková „výletní“, řídká káva, tak do šeda. Ale Kája už ani nepíp! Vypil, pomyslí si „škoda peněz“, a už čekal, jen aby šli. Teprve když seděli ve vlaku, oživil. A v Řevnicích už bylo veselo. Čekaly na ně dva žebříňáky, chvojím přizdobené. Pantáta Fichtlovic z dálky

naň volal. Po té studni tahle zpáteční cesta byla nejhezčí z celého výletu.

Od Lážova k samotám nejde, ale utíká malý výletník. Jak stiskne ho stín lesa ve svou laskavou náruč, zavýskne Kája zvesela. Výskne jednou, zavýskne podruhé a potřetí, přebíhá průseky. Proti němu ohromnými skoky běží Pěťa. Obíhá kolem něho, kňučí radostí, vyskakuje ke špičce jeho nosíku, svalí se, vrtí prutem, rozbíhá se před ním, zase se vrací. Kája vpadne do hajnovny: „Má zlatá maminko, to jsem rád, že jsem doma!“

Maminka mu honem nese mléko a diví se: „Chlapče, vždyť máš ještě jídlo v batohu!“

Ale Kája si blaženě pochutnává na mléku, honem rovná botičky, punčošky, převléká se do všedních šatů: „Maminko, to mi bylo po vás smutno! Musím se jít prolíhat do lesa.“

Maminka pohladí mu hlavičku, přitiskne ho k sobě a říká: „Však nám bylo taky po tobě smutno.“ A už Káju nevidí až večer. Z jeho kapsičky vysypala všechny peníze. Hned ji napadlo: „To v lesovně dostal taky na výlet. A neutratil, můj syneček malý. Ví on už teď, že se nesmí učit vyhazovat peníze. Však mu to dobře schovám.“

28. Smrt Frantíkova

„Copak, Frantíku, copak tak kašleš?“ ptával se pan řídící teď často Frantíka Šebestovic. „Musíš dávat na sebe pozor, neuhonit se,“ soucitně díval se po bled'oučkém chlapci, který vedle zdraví plného Káji vypadal jako útloučký, stále chorý květ.

A Frantík jen hlavičku skláněl a znovu se rozkašlával. A ještě se našli chlapci zlí, kteří v zimě do sněhu ho povalili, hrudovali, ale to než ho vzal pod svou ochranu Kája a než poznali, že Kája je obratný a má sílu. Hned se postavil před Frantíka, vysoukal si rukávy a zavolal: „Jestli mu chcete ublížit, jen to zkuste!“

A kluci odmítli. Sám pan řídící řekl Kájovi na jaře: „Vezmi ho do lesa, popros pro něho o trochu mléka! Je chudák nemocný.“

Kája lákal Frantíka do lesa. Ale jak vyšli za Lážov a šlo to do vršku, Frantík začal těžko dýchat a musil jít krok za krokem. Dávala mu hajná smetanu, dávala paní lesní silnou polévku, ale Frantík se jen mdle usmál. Upil maličko smetany, snědl lžici polévky. Nemohl, chuti neměl. Marně ho Kája pobízel na rovině k utíkání. Frantík seděl na kameni nebo mechu a jen tak smutně kolem sebe se díval.

Chodíval s ním zpět do Lážova. V tašce nesl z hajnovny i lesovny, co bylo doma. Vždyť Šebestovi byli živi jen na ty ruce a děti doma po Františkovi ještě čtyři. A přece ta prací zedřená Šebestová nedočkavě vyhlížela svého nejstaršího, jestli už se s večerem nevrací, jestli se snad usmívá, jestli mu tvářičky trošku zrůžověly. Ale Frantík chodil čím dál namáhavěji, až docela ulehl.

V tu dobu Kája, kterého jindy býval plný les, jak říkal pan lesní, posmutněl. Každý den nosil mu něco ze samot, ale i jeho dětské oči pozorovaly na Frantíkovi změnu. Hubnul, ručičky už měl jako hůlky, tvářičky zrovna průsvitné, jen ty teskné, tmavé oči rozhlížely se světnicí. Šebestová jen si oči utírala, z práce odbíhala na něho se podívat, rukama lomila.

Když jednoho horkého odpoledne roztřásl se vyhublé tělíčko hrozným záchvatem kašle a Šebestová v hrůze vykřikla: „On mi snad umře,“ utíkal Kája domů s duší plničkou bolesti: „Maminko, maminko, paní Šebestová tolik pláče, že prý snad Frantík umře.“

„Ba umře, hochu, umře. Všichni to víme, jen jeho maminka nechce tomu věřit.“

S očima plnýma slz ptá se Kája, který ještě nikdy na pohřbu nebyl: „Umře, co je to, maminko?“

„Pojď sem ke mně, Kájo!“ objala maminka Kájovu hlavičku. „Umře. Jeho nesmrtelnou dušičku zavolá si Bůh do nebe mezi andělíčky. Jeho neživé tělíčko, oblečené v bílý rubášek, dají do bílé rakvičky, kytiček složí okolo něho, na něho, do ručičky dá mu maminka křížek. Přijdou děti a dospělí, pomodlí se u něho, potom přiklopí rakvičku víkem a přibijí. Přijde pan farář s panem řídícím, zpěváci a ministranti, pomodlí se nad ním, zazpívají, odvezou ho na hřbitov a do hrobečku složí.“

„A on, maminko, Frantík už nic o tom nebude vědět?“

„To jeho mrtvé tělíčko ne, Kájo, to nebude už vědět ničeho.“

„Maminko, prosím vás, snad Frantík neumře.“

„Jsme v rukou Božích, Kájo!“

A Kája odbíhá do lesa, lehá do mechu a bolestným pláčem oplakává to, co mu teď maminka pověděla. Frantík umře, do rakvičky ho dají. Do země zakopají. Zima mu tam bude, stýskat se mu bude.

„A prach světe,“ rozhlaholil se nad ním hlas pana lesního. „Copak se stalo, Kájo? Copak jsi provedl? Mně se zdá, že byla vejplata v pondělí, místo v sobotu.“

Kája vstal, ale plakat nepřestal: „Vzácný pane, Frantík Šebestovic asi umře. Povídala naše maminka, do země že ho zakopají, a mně je ho tak líto!“

Pan lesní zvažněl: „Ba umře, hochu, umře. Bude mít Pán Bůh o andělíčka víc. Ale neplač! Všichni umřeme!“

„A naše maminka taky?“ v novém přívalu pláče ptal se Kája.

„Taky. I tatínek, i já, i naše maminka, i Zdeňa, i ty. Smrt, Kájo, to je to nejjistější, co nás čeká.“

Kájovi se zdálo, že nikdy již nepoběží s větrem o závod, že nikdy již nebude válet sudy. Nejlepší by bylo tuhle zůstat a čekat, až by tedy všichni umřeli. Je hrozně smutno Kájovi, když jde zticha s panem lesním na pěšinu. Slzičky stále z očí se mu valí. Cítí, že slovo „smrt“ je něco velice smutného a vážného, vždyť i vzácný pán posmutněl a vzdychl.

„Chlapče milý,“ řekl mu na rozcestí, „kdybys už tomu rozuměl, pověděl bych ti: Žij vždycky podle příkazů Božích, aby ses nemusil smrti bát. Ale ty tomu ještě nerozumíš, proto ti jen říkám: Poslouchej tatínka, maminku, važ si jich, dokud je máš, a modli se, dítě! Jak modlitbě zvykneš, Bůh tě bude chránit. S Bohem, Kájo!“

Ten zas měl hrdlo jako zadržnuté. Cítil, že se něco děje, něco, čemu on ještě nerozumí, ale co se asi v životě stává. Jak domů přišel, maminka celá uplakaná vyšla mu vstříc: „Už umřel Frantík. Teď tu byla Týna, že přišel pan Šebesta poprosit vzácného pána o pár

smrčků, že ještě dnes ho dají do rakvičky a chtějí mu do jizby zeleně dát. Pomodli se, Kájo, Otčenáš!“

Ale Kája už vyběhl směrem k Lážovu. Před očima stromy se mu točily, zakopl, klopýtal, cestu si zmýlil, jedinou větu opakoval: „Frantík umřel! Frantík umřel! Ale jak jen mohl umřít, když odpoledne ještě mluvil jen šeptem, ale přece mluvil? Říkal: ‚Přineseš mi zase jahody, Kájo, vid’?‘ Neumřel! Nemohl umřít! Týna špatně slyšela. Kdož ví, kdo tam byl.“

Udýchaný zastavuje se před chalupou Šebestových. Něco se děje. Postávají tam lidé, je slyšet pláč a bědování. Kája se osměluje a vchází také dovnitř. Frantík leží na prostěradle na lavičce.

„Pročpak ho dali na lavičku?“ myslí si Kája. „Vždyť by mohl spadnout.“ Jde až k němu: „Frantíku, vid’, že jsi neumřel? Frantíku, já ti přinesu zítra jahody!“

Ale Frantíkovy oči jsou zavřeny, a jak Kája dotýká se jeho ruky, je studená jako led. S výkřikem bolesti utíká Kája zpět.

„Umřel, maminko, umřel! Nevidí, neslyší, umřel, maminko!“ A Kája se chvěje jako v horečce. Maminka ho ukládá do postýlky. Jeho čelíčko zrovna hoří a on pořád opakuje: „Umřel, umřel, už mu nepřinesu jahody. Všichni umřeme, maminko, maminko!“ Ani do rána se Kája neuklidnil. Horečka se zvýšila, maminka musila dávat obklady. Dřímá trhaným spánkem, odhazoval peřinku. Nic nevzal druhý den do úst. Až k večeru horečka polevila, ale byl zesláblý. Zdeňka každou chvíli přiběhla, paní lesní pořád něco dobrého posílala, a tak se stalo, že Kája na pohřbu Frantíkově nebyl.

Teprve v pátek šel zase do školy, ale v deset hodin šel k Šebestovým, aby mu šli ukázat, kam Frantíka odnesli. Šla s ním Baruška na hřbitov, čerstvě navršený růvek ukázala a Kája jeden křížek za druhým na čelíčku dělal. Sehnul se až k čerstvé hlíně a volal: „Frantíku, Frantíku!“

Ale nikdo mu neodpovídal. Steré vůně rozvitých květů plničky byl hřbitov. A Kája nemohl věřit, že tady v tom hrobečku leží bleďoučký, ubohý Frantík. Často natrhal kytku lučních a polních květů a donesl je na Frantíkův hrob.

29. Přijede pan vikář. Kája se Zdeňou hlídají Marjánku

Sotva odjel pan inspektor, už pan farář na prstech dětem spočítal, kdy už přijede pan vikář. Věděl od pana řídícího, co všechno Kája při zkoušení pověděl, a proto si ho vzal stranou: „Kájo, tys čiperný, hodný chlapec, ale někdy moc mluvíš. Slib mi, že panu vikáři budeš odpovídat jen to, nač se bude ptát. Slibuješ?“

„Slibuju,“ řekl Kája. „A kdyby se pan vikář ptal na pánovic Mindu, smím říct, že má tři kořata, jedno hezčí než druhé?“

„Ale kdepak by se pan vikář ptal!“

„Ale což kdyby?“

„No, tak bys to řekl.“

„Ani bych nesměl říci, že Marjánka šafářovic už je takovou dobu doma a ještě nic nemluví, jen pořád brečí?“

„Prosím tě, Kájo, copak je panu vikáři do Marjánky šafářovic! Ani o ní nemluv!“

„No, já jsem myslel, kdyby se ptal!“

„Víš, Kájo, čím méně budeš mluvit, tím lepší uděláš.“

„Ani to nesmím říct, že Terina Pachlovic to přivítání zkazí?“

„Ale co tě napadá! Ona to nezkazí.“

„Ju, to budete koukat, pane faráři. Zkazí to jako nic. To by nesměla být holka, aby to nezkazila. Kdybych to byl dostal já, řekl bych: Vzácný pane...“

„Ale, Kájo, panu vikáři se neříká vzácný pane.“

„Já bych, prosím, jinak nezvykl. Tak bych řekl: Vzácný pane, přišel jste se na nás podívat a poslouchat, jak umíme! Ale ve škole to v létě není hezké. Jestli chcete něco hezkého vidět, já bych vás dovedl na ‚Vyhlídku‘. To byste, panečku, koukal, jaká je tam krása! Až špičky věží Svaté Hory jsou vidět. Já tam snad letos pojedu s naší maminkou. Možná, jestli pantáta Fichtlovic bude mít ještě místo, by vás tam taky vzal. Já bych se zeptal, ju?“

„A tomuhle bys řekl ‚přivítání‘?“ zeptal se pan farář. „Ani to nejde do rýmu.“

„Co to, prosím, je, ‚dorýmu‘? Naše maminka měla rýmu a říkala, že to za nic nestojí. ‚Dorýmu‘, to je taky to?“

Pan farář se už zlobil: „Jsi kluk prostořeký, Kájo, rým nemá s rýmou co dělat.“

„A s ‚dorýmu‘ ju?“

„Víš, Kájo, nejlepší to bude takhle: Ty ani nepípneš, pokud nebudeš tázán.“

Kája šel posmutněle. Pan farář řekl, že je prostořeký, a to není ani trochu hezké slovíčko. Přece nemůže vědět, co je to „dorýmu“! To bude asi něco jako „hodina“ nebo „starost“. Samá taková vymejšlenost, aby velký člověk malému mohl říct „prostořeký“.

Přišel domů a už mezi dveřmi se ptal: „Maminko, co je to ‚dorýmu‘?“

„Prosím tě, dej mi pokoj! Líza nechce pít, stůně, a on mi tu s ňákými hloupostmi.“

Líza byla sánská, bezrohá, bílá roztomilá koza a užitku dávala velmi mnoho.

Kája se zarazil, ale hned si vzpomněl, co říkává tatínek: „Maminko, to jste jí asi nedala ‚dobrýtro‘, a ona se urazila. Víte, že tatínek říká, že si Líza potrpí na zdvořilost.“

Ale maminka nerozuměla dnes žertu: „Mlč s hloupýma řečma a skoč pro tetu šafářku, ale zčerstva!“

„To už bude hůř,“ pomyslíl si Kája. Když Líza někdy nechá pít, maminka ji vykulíruje sama, ale jak má přijít teta šafářovic, to bude horší. Ale možná, že to dopadne jako tenkrát, když taky běžel pro tetu šafářku, a druhý den řekla maminka: „Kájo, jdi se podívat k Líze! Mně se zdá, že k ní v noci přiběhla kůzlátka.“ A on běžel a byla tam tři, jedno hezčí než druhé.

Běžel k šafářovům: „Teta, že maminka prosí, abyste k nám přišla, že Líza stůně.“

„Že by už?“ řekla teta. „No, kdyby ta koza nebyla tak dojná, jen pro tohle její stonání bych ji dala pryč. Počkej mi tu u Marjánky! Ne

abys jí ublížil! Ani si jí moc nevšímej! Jen kdyby se probouzela a vrněla, tak ji pohoupej v kolíbcě!“

Kája osaměl. Marjánka spala. Kája ji chvíli pozoroval, ale brzo ho to omrzelo a díval se kolem. Vida, došly by jim brzy hodiny. Závaží už je skoro dole. Musí je natáhnout. Ale tyhle se tak dobře nenatahovaly jako jejich. Kája přidal síly. Trhl, něco v nich zahrkalo, kyvadlo se zastavilo. Kája toho nechal.

V jizbě bylo ticho. Marjánka ještě nevrněla, co bude dělat? Což aby jí vzbudil a řek' jí, že je venku sluníčko, aby s ním šla na zahradu. Zatlaskal rukama. Marjánka ani muk. Sebral stéblo na zemi u kamen a šimral ji pod nosíkem.

„Ta holka má spaní!“ řekl si bezradně. Naklonil se k ní a začal jí zpívat do ouška tu, kterou pochytil od strejčka šafářovic:

„Na vojnu nepůjdu, ani nepojeđu,
dokud mi císař pán koně nedá...“

Marjánka zdiveně a zlekaně otevřela veliké modré oči. Kája přestal zpívat a začal kolíbat. Marjánka nezačala vrnět, ale začala hned křičet. Kája houpal, div nevylítla, ale čím víc houpal, tím víc ječela. Kájovi už bylo horko. Nad plotnou leskly se pukličky. Vzal dvě a tloukl jimi. Marjánka se ztišila, ale jen na chvíli. Začala ještě hlasitěji.

„Má asi hlad,“ usoudil Kája. Co bych jí dal? V kapse má jablko, ale ona asi ještě nemá zoubků. To je jedno. Týna pánovic jablka strouhá na struhadle, a tamhle jedno visí. Nastrouhá je a nakrmí ji.

Za chvíli bylo na talíři rozstrouhané jablko i se slupkou.

„Abych to něčím polil,“ myslil si Kája. Našel na plotně mléko. Nalil na talířek, rozmíchal a lžičkou podal Marjánce. Ta se ušklibovala, ale polykala. Ošklibla se zase, ale přece polykala dál. Když dojedla, zavírala oči a usnula.

Kája byl nesmírně spokojen. „Bodejť by nespala! První padanku, co jsem našel pod letníma, a takovou velikou, jsem jí dal.“

Ale za chvíli zas už zívala. Holka spala, ani kolíbat nemusil. Co teď? Vtom se otevřely dveře a Zdeňa vstrčila hlavu dovnitř.

„Je tu!“ řekla. „Kájo, spí? Pojď ven!“

Kája zaváhal jen chvíli a už šel. Prohlíželi se Zdeňou nová telátka, dívali se na hejna kuřat. Panečku, u lesních měli hospodářství jako málokde. Všeho dost! Kravek plný chlév, a což těch polí, které držel vzácný pán v nájmu!

„Maminka řekla, abych tě nevolala, že hlídáš Marjánku, ale když spí, tak co?“ řekla Zdeňa.

„Ju, ta bude spát celou noc. Dal jsem jí jablko s mlékem. Ale poslouchej, nekřičí?“

„Křičí,“ řekla Zdeňa.

„A moc křičí,“ potvrzoval Kája, „pojď, půjdem k ní.“

Marjánka opravdu křičela, až byla celá červená v obličejíčku.

„To se bude teta zlobit,“ podotkl Kája. „Zdeňo, přines jí něco! Nejspíš má zase hlad nebo žízeň. Co jí dáme pít?“

„Počkej, já něco přinesu.“ A za chvíli Zdeňa přinesla něco hrnečku. Kája nad tím vrtěl hlavou: „Co je to, Zdeňo?“

„Jen jí to dej. To je polévka.“

Kája nalil husté tekutiny do láhve, ze které pijávala Marjánka mléko, ale protože se mu to zdálo moc silné, nalil jen trochu, doplnil vodou a podal Marjánce. Ta pila, ale za chvíli spustila dvojnásobný nárek tak silný, že Kája se Zdeňou zbaběle opustili jizbu, a Kája zčerstva to hnal pro tetu.

Jak by Marjánka neplakala, když kyselé jablko s mlékem v bříšku bolelo, a dali jí zapít rozředěným polévkovým kořením!

Kája potkal tetu u dubců: „Teta, Marjánka křičí až hanba. Jdu pro vás.“

„Má asi hlad, chudinka. A víš-li, že jsem vaší Líze přinesla dvě kůzlátka? Potkala jsem je cestou a vzala je s sebou.“

„To je dobře, teta!“

Ale druhý den bylo zle! Ta tam byla radost nad kůzlátky. Než do školy šel, přiběhla teta šafářovic a už mezi dveřmi volala:

„Co jen ten uličník dal naší Marjánce jíst nebo pít? Do rána jsme s ní oči nezavřeli. Křičela, boleníčko měla, teprve teď se ztišila.“

Kája zčerstva chytl tašku a uháněl do školy. Cestou si myslel: „Vida, boleníčko měla z takových dobrých věcí! To asi proto, že jich neposlala do ledvin, ale do žaludku. No, holka! Taky bych ji nešel podruhé hlídat. Ze Zdeni chci udělat kluka a ze mne by hnedle udělali maminku.“

„Copak jsi to dal včera té naší děvence k jídlu?“ zahřměl za ním šafářův hlas. „A cos dělal s hodinami? Nejdou a nejdou!“

Kája se rozběhl bez odpovědi k městu a myslel si: „Nejlepší na světě to mají vembloudi v krabici. Ty žádný nehubuje.“

30. Kája si kupuje kudlu

Jak Kája do školy vešel, už cítil vážnost chvíle. Na chodbě byly kupy chvojí, ve džbánech pestřily se květiny a holky se nadnášely jako rejskové! Terina Pachlovic zrovínka povídala: „Kluci nám ořežou větvičky a my po škole budeme vít věnce.“

Kája se po ní podíval a řekl: „Až budou kluci chtít, a ne až bude chtít Terina!“

Terina začala hned brečet a utíkala do kuchyně k řídícím.

Vyšla slečna a řekla: „Kdopak Terince ubližuje?“

Kluci se rozběhli, ale Kája zůstal stát a řekl: „Žádný, slečno! To ona je taková rozbřečená. Holka, to víte! K ničemuž! Ale ať si se mnou nehraje! Aby hned neběžela žalovat!“ Jak potom do třídy vcházeli, vhodil Terině za krk housenku a ona ječela, ruce roztahovala, a bylo vyšetřování. Kája se přiznal: „Já ji tam dal, protože takové rozbřečené holky nemám rád!“

Vtom vešel pan farář a bylo po řeči.

Toho dne řekl pan řídící: „Hoši, kteří mají kudly, zůstanou tu po třetí hodině. Budou ořezávat z chvojí menší větvičky, aby je děvčata mohla splétat.“

Do Káji jako když něco uhodí. Kudla!! Co on se naprosil tatínka, aby mu nákou koupil! Ale tatínek vždycky řekl: „Taky kudlu ještě,

jo, abys přišel jednou bez prstů domů!“ A teď to Kája má. On, hajnejch, který přepral Vojtu Brabencovic, ani kudly nemá. Polkl slzičky, když viděl, jak pět šest chlapců vytahuje pyšně „čtyrákové“ kudly s jedním nožíkem. V hlavičce uzrával mu plán. Pan Štulc má takové kudly. Lesknou se už oknem. Tatínek jim říká „čtyrákové“, protože dřív stála jedna „čtyrák“, ale zdražily jako všechno! Pan Štulc prodává je po koruně. Koruna byla pro Kájů cifra nekonečně vysoká a nedostupná. Maminka nedala ani dva „gr“ na špagát. Kdepak by dala korunu na kudlu!

Ale pan Štulc už dávno mu říkal: „Až budou maliny, Kájó, budeš mi je nosit, a já ti dobře zaplatím. Musíš ale trhat jen ty zcela zdravé a červivé hned zahod!“

Což aby tam ve tři hodiny zaběhl a poprosil, aby mu pan Štulc dal kudlu, že si ji zaplatí malinami?

Jak pan řídící je vyprovodil před školu a viděl, že Kája se rozbíhá do městečka, zavolal za ním: „Kampak, Kájó? Což ty, takový lesák, nemáš kudly, že nejdeš ořezávat větvičky?“

Ale kde už byl Kájovi konec! Celý udýchaný vrazil do krámu: „Pěkně vítám, pane Štulc, pochválen buď Pán Ježíš Kristus, a nebyla tu dneska naše maminka?“

„Na věky, Kájó, a děkuju za přivítání, ale maminka tu dnes, nebyla.“

„Já myslil,“ řekl Kája, jemuž náhle došla řeč.

„Copak bys rád, Kájó?“ zeptal se pan Štulc.

„A nic! Já jsem koukal, jaké krásné kudly máte vyložené. Stávaly čtyrák, říká náš tatínek.“

„Stávaly, synáčku, a ještě na nich byl výdělek. Mně se zdá, že bys měl na jednu chuť, co?“

„Ju, o chuť by nebylo, ale korunu nemám. Pane Štulc, já bych vám něco řek': Moc-li mi dáte za maliny?“

„Podle toho, kolik přineseš. Ale dobře ti zaplatím. A chceš-li tu kudlu, rád ti ji dám, potom to spočtem.“ A šel ke skříni, otevřel ji a takovou krásnou kudlu Kájovi podával, že se mu mžitky před očima dělaly.

Tohle byla ta nejhezčí kudla na světě. Nevztáhl po ní ruky. Podíval se upřímně na pana Štulce a řekl: „To vy jen tak, pane Štulc! Kdybych ji chtěl vzít, uděláte rukou cuk a nedáte.“

„Dám, synáčku, jen vezmi!“

„Dopravdy? A nebudete ji chtít za chvíli zpátky?“

„Nebudu, jen už ber a běž!“

„Zadarmo ji nechci. Za maliny! Přinesu jich, kolik budete chtít.“

„Dobře, hochu. A když máš z ní takovou radost, nic za ni nechci. Ničeho nebudu strhovat, až budeš nosit maliny. To proto ti ji dávám, žes nepřišel o ni prosit, ale žes chtěl za ni donést maliny. Jsi přece šohaj, jak říká pan lesní, šohaj, který nemusí žebronit, ale může už nabídnout za to, co chce, práci. Ty se ve světě neztratíš. Až budeš veliký a budeš mít chuť třeba tamhle na ten bič, přijdeš a řekneš: Pane Štulc, já vám složím bedny z vozu, a dáte mi ten bič, ju? Já řeknu: Platí! A teď běž!“

Než pan Štulc otevřel dveře, zahořelo mu na ruce žhavé políbení červených Kájových rtíků, úsměv šťastného dítěte šlehl mu kolem očí a jasný hlásek pohnutě mu řekl: „Tak zaplat' Pán Bůh a naděl' Pán Bůh stokrát víc!“

A už viděl pan Štulc jen modravou bundičku utíkajícího Káji a jeho patičky, které div že se bundy v rychlosti nedotýkaly.

„Tu je Kája,“ řekl pan řídící. „Proto, abys ty neměl kudly, to už nikdo! Tak řezejte, děvčata budou splétat!“

Kájovi se kudla v rukou jen kmitala. Po hodině řekl pan řídící: „To stačí. Ostatní doděláte až zítra.“

Kája se rozběhl domů s duší plnou radosti. Vždyť má kudlu!

Teta kovářka na něj volala: „Kájo, pojď mi povědět, kdy bude zkouška z náboženství a která má říkání!“

Ale Kája s kudlou v ruce dlouho nerozmýšlel o odpovědi a zavolal: „Já nemám kdy, teta, nám se líhnou poslední kuřata.“

„Vám se pořád něco líhne, darebáku!“ slyšel ji volat, ale už ho schoval vysoký les a za chvíli Pěťa dlouhými skoky k němu přibíhal. Vlhkým čumákem dotýkal se jeho čela, rozběhl se, zase se vrátil, ruku mu lízal, kňučel radostí.

„Heleď, Péťo, mám kudlu, a krásnou kudlu!“

Péťa i tu olízal, ale hned zase prackou tahal jeho ruku, aby ho Kája hladil.

„Ty tomu rozumíš, vid’!“ řekl Kája. „Ale malý člověk je moc rád na světě, když má kudlu a špagáty.“

Sotva pozdravil, jak domů vešel, už ukazoval: „Maminko, ta je, co?“

„Kudla!“ řekla maminka. „Taková stojí korunu, a kdepak jsi tu korunu vzal, co?“

„Maminko, já tu kudlu dostal od pana Štulce zadarmo.“

„A to bych moc pochybovala, zadarmo? Kájo, nelži!“

Vcházel tatínek.

„Heleď, tatínku, Kája povídá, že tuhle kudlu dostal od pana Štulce. Jen mi řekni, proč by mu to zadarmo dával? Mně se zdá, že Kája začíná lhát. Tatínku, dojdi se tam zeptat! Neměla bych celou noc pokoj!“

„Maminko, já kudlu dostal a řekl jsem panu Štulcovi, že mu budu nosit maliny, ale...“

Tatínek mu vskočil do řeči: „Á, tady je to, varieto! Kája sliboval maliny, a letos, jak jsem už zjistil, žádné nebudou. Tak se učíš vlastně dělat dluhy? No, to je tuze pěkné! A když jsi řekl panu Štulcovi, že mu přineseš maliny, aby ti dal kudlu, copak on řek’? Rozběhl se k vejkladu, vyndal tu nejkrásnější kudlu, poklonil se ti a pověděl: Tady máte kudlu, pane Mařík, já nechci maliny, já vám ji dávám zadarmo. Ne? To už víš dávno, že lež je počátek všeho zlého. A s prolhaným klukem v jedné místnosti spát nebudu. Jestli jsi lhal, budeš spát na mlátku!“

„Ba nebudu,“ řekl Kája a usmíval se.

„Nepovídej a jdi po své práci!“

Kája dával Líze pít a usmíval se. Nosil vodu a usmíval se, až mu řekla maminka: „Kájo, ty máš přece jen dobré svědomí.“

„Co to je, já nevím, maminko, ale kudlu jsem dostal zadarmo.“

Když se tatínek od pana Štulce vrátil, ani moc nemluvil! Jen Káju po hlavě pohládl a řekl zkrátka: „Nelhal jsi, a to jsem rád.“

Když se Kája pomodlil, dal mu tatínek cukrátko – takové podivné. Jen chvíli je měl na jazyku a už se rozpustilo. Tak dobré bylo, že musil Kája říci: „Já nevím, proč jsem tak rád na světě! Nejspíš proto, že je na světě tolik všelijakých dobrot.“

31. Kájovy přípravy ke zkoušce

Kájovi se pranic nelíbilo, že v tu středu, na kterou ohlášena byla náboženská zkouška, časně zrána sluníčko ne a ne se vykultit z růžové postýlky. Kája pobízel: „Vstávej, sluníčko, já už jsem se také vyspal. No, udělej hup, vykul se, sviť!“

Maminka se ozvala z kuchyně: „Kájo, jdi si lehnout! Copak tě to napadá, tak brzo vstávat! Ani já ještě nevstanu, vždyť je ještě šero, a chci také jíti poslechnout, jak budeš umět.“

Tak! Toho Kája nečekal. Strachu neměl, že by neuměl, ale jako největší ze třídy seděl vzadu, a to ona maminka si stoupne zrovínka k němu a bude ho pošťuchovat, kdyby se dost málo vrtěl. A to on nemá rád ani trochu. Překulil se ještě na postýlku, ale oči se mu nechtěly zavřít. Začal potichu: „Maminko!“

„Co zase máš?“

„Já myslím, že by měl jít raději tatínek.“ (Toho nedodal: protože ten by nešel mezi ženské dozadu. Zůstal by vpředu a Kája by měl větší volnost při hlášení.)

„Půjde taky. Pánovic také půjdou se Zdeňou.“

Tak! Copak Zdeňa! Na tu by vyvalil oči a ona by ani nemrkla, a co ti ostatní?

„To tam budu mít příbuzenstva!“

Maminka zdřímala, ale ne na dlouho.

„Maminko, mně se zdá...“

„Když se ti zdá, tak spi! Ani dospat člověku nedáš! Vždyť jsou teprve čtyři hodiny!“

„Mně se zdá,“ nedal se Kája vyrušit, „že se tu potloukají cikáni. Já být vámi, ani bych se nehnu z domu. Pekl bych rozpíčky a tatínek by mohl chodit okolo a hlídat.“

„A mně se zdá, že Kája lže a že to dnes povím panu faráři.“

„Tohle může hezky dopadnout!“ myslil si Kája. „To bude doma řečí, že se neptal na to, co chce podniknout. Ale jak by se mohl ptát, když docela jistě ví, že by řekla maminka: Jen se opovaž!“

To bylo takhle: Huboval před Zdeňou, že ta holka Pachlovic bude mít přivítání! „To je tak, jako by kluci nebyli nic. Ať si jde za holky! Ale za kluky by měl taky někdo jít. Víš, Zdeňo, s prázdnýma rukama nemohu jít, ale jen kdybych měl něco do nich, já bych šel taky vítat. Na naší zahradě jsou kytky, ale, prosím tě, takovému vzácnému pánovi přece neponesu pivoňky, měsíčky, balšám a srdíčka! Myslil jsem si králíka, víš, toho stříbrného, ale to taky nejde. Zabít ho – za nic! To bych se uplakal. Do tašky ho vzít? Vzácný pan vikář si přece neponese tašku, a potom – maminka ji potřebuje. Králíci jsou moji. S těmi mohu dělat, co chci, ale je to pořád jako padavky, nic do nich letos není, říká maminka. A kdoví, jestli má vzácný pan vikář maminku, aby mu je krmila. Myslil jsem si, trochu vajíček. Řekla teta šafářka: ‚Až budeš chtít, přijď si pro pár vajíček, ráda ti dám!‘ Dal bych je do nedělního tatínkova šátku, ale teta řekla ‚pár‘. Pár, to máš dvě, to už vím. Pár bot – dvě boty. Pár koní – dva koně. A pár vajíček – dvě vajíčka. To by bylo přece málo. Nejlepší by byly kytky,“ dodal a vzdychl si.

Zdeňka pozdvihla prstíček, namířila jím proti nosíku Kájovu a řekla: „Ty jsi ale nevtipa, Kájo! Což naše růže? Hm! To je nic? A ty nevíš, že naše maminka, když podává kytice na přivítanou vrchnosti, že paní kněžna vždycky řekne: ‚Nikde na světě nemají tak krásných růží jako u vás a nikdo je nedovede svázat v kytku s větvičkami borovic, jasanu a dubu, jako vy, paní lesní.‘“

Kájovi svítily oči: „A ty myslíš, Zdeňo?“

„Nic nemyslím. Víím, že maminka ti udělá kytku pro vzácného pana vikáře jako vrchnosti.“

„Vidíš, Zdeňo, přece jen si tě vychovám podle svého. Už dostáváš nápady. Je vidět, že se z tebe dělá kluk. Nezdá se ti někdy, že by měla chuť dát si ostříhat hlavu dohola jako já ve žních?“

„To ne,“ sáhla si Zdeňa po svých hezkých vláskách.

„To přijde, jen počkej! A teď půjdu prosit vaši maminku, ju? A zuj se na to!“

Rozběhli se k lesovně. Paní viděla je už z dálky. Věru, měla Káju skoro tak ráda jako Zdeňu. Vždyť on to je, který ji naučil všechno s chutí sníst, který ji otužuje tak jako teď. Kájovi se houpají v ruce svázané Zdeniny střevíčky a ona utíká skoro stejně rychle jako on.

Co mívala starostí, než se objevil spoluvychovatel jejich Zdeni, když ona někdy chtěla se zout! Dovolila jí jen po zahradě, a to ještě Týna musila prostřít na cestičku starý koberec, aby se Zdeňa nepíchla. A dnes? Zdeňa říká, že má patičky jako kůži. Teď běží s Kájou písčovou cestou – kamínek nekamínek – tvářičky oběma hoří. Když se Zdeňa pod vedením Kájovým učila běhat po cestičkách bosá, vrazila si trn do palečku. Celá myslivna se sběhla, jak Zdeňa začala křičet. Ale Kája vyvalil na ni oči a řekl: „Teď přestaň křičet, nebo se trn lekne a zaleze ještě hloub, a potom přijde pan doktor a uřízne ti celou nožičku! Ukaž!“

Zdeňa se ztišila, nastavila paleček, Kája chytil vyčuhující kousíček mezi nehtíky a trhl. Ukázal jej Zdeně a řekl: „To je rámusu pro pitomý trn! A pojď běhat dál!“

Na to vzpomínala paní lesní, když děti se k ní blížily. Kája honem sáhl do kapsičky, čistým šátečkem setřel si pot z čela a začal: „Prosím, vzácná paní, já bych tuze rád uvítal vzácného pana vikáře s kytkou, za kluky. Zdeňa řekla, že třeba byste byla tak hodná a že byste mi takovou kytku udělala.“

Jeho velké černé oči s dlouhými brvami dívaly se pozorně do očí paniných, a ta si vzpomněla. Zdeňa říká: „Kája má oči, jako kdyby si vzal štipeček sazí, ale svítivých, a kolem bílo jako snůh.“ Věru, oči Kájovy byly takové. Černé s jiskřičkou uprostřed, s rohovkou tak bílou, a dovedly prosit, mluvit, žadonit, litovat, slibovat. Nedivila se Zdeně, že poslechne, když je na ni vyvalí.

Pohladila Káju po hlavě: „Kytici chceš? Udělám ti, Kájo! Růže jsou v nejkrásnějším květu, ale jedno mně musíš slíbit! Nebudeš mluvit víc, než co ti povím. Udělám ti takovou kytici, že Terinka

Pachlovic bude koukat, kdes ji vzal!“ Vědělať, jak Káju trápí, že Terina půjde s kytkou, a on nic. „Hned ti ji uviji, do sklepa do vody dám a ráno sem pro ni zaběhneš! Celou ti ji obalím bílým hedvábným papírem. Přijď brzo a zajdi s ní k řídícím, popros, aby ti ji tam nechali ve vodě! Jak Terina přeřiká přivítání, vezmeš svou kytici, pěkně se pokloníš a řekneš: Veleďustojný pane, přijměte, prosím, tuto kytici na důkaz úcty a lásky nás všech! Poprosím už slečnu, aby na stole byly vázy dvě. Ty se pokloníš, kytici vložíš do druhé vázy a půjdeš na své místo!“

Za deset minut uměl Kája těch několik slov bezvadně. Ale přece podotkl: „To se mi to v puse špatně kroutí. A za všechno zaplať Pán Bůh, vzácná paní, však já to vzácnému panu vikáři povím, že jste mne naučila tomu říkání a kytici udělala.“

„To nesmíš, Kájo! To bych se opravdu zlobila! Smíš říci jen to, čemu jsi se naučil, rozumíš? Slibuješ mi to?“

„Rozumím, vzácná paní, ale slibovat nemohu nic. Náš tatínek, když mu strejček ševcovic nepřinese včas boty, říká: ‚Slíbil, nepřinesl. Inu, sliby jsou chyby.‘ A já někdy, když začnu mluvit, ne a ne se zastavit!“

„Tak si pamatuj! Kdybys začal mluvit víc, postrčím Zdeňu kupředu, a to bude znamení, že máš mlčet!“

„Tak ju! Ale, vzácná paní je moc hodná. Já za to zas něčemu Zdeňu naučím. Třeba stát na rukou hlavou dolů, ju?“

„To ani nemusíš, Kájo! Umí už toho dost, a pojďte k svačině.“

Když paní lesní vzala je pak do růžového sadu, který byl chloubou lesovny, Kájovi až dech se tajil. Bylo to jediné místo, které bylo vždycky zamčeno. Pan lesní nesmírně si zakládal na převzácných družích nádherných růží a říkal: „Zamykej, maminko, Kája se Zdeňou by tam udělali paseku!“

A dnes tam směli. Když Zdeňa řekla Kájovi: „Všude smíme, ale sem ne,“ a ukázala na zamčená dvířka, natáhl Kája krk, stoupl si na špičky a řekl: „Beztoho tam nic není. Nic tam nekvete, a je to za myslivnou z ruky.“

Ovšem, to bylo v dubnu, a od té doby si sadu ani nevšimli. Ale teď! Jak prošli brankou, kterou tvořily stříbrně lesknoucí se olivy, zastavil se Kája a řekl vzrušeně: „Jako v ráji! Skoro abych dal pozor, jestli tu někde není jabloň s hadem!“

Bylo nač se dívat. Do oranžova, do ruda, do růžova, do bledé žluti vykvétaly růže. Bílé byly jako čerstvě padlý sníh, červené jako krev, která vytryskla z prstíku, když Kája včera třísky kudlou dělal. Ty bílé se kroutily z růžových a zelenavých obalů, ty růžové byly jako z vosku, ty červenavé byly jako sametové a voněly – voněly „jako nebe“, řekl si Kája.

Vzácná paní uřezávala ty nejkrásnější. Červené jako krev, růžové jako červánky, zlaté jako slunce, žluté jako měsíc! A dlouhé stopky uřezávala a dávala pozor, aby zelená poupata nevzala s sebou.

K plotu růžového sadu těsně přiléhal les. Větve mladých borovic jako ojínné modří skláněly se přes plot, rovněž jasany a doušky. Paní lesní uřezávala ještě z těch a potom řekla: „To bude kytka, Kájo, a jak to řekneš?“

Kája doslova pověděl.

„Teď jděte ještě do lesa, a pak už pospěš domů, ať se vyspíš.“

Tohle bylo, nad čím ve středu ráno, v den náboženské zkoušky, přemýšlel. Tatínek říká: „Bez vůle Boží ani vlas z hlavy nepadne,“ tak už to všechno poručí Pánu Bohu, ale co je platno, maminka musí vstát a vařit snídani. Vždyť on musí ještě do lesovny pro kytici a do školy je kus cesty.

„Maminko, sluníčko se vybaluje, vstávejte! Já mám takový hlad!“

Maminka vstala. Modlila se ještě, když zatápěla, a teprve potom řekla: „Tady máš čisté prádlo, pěkně se pomodli, umyj, obleč, a pamatuj si: Jestli něco provedeš, nechod' domů!“

32. Kája se hlásí

Za půl hodiny, třeba maminka říkala, že je ještě brzo, byl Kája na cestě k lesovně. Vzácná paní mu podávala koláč, ale on řekl upřímně: „Já vím, že je asi moc dobrý, ale mně dneska všechno

chutná strachem. Nic bych toho neužil, prosím, nechte mi, až jak to dopadne!“

Když viděl kytici, spráskl ruce a teprve po chvíli řekl: „To je taková krása, jaká roste jen v nebi!“

Paní lesní ji obalila papírem, Kája znovu poděkoval a už uháněl k městu.

U řídících vstávali, když Kája zaklepal, hned otevřel a ohlásil se: „Pěkně vítám a děkuju pěkně! Vzácná paní říkála...“ ale slečna už brala kytici, sňala z ní obal, zadivila se nad tou krásou, do vody vložila a řekla: „Já už vím, Kájo. Paní lesní tu včera večer byla. Počkáš za dveřmi, a jakmile Terina bude končit, otevři a jdi vítat ty!“

Dlouho čekal Kája stále v prázdné třídě, než první žáci začali chodit. Přišla konečně i Terina, a jak se Kája podíval po její kytici, luskl prsty, zavýskl si, bílý naškrobený límec na bundičce srovnal a řekl: „Tomuhle říkáš kytice?“

Měla ji Terina v lesklé, bílé, tuhé, krajkovitě vysekávané manžetě, jak bývalo zvykem. Kratičké stopky karafiátů, poupátek růží, rezedy a muškátu nastavovaly se tenkými drátky a těsně vedle sebe se lepily v kruh. Nesměl vyčnívat ani jediný zelený list. Jen květy namačkané těsně vedle sebe vyčnívaly nepatrně vprostřed, jak nížily se v rovnost s manžetou. Nebylo to hezké, ba bylo to kruté pro květy, ale dělalo se to tak. Květy byly vlastně mrtvé, protože šťávu, kterou v krátkých stopkách zadržely, ostrý drátek vymáčkl.

„Kdyby to bylo zelené, řekl bych, že je to sběračka špenátu na talíři,“ vystihl Kája přirovnání.

Děti se už řadily. U fary se zastavili ministranti s červenými korouhvemi, ostatní tvořili řádkou uličku. Už vyšel pan vikář s panem farářem a děti pozdravily sborem: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!“

Už zbyla v dušičce Kájově jen matná představa pana vikáře, vysoký, štíhlý, se šedivými vlasy, usměvavý. I ta mše svatá zdála se mu dnes krátká, protože za chvíli byli zase ve škole.

Terina celá bledá stála před lavicemi s kytkou v ruce, když vcházel pan vikář, pan farář, pan řídící, pan starosta a ostatní.

Rodiče podle stěn třídy se rozestavili, když Terinka pokročila kupředu.

Kája použil chvíle, v níž ostatní hledali místo, a protlačil se ke dveřím zrovna za pana učitele Haška ze třetí. Ten mu pošeptal: „Jdi na místo, Kájo!“

Ale Kája odpověděl: „Kdepak! Já mám po Terině říkání za kluky. Helejte, pane učitel, jak to zkazí!“

Terina říkala začátek. Potom však ne a ne z místa. Pan farář napovídal, pan řídící napovídal, ale Terina ani muk. Kája už stál na špičkách, maje oči upřené na Terinu. Hluboké uspokojení táhlo mu duši: Myslí si: „Neřek' jsem to? Kdepak holka! Housenky se bojí, jak by se nelekla vzácného pana vikáře!“ Rozhodl se. Zticha otevřel dveře, chytil kytici, kterou slečna řídících za dveřmi držela, rozběhl se s ní před pana vikáře a spustil: „Veledůstojný pane, pane vzácný vikáři! Přijměte, prosím, tuto kytici na důkaz úcty a lásky od nás kluků! Vzácná paní řekla, abych řek ,od nás všech', ale já jdu, prosím, za kluky. A já jsem to řek', že to Terina zkazí, protože je to než holka.“

Pan vikář nejdřív zadíval se do očí Kájových a poslouchal. Usmíval se, usmívali se všichni ostatní. Ale paní lesní postrčila Zdeňu kupředu, aby se Kája vzpamatoval a přestal mluvit. Ale on ukázal na ni prstem a řekl: „Veledůstojný pane, tohle je Zdeňa pánovic. Vy ji neznáte? Ju, ta už umí kotrmelce, ale jako já ne. Já udělám tři za sebou jako nic.“

Pan vikář se smál už hlasitě, když Kája pozdvihl kytici. Pan vikář vztáhl po ní obě ruce. Zadíval se na ušlechtilé, vzácné květy, oběma rukama na hrud' ji přitiskl a řekl: „Nikde jinde než u nás doma neviděl jsem tak vzácných květů. A kdo, hošíku, ti ji srovnal?“

„To, prosím, vzácná paní z lesovny, co Zdeňa je jejich. A jakou umí ,jarskou', to byste koukal, vzácný pane vikáři! A koláčky dělají – jako nic jsou, ale jen se rozpliznou. Naše maminka zas dělá rozpíčky. Vaše maminka je taky umí? Jestli ne, já bych se třeba zeptal, jak je naše maminka dělá.“

Marně pan farář, pan řídící, páni učitelé, pan lesní s paní, tatínek s maminkou na něj hrozili, posušky dělali. Řeč Kájova běžela jako horská bystřina a jeho oči obráceny byly k očím pana vikáře.

„Tak já jsem to řek’ za nás, za kluky, protože kdyby ne, tak my kluci bysme byli jako nic, a my jsme přece víc než holky. A posad’te se u nás, vzácný pane vikáři, abyste nám nevynesl spaní, a zas brzo přijďte!“

Teprve teď Kája se poklonil a šel na své místo. Tlumený smích utichl. Pan vikář rovnal květy růží do vázy a šeptem si říkal: „Právě takové kvetly u nás doma, a teď tuhle – Nielsonky – voní na mamčině hrobě...“

Potom se ještě obrátil po ostatních a zase už s úsměvem řekl: „Nikdy ještě nepoznal jsem tak roztomilé dítě, jako je ten hošík.“

Začala zkouška. Terina byla zapomenuta. Nehlásila se. Ale Kája vymydlenou rukou mával ve vzduchu. Když někdo neuměl, dořekl to nahlas za něj.

Po zkoušce pan vikář, v celém kraji známý zpěvák, rozhlédl se po dětech a zeptal se: „Umíte zpívat?“

Pan řídící honem nesl knihu, ve které bylo zapsáno, co děti zpívaly, ale pan vikář měkce se po něm podíval a řekl: „Rád bych, kdyby nějakou zazpívaly, které se doma naučily.“

Zatrnul pan řídící. Vždyť zrovna včera potkal tlupu chlapců, Vojta Brabenců byl vůdcem, a oni zpívali: „Ku Praze je cesta dlouhá.“ No, jestli s tímhle začnou!

Kájova ruka kmitla se nad lavicí: „Prosím, vzácný pane vikáři, zrovínka minulej tejden mě a tamhle Zdeňu naučila vzácná paní písničku. Vzácná paní je řídíovic a umí moc písniček. Jéje, ta už nás jich naučila! Tak to bysme zazpívali třeba...“

Všichni se tiše smáli a smích zadržovali. Pan lesní sám se teď lekl. Kdož ví, na jakou si Kája vzpomene! Vždyť on sám jednou v žertu učil je zpívat: „Nestůjte, mládenci, pod okny“! A to by tak bylo, aby ji začali. Ví sice, že Kája tenkrát řekl: „Notu má hezkou, ale je tam o holkách, a to nic není!“ Těžko však hádat, kterou začne.

Vtom už spustil Kája: „Ach, synku, synku, doma-li jsi?“

Zdeňa zpívala s ním, sem tam ještě některý hlásek se přidal, ale ti dva zpívali nejpěkněji.

Potom se pomodlili a pan vikář odcházel do druhé třídy.

Ostatní šli za ním a teď už nezadržovaně se smáli a pochvalovali si, jaký že ten Kája je čiperný a ta dřív tak slaboučká pánovic Zdeňa je jako zounek.

Sotva se za posledním zavřely dveře, podíval se pan řídící po třídě, a co viděl?

Kája vyplazoval jazyk na Terinu, která už natahovala moldánky.

„Pěkný máš jazýček, Kájo! K večeri s čočkou bys ho měl dost. A to jsem ani nevěděl, že to tak pěkně umíš! A na Terinku, chudinku, pročpak?“

Kája zčervenal a už stál v lavici. „Prosím, já za to nemůžu. Jazejček mi vyběhl z pusy jako nic, jen jak jsem se na tu holku podíval. Neřek’ jsem, že to zkazí?“

„Už ji nech a víckrát ať nevidím, cos udělal teď! Ona se zalekla a nedopověděla. Zato tys toho napovídal!“

„Já, prosím!? Já jsem dneska moc málo mluvil.“

„Ve tři hodiny přijďte všichni k faře! Pan vikář odjede, ať ho všichni pěkně pozdravíte!“

Ve tři hodiny přijel před faru panský kočár, děti stály v řadě po obou stranách chodníčku. Vyšel pan vikář, za ním pan farář. Kája vyvalil oči. Pan farář nesl kytici, jeho kytici, kterou podal panu vikáři. Ten sedl do kočáru, vzal kytici a zdlouha k ní přivoněl. Rozhlédl se po dětech, když koně krokem šli. Viděl usmívajícího se Káju, naklonil se k němu, a řekl hlasitě: „Kájo, budu na tebe rád vzpomínat, buď hodný!“

Další zaniklo, protože kočí šlehl nad koňmi. Ti se rozběhli, děti volaly: „S Pánem Bohem!“ Kočár zmizel v záhybu, děti se rozcházely. Kája hned za rohem chytil si Terinu: „Tak co? Už vidíš, že je to pravda, že holky jsou hloupé? S kým promluvil pan vikář naposled? Se mnou, vid’! A od koho si vzal kytku? Ode mne, protože jsem kluk!“

33. „Norčata“ a „krajka“

Po ránu druhého dne hádal se Vojta Brabencovic s kluky před školou a zrovna povídal Ferdovi Novákovic: „Ty mlč, ty nic nevíš, tys prvňák!“

„Ty taky!“ ušklíbl se Ferda.

„Já vím, ale druhý rok! Tak vím něco víc než ty! Buďto přinese zvětšovací sklíčka, anebo morčata.“

Kája honem pospíšil do houfu: Zvětšovací sklíčka, panečku, to by mohly být brejle. Povíдалa tuhle maminka: „To mi ta písmenka večer skácou před očima. Snad abych si koupila brejle.“ On se hned ptal, co to je, a slyšel, že sklíčka na oči, která zvětšují. Tak, to by věděl. Ale Vojta řek’ „norčata“, panečku, copak to asi je? Zas jiná sklíčka? Nebo se na to hraje?

Francek Strnadovic se ptal: „Copak je to ‚norčata‘?“

A Vojta se smál: „Kluci, smějte se mu! On neví, co jsou morčata! To jsou králíci, ty hloupej, ale jinší než naši. Jsou celí bílí, mají červené oči a učenliví. Pane, ty umějí ‚kumsty‘! Vloni tu s nima byl a to byste koukali!“

„Copak se platí?“ zachytl Kája nejožehavější otázku.

„No, loni jsme platili po šestáku, ale teď je všechno dražší.“

Kluci se rozběhli přes můstek do chodby.

Z první třídy vycházel cizí pán. Usmál se na děti a řekl jim: „Přineste si odpoledne po šestáčku, dětičky, něco moc krásného vám předvedu.“

Děti se hrnuly do tříd. V první třídě už bylo slyšet pana řídícího, jak začíná „Ve jménu Otce...“ Kája si pomyslel, takhle že by stejně musil počkat za dveřmi a modlit se potom na stupínku. Několika poskoky doběhl cizího pána: „Pěkně vítám, to jsou k nám hosti, prosím vás, vzácný pane, prvňáci taky budou platit po šestáčku? Já bysem se třeba skrčil anebo bysem vám přinesl jahody.“

„To, chlapečku, nejde! Každý musí přinést šestáček. Má’cta!“
A šel.

Kája si hned pomyslel, ten že asi nechodí na jarmarky, nic se s ním smlouvat nedá. Ve třídách se už děti domodlily. Kája honem vltí do první, hned po pozdravu dělal kříž a už klečel na stupínku pomodlit se Otčenáš.

V 10 hodin jim řekl pan řídící, aby si odpoledne přinesli po dvacetihaléři, že něco hezkého uvidí – cvičená morčata a dva obrovské hady: kraju tygrovitou a hroznýše královského. Děti vyběhly ze třídy a těšily se hlasitě. Jen Kája měl plnou hlavičku starostí. „Norčata“, hada „krajku“, hroznýše. Propánakrále, a on ten šesták nedostane, on to ví. Maminka řekne: „Zas budeš zbůhdarma vyhazovat peníze?“ Kája šel docela pomaličku chodbou.

„Jako na zavalanou, Kájo, honem mi doběhni k Štulcovům pro perník! Za korunu, řekni, a pospěš!“ řekla paní řídící.

Kája tu byl zpátky v mžiku.

„To jsi hodný! Tož si počkej na vdolečky! Jen je pomaži povídky a perníkem posypu.“

„A to já, prosím, zatím vyberu v kolně loučku,“ nabízel se ochotně.

„Tož běž! Nemáme tu zase ani kousku!“

A Kája si v duchu povídal, že radši bude vybírat loučku, než aby šel domů. Neudržel by se. Řek' by o šesták, a ví to přece, že peníze u nich jsou tuze vzácné, a maminka darmo by se zlobila. Jaká pomoc! Tatínek taky říká: „Nesmíš a nemůžeš býti na každém posvícení.“ Vybere loučku a půjde domů. Přejde asi zrovna k obědu a hned zas poběží do školy – bez šestáčku ovšem. Plný koš loučky vybral, pěkně ji složil v kuchyni na sporák, pochutnal si na vdolečkách, poděkoval zdvořile a bral za kliku.

„A kampak bys teď šel, Kájo?“ zeptal se pan řídící. „Máš hned poledne, však mamince tam zbude talíř polévky a nějaký vdolek taky ještě, jen počkej! Půjdeš pak se mnou. Ten pán přijde hned po poledni, bude si dělat pódium, pomůžeme mu.“

Kája div radosti nezavýskl: „Prosím, pane řídící, co je to pódium? A já nemám, prosím, šesták.“

„Pódium, hm, no, to máš jako takovou polici. A šesták? Kdepak bys platil, když se mnou budeš pomáhat!“

Kája byl dokonale blažen. V duchu si ještě opakoval, slovo „pódium“. Moc se mu líbilo. A když je to jako police, bude teď říkat doma: „Maminko, mám vám podat hrnečky z pódium?“ To bude maminka koukat!

„Zaplať Pán Bůh, pane řídící, to jsem rád, to jsem moc rád, že nemusím mít ten šesták.“

Jen dojedli, přišel ten pán, s ním ještě jeden. Kája běžel semhle, tuhle, tamhle, za chvíli stálo na stole „pódium“. No, police taková. Přinesli koše, bedýnky a nakonec velkou bednu, těžkou, pane, nesli ji ti dva páni. A už se sbíhaly děti a už ve čtvrté, největší třídě, se shromaždovaly. Ten pán šel vybírat na talíř, šestáčky mu kapaly jen což. Kája stál před panem řídícím zrovna u stolu, a už to začalo.

Ten pán vytáhl na nejvyšší široké prkno dvě bílá morčata. Ta si sedla proti sobě, kývala hlavičkami, podala si packu, pohladila se, najednou jedno seklo to druhé zrovna přes tlamičku. Druhé mu to hned oplatilo a už začala pranice. Vtom první odběhlo, přineslo si kladívečko, kleplo druhé do hlavy, a to se hned svalilo. „Jako nic“, vzdychl vzrušeně Kája, který s ohromnou zvědavostí sledoval průběh děje.

„Snad ho načisto nezabilo,“ lekal se Kája. „Vida, jen je, chudáčka, po hlavičce bacilo, a už je po něm.“ Div nezaplakal, ale vtom to s tím kladívečkem se vrátilo už bez něj, ale přišlo s jiným, a obě po zadních nožičkách a nesla malou rakvičku, dočista rakvičku. Postavila ji, chytla to zabitě morče a šup s ním do rakvičky. Hezky je tam srovnala. Ono už se, chudinka, ani nehnulo. Obě si utřela oči přední prackou.

Kája povídal nahlas a skoro v slzách: „Nemusilo jsi je bacit po hlavě a zabít. Teď jsi nemusilo plakat.“

Morčata položila na rakvičku víko, to jedno zase našlo to kladívko, přiklepávalo víčko ze všech stran – hned nahoře, hned dole a zase po stranách. Každou chvíli pracičkou si oči oťřelo, a když víko nejkrásněji přiklepalo, když už Kája myslil, že musí hlasitě

zaplakat, najednou víčko ruplo, morče vyskočilo z rakvičky, uklánělo se tomu druhému, podávalo mu pacičku a Kája hned pochopil, že to bylo „jen tak“, a měl ohromnou radost, že to tak dobře dopadlo. Nesmírně se mu to líbilo.

A už táhli páni na stupínek bednu a už ji otevřeli. Tu jeden z peřin vytáhl ukrutně dlouhého hada, silného, a jak, pane, sekal jazykem! Otočil si ho kolem těla, ale na víc Kája nečekal. Proklouzl kolem pana řídícího a upaloval k samotám, jen se za ním prášilo.

Pane, to zmije je proti tomuhle jako nic, a když uštkne, může člověk umřít. Což tenhle! A on byl zrovna tak na ráně! Tatínek říká: „Od flinty a hada raději dál než blíž. Nevíš nikdy, co se může stát!“

Jéje, proti téhle ‚krajce‘ je zmije jako nic. Tu kdyby chtěl bacit po hlavě, aby na ni pařez zdvihl. A ten pán si ji otočil kolem těla. No, ten bude koukat, až ho nejdřív uštkne a potom zadusí. A jestli ostatní nebudou utíkat, to budou maminky v Lážově plakat. Potom se řekne ‚šestáček‘. A za šestáček tam mohla ‚krajka‘ zadusit Káju jako nic.

I slabikář ve škole zapomněl a jak domů přiběhl, kale ani nepozdravil a hned vyhrkl: „Maminko, ta byla! Ta mne prohnala i bez šestáčku. Řek’ pan řídící ‚krajka‘. Ju, a on had jako modřín. Maminko, ta se kroutila! Ta mu dá! Možná, že už nebudu chodit do školy. Třeba ta ‚krajka‘ všechny tam uštkne a zadusí. Z peřin ji vytáhl, maminko!“ A Kája se moc diví, že se maminka neleká, naopak, že se usmívá, chystá mu svačinu a říká: „Aha, já už vím, to byl ve škole s hadem. Ale ten má, Kájo, vytrhané zuby! Ten nic neudělá! A žes nepřišel v poledne? A žes viděl, a neměl krejčárky?“

„Ju, maminko, vytrhané zuby! A což jestli jí narostly nové? Pan řídící mi řekl: ‚Nic platit nebudeš, se mnou půjdeš!‘ Maminko, vy byste uháněla až na Halouny, kdybyste ji viděla!“

„Leda,“ řekla hajná, „Ona je, chudinka, sama ráda, že je ráda. Povídám ti, zubů nemá!“

A Kájova hrůza se scvrkla, „krajka“ pozbyla kouzla. „Nemá zubů, co je do ní,“ řekl si tiše a nahlas dodal: „Maminko, mohla byste mi dát mléko tamhle do toho hrnečku z pódium?“

Maminka se dala do smíchu: „Pódium bývá ve školách, ne v hajnovně. A jez!“

34. Kája vaří a stýská se mu

Kája šel spokojeně domů. Tatínek mu řekl, že nesmí tak moc povídat, ale netrvalo to dlouho. Musil do lesa a maminka běžela k tetě. Prý se rozstonala a vzkázala pro ni. Tatínek dodal: „Moh' bys uvařit polévku, když se tak do všeho ženeš.“

Hm! Polévka! To je toho! Tu uvaří jako nic! Ale škoda, že je maminka pryč. Říkala, že udělá houbovou. Třeba ji také on dovede. Beztoho se Terina ve škole chlubila, že už umí bramboračku. Když ona to dovede, proč on by lepší nedokázal? „To je tu smutno, když tu není maminka,“ říkal si.

Péťa chodil za ním.

„Péťo, škoda, že jsi neměl nikdá maminku! To bys koukal, jak je malému člověku bez ní smutno! Zdeña asi dnes nepřijde. Nejspíš už ví, že Kája musí zůstat doma.“ Hledal očima v polici hrnek. Nemohl si vzpomenout, který maminka má na polévku. Konečně vzal stoličku, opatrně sundal ten největší.

„Maminka bude ušlá, dá si dvakrát! Tatínek vždycky dva talíře, Kája jeden, Péťa jeden. A aby dal raději víc vody, kdyby se to nepovedlo, aby měla Líza do pití!“

Dolil hrnek a chystal se k zatápění! Maminka před ním vždycky sirky schovávala! Od té doby však, co chodil do školy, už ne! Řekla mu, co by mohl způsobit, kdyby odhodil nedohořelou a vyprávěla mu, jak měla bratříčka, který chodil do první třídy, ale ani trochu neposlouchal. Když jednou u nich nebyl žádný doma, vzal škatulku sirek, škrstal a chodil po dvoře a odhazoval nedopalky! Potom vyběhl na náves a za chvíli byla jejich stodola v jednom plameni. Chytla i chalupa a přišli o všecko.

To Kájovi stačilo! Jakživ si nevšiml sirek. Když jednou taky u nich Zdeña po škatulce vztáhla ruku a řekla: „Dělej ohníček, Kájo!“ pleskl ji přes ruku a řekl: „Ani na to nesáhni! Za chvíli by to

hořelo kolem dokola a z nás by zbyly jen škvarky.“ Zdeňka si mnula ruku, ale poslechla.

Dnes bude musit roztopit. Sirky jsou tamhle v polici, loučka na drobné tříštičky nasekaná voní pod píčkou, pár větviček na padrť uschlé chvůje leží u kamen! Prohrábl pohrabáčem zbytky popela na roštu, položil na něj chvůj, na to malou hrstku louček, zarovnal několika polínky dřeva, opatrně škrtl sirkou; dáváje ji hodně daleko od obličejů, přiložil ji rozhořelou k chvůji! Ta zasvítila, zapraskala, od ní chytla loučka a bylo roztopeno.

Kája si oddychl. Nemá rád v ruce sirky! Nic s tím není. Dá je zas na polici. A co teď? Brambory přinese, ale kolik? Vzal košík a šel do sklepa. Sluníčko tak krásně svítilo a hřálo! To je dobře, že je klukem. Kdyby byl holkou, až do smrti by musel vařit polévky, šhubánky a brambory, a to nic není. Krupkovou kaši s česnekem by ale nikdy nevařil.

Pěťka šel za ním. Kája nahrnul brambory do košíku a zeptal se Pěti: „Co myslíš, bude toho dost?“ Pěťka zavrtěl ocasem. „Tak přidám,“ řekl Kája, „ale to už je dost.“

Na dvorku brambory vymyl, šel přiložit a začal loupat. Jéje, to to dá práce! Ještě že má tu kudlu. Ale z první brambory po oloupání nezbylo mu v ruce skoro nic a ještě to mělo černé d'ubky. Maminka je vždycky vydlobla. Zkusí to.

Dlobá a špička kudly zajela mu do palečku. Tak! A on palec rozhodně potřebuje k loupání. Krve měl plnou ruku, ale liboval si: „Dobrá kudla, tuze dobrá kudla. Možná, že bych s ní mohl podřezat i pana loupežníka! Ale musím si to vymýt a zavázat.“ Copak o vymytí! U nich bylo vody dost. Čím však zavázat, když krev se nechce zastavit? Na plotně visely nějaké hadýrky. Utrhl kus, utáhl zuby a loupal dál.

„Málo toho přibývá,“ řekl po chvíli. „No, nechám to chvíli odpučet a zatím si skočím pro nějakou houbu.“

Za hajnovnou v podrostu růstávají hříbky – doubravníky. V palci to šhubá, ale Kája si říká: „To nic není, jen co s těmi brambory?“

Hnědé hlavičky doubravníků vykukovaly z mechu. Kája jich opatrně sebral asi pět a vrátil se na dvorek.

„Třeba, kdyby ty brambory pořádně vypral, taky by to bylo dobře. Tuhle povídal tatínek: ‚Ty naše brambory jsou tak dobré, že by se mohly jíst i se šlupkou!‘“

Proč by mu tu radost neudělal? Čistě je vydrbal kartáčem na podlahu, že byly skoro bílé, a šel je dávat do hrnce na plotnu. Najednou to zašplíchlo. Brambor bylo až kuchu hrnce, voda vyběhla a syčela na plotně: „Ju,“ usmál se Kája, „to by tam nezbylo žádné místo na houby. Musím ubrat vody.“ Ubral sběračkou, oškrábl houby, několikrát je překrojil, a vzpomněl si, že maminka taky solí. Ale kolik? Nabral sběračku a řekl: „Jednu pro tatínka. Protože tatínek jídvává dvakrát polévku, tak ještě jednu. Mamince také dvě, sobě jednu, Pěťovi jednu a štipec přidá ‚pro všeko‘, kdyby se to snad pokazilo, ať to má Líza slané!“

Naložil do kamen a čekal: Když začal bublat zbytek vody, která v hrnci zbyla, oddechl si spokojeně a řekl: „Teď to nechám vařit.“ Přiložil ještě, opatrně odstavil truhlík s dřívím, pečlivě zavřel dvířka u kamen a vyšel na dvůr: „Jestli se mi ta polévka povede, budu sám rád! Teď bych snad mohl odskočit na chvíli do myslivny jen tak se zeptat, co tam dělají. „Ju,“ vzpomněl si najednou, „kuřata ještě běhají po lese, maminka se nevrací, sluníčko už táhne k Babě. Husy zavřela, ale ta kuřata!“ Rozběhl se pěšinou a začal je svolávat! Vida, jeden houf za druhým se sbíhal a rovnou na svoje místo! Kája se usmál: „Jak je má ta naše maminka naučená!“ Nasypal jim ještě trochu černé drobenky, uvázal Pěťu a rozběhl se k lesovně.

„Je to dost,“ řekla Týna, „že jdeš. Páni na tebe čekají.“ Zaklepal na dveře pokoje, podle zvyku ukláněl se na všechny strany při pozdravu, když paní lesní s těžko utajeným smíchem mu řekla: „Cos to povídal dnes při zkoušce? Že jsem řidicovic, že umím ‚jarskou‘, a že vařím krémové trubičky! Co tě to napadlo? A co to máš na palečku?“

„To nic, vzácná paní, jen kudla mne trochu fikla.“

„Ukaž, čím to máš zavázané? Špinavým hadříkem? Vždyť bys mohl dostat otravu krve, honem ukaž!“ Odhodila hadýrek, vymyla mu říznutí a zavázala takovým krásným bílým měkkým hadříkem, že už ho to dočista nic nebolelo. Pěkně poděkoval a hlásil: „Já se přišel jen pozeptat, co dělá Zdeňa, a zase abych šel. Já vařím.“

„Ty vaříš? A proč a co?“

„No, maminka běžela k tetě, a já vařím houbovou polévku!“

„Ta asi bude vypadat, Kájo! Vždyť se ti to doma buďto rozvaří, nebo ti uhasne!“

„Kdepak, vzácná paní! Začalo to zrovna bublat, když jsem to vzal trapem sem, a dal jsem do kamen takové dva dubové součky, že neshoří ani do noci.“

„Ale pro všechno bys mohl vzít domů něco od nás. Proběhnete se chvíli po zahradě a Týna to připraví.“

Kája sice zapomněl na polévku, ale jen malou chvílečku.

„Zdeňo, až zase zejtra! Musím domů.“ Rozběhl se pološerem k hájovně. Z komína se kouřilo. No, jen když to nevyhaslo! Doběhl, ale zarazil se u vchodu do kuchyně. Čpělo to tam, jako když maminka jednou pekla v troubě brambory a jednu tam zapomněla a ta se potom páčila. Už to ani neublá. Škvíří se to. Když někdy to takhle nehezky zavoní, volá tatínek na maminku: „Něco se tu škvíří!“

A maminka odpovídá: „Už letím, odstav to, tatínku!“

On to musí také odstavit. Odtahuje hrnek, pálí si prstíky, chytne hadr, do něj ucha hrnku, a nese to na dvůr. Píchne kudlou do první brambory. „Jako brok,“ vzdychne těžce.

Pěťa se rozkřikuje a vzpíná, než Týna zavolá: „Pěťo, to jsem já!“ Týna nese v tašce hrnek s polévkou a druhý s kusem masa a knedlíkem. Staví hrnky na kraj plotny a pak teprv jde ke Kájovi. „Copak to tu máš?“

„No, vidíte, Týno, já vařil houbovou a takhle to dopadá!“

Týna znalecky zahýbala hrncem: „Dals tam málo vody, Kájo. Ta se vyvařila a brambory se připálily. Už toho nech! Jdi domů, odvaž Pěťu a čekej na maminku! Dobrou noc!“

„Dej Pán Bůh, Týno, a zaplať Pán Bůh a naděl stokrát víc!“

Kája odvázal Pěťu a pomalu vchází do jizby. Sluníčko už je za ‚Babou‘, šero už lehá od lesů na hájovnu. Čpavý dým průvanem už utekl, otevřenými okny táhne sem až snad z lesovny taková sladká vůně. Pěťa zalezl pod pícku, Kája sedl na stoličku pod okna! Má už trochu hlad. Maminka by nic neřekla, kdyby si vzal na talíř polévku od pánů. Ale on by ji nemohl polykati, když tu není maminka.

Tatínek se také zpozdil. To on, když nebyl dopoledne v lese, šel jistě až na konec revíru, a myslí, že maminka už je doma. Maminka zas myslí, že tatínek už je doma. Líza brečí. Musí jí dát večeři.

„Nechod’ večer bez psa ven!“ říká tatínek mamince. On dnes dělá maminku, musí vzít psa s sebou.

Na mlátku naložil koš čerstvé trávy a donesl Líze! To to křupalo, panečku, to byla tráva z lesa, „šťavnatá a živná“, jak říká maminka. Připraví jí pití a potom snad už někdo přijde. Maminka jí pařívá otruby a solí. Ale na hůru pro otruby už nepůjde. Nebojí se, ale tatínek říká, že je teď moc zlých lidí na světě. Což kdyby tam byl pan loupežník?

Vysypal obsah hrnce na dvoře stojící do vody, promíchal a nesl do chléva. Líza pila jako duha, jen se ulizovala. Zavřel chlívek, zavolał Pěťu a sedl si zase na stoličku k oknu.

Stmívalo se valem. V lampičce u okna bylo dost petroleje, ale tatínek nařídil: „Ani se toho netkni!“ Seděl tedy potmě. Nerozeznával už předmětů v kuchyni. Všechno splývalo ve tmu! Pomodlí se. Vyřikal už všechny modlitbičky a kolem pořád ticho. Přiložil polínko, když ho napadlo: „Aby se tak mamince něco stalo! Aby ji přepad’ pan loupežník! Copak tatínek, ten má flintu, ale chudák maminka! Jestli pan loupežník maminku propíchne!“

A Kája začíná usedavě plakat a slibuje: „Pane Bože, já už nikdy nebudu zlobit, jen mi vrať maminku! Copak tatínek, ten má flintu, ten se nedá, ale maminka chudáček někde se pere s panem loupežníkem!“

Vtom vrzla dvířka u dvorku. Pěťa krátce zaštěkal, pár rychlých kroků, a maminka volá, otvírajíc dveře: „Vy už spíte?“

Kája vyskočí ze stoličky, šlápne Pěťovi na ocas, porazí židli a uhání ke dveřím: „Má zlatá maminko, já jsem tu sám. Tatínek se ještě nevrátil, a já jsem plakal, jestli vás nepropíchn’ pan loupežník. Maminko, tady bylo tak smutno bez vás!“

Maminka se sklání k jeho hlavičce, bere ji do obou rukou, líbá ho na čelo a říká: „Můj drobečku malý, tys tu byl sám! Holátko moje, máma ti odešla, a tys tu plakal! Já myslila, že tatínek už je dávno doma. Nesu ti jablíčka, synáčku, a takový kus koláče! Tetě je špatně. Snad umře, nemohla jsem odejít.“ Popaměti hledá židli, sedá na ni, Káju posadí si na klín a on vzdychá: „Nic nechci, maminko, ani jablíčka, ani koláč, jen když jste zas u mne, a já jsem vařil houbovou polévku a ona se připálila, a na plotně máte polévku od pánů a maso a knedlíky. Maminko, já jsem tak rád, že jste u mne!“

Tvrdá drsná ruka matčina hladí jeho tváře. Škrabe to, ale on by se dal tak hladit až do rána. Našla maminka zavázaný paleček.

„Copak je to, synáčku?“

„To nic není, maminko. Dloubal jsem d’ubky z brambor a kudla mi vjela do masa. Vzácná paní mi říznutí znovu vymyla a převázala. To nic není, jen když jste už doma.“

„Rozsvítím, Kájo, a najíš se. Tatínek už jistě přijde.“

Za chvíli lampa u okna zalila vlídným světlem jizbu. Maminka prohrábla žhavé uhlí, přiložila, přistrčila na prostřední plát polévku i druhý hrnek s masem, knedlíkem a omáčkou, když přišel tatínek.

„Kája tu byl, chudáček, do tmy sám, tatínku! Doběhnu nakrmit Lízu a dám večeři.“

„Už je nakrmená i napojená, maminko, jen mlíčko jí vezměte! Kuřata jsem taky nakrmil a zavřel.“

Teď to byl tatínek, který, když maminka vzala hrnky na mléko k podojení krávy a kozy, posadil si Káju na koleno a řekl: „Chlapík jsi, Kájo. Jen nám dej Pán Bůh dočkat se na tobě radosti!“

A i on hladil jeho hlavu a líbal jeho čelo.

Maminka se vrátila. Rozdělila polévku, rozdělila i ostatní jídlo a všichni děkovali dobrotě pánovic. První z nich byl Kája, který

mhouril oči, takže maminka ho musila do postýlky odnést. Jak ho svlékala, ještě z polospánku říkal: „Jen když jste tady, maminko!“

35. Kája chce na Svatou Horu

Když se druhý den vrátil Kája ze školy, seděl u stolu pantáta Fichtlovic. Kája pozdravil, a protože věděl, že nemá nikdy poslouchat, co si velcí povídají, odběhl na dvůr.

Za chvíli pan Fichtl vycházel a volal ještě do chodby: „Tak dvě místa, dobře!“

Kája věděl hned, co to znamená. Pantáta Fichtlovic se byl ptát, jestli maminka pojedje na Svatou Horu, a z chodby ještě volal: „Tak dvě místa, dobře!“ Kája si ani neodvažoval domyslit, pro koho je to druhé místo. Pro tatínka jistě ne! Ten nesmí být přes noc pryč. To by měli pytláci časy! Teta kovářka jezdí s Matysovic, teta šafářka s panskejma, vzácná paní kočárem. No, jinak to nebude, než že to druhé místo je pro něj, pro Káju. Vždyť pořád prosil a maminka nedávínko řekla: „Až jak budeš umět při náboženské zkoušce.“ A on přece uměl. Přemílal prstíčky jeden za druhým a něco mu v duši povídalo: „Uměl jsi, ale moc jsi mluvil, co tam nepatřilo.“ Kdož ví, jak maminka o tom myslí. Kdyby aspoň věděl jen tak drobínek, jak to je. Ale kdyby se zeptal, to by si dal! Na Svatou Horu se pojedje za čtrnáct dní, jak maminka řekla. A čtrnáct dní, to je kdož ví jak dlouho. Musí to zatím přezvědět a hlavně musí býti hodný, aby nikdo na něj nehuboval.

Dnes ho nemusila maminka posílat po práci. Zčerstva byl hotov a než šel do lesovny, ptal se: „Už nic nepotřebujete, maminko?“

„I potřebovala bych, ale to bys ty špatně dokázal. Podrýpnout pár brambor jánovek, víš, jak jsou v prvních brázdách.“

„Jéje, maminko, to já dokážu jako nic!“ Chytil motýčku a košík a za pět minut byl u jejich políčka. Opatrně podhrabal suchou zem a raději potom rukama vytahoval větší brambory. Maminka by mu dala, kdyby přinesl nějakou překopnutou!

Pospíchal. Sluníčko pálilo, čelo už měl zpocené a praménky potu stékaly mu přes obličej až za krk. Nedbal toho. Zdeňka mu řekla: „Přijď brzo! Maminka bude péct škvarkové placičky.“

Škvarkové placičky! Kája polkl poslední slinu. Maminka také někdy koupí od řezníka Bárty škvarky a dělá placičky. Škvarky však zapeče do těsta, a to už není to. Když přinesl posledně jednu domů, maminka si kousek ukousla a řekla: „ Jo, synáčku, ty jsou z kašičky z převařeného másla.“

Ale co platno. Jednou, když utíkal za motýlem a ukop' si kousek palce, řek' tatínek: „Každá legrace něco stojí.“ A tohle není legrace. To bude pouť, to už se musí něco zkusit. Každý trs, když větší brambory odebral, urovnal, a přece se dočkal, že měl půl košíčku. Utíkal domů a maminka řekla uznale: „Vidíš, když chceš, co dokážeš. A teď běž k pánovům!“

Obrátil se ještě mezi dveřmi, když si byl dříve řádně ruce umyl: „Maminko, nezdá se vám, že jsem teď moc hodný? A helejte, řekněte mi pravdu pravdoucí: Uměl jsem při zkoušce, nebo neuměl?“

Kája poznal, že je maminka v dobré náladě, a hned toho využil: „Maminko, jen mi řekněte, pro koho má nechat pantáta Fichtlovic dvě místa na fůře?“

A jak maminka se shýbala k plotně, aby přiložila, chytil ji kolem krku a prosil: „Maminko, já s vámi pojedu, ju?“

A maminka ho přitiskla k sobě, ukázala v úsměvu bílé zuby a řekla: „To bych si dala, takového neposedu s sebou brát! Teta kovářka pojede se mnou.“

Ale Kája už věděl, že opravdu pojede on: „Ta pojede s Matysovic, to já vím, a já mám takovou radost!“ Skulil se v klubíčko na matčin klín: „Maminko, prosím vás, řekněte, že ju, že pojedu já.“

„No tak tedy ju. Pojedeš! Ale to ti povídám: Moc si toho musíš vážít a hodný musíš být!“

Kája se vybalil z matčina klína, vyhnal Pěťu zpod pícky, utíkal, až rozplašil kuřata, poděsil husy a rovnou do myslivny. Zaklepal

a otevřel do široka dveře: „Pěkně vítám, já nejspíš pojedu na Svatou Horu! Na velkou Svatou Horu!“

„Děkuji pěkně za přivítání,“ smála se paní lesní, „já taky pojedu.“

„Já taky!“ ozvala se Zdeňa.

„Ty ještě ne, miláčku,“ řekla paní. „Nemáš ještě z toho rozum. Až budeš chodit do školy.“

Zdeňa dala se do hrozného pláče. Vykřikovala: „Když Kája, já taky pojedu!“ A začala dupat a křičela, paní lesní ji chlácholila, ale nebylo to nic platno. Ani Týna ničeho nezmohla. Zdeňa se dokonce položila na zem, tloukla nožkami a křičela, že pojede. Už byla celá v obličeji červená a paní lesní měla strach, aby se jí něco nestalo.

Ale vtom už sklonil se k ní Kája. Vzal ji za ruku, přinutil ji, aby se postavila, a řekl: „Na velkou Svatou Horu směji jenom takoví, kteří už chodí do školy. Já jsem posledně taky začal křičet, když maminka na Malé svaté Hoře lezla na vůz a nevezala mne s sebou, ale tatínek uříz' v lese metličku a nalupal mi jich, to bys koukala! A řek': ‚Až budeš chodit do školy, pak tě maminka vezme s sebou!‘ Ty se taky dočkáš. Popros maminku, ona tě obleče za družičku, půjdeš na Malou svatou Horu a zas nám přijdeš naproti. A ještě dřív než pouf bude Boží tělo. To zas holky vyrukouj jako družičky. Budeš mít věneček na hlavě a v košíčku roztrhané květy, budeš je sypat na cestu, bude svítit sluníčko a zpěváci budou zpívat, muzikanti hrát, z kanónu budou střílet, budou zvonit všemi, to budeš koukat!“

Zdeňa polykala slova Kájova: „Že kytičky budu sypat z košíčku?“

„No ju! A zpívat budem.“

„Tak pojd',“ řekla Zdeňa, „ale hned!“

„Tak vidíš, že jsi hloupá holka. Copak my můžeme dělat Boží tělo? To až je k tomu čas. Beztoho budeš mít bílé nové šaty. Než ti je ušijou, to bude zrovna. Ale dřív musíš poprosit maminku, aby se na tebe nezlobila, žes tolik křičela a dupala. Kdybych to udělal doma, no, to by měla rákoska posvícení! Natáhneš se jako stará Hromádková a ječíš. To je krása!“

A Zdeňa šla a prosila: „Už se, maminko, nezlobte, já už nebudu tak křičet a zlobit. A prosím vás, půjdu za družičku a budu mít nové šaty?“

„Ať to bylo posledně, Zdeňo, cos takhle vyváděla! O šatech, až co řekne tatínek.“

V kuchyni Týna chystala dětem svačinu, rovnala škvarkové placičky a bručela: „Až se naše Zdeňa bude mět vdávat, doběhne do hájovny zeptat se Káji, má-li, nebo ne!“

Kája při jídle vysvětloval Zdeně, jak to bude o Božím těle. Do výšky narovnané placičky se při tom nízily, až byl talíř prázdný.

„A teď půjdem do lesa!“

Asi deset minut od myslivny byla řada starých lip, a na nich se učila Zdeňa lézt na stromy. Kája byl spokojen. Než Zdeňa na jednu vylezla a slezla, on byl už na čtvrté, ale přece řekl: „Na holku je to až moc. Po neděli polezeš na dub.“

36. Před Božím tělem

Bylo ve středu před Božím tělem. Jak vešel Kája do třídy, rozesmál se zvesela. Všecky holky měly hlavičky zahalené v šátky a dívaly se náramně důležitě do světa.

„Holky, co máte pod šátky svázáno? Vešky, ju? Aby se vám nerozběhly?!“

Šel na své místo, ale už ani neví, jak se stalo, popotáhl za cípek šátku Teriny Pachlovic, a už se držel za břicho: „Já myslil, že vešky, a zatím jsou to cupánky.“

Terinky hlavička byla ze samých copánků spletena. Byly pěkně tuho do čela utaheny tak, že Terina vypadala náramně vyjeveně. Sekla po něm penálem a rovnala si šátek.

„Ty tomu rozumíš! Snad ani nevíš, že je zejtra Boží tělo a že každá holka bude mít kudrlinky.“

Kája se ještě smál, když už seděl na svém místě.

Vida, myslil si vešky, a zatím kudrlinky! Taky jednou přišel domů, a jak večereli, zajel prstíkem do vlasů a poškrabal se. Za

chvíli druhým z jedné strany, za chvíli oběma, a maminka přestala jíst, zavolala ho do přístěnku a řekla: „Kájo, vedle koho sedíš?“

„Vedle Filípka Podrazských.“

„Ó je,“ řekla maminka. „Filípek nemá ani maminku, ani tatínka, ani babičku, ani sestřičku, chodí po číslech. Nemá ho kdo očistit, a tys asi od něho chyt' nějakou vešku. Ukaž hlavičku!“

Za chvíli byla v umyvadle teplá voda, a maminka mydlila, drhla a česala, a potom řekla: „Vidíš, vešku jsem chytla. Teď budeš mít pokoj. A raději od Filípka poposedni dál! On chudák za to nemůže, ale musíš dát pozor!“

Potom už ho nic nešimralo, ale od té doby věděl, že někdy může člověk chytit vešku, ani neví jak. Proto se dnes holkám smál.

Jak pan řídící vešel, Terina žalovala, že jí Kája strhl šátek a smál se jí. Pan řídící řekl: „To nesmíš, Kájo! Zdeňka lesních také jistě má dnes zapletené copánky. To už je tak zvykem.“

„A pane řídící, vo co, že nemá?“

„Ale má,“ odpověděl pan řídící. „To by ani nebyla holka.“

„Já taky nechci, aby byla holka. Děláme z ní kluka, kdepak by měla cupánky!“

Ale pan řídící zdvihl pravou ruku, udělal na čele kříž a děti se začaly modlit. Měly psaní. Kája se až potil na čelíčku, s jakou námahou psal, ale pokoje mu nedalo. Pan řídící tak jistě tvrdil: „Ale má, má Zdeňka cupánky,“ a on to ví, že ne. Musí se tam doběhnout podívat. Brzo-li pak tu nebude? Vezme to pěšinami.

A jak bylo devět hodin, vyrazil ze školy. Utíkal. V lesovně bylo ticho. Zdeňka spala, paní lesní tiše přecházela kuchyní.

„Dej Pán Bůh šťastné ráno, vzácná paní! Má, nebo ne?“

„Dejž to Pán Bůh,“ nezapomněla poděkovat paní, protože věděla, že by si Kája poděkoval sám. „Co má, nebo nemá?“

„No, má Zdeňka cupánky, nebo ne?“

„Nemá, Kájo! Kdepak! Taková chundelka a copánky!“

„No, a pan řídící povídal: Zdeňka taky má, tak jsem řek': ‚Vo co?' – a nemá!“ A zmizel v pěšině. Utíkal, je pravda, ale přece přišel, kdy už děti první třídy byly puštěny. Šel do kuchyně.

„Nemá, pane řídící, nemá Zdeňa kudrlinky! A to jsem se zpotil.“

Ale pan řídící nic. Seděl u stolu, noviny v ruce, před ním na talířku stála sklenka s mlékem, vedle ležel krajíček chleba. Paní řídící také nic. Kverlala něčím na plotně.

Kája šoupl nohou. Byl však bos a nebylo to ani slyšet. Zakašlal. „Mám nějaký kašel,“ řekl hlasitě. Vtom si vzpomněl: Vždyť jsem nepozdravil! Řekl tedy hlasitě: „Pochválen Pán Ježíš Kristus, pěkně vítám, děkuju pěkně, a nemá, pane řídící, a nemá!“

Pan řídící zdvihl hlavu od novin: „Á, Kája! Kdepak jsi chodil, co? Myslíš, že je škola holubník, aby sis vyletěl, kdy se ti zlíbí? A už jsem ti říkal: ‚Pěkně vítám!‘ říkáme, když k nám někdo přijde, ale ne, když někam vcházíme. Všecko to smeleš najednou.“

„Naše maminka to zrovínka tak říká, pane řídící, ale já už to mám tak ve zvyku a vždycky mi to běží z pusy samo.“

„Dovoloval jsi se někoho v devět hodin?“

„To, prosím, ne, ale řek' jsem: ‚Vo co?‘, a to se musí hned běžet.“

„Co bys tomu, Kájo, říkal, kdybych tě hodinu nechal po škole?“

Kája zčervenál, přešlapoval, polkl slinu a řekl tiše: „To snad ne, pane řídící! Je to před tím Božím tělem a Zdeňa by taky nevěděla, co se děje. Prosím vás, pane řídící, já bych si to odseděl, až na to bude víc kdy, třeba bych si sem zaskočil ve čtvrtek ráno se Zdeňou.“

Paní řídící se nápadně rozkašlala, ale už se obrátila s úsměvem na pana řídícího: „Tatínku, už mu to odpusť, on už to nikdá neudělá, že ne, Kájo?“

„Ba ne, prosím,“ mnul Kája ručkama, „už nikdy, vzácná paní, já bych se moh' ...,“ chtěl říci „na to zaklejt“, ale už si vzpomněl, co mu nedávínko řekl pan řídící o tom slově, zarazil se a obrátil řeč: „já bych se moh' uplatkat.“

„Tak dobře, uvidíme,“ řekl pan řídící a sahal po novinách.

„A což, Kájo, lívanec bys nechtěl?“

„To, prosím, ano. Vívance já tuze rád, ale naše maminka je dělá málokdy. Říká, že jí je tatínek vždycky odbírá z válu a že pořád tam nic nemá a já že mám taky pořád hubičku dokořán. Tak to já si počkám. Moh' bych přinést dříví, ne? Aby to pěkně peklo; na

vívance je třeba připal.“ A už chytil koš u kamen a běžel na dvorek. Za chvíli tu byl zpátky. Košík měl vyrovnaný dřívím, postavil jej na místo, vybral z něj náručku polínek. „To je loučka,“ povídal, „tu dám uschnout na kamna, ju, vzácná paní? Naše maminka říká, to že je hřích pálit. Tam jí je v dřevníku! Třeba až bych si sem přišel tu hodinu odsedět, tak bych ji vybral.“

„Už máš odpuštěno,“ řekla paní řídící.

Pan řídící se zeptal: „My tam také máme loučku? Říkal pan lesní, že je jí v dříví dost, ale starý Vinkler, kdepak ten by se shýbl, aby ji dal stranou!“

„To, prosím, pane řídící, je tak: Starý Vinkler není od lesa, on ani hned nepozná, ale my, co jsme lesáci, potmě loučku odložíme, protože moc voní. Mám, prosím, přiložit?“

Paní řídící položila na plotnu lívanečnick, namastila důkladně všech pět koleček a za chvíličku nabrala sběračkou žluté, citronem vonící těsto, a lila.

Kája se pozorně díval. Shrabal žhavé uhlíčky na roštu, přiložil, a paní řídící už nožem obracela do zlatova vypečené lívanečky. Za chvíličku je odbírala nožem do hluboké bílé misky, a zase mastila a znova lila na nově.

„Naše maminka,“ ozval se Kája, „nejdřív kůží od špíčku vymastí takový veliký plech, lije a potom už nemastí. Jen s mašlovačkou šup do octa, a taky to je!“

„Do octa?“ podivila se paní.

„Ju, do octa, a ani drobínek to není kyselé, sám se divím. My jsme hajnejch, my nemůžeme moc mastit, ale jen ať to jednou vzácná paní zkusí!“

„To bych mohla hned,“ řekla paní řídící. „To přece není možné, to se ti něco zdálo!“

„Ba nezdálo!“

Paní řídící nalila do hrnečku octa, mašlovačkou jím vytřela lívanečnick. „Přilepí se to,“ řekla.

„Nepřilepí, to já znám!“

A nepřilepilo. Ani kyselé to nebylo, jak se hned paní přesvědčila. Neleskly se lívance ovšem tak jako ty maštěné, ale chutné byly také. Vrtěla hlavou: „Vidíš, Kájo, od tebe aby se člověk učil šetřit.“ Namazala čtyři lívanečky povídlíčky, posypala perníkem a podala Kájovi.

„Děkuju pěkně, rádo se stalo!“

A než se paní ohlédla, byl talířek prázdný.

„Kampak jsi je dal?“

„Ty šly rovnou do ledvin, prosím.“

A paní řídící pekla, smála se a řekla: „Na tebe se, Kájo, nikdo nemůže zlobit.“

„Maminko,“ ozval se pan řídící, „dej mi také pár teplých!“

A paní řídící také měla pořád mísu prázdnou, protože zas už naložila Kájovi plný talíř.

„To abych se napřed pomodlil,“ řekl Kája. „To už stojí za to.“

„Stačí, když se pokřižuješ, ještě není poledne,“ řekl pan řídící.

Lívanečky mizely v „ledvinách“ Kájových tak zčerstva, jak paní řídící čerstvé z lívanečnicku brala. Potom si Kája utřel pusy a řekl: „Zaplať Pán Bůh a naděl stokrát víc, a zas půjdu. Slečna, prosím není doma?“

„Není, Kájo, jela do Prahy.“

„Tak šťastnou cestu! Já už ani domů na oběd nepůjdu. Moh' bych zas školu zmeškat.“ A už byl pryč.

Do školy bylo ještě brzo. Ty „vívance“ byly tuze dobré. To asi ledvinky říkají: „Chlapečku, kde jsi vzal takovou dobrotu?“ Ale maminka třeba bude čekat. Dnes vaří krupkovou kaši. Viděl ráno, že byly krupky v hrnci už připravené. Tu on nemusí mít. Ale za ty vívance by měl něco udělat.

Šel zticha do dřevníku a z velké hromady naštípaného dříví vybíral loučky. Rovnal je do hraničky. Potom sebral kůrky a dal je na hromadu. Pak teprve odešel do třídy.

Jak přišel domů, ptala se maminka: „Kdepak jsi byl přes poledne?“

„Já jsem, maminko, učil péct paní řídící vívance na octě. Já jich sněd'! Vrchovatý talíř. A potom jsem vybíral loučku, a helejte, maminko, co mám dělat? Já dnes pospíchám.“

„Nanos vody, naštipni pár třísek a potom běž do lesovny! Už tu byla Týna, abys přišel, že mají dnes vypejkané vdolečky.“

Kája nosil vodu, štípal dračky a říkal si hlasitě: „Dědeček Vinklerovic říká, že člověk se má na světě podle toho, na jaké se narodil ,pranetě'. Já asi na moc šťastné. Ve škole ,vívance', u pánů ,vypejkané'.“

Donesl třísky do kuchyně a vyběhl do lesovny.

Zdeňa měla krásný bílý košíček hezky hluboký.

„Na kytičky,“ řekla, „abych mohla hodně sypat.“

Bílé šatky visely na věšáku a na nich byly bleďmodré stuhy, na stole ve vodě na talíři byl malý pomněnkový věneček, a u její postýlky stály bílé kožené střevíčky.

Kája řekl: „To je dobře, že už z tebe bude brzo kluk. Ty bys toho potřebovala!“

„Ze mne se kluk nestane, Kájo! Tatínek říká, že jsem už jako kluk, ale holkou zůstanu.“

„Že ne? No, možné to je, ale to je jedno. Já se budu učit buď panem Štulcem, nebo panem Fichtlem, a potom bys mohla být jako u nás maminka. Já bych ti nosil rozinky anebo bych tě vozil v bryčce. Penízky bych ti také dal, a mohla bys pořád vařit kakó. Musíš koukat, abys uměla brzo vařit. A kdybych někdy přines' málo, tak bys šla domů a vaše maminka by nám přidala. Ale to až budeš velká! Kdybych se učil panem Štulcem, to by bylo lepší, protože bych měl pořád v šuflíku peníze. Tam pořád nosí lidé peníze. Ale kdybych se učil panem Fichtlem, tak bych musel pořád jezdit, a to bysme měli míň. To bych byl skoro pořád pryč, víš, a ty bys byla sama, protože naše maminka musí na trávu. Tak já bych poprosil tetu Dvořákovíc a ona by zašla do dubčí a...“

„Kájo, Zdeňo, pojd'te do kuchyně!“ ozval se hlas pana lesního. Poslouchal nepozorován za pootevřenými dveřmi, poslouchala i paní lesní i Týna a smáli se do dlaní.

Děti se hned rozběhly, a když viděly, že všichni si utírají oči, ztichly a Kája se zeptal: „Máte smutek? Potěš vás Pán Bůh! Naše teta už taky umřela. Maminka taky plakala a tatínek řekl: ‚Nic neplač, maminko, musíme tam všichni.‘ Ona je už na ‚přílbě‘ a my tady –“

„Počkej, Kájo, tak to není.“ Utíral si znovu oči pan lesní. „To se říká: ‚My tady na křivdě, ona tam na pravdě.‘ Na křivdě to znamená, že někdy protivenství trpíme, že nám lidé křivdí, ubližují. Ale kdo umřel, ten je na pravdě, u trůnu Božího.“

„Ju, já přece povídal: My tady ‚na přílbě,‘“ nedal se Kája přesvědčit.

„My nemáme smutek, nám teta neumřela,“ řekla paní lesní. „My jen máme radost, že se o naši Zdeňu tak postaráš.“

„To postarám,“ řekl Kája, „jen musí říknout, jestli chce být paní Štulcovou, nebo paní Fichtlovou. Jak vyjdu školu, dá mne tatínek do učení, potom půjdu bojovat za vlast, a potom už může jít Zdeňa k nám. Naše maminka ji naučí žít trávu a vařit jahelník. Krupkovou kaši se nemusí učit, tu já moc nerad. Ale abych zase šel. Baba je zatažena, to asi v noci přijde bouřka a ráno bude, jako když vypere.“

37. Kája se Zdeňou prohlížejí „kanón“

Kája se ještě toho dne rozběhl se Zdeňou do městečka. Byli oba bosí a jen tak po domácku.

Kája řekl: „V městečku uklízejí a dávají na domy chvůj, kudy půjde zítra průvod, a což ty kapličky kolem kostela, to bys koukala! Samá břízka a květ, všechny čtyři budou dnes hotové. Starý Vinkler bude v noci hlídat, aby se tam nic neztratilo. A kanón tam budou chystat a všude asi metou. Zejtra si to ani nebudeme moci dobře prohlédnout. Doběhneme se tam podívat.“

Zdeňa jen kývla hlavičkou a už se rozběhli.

Kája ani dost málo nelhal. Náměstí bylo umetené, jen svítilo. Tu a tam ještě ženy domývaly okna, jinde průčelí domu zdobily zelení.

Na terase pod školou ležel velký sud, kolem něhož nechtěla Zdeňka jít: „Což aby to vybuchlo?“

Kája se usmál: „Co by vybuchlo? To dřevo? To se tam musí střílet a pak to zahřmí.“

Kája vyčíhal chvilku, kdy u kanónu bylo prázdko, a řekl: „Já tam vlez, ju?“

„Kájo, ne, prosím tě! Což kdyby to přece vybuchlo?“

Ale Kája už byl v sudě. Za chvíli vylezl, oprášil se a prohodil: „Vlez tam taky, ať se přestaneš bát!“

Zdeňka nechtěla, ale Kája na ni vyvalil oči. Tak lezla a vrátila se s vítězným úsměvem: „Nevybuchla jsem!“

Kája se na ni podíval a řekl: „Jéje, ty seš umazaná! No počkej, ty doma dostaneš!“

„Vždyť jsi mne tam posílal a taky nejsi zrovna moc čistý!“

Šli ke kostelu. Byla to krása! V kapličkách obrazy, sochy, záclony, koberce, květiny, a Kája zrovínka věděl, čí koho oltář je, kdo jej zdobí. Na starém hřbitově vyklepával kostelník s hochy koberec. Vždycky třikrát flekl proutěnou plácačkou a šňupl.

Kája řekl: „Kdybych měl kdy, já bych pomohl, protože takhle s tím nebudou hotovi ani do rána.“

„Tak ho vidíte, kulicha starého,“ ozval se za nimi ostrý hlas. „Stojím tamhle u zídky už půl hodiny, a co vidím? Třikrát flekne a hned šňupne.“

Kája ji poznal a hned uctivě pozdravil: „Pěkně vítám, teta kostelníková!“

Ale „teta“ mu nevěnovala ani dost málo pozornosti. Potichu šla ke kostelníkovi, který právě potřetí flekl a natřepával šňupec nad tabatěrkou. Levou rukou ji sklapl a blahosklonně se nachýlil, aby nakrmil nos, když čísi ruka pleskla ho po prstech, tabáček vypadl a bylo slyšet: „Půl hodiny na tebe koukám, a ty jen šňupáš a jen šňupáš!“

Kostelník se zamračil, ale sladce se zeptal: „A žes raději té půl hodiny, cos na mne koukala, nešla prášit sama, Apolénko!“

Tohle bylo Kájovi náramně k smíchu. Čekal, co bude dál, ale nebylo nic. Jen tabatěrka z kostelníkovy ruky zmizela v ruce kostelnice, která dlouhými, klátivými kroky šla k východu hřbitova.

Jak zašla za roh – Kája se za ní díval –, rozhlédla se kolem, potřepala tabatěrku, otevřela ji, nabrala do dvou prstů, zdvihla trochu hlavu a vtáhla do nosu šňupec, po kterém tak krásně kýchla, že se musil Kája rozběhnout až k ní a říci: „Pán Bůh rač pozdravit, teta, vy taky šňupáte?“

Ale vtom mu teta přilepila takový pohlavek, že se mu hlavička jen zatřásla. A přece tím ničeho nemyslí, jen se divil. Bylo mu proto k nepochopení, proč se teta tak hrozně zlobí na kostelníka, když zabere najednou takový šňupec, že by jemu na třikrát stačil. I slzička mu z očí vyskočila, ale Zdeňa řekla: „Neplač, Kájo, ale víš, co? Řekni to strejčkovi kostelníkovici, že teta šňupá!“

Kája utřel slzičku: „Nepláču, to jen mi sluníčko přišlo do očí, ale to máš pravdu. Já mu to řeknu a hned.“

Táhl s sebou Zdeňu a už stál u kostelníka, který flekl teď víckrát za sebou, ale zas podle zvyku zajel rukou do kapsy. Protože byla prázdná, uplivil zlostně stranou a řekl: „Set element laudon, zas už mi ji vzala!“

Kája řekl tiše Zdeně: „Ten se umí krásně zaklejšvat, vid’? Pamatuj si to: Set element laudon!“

A Zdeňa si to honem opakovala a Kája zatahal kostelníka za šos: „Strejčku, hledáte pikslu? Teta stojí tamhle za třetí kapličkou a šňupá a dala mi pohlavek, jen to fliklo.“

„Copak, to ona umí. Ale povídáš, chlapečku, že šňupala?“

„No ju! Kejchala, až omítka se zdi padala.“

Kostelník se rozesmál: „Proto mi tabáček ubejvá, když Apolénka – no hodný, tak vida, no hodný jsi, chlapečku, žes mi to pověděl. Já si to doma spravím.“

Kája se ukláněl na všechny strany a dával „s Bohem“.

Jak se vraceli, ptala se Zdeňa: „Bolí tě ještě ten pohlavek?“

Kája si pohladil tvář a řekl: „Bolí. Dnes jsem to poznal, že jen od cizího rána bolí, od maminky ne. Nezapomněla si, jak se strejček zaklejal?“

„Set element laudon,“ řekla Zdeňa.

„Dobře. Musíme si to pamatovat. Ale pohlavek mi dávat nemusila. Maminka nikdá do tváře neuhodí. Uhodí jen tam, kde je víc masa. To je semetrika, ta kostelnice.“

„Co že je, Kájo?“

„Semetrika! To jsem šel tuhle do školy a strejček kovářovic na mne volal: ‚Neviděl jsi někde tetu? Ráno šla do města a hnedlínko bude jedna, a ještě tu není. To je semetrika!‘ Ty nesmíš být nikdá semetrika, nebo set element laudon, to bys koukala!“

„Já nebudu, Kájo! Až budu u vás, taky mne vezmeš někdy do města na koníčky?“

„Ju, na koníčky, to nejde! To stojí peníze. Jestli si vydělám, tak ju, ale dřív musíme mít na živobytí.“

Černavé sosny kývaly jim už na přivítanou pozdravem. Jak vešli do myslivny, spráskla paní ruce: „Kde jste chodili? Vždyť jste jako kominíci?“

„Já musila lézt do kanónu,“ řekla Zdeňa, „Kája chtěl.“

„Do kanónu! A na věž jste nelezli? Co tě to, Kájo, napadá! Do kanónu!“

„Proč se bála?“ řekl Kája. „Ona se nesmí bát, to by nebyla z lesovny. Vy jste, vzácná paní, nikdá nelezla do kanónu?“

„Kdepak, hochu!“

„Já jsem si to hned myslel, protože se pořád o Zdeňu bojíte. No ju, řídíovic umějí písničky a pohádky, ale na stromy lézt a do kanónu se podívat, to ne.“

Z vedlejšího pokoje se ozval hlučný smích pana lesního a paní lesní už podávala dětem jídlo. A když už seděli u stolku v kuchyni, vešla do pokoje a se starostí v hlase i očích řekla: „Tatínku, Kája tu naši ubohou děvenku poslal do kanónu. Chudinka malá, on ji někde zmrzačí.“

„Ale ne, maminko, neměj strachu! Co by dnes bylo ze Zdeni, kdyby nebylo Káji? Ten ji otužuje, ten ji učí ‚nebát se‘. Vzpomeň si, jak vypadala a co se nazlobila – a podívej se na ni dnes!“

V kuchyni se ozval vysoký Zdenin hlásek: „Set element laudon, už jsem to řekla, semetriko, že bysme rádi ještě mazaný chlebíček!“

„Vidíš,“ řekla paní vyčítavě, „tomuhle ji učí Kája.“

Ale pan lesní, pokud mu smích dovoľoval, trhaně vysvětľoval: „To není z Káji, kdepak! Doma toho neslyší, u nás taky ne. Byli asi dnes někde, třeba u dřevařů v lese, tam to chytli, Zdeňo, Kájo, pojďte sem!“ zavolal.

Zdeňa držela v ruce krajíc pěkně žlutým máslem mazaný, Kája dojídal.

„Kdepak jste dnes chodili, co?“

„Teta kostelníkovic šňupá a vyrazila strejčkovi šňupec, a on řekl: Set element laudon!“ vyhrkla Zdeňa.

„A strejček kovářovic řek’ o tetě: ‚To je semetrika,‘“ pokračoval Kája, „a my jsme dnes byli v městě. Zdeňa se bála, že ji kanón roztrhá, no holka! To dřív nebude, až strejček ševcovic do toho práskne z flinty. Ale pohľavek mi teta kostelníkovic lízla, jen to fíkl!“

„Prosím tě, kolik ty máš těch strejčků a tet v městě? Už i Zdeňa říká strejček kostelníkovic, teta kostelníkovic.“

„To, prosím, už mám ve zvyku.“

„Učte se od dospělých tomu, co je dobré a hezké, a ne takovým slovům, jaká řekla prve Zdeňa. To se vůbec pro děti nepatří.“

Kájovi se tuze líbilo to slovíčko „vůbec“.

„Prosím, vzácný pane, ona vůbec Zdeňa to řekla jen tak.“

„Nikdy už to neříkejte, ani ty, ani Zdeňa! A teď pospěš domů a ráno se stav pro Zdeňu!“

Kája zdvořile se rozloučil a ještě mezi dveřmi řekl: „Zdeňo, ty vůbec čekej, až přijdu!“ A jak pospíchal zšeřelým lesem domů, pořád si opakoval to slovíčko, které ještě nikdy neslyšel a které se mu tak zalíbilo: „vůbec“.

Jak domů přišel, hned u dveří po pozdravu začal: „Maminko, kdybyste vůbec věděla, co už je za krásu v městě! To byste vůbec koukala! A strejček kostelníkovíc vůbec povídal, že se diví, že teta šnupe.“

Maminka se usmívala, až se jí bílé zuby ukázaly, a řekla: „Kdopak mu to pověděl?“

V Kájovi trochu hrklo a honem zamlouval řeč: „Mám vůbec Líze přidat píci?“

Maminka řekla: „Kdepak jsi to zase chytl, to ‚vůbec‘? Přidej Líze, jdi, mám tu ještě práci!“

Tatínek se už také vracel a Kája mu políbil ruku a na špičky se postavil, aby tatínek spíš mu na čelo dosáhl, a řekl: „To jsem vůbec rád, že už jste doma.“

Tatínek se také smál, ale ne dlouho. Jak Kája nechal otevřeno, až do kuchyně bylo slyšet, jak se rozkřikl na Lízu: „Set element laudon, semetriko, uхни!“

Tatínek hned šel pro něj a přísně se ptal: „Kdo tě učí takhle mluvit? To tě není hanba?“ A metla švihla mu po mase, a ještě jednou, a tatínek znovu se ptal: „Kdes to slyšel?“

Kája se vzadu hladil a řekl upřímně: „Tatínku, to zaklejšování strejček kostelníkovíc povídal, a ‚semetrika‘ řek‘ strejček kovářovic o tetě. Vzácný pán také povídal, že se to pro děti vůbec nepatří, aby tak mluvily. Já už to víckrát neřeknu, tatínku, prosím vás, nezlobte se! Vidíte, švihl jste dost, a nebolí to jako ten pohlavek od tety kostelníkovíc.“

„Ona ti dala pohlavek? A pročpak?“

Nikoho na světě neviděl Kája tak rád v tu chvíli, jako tetu šafářku, která právě vcházela.

„Naše Marjánka už má zoubek! Kolik nocí jsme s ní nespali, ale už je venku.“

„Jéje, teta, já vůbec už jich mám plnou pusou, a spíme všichni dobře. Vidíte, holka! Místo, aby vůbec měla radost, že bude mít čím vůbec kousat, brečí a nespí. Taky se jí viklá? Teta kovářka má vůbec taky jen jeden, ale veliký, a ten se jí vůbec pořád viklá.“

„Jo, chlapče, to má od toho, že pořád tím jazykem smejí po lidech. Ale naší Marjánce se neviklá, a už jí zas polezou ostatní.“

„Měla jste říct tetě Dvořákové, aby přinesla už zubatou holku, aby mohla hned jíst vůbec rozpíčky.“

„Ty jsi taky ‚vůbec‘,“ řekla teta a dala se do povídání s maminkou.

Kája zčerstva klekl k postýlce, a než se začal modlit, myslil si: „Snad tatínek vůbec zapomene se znovu ptát, proč mi dala teta kostelníkovíc pohlavek.“

Odříkal všechny modlitbičky, když teta odcházela, a než s ní tatínek s maminkou vyšli za hájovnu, dělal, jako by spal.

Ale tatínek nezapomněl. Jen se vrátil, už volal: „Kájo!“

A on neprozřetelně odpověděl: „Už spím, tatínku!“

A tatínek řekl: „Asi nespíš, protože slyšíš a mluvíš. Proč ti dala teta kostelníkovíc pohlavek?“

„Protože, tatínku, jsem vůbec... já jsem, tatínku, řek' strejčkovi kostelníkovíc, že teta šňupá pod kapličkou.“

„Ale? Tak ty se zaučuješ na udavače? A to jsem já nevěděl!“

„Když, tatínku, ona mi dala vůbec takový pohlavek...“

„No dobře! Asi jsi zasloužil. Pozítřku bude péct maminka rozpíčky, tak nedostaneš vůbec ani ukousnout!“

Kája ztichl a usnul.

38. Kája a starý Vinkler

Do rána skutečně obloha se vyprala. Krátká bouřka pročistila vzduch. Od hor růžověla a sluníčko vstávalo. Zdálo se, že samo odhazuje růžové stuhy, které mu zabraňovaly prokouknout, tak rychle pruhy se rozvazovaly, lámaly, zanikaly.

Kája nemohl dospat. Jak první pozdrav sluníčka zasvítil na okna, už seděl na postýlce a prohlížel oblohu. Mluvit ještě nesměl. Věděl, že by dostal. Tak jen si myslil: „Bude krásně. Jak by ne? Vždyť je dnes Božího těla. Jen jestli někdo neukrad' ten kanón. Dědeček Vinklerovic bude hlídat kapličky, kanón asi žádný. Už toho dědeček

beztoho moc neuhlídá. Řekl tatínek včera večer, když myslil, že Kája už spí: „Ten Vinkler se spouští na stará kolena! Ve škole štípal dříví a při tom trunčil z lahvičky kořalku, a když mu nesli oběd, spal na slámě jako o půlnoci. Ten už oltářů neuhlídá! Sedne si pod kaštany a bude popíjet, až usne. On se upije a jednou ho najdou mrtvého.“

Kája si hned večer myslil: „Proto on nepozná loučky. Ale jen aby dnes v noci nebyl někdo něco ukrad! Měl by se tam doběhnout podívat, strachem by do rána nevydržel. Už svítá! Jen kdyby věděl, kolik asi je. Kdyby řekla maminka ‚čtyry‘, to by tu byl jako nic zpátky.“

Hodiny tikaly, ale Kája se na ně podíval nepřátelsky a pohrdavě: „To pořád jen tik – tik, ale aby řekly, kolik je, to ne. Maminko!“

Maminka hlouběji oddechla, a nic. Sjel z postýlky a vzal maminku za ruku: „Maminko, kolik je?“

„Chlapče, ty se nazlobíš! Ani v noci nedáš pokoje. Moc málo, ještě můžeš tři hodiny spát!“

„A já, to je doba!“ Chvilku čekal, pak potichu se oblékl, tichounce vyběhl ze dveří, luskl prsty na Pěťu a úprkem hnal se k městu. Bylo přece ještě brzo.

Když proběhli s Pěťou hustý les, oddychl si Kája a řekl: „To bylo dnes v lese smutno. Kdyby nebylo dnes Božího těla, ani bych se nebyl pustil. Ale v takový veliký svátek snad ani pan loupežník nechodí loupit.“

Jak se mu ukázala bílá věž kostela, zmírnil klus. Pěťa se bláznivě těšil z této nečekané procházky. Už byli v městě. Už na náměstí. Kanón byl na svém místě. Sláva! Oběhl kapličky – všechno netknuto.

Ale tatínek dobře hádal. Dědeček Vinklerovic ležel na lavičce v kašanech.

To asi „turčil“, jak řek’ tatínek. Tatínek říká: „Jak se tak může člověk spustit? Naše Lyska pije, pokud má žízeň, a víc ne, kdybychom jí dali nevímco. A je to zvíře. A některý člověk pije a pije, a pořád pije, až se upije.“ Snad už dědeček Vinklerovic se taky upil. Vždyť se ani nehýbá. Obličej má přikrytý čepicí, snad se už upil. Když přišla maminka z pohřbu tety, řekla: „Tatínku, Anna

ti byla taková dlouhá – to už si ji tak smrt srovnala.“ A dědeček Vinklerovic také je tak natažený. Snad už si ho smrt taky srovnala.

„Pane Vinkler,“ zavolal. „Pane Vinkler!“ zavolal hlasitěji. Zase nic. Hrůza ho obešla. Už je to jisté, upil se. Pomalu se přiblížil až k němu a zatahal ho za ruku. Ale hned ucukl. Ta byla studená! A tak mu sjela z lavice dolů a visela. „Jéje, kdyby byl živ, už by se ozval jako ráno maminka. Už se upil! Maminka taky řekla: ‚Anna měla ruce jako led!‘“

Pozpátku poodstoupil od lavičky, přiložil otevřené dlaně k ústům a zavolal hodně hlasitě: „Pane Vinkler!“ Ale zase nic. „Tak je umřelý, upitý, nic není platno. Maminka říká: ‚Jak slyšíš zvonit hodinku, neptej se, kdo umřel, ale dřív se pomodli Otčenáš za něj!‘ Ju, zvonit hodinku! Strejček kostelníkovic asi spí, což aby šel zvonit sám? Malým zvonkem už zvonil kolikrát.“

Jaksi nerozhodně šel ke starému hřbitovu, který objímal kostel. „A vždyť bych se ani nemoh’ za něj pomodlit, kdybych neslyšel umíráček!“

Hravě přešel vrata. Věž byla otevřena. Kája vyběhl po schodech, pokřižoval se a začal zvonit. Šlo to. Zvonil, až mu naskakovaly krůpěje potu na čelo. Drmolil při tom Otčenášky. Když se mu zdálo, že dost dlouho zvonil, šel z věže dolů.

Strejček kostelníkovic stál před sakristií, jukal oknem dovnitř, vrtěl hlavou, ale asi se mu dovnitř nechtělo.

„Strejčku,“ zavolal Kája. „To jsem zvonil já na věži!“

„A set element laudon, Krišpíne, tak ty budeš tropit takové uličnictví? Bouřit lidi a zvonit zbůhdarma?“ Rozkročil se, ale Kája nečekal.

Od vrat vykřikl: „Já ne zbůhdarma. Dědeček Vinklerovic je umřelý, tak já zvonil hodinku.“

Kostelník zůstal stát. Kája se rozběhl, a kdo se ptal, každému řekl: „To dědeček Vinklerovic je umřelý. Upil se.“

A lidé kývali hlavami, zalézali zpět do domů a říkali: „Ten to dopracoval!“

Kája přiběhl domů, když maminka ve chlévě došla. Ani nedutl a rovnou do kuchyně. Za chvíli se maminka vrátila. „Kde jsi lital? Tohle se patří, už tak časně se toulat? Ukaž paty!“

Kája zdvihl bosé nožky.

„Ve městě jsi byl. Cos tam dělal?“

„Já jsem se šel kouknout, jestli někdo neukrad’ kanón, a odzvonit hodinku.“

Maminka postavila kráječe a zadivila se: „To snad ne!“

„Ju, to byste koukala! Ruka mu spadla pod lavici jako nic.“

Maminka zavrtěla hlavou: „Poslouchej, Kájo, v tomhle něco vězí. Kdo tě poslal zvonit?“

„Já šel sám, maminko, a strejček kostelníkovíc za mnou volal: ‚Set element laudon, ty budeš zbůhdarma zvonit?‘ Tak jsem mu řek’, že dědeček Vinklerovic zrovínka je umřelý. Taky se může někdo ušňupat do smrti jako upít? Já se ho chtěl zeptat, ale...“

„Poslouchej, Kájo, kdo ti to řek’, že umřel?“

Vtom vcházel tatínek: „Tak jsem byl v lesovně, a povídali pánovic, že tam ráno učedník od Smidarů nes’ maso a povídal, že umřel starý Vinkler. Vzal to zkrátka. No, jaký život, taková smrt. Odpusť mu Pán Bůh!“

Hajná přestala pochybovat a Kájovi odlevilo kolem srdíčka. Jak maminka začala, vypadalo to, že třeba ještě Vinkler není umřelý – a potom by bylo moc zle.

Kostelník se mezitím vyklátil ze hřbitova. „Musíme tam všichni,“ řekl. „Kdyby se byl Mates Vinkler držel šňupce, a ne kořalky, moh’ tu ještě být.“ Přitom vzal notný šňupec. „To dělá moc dobře po ránu. Ale mně se zdá, že mi zas Apolénka byla v piksle. Mně se to už dávno zdá, že mi ubírá. Měla tuhle u nosejčku kapičku. Povídám: ‚Apolénko, mně se zdá, že šňupáš.‘ Ale ta se rozkřikla! No, ženská! Zapírá. Jak by to bylo krásné, kdybych jednou koupil tabáček já, po druhé ona. Pikslička by byla pořád plná. Tak vida, Mates už to má odbyto. Ale co to asi bylo za čiperu, který hned šel zvonit? Tak už mi oči špatně slouží, nepoznal jsem ho. Hodný chlapeček! Jako by věděl, že mne to už zmáhá.“ A vybelhal se na silnici.

Zatím děda Vinklerovic se pořádně prospal. Protáhl strnulé údy, posadil se a otřásl ranním chladem. Sáhl do kapsy po láhvi, ale byla prázdná. Podíval se po věžních hodinách: „A to jsem to prospal! Musím se podívat, jestli někdo něco neukrad’.“ Šoural se kolem kostela. Všecko v pořádku. „Nalili mi to včera u Čeňků moc vostrý, že jsem tak tvrdě spal. Jazyk mám jako dřevo a žízeň, žízeň, že bych se dnes snad i vody napil! Snad už mají otevřeno, musím si dát bílou s rumem, to mne zas posílí.“

A jak šel zvolna náměstím, slyšel výkřiky. Viděl, že lidé i děti utíkají, ale nevšímal si toho. Vzal za kliku u Čeňků, otevřel a vešel.

U pultu stálo několik mužů. Jak ho spatřili, zaleknutě se na něj podívali, promnuli si oči, jako by chtěli lépe prohlédnout – a potom ustupovali dozadu.

„Tak bílou s rumem!“ poroučel si Vinkler.

Čeněk sám celý zbledlý vykoktal: „Vždyť jste mrtvý! Před chvílí vám odzvonili hodinku. Jste duch, nebo člověk?“

Vinkler se nechápavě rozhlédl: „Co? Hodinku? Mně? Vždyť jsem živ. To jste špatně poslouchali. A pít mi dejte!“

Ruka se Čeňkovi třásla, když naléval. Ale jak viděl, že Vinkler naráz kořalku do sebe vlil, řekl: „Duchové nepijí, je to Vinkler, to bude mejlka.“

Když mu vyložil, že opravdu mu zvonili hodinku, rozkatil se Vinkler: „Však já se to dozvím, kdo to byl, ale potom bude zle! Roztrhám ho na cucky! Kostelník to nebyl. Ten by mi tu ostudu neudělal, protože jsme sloužili u jednoho regementu. Byl to asi uličník ňáký, který mne viděl spát pod kaštany. No, ten se bude mít!“

A než začali vyzvánět na ranní, vědělo se v městě, že Vinkler neumřel, ale že mu někdo šel odzvonit, aby ho dopálil.

39. Boží tělo

Z lesovny i hájovny vyšli k městečku. Všichni tvrdili, že letos se Boží tělo jak náleží vydaří. Zdeňka byla jako bílý obláček. Na přirozeně

kučeravých vláskách velká modrá stuha držela pomněnkový věneček. V košíčku měla nejkrásnějších růžových lístků natrháno.

Jen Kája byl jaksi zamyšlen. Maminka zasadila mu pochybu do dušičky. „Aby tak...“ nesměl domyslit.

Došli až ke kostelu. Kája zamířil do sakristie, Zdeňa s ostatními do chrámové lodi. Jak oblékl Kája komži a rochetu, na všechno zapomněl. Začínalo to krásně. Strejček kostelníkovíc měl tolik práce, že ani neměl kdy si šňupnout.

Družiček byla dlouhá řada. Ale modré stuhy na Zdenině hlavičce Kája neviděl. Myslíl si: „No ju, ženská. To ona se někde zastavila a čeká na mne.“ Červené korouhve vlály tak vesele, muzikanti hráli tak krásně! Lidé zpívali tak radostně! Sluníčko hřálo tak líbezně: „Zas je to dnes všechno krásné jako v nebi.“

Došli k prvnímu oltáři. Pan farář světil věnečky. Celou horu jich měl vyrovnanou na velikém tácu. Sotva ty posvětil, zas už strejček kostelníkovíc podával panu faráři jiné. Kostelník ani jednou nezajel rukou do kapsy pro pikslu.

„To mu ji dnes teta jistě schovala,“ pomyslíl si Kája, „a šňupá sama někde za rohem. Měla pravdu. Vždyť by to tady všechno pošňupal!“

Potom strejček rozdával věnečky. Ukláněl se na všechny strany. Dával vrchnosti, panečku, Kája by si taky hned klekl na takové červeně potažené stupátko. A zas už byl mezi úředníky a rozdával. Potom šel kostelník k zpěvákům. Vtom jasně modrá stuha na Zdenině hlavičce kmitla se Kájovi před očima.

Zdeňa se k němu přiblížila, zatahala ho za rukáv a řekla hezky nahlas: „Kájo, ať mi taky strejček dá věneček!“

Kája chtěl Zdeňu zbaběle zapřít, ale nešlo to. Ona ho neúprosně tahala za rukáv. Vyvalil na ni oči a zašeptal: „Bud' zticha!“

Zdeňa byla sice chvíli zticha, ale jak se kostelník vracel s tácem, na němž mu zbylo několik věnečků, zdvihla po něm oči, zatahala ho za šos a posíla: „Strejčku, dejte mi věneček!“

Kostelník se na ni podíval, chvíli váhal, ale pak sáhl po jednom a dal jej Zdeně.

„Pěkně děkuji,“ zašeptala a navlékla si jej s blaženým úsměvem na ruku.

Strejček ševcovic střílel do kanónu, až uši zaléhaly. Kadidelnice kouřila, až do vysoka kouř vystupoval, Kája zvonil. Muži v černém obleku a v botách jako zrcadlo vyleštěných pozdvihli nebesa nad panem farářem, který nesl Nejsvětější, a průvod se hnul ke druhé kapliče.

Před Kájou na tři kroky šla Zdeňa a sypala lístky růží přímo před Nejsvětější. Marně koulel Kája očima. Bílá družička z lesovny šla tři kroky před ním. Lidé se usmívali, protože to bylo tak zvláštní a hezké.

Došli ke čtvrté kapliče. Kája už nevalil očí. Mysлил si: „Když ničeho neříká pan farář, snad je to dobré.“

Ale u čtvrtého oltáře, jak se kolem rozhlédl, div že zvonků z ruky nepustil, div že nepadl. Dědeček Vinklerovic stál u železných dveří kapličky a stahoval k sobě větev břízky.

Byl to on! Živý! Neumřetý! Neupitý! Někdo za ním povídal: „Vidíte Vinklera! Ráno mu odzvonili a on už tu láme větvičky!“

A zas někdo jiný řekl: „Povídal ráno u Čeňků, až se dozví, kdo mu šel zvonit, že ho roztrhá na cucky.“

Kája se vtáhl do komže: Na cucky! Co zas je to? Na cucky roztrhat? Vinkler je živ, moc živ. Co teď? Že mu on zvonil, ví jen maminka. Ale ta poví! Poví tatínkovi a metla bude poskakovat na jeho zádech. A Vinkler ho potom roztrhá na cucky.

Kája myslil, že on to už jistě na něm poznal, že zvonil. Tak ho tvářičky pálily! Otáčel se k Vinklerovi zády, ale strejček kostelníkovíc ho vzal palcem do zad a řekl: „Neotáčej se!“

Ju, jemu se to řekne! Kdyby on byl ráno zvonil, tak by se taky otáčel od toho živého-umřelého. Jen kdyby věděl: Ví, nebo neví, kdo mu odzvonil?

Jakživ Kája tak nepospíchal z kostela jako dnes. U poslední lípy, kde se měli všichni sejít, stála maminka a nějaké tety v živém hovoru. Pozdravil a chyť se maminky za ruku. To už byl jistější.

Kdyby teď příběh' dědeček Vinklerovic ho roztrhat na cucky, maminka ho nedá.

Teta pekařka si najednou vzpomněla, že má doma zaděláno na koláče, a rychle se loučila. Po dvou skocích se však obrátila a řekla hajné: „Slyšelasi to o Vinklerovi?“

„Že umřel? To vím.“

„Ale kdepak! Vyspával na lavičce pod kaštany a někdo mu šel zvonit hodinku.“

Kája poznal, jak maminčina ruka se zachvěla.

„Víš, kdo?“ ptala se.

„Ale neví. Kdepak! Ani kostelník neví! Tak nezapomeň mi připravit těch šest slepiček! Zaběhnu si pro ně zítra ráno. S Pánem Bohem!“

Už tu byli pánovic i teta šafářka. Ty z městečka tety také se loučily a maminka pořád nic. Jen pustila ručku Kájovu, k němuž běžela Zdeňa.

„Kájo, víš, že Vinkler neumřel? A ráno mu někdo zvonil hodinku. Nevíš, kdo?“

Než Kája polkl slinu, už vykládal vzácný pán: „To se povedlo! A kterýpak ferina to asi byl, jenž mu šel odzvonit? Vinkler se tu ještě nazlobí!“

Kája byl přesvědčen, že kdyby tuhle ta sosna, co kolem ní zrovínka jde, uměla mluvit, že by taky začala o Vinklerovi. Teď ví, že zůstalo utajeno, kdo zvonil, všem kromě maminky. „Hlavní,“ myslil si, „že to neví Vinkler. Ale maminka, panečku, ta to nenechá jen tak! Copak, ten výprask vydrží, ale maminka nakonec se dá do pláče a řekne: ‚To jsem se dočkala na tobě pěkných radostí! Usoužšíš mne!‘“

A tohle Kája nemohl poslouchat. To ho bolelo nejvíc.

Rozešli se u hájovny a Kája ovšem musil se Zdeňou. Ale nic ho dnes netěšilo. Zdeňa, která také ráno dospat nemohla, usnula pod hruškou na trávě a Kája přemítal, jak to všechno dopadne.

Na ovocné zahradě pásala se Mufla, odstávče. „Jako cukr,“ říkal o jalovičce pantáta šafářovic.

„Proč zrovna jako cukr?“ myslil si Kája. „Je celá zbarvená stejně jako pánovic kakó, a to přece není jako cukr.“ Byla krotká jako pes. Za vzácnou paní kolikrát až do kuchyně přišla, růžovou tlamu zdvíhala, až dostala kůrku chleba.

Pásla se blízko nich. Najednou zdvihla hezkou hlavu, podrbala se o kůru jabloně a zadívala se na Zdeňu.

„Líbí se ti, vid’?“ řekl Kája. „Má ještě kytičku na hlavě a mašli. Nechtěla to sundat.“

Mufla popošla až k Zdeni. Sehnula hlavu a ukousla trávu kolem ní. Zamodraly se jí tam pomněnky i stuha. Mufla chňapla a povadlé pomněnky vtáhla jazykem do tlamy. Ale za kytičkou šla stuha. Kája ji mohl zachytit, ale myslil si: „Jestlipak ji také polkne?“

Zdeňa otevřela oči, viděla Muflu, jak její novou stuhu do sebe soukala, podívala se na Kájku, ale ten se usmíval a povídal: „Vo co, Zdeňo, že ji spolkne!“

A opravdu! Mufla spolkla stuhu jako špičku od rohlíku, olízla se ze široka, opřela se o přední nohy, zadečkem vyhodila, natáhla ocas a několika skoky přeběhla do druhého kouta zahrady.

Zdeňa stahovala koutky rtů k pláči, když Kája podotkl: „Vidíš, ta má radost, že ti to snědla! Ale ty doma dostaneš, počkej! Taková krásná mašle!“

„Moh’ jsi ji chytit, Kájo, ale ty nic!“

„Ju, chytit! Aby mi spolkla ruku, ne? Snad bys neplakala? Mufla musí mít také nějakou radost, tak jí to přej!“

Zdeňa vyhrnula ústní koutky vzhůru a přisvědčila.

Takový dobrý oběd byl, kakó k svačině, ale Kája nebyl ve své náladě. Jak Zdeňa zívla, řekl hned: „Taky abych šel domů.“

Vypoklonkoval se ze dveří, ale jak vešel do lesa, padla na něj tíseň. Vzpomněl si, že v dubčí, jak se cesty dělí, bývají nejzralejší jahody. I zašel tam.

Jak to vzal okruhem domů, viděl už z dálky proti sobě člověka. Nepoznal ho hned. Čím víc se blížil, tím urputněji strach klepal na jeho srdíčko. Ten člověk vypadá jako dědoušek Vinklerů. Uhnout nebylo kam. Touhle cestou z obou stran byl les oplocen.

A vrátit se? Mohl by zrovínka trefit na tatínka. Ten by se ho nezapomněl zeptat, kam tak uhání. Maminka často říkává: „Pánu Bohu poručeno.“

I on si to řekl. Šel jako hrdina, protože se mohlo stát, že Vinkler už věděl, kdo zvonil, a jde ho roztrhat na cucky. Už věděl, že je to on. Panečku, ten funěl!

„Pánu Bohu poručeno,“ řekl si znova. Vzpomněl si také, co říká maminka: „Zdvořilost — krásná ctnost.“ A proto s tlukoucím srdíčkem už z dálky hlasitě volal: „Dej Pán Bůh dobrýtro!“

Vinkler se klátivě přibližoval a řekl: „Dobrátro už vylítlo, chlapečku! Ale zdvořilý jsi. Jakkak ti říkají?“

„Já jsem, prosím, Kája Mařík.“

„Á, hajnejch! No dobře. Heleď, já se jdu podívat po nákejch šikovnejch proutkách na pometlo. Vyschlo mi v krku. Nemoh' bys mi doběhnout k Čeňkovům s flaštičkou?“

Kája se šťastně usmíval. „Neví,“ řekl si v duchu. Jakkak by nedoskočil. Třeba až do Prahy. „Ju, já doběhnu. Ale budou mít zavříno.“

„Nevadí! Zaklepej na okno a řekni: Máte poslat Vinklerovi plnou, že to zejtra zaplatí. Jak to řekneš?“

„Já řeknu: Prosím, máte poslat panu Vinklerovi plnou, že to zejtra zaplatí.“

„Dobře, kloučku, dobře. Řekni ,panu Vinklerovi'! Líbíš se mi. Víš, komu čest, tomu čest.“ Vytáhl z kapsy ohmatanou zašpiněnou lahvičku, pokročil ke Kájovi ještě o dva kroky, položil mu ruku na rameno. Kája už myslil: Teď mne roztrhá na cucky, ale on řekl: „Víš, já mám dnes moc památnej den. Ráno jsem pil na zlost, že mi zvonili hodinku, ale teď se chci napít na radost. Vzpomněl jsem si, že nebožka babička říkala: ‚Koho lidi pokládají za mrtvého, ten bude dlouho živ.‘ Tak se chci napít na její zdraví.“

Nalepená lahvička ležela v rukou Kájových. „Hned jsem tady,“ řekl a rozběhl se. Tisíc myšlenek letělo mu hlavou: „Vinkler nic neví. Je rád, že mu někdo zvonil, protože myslí, že bude dlouho živ. Ale

jak chce pít na zdraví nebožky babičky? Ta už je přece umřelá, ta už zdraví nepotřebuje!“

Jak měl přeběhnout lávku, vložil do malých, ale čerstvých vlnek lepkavou lahvičku a umyl ji. Pak to vzal trapem. U Čerňků zaklepal na okno, oni mu nalili něčeho do lahvičky, a on zase běžel. Odevzdal lahvičku, Vinkler hned vyňal zátku a řekl:

„Na zdraví nebožky babičky a toho, který mi ráno odzvonil. Děkuju, chlapečku!“ dodal po dlouhém loku.

A Kája to vzal nejkratší cestou domů. Maminka byla sama. Seděla u stolu s hlavou skloněnou. Jak vešel a pozdravil, hned mu řekla: „Kájo, Kájo, jsem tolik smutná nad tebou. Co jen tě mohlo napadnout jít ráno zvonit, když jsi nevěděl, jestli je Vinkler mrtev? To není jen tak! Lékař musí přijít, prohlédnout, ale ty běžíš, zvoníš, no, pomoz Pán Bůh, dozví-li se Vinkler, žes zvonil ty! Divochu jeden nepředložený, zbrklý, ještě do neštěstí nás přivedeš! Vinkler řek', na cucky že roztrhá toho, který mu odzvonil.“

„Ba ne, maminko! Už se nic nezlobte! Zrovínka jsem s ním mluvil a skočil jsem mu do města pro plnou flaštičku. Tak povídal: ‚Na zdraví nebožky babičky a toho, co mi dnes zvonil! Budu dlouho živ.‘“

Maminka zdvihla hlavu, oči jí zjasnily, v úsměvu ukázaly se bílé zuby: „Máš ty, kluku, štěstí! Vinkler ještě pije na tvoje zdraví. Ale pro podruhé si pamatuj, co jsem řekla.“

Kája hladil matčinu ruku a usmíval se.

40. Kája bude mít přivítání na Svaté Hoře

Příhoda s Vinklerem zapadla rychle v zapomenutí, protože se blížila pouť na Svatou Horu.

Kája věděl všechny děti, které také pojedou. „Z prvnáků jen tři kluci a pět holek,“ hlásil mamince. „A Terina aby všude nebyla! Snad si myslí, hloupá, že tam také bude mít nějaké ‚řikání‘?“

„To asi bude,“ řekla maminka. „Jedna má přivítání, druhá rozloučení.“

Kája vyvalil oči, zadíval se na maminku s nesmírným úžasem, polkl slinu a trhaně se ptal: „To – to – snad – ne!“

„Ale ano! Prosím tě, co je na tom divného?“

Kája neříkal nic. Lítost a zlost ho zalila, že zas holky se budou vynášet a kluci nic. Ať by třeba Lojza Vytasilovic nebo Jenda Brousilů, jen kdyby to byl kluk! Kdyby začal teď mluvit, ví, že by dostal.

Tenkrát, jak tu byla teta kovářka, ona byla taková maličká, to bylo zrovínka než šel do školy, řekla: „Ten váš kluk je čím dál menší.“

On dostal zlost a řekl: „Ať, já ještě vyrostu, ale vo co, teta, že mi nebudou přezdívat ‚jedovatá huba‘, jako vám říkají ženské v lese?“

Teta vyváděla a maminka ho vyplatila. Když teta odešla, řekla: „Co tě to napadlo? Slyšels to snad doma?“

„To ne, maminko, ale v lese to ženské povídaly kolikrát. A já dostal takovou zlost...“

„Ty už máš taky vědět, co je to zlost? Tak kdyby tě zas jednou zlost chytla, pomodli se Otčenáš a ona tě pustí!“

Teď ho chytla a s lítostí k tomu. Kdopak by se teď mohl modlit Otčenáš!

Terina bude „říkat“ až na Svaté Hoře. Kam se neděje! Ta to zase zkazí. Jen by rád věděl, proč ty holky se do všeho tak derou. Pořádný kotrmelec Terina neumí, na strom lézt – jéje, ani podívat! Holky vůbec neumějí nic pořádného. Ani dračky naštipat, ani otýpku svázat, všeho se bojí, před vším utíkají, ječí, pískají, koroptev od špačka nepoznají. Jako Madlena Piskáčkovic. Pan řídící jim ukázal vycpanou žlunu a ona řekla: „Jéje, to je krásnej jestřáb!“ Kája se jen divil, že pan řídící jí nedal přes nos, holce hloupé.

Když vykládal klukům o tom, jak tatínek v zimě chodí zasýpat vysoké (zvěři) zrní a kaštiny, nachomejtla se tam Kačka Buňátovic, poslouchala a pak řekla takovým tenounkým vysokým hláskem: „Jéje, a to papají studené?“ Podíval se na ni a řekl: „Kdepak! Každý kus má s sebou hrneček na krku přivázaný, do toho jim tatínek

nasype a potom jeden za druhým maširujou k nám do kuchyně a maminka jim to ohřeje, aby to měli teplé.“

Kluci se smáli. Kačka se urazila, vyplázla na něj jazyk, chytla si copánek a šla žalovat holkám. Ještě za ní zavolal: „Jen si drž ten cupánek! Máš to jako myší ocásek, moh' by ti ho vítr odfouknout.“ Holky pištěly a volaly, že to řeknou, ale Kája už zas vykládal klukům dál. Když přišel pan řídící, všechny ruce holek se zvedly, všechny zároveň volaly, ukazující na Káju: „Prosím, on tamhle Kája přezdíval Kačence ‚myší ocásek‘!“

Nejspíš myslely, že pan řídící ho hned zapíchne. Ten se na něj přísně podíval a ptal se: „Jak to bylo?“

Kájovi nic na světě se tolik neprotivilo, jako když někdo žaloval a překroutil to. A to nejlépe uměly holky.

Když svedli kluci při hrudování nějakou malou bitvu a když jednou Lojza Vytasilovic dostal od některého sněhovou koulí, v níž byl kámen, a seklo ho to tak, až krvácel z nosu, nechal Kája hrudování a řekl: „Tohle udělal Pepík Růžkovic. Vid', Pepíku?“ Tak ten kývl hlavou a přiznal se i ve škole. Ale holky, kdepak! Ty pořád špitají, fňukají, všechno překrouť.

Postavil se před pana řídícího, který zároveň kývl na Kačku.

„Prosím, pane řídící,“ řekl Kája a zdvihl Kačce cůpek, který skutečně nebyl silnější než myší ocásek, „jen se podívejte! Je jako myší ocásek, nebo ne? Já bych zejtra přines' myš. Pěťa přinese ji každou chvíli z pole, a vo co, změříme to, ju?“

Pan řídící se kousl do rtů, nějak dlouho obracel listy v knize na stole a potom řekl: „Nic nenos a pamatuj si: Kačenka poroste, s ní i vlasy. Nesmíš, Kájjo, nikdy nic takového říkat. A vy, děvčátka, nesmíte nic překrucovat, to by s vámi rostlo a každý by se vás bál, že lžete. Sedněte si!“

Kája si v duchu řekl: „Dostaly to.“ A bylo po všem.

Kája nosil dříví a uvažoval o všem, co ho nutně svádělo k tomu, že pokládal holky za méněcenné kluků.

„Terinka bude mít říkání,“ opakoval si v duchu posměšně.

„Rozloučení by mohla mít třeba Marjánka šafářovic. Je ještě v peřince, ale snad by ji tomu tetička naučila, jen aby Marjánka se nafoukla před kluky. Že ta paní Pachlová Terinu pustí! Při zkoušce to zkazila, a zas začíná. Pan řídící vůbec myslí, že jsou holky vůbec hodnější. Ju, ve škole se dělají, ale kdyby je slyšel, co dělají za rámus pod pivovárkou, ten by koukal! Jako bych měl půl radosti z pouti pryč. Tak mi je. Ale za tohle pan řídící nemůže. V tom bude asi pan farář.“

Což aby si zašel některý den na faru, ale brzo. Ne pro sebe, ale pro všechny kluky. Vždyť jedou taky z vyšších tříd. Doma se tím ovšem nepochlubil. Pamatoval si, že maminka říkala: „Když my lidé z lesa jdeme do města k známým, vždycky máme něco donést. Les je náš živitel a dává nám tolik, že to sami nespotřebujeme. Ať jsou to jahody, maliny, houby, borůvky, trochu květů ze zahrady s lesní zelení, ať trochu medu, kousek másla, pár vajíček. Říkají v městě, že žlutky našich slepic těsto zrovna obarví.“ On tedy také nemůže jít s prázdnýma rukama. Tamhle za mlázím zrají trávnice jako pecky. Zdeňka mu pomůže. Vezme ten bílý proutěný košíček, vyloží jej křenovými listy, a do něj budou sypat, a on to donese na faru a poví, co ho tolik bolí.

A vida, byl dříve plný, než myslel. Pomohla jim Týna, která šla z města. Jak to domů donesl, hned hlásil: „Maminko, smím tyhle jahody donést zítra na faru?“

„Však dones! Rozinky jsi nevrátil, dones aspoň jahody, ale slušně se chovej! A ne abys zase spustil: ‚Pěkně vítám, děkuji pěkně,‘ a jak ty to umíš.“

Nic maminku nenapadlo. A tak Kája, jak k jedenácté ze školy přišel, jen kousek chleba si vzal a do sklepa pro jahody a s nimi do městečka. Srdíčko mu tlouklo, když klepal na dveře farské kuchyně.

„Pochválen Pán Ježíš Kristus! Pěkně vítám, děkuji pěkně, a sedněte si u nás, abyste nám nevynesli spaní!“ spustil Kája mezi dveřmi. „Jéje, maminka řekla: ‚Nepopleť to zas,‘ ale já už to mám tak ve zvyku.“

Pan farář seděl u okna a jedl. Po několika slovech Kájových se rozesmál a potom řekl on i stará paní: „Děkujem pěkně za přivítání, a co bys, Kájo, rád?“

Kája přešlapoval. Pan farář mu rozhodně nešel do rozpočtu. Myslí si: „Poprosím vzácnou paní, aby se přimluvila, ať aspoň jedno říkání má kluk.“ Ale teď si nevěděl rady. Poponesl bílý košík s krásnými, velkými, zcela zralými jahodami: „Vzácná paní, přinesl jsem pár trávnic, jsou tuze dobré, a já bych – já bych,“ zajíkal se. Ale najednou zdvihl oči k panu faráři a zeptal se upřímně: „Důstojný pán vůbec někam půjde? Že vidím tuhle stát připravené vyleštěné boty.“

„Půjde, synáčku, do vsi do školy,“ smál se pan farář. „Ale jsou to nádherné jahody, maminko! A co ty vůbec bys chtěl? Nebo snad chceš něco mamince?“

„Ano, prosím, ano, tuhle mamince, nebo já už to mám tak ve zvyku, vzácné paní jsem chtěl něco povědět.“

„No, to já nebudu překážet,“ řekl pan farář, „mám beztoho čas už jít. A co maminka, zdráva?“

„Děkuju pěkně za optání, ale trochu marodila, nastydla, říkála, že ji všecko bolí.“

Pan farář se zatím oblékl, dal „s Bohem“, Kája se ukláněl, a už tam byl sám se starou paní.

„Nechtěl bys, Kájo, kousek svítku s omáčkou?“

„Děkuju pěkně, rádo se stalo, ale to bych prosil.“

„Tak si pojd' sednout ke stolu. Já ti to nakrájím, chceš?“

„A to, prosím, já už umím. Naše maminka i vzácná paní z lesovny říkají: ‚No, když někdy jíš doma lžičkou, to ti projde, ale jak přijdeš jinam, musíš jíst jako oni.‘“

A stará paní se divila, jak způsobně Kája jedl. Omáčka byla sladká, žlutá, a Kája podotkl uznale: „Vzácná paní asi hodně sesbírá vajec.“ Ale když dojedl svítek, zas mu zbylo trochu té sladké omáčky na talíři. Rád, tuze rád by ji vylízal, ale kdepak! Vzácné paní nemůže říct, aby se obrátila a dívala k oknu, a počítala do desíti jako Zdeňka, že jí potom něco poví. Vzácná paní jistě umí jinak počítat než

Zdeňa. Spočítala by do desíti jako nic, a on by teprve talíř zdvihl. A třeba by se ani neobrátila.

Vzdychl zhluboka a řekl: „Zaplať Pán Bůh!“

Stará paní hned řekla: „Naděl Pán Bůh!“

A Kája ještě podotkl: „Té omáčky je škoda!“

„Dám ti lžičku a dojíš. Počkej!“ Dojedl s chutí a hned se obrátil k účelu své návštěvy: „Já přišel moc prosit vzácnou paní, jestli by na Svaté Hoře to jedno říkání mohl mít kluk. Takhle to vypadá, že kluci nejsou k ničemu, když budou pořád mlčet. Co si tam o nás pomyslí? Třeba by moh' Frantík Rábovic, ‚páťák‘, něco říkat. Takhle holky myslí, že je to všechno jen pro ně. Frantík má nové šaty, do modra jdou, ten by to odříkal. Vzácná paní, pěkně prosím, snad by to šlo nějak udělat.“ A díval se prosebně na ni.

„Řeknu to, synáčku, přimluvím se a napolovic ti to mohu slíbit, když to panu faráři vysvětlím, že už to zařídí. Zastav se tu zítra dopoledne, až půjdeš ze školy!“

Ale ani tam nemusil zacházet. Měli náboženství a pan farář řekl: „Letos to udělám tak, že přivítání na Svaté Hoře bude mít hoch, rozloučení děvče. Domluvte se mezi sebou, do večera mi to přijďte ohlásit, já vám napsané odevzdám.“

Hoši, kteří jeli na pouť, sešli se v 10 hodin za školou a radili se. Shodli se jednomyslně v tom, že má jít Kája. Právě proto, že je „prvňák“, ať tam na Svaté Hoře vědí, že u nich i prvňáci mohou „říkat“. Kája přijal toto čestné poslání se slovy, jež kdoví kde slyšel: „Tak vám děkuju za důvěru.“ Měl radost v duši ne proto, aby se nafukoval, ale aby se holky pořád neholedbaly, že jen ony všude jsou první.

Když pan řídící zvěděl první tu novinu, neubráníl se vzdechu a řekl: „Jen aby to dobře dopadlo! Kája se tomu naučí, ale strach mám, že bude k vítání přidávat něco z hlavy. Ale to nesmí! Kájo, slib mi rukou dáním, že budeš povídat jen to, čemu se naučíš!“

„Ju, pane řídící, sliby jsou chyby, říká náš tatínek, když mu...“

„Já už vím, co chceš říct,“ vskočil mu do řeči pan řídící, „když mu strejček ševcovic nepřinese včas boty, ale to sem nepatří. Slíbíš? Pamatuj si, slovo dělá muže, a ruky podání je vážný slib.“

„Pane řídící, to nemohu. Ale třeba se leknou a ani nebudu mít kdy, abych něco přidal. Jen jsem si tak myslel, že bych tam řek', že Marjánka šafářovic je už asi sto let stará a ještě neběhá. Třeba by mi dali nějaké mazání pro ni.“

„Kájo, vždyť Marjánka je sotva pár měsíců na světě, jak by mohla běhat?“

„Ju, pár měsíců! Už asi sto let, skoro jako já chodím do školy. Já byl tenkrát pro tetu Dvořákovíc, a ona ji našla v dubčci, a to je už kdy! Co myslíte, pane řídící, umí teta Dvořákovíc hvízdát? Anebo nosí sebou trumpetu, ale to bych ji byl slyšel! Kdepak pár měsíců! Ta holka má časy! Ani nemusí jíst vidličkou, krmí ji.“

Kluci stáli okolo a usmívali se: Je to pravda, oni taky mají doma malou holku nebo kluka, a panečku, ti mají časy!

Kája pokračoval: „A teta pořád říká: ‚Chudinka malá! Holka je jako cvalík, křičí jako pět sojek, když se sletí na stromě, a teta hned přiběhne a říká: ‚Chudinko malá, oni ti ubližují, vid'! Máma tě nedá. Chceš mlíčko? Chceš kašičku nebo pikšótek?‘ To jí přinesla tuhle naše maminka od tety pekařky pikšótky. Takové žluté byly a voněly. Povídám: Maminko, dejte mi jeden! Ale maminka na to: ‚Tebe budu krmit pikšótkama! Vem si chleba!‘

Přišel tatínek, maminka je zrovna dávala na květovaný talíř, a usmíval se: ‚Á, dnes naše maminka strojila. Máme pikšótky, to se těším!‘ A to se mi, pane řídící, moc líbilo, že maminka řekla: ‚Ty jsi jako Kája! Ty jsou pro chudinku Marjánku. Zavážu talíř do čisté utěrky a Kája tam s nimi doběhne.‘

„No, když jsou pro chudinku, tak jí je necháme,“ řekl tatínek. Maminka dala poslední na talíř a podala mi ten papír od nich. Byly tam drobty, ale jako maliny. Tatínek se smál a řek': ‚Káju pošleš s pikšótkama? Jen si vzpomeň na rozinky!‘ Tak maminka šla sama. ‚Marjánka stůně?‘ ptal se tatínek. ‚Kdepak,‘ jsem řek'. Pořád jí a křičí. Pane řídící, já vím, proč křičí. Chce běhat, a nemůže. Musí

být v peřině, protože nemůže chodit. Já bych v peřině nevydržel ani za ty pikšótky!“

„O tom nepochybuji ani dost málo, Kájo,“ smál se pan řídící. „Ale že jsme zamluvili tu Svatou Horu! No, vždyť on pan farář tě dnes poučí.“

Pan řídící šel do kuchyně a řekl paní: „Měla jsi teď slyšet Káju povídat o Marjance. Člověk se musí smát, i kdyby nechtěl. A kluk vykládá tak plynňě, že je to s podivem. Bude mít říkání o pouti.“

„Kája?“ smála se paní řídící. „No, takového školáka tam jistě ještě neviděli a neslyšeli. Jen aby moc nerozbíral rodokmen. Mohlo by se stát, že by se tam dozvěděli, odkud byla jeho babička a na co umřel jeho děda.“

Kája jaksi okouněl u fary po vyučování. Kdyby to nebyl pan farář, který teď s ním bude mluvit, tak by si pomyslel: „Beztoho zas vůbec na mně bude mámit sliby.“ Ale přece vešel.

Po pozdravení, které dopadlo jako obyčejně, hlásil: „Prosím, důstojný pane, kluci mi dali důvěru, tak to říkání budu mít já.“

„Ty, Kájo?“ podivil se pan farář. „Ale vždyť si to neumíš přečíst!“

„To mne, prosím, bude učit naše maminka a vzácná paní asi taky.“

„Tak dobře, Kájo, ale pamatuj si: Jestli tam zbytečné slovo promluvíš, tak jsme spolu hotovi. Ani tě znát nebudu!“

„Panečku, to je jiná,“ myslil si Kája. „O slibech ani muk a hned tohle. Nejlepší, kdyby mu maminka hned, jak poříká, přivázala jazejček k zubům. No, Pánu Bohu poručeno!“

Zastavil se po pozdravu ještě v kuchyni: „Tak pěkně děkuju, vzácná paní, že to tak dopadlo!“ A už uháněl domů. Už jen aby to maminka věděla. Ta bude koukat! Ta bude mít radost! Vzal to trapem, drže opatrně v ruce bílý popsany list.

Teta kovářka byla na číhané. Jak ho viděla, volala: „Kam s tou štafetou!? Pojď sem, pověz mi, kdo bude mít říkání na Svaté Hoře!“

Kájovi se hlavička třásla, jak utíkal, a v běhu jí odpovídal: „Nemám kdy, teta, líhnou se nám králíci!“

„Kdyby tě něco seklo!“ zazlořečila za ním kovářka. „Pořád se jim něco líhne. Ale kluk nes’ papír v ruce. Aby tak byl dostal jedno říkání, no, to by bylo! Aby odstrčili Terinu Pachlovic! Anebo to nes’ domů něco z pošty? Třeba taky. Ale kdo by hajnejm psal? Příbuzné mají blízko, no, musím to vyvědět.“ Vzala si jiný šátek, čistou zástěru, natáhla brinelky⁶ a řekla kováři: „Odskočím si na minutku do města. Jsem tu hned!“

„Vezmi s sebou lucernu,“ volal na ni kovář. „Je nový měsíc, a než se budeš vracet, bude tma.“ Ona už neslyšela. Jen se jí brinelky kmitly mezi vrátky.

Když Kája vběhl domů, mávaje papírkem, vyřizoval: „Mám říkání na Svaté Hoře. Maminko, prosím vás, aspoň kousek mi přečtěte!“

Neměla maminka radost. Jen spráskla ruce a ulekaně řekla: „Ty, Kájo? Ale pak si pamatuj: Jestli řekneš jen o slovíčko víc, než je psáno, do smrti nesmíš k pánovům!“

Vida, maminka to bere tak přísně jako pan farář. Ještě řekne něco tatínek, něco pánovic, a on se vrátí ze Svaté Hory a bude rozhněván se všemi lidmi na světě! „Maminko, prosím vás, přečtěte aspoň kousek!“

Maminka si sedla, Kája na stoličku k ní, a četla první dvě řádky několikrát za sebou. A než byl večer, uměl Kája polovičku jako nic, ostatní druhý den, a čtvrtý den už šel k pánovům poprosit vzácnou paní, jestli to dobře říká. Ta ho doučila. Když přede všemi z lesovny zřetelně a jasně přednášel, i vzácný pán ho pochválil a Týna a teta šafářovic plakaly, jak to bylo dojemné.

Den před poutí odříkal to na faře a ve škole. Po něm říkala Terina. Když se zajíkala hned na začátku, dala se do pláče, všichni ji těšili, že se tomu ještě naučí, a jen aby se nebála.

A ona řekla v pláči: „Jestli na mne bude Kája vyvalovat oči, tak to zapomenu.“

⁶ Vyšší šňěrovací boty. *Pozn. red.*

A Kája si neodepřel říci svoje mínění: „No holka! Tohle umějí nejlepší: brečet! Jako Marjánka tetovic. Zrovínka tak!“

41. Poutníci jedou na Svatou Horu

Růžové závoje červánků rozbíhaly se po obloze, když u Maříků vstávali. Maminka balila buchty s tvarohem, do láhve kávy nalila, do hrnečku kousek másla upěchovala, půl bochníku chleba nachystala a přitom pořád vykládala tatínkovi, co a jak zařídit, protože se vrátí až zítra k večeru.

Kája měl z maminky ohromnou radost. Šla za ženu k nosítkám k svaté Anně. Měla černé šaty pečlivě vyžehlené, bílý šátek s modrým pruhem a byla dnes ještě víc hezká než jindy.

„Maminko,“ usmíval se blaženě, „až u nás bude Zdeňka pánovic vařit a žít trávu, že jí taky půjčíte tyhle krásné šaty a ten šátek ,za ženu‘ na Svatou Horu?“

Maminka asi přeslechla, protože nic neříkala. Jen se honem obrátila k tatínkovi a řekla: „Skoro mám strach, aby se nám ten náš chlapec někde neztratil. Měla bych mu na krček pod bundičku na šňůrku uvázat cedulku, jak se jmenuje a odkud je a s kterým procesím jde. Budeš vidět, že se ztratí!“

„Jéje, maminko, to ne!“ bránil se Kája. „To bych byl jako ten ztracenej syn, jak jste mi o něm povídala, když jste to v neděli večer dočtla. Jeho machoca vstrčila ho do vlaku s cedulkou na krku, protože se ho chtěla zbavit. To máte z toho čtení! Vy nejste machoca ani se mne nechcete zbavit, a kdybysem se ztratil, však to umím povědět: Školák Kája Mařík, prvňák z Lážova z hájovny, co naše maminka je ,za ženu‘ a co od nás z vyhlídky je vidět na vaše věže.“

Tatínek se usmál: „Raději se neztrať! Bude tam více procesí, a ty se drž našeho!“

^z Sošky světců se o poutích ukládaly do ozdobených nosítek. Sv. Annu, matku Panny Marie a patronku matek a manželství, nosily vždy ženy. *Pozn. red.*

Konečně vyšli. Péťa chtěl také, ale Kája mu řekl: „Jen hezky hlídej!“ a on se vrátil.

Šli do Lážova, protože maminka musila k nosítkám. Nemohli si nadějit kratší cestou. Družičky se už řadily, bylo jich od školy až ke kostelu, ale některé se vrátí z malé Svaté Hory.

Mezi těmi prvními byla Zdeňa. Rozběhla se ke Kájovi: „Nezapomeň! Víš, co jsi řek', že přineseš Marjánce šafářovic!“ A zase šla do řady. Věděla, že před Kájou dnes jít nemůže.

Bylo oblečených šest ministrantů a strejček kostelníkovic už měl na nose brejle špagátkem svázané a hledal ve zpěvníku písničku. Bude předříkávat. Velké družičky nesly sochu Panny Marie, menší stuhly.

Kája měl oči jen pro maminku. A teprve když viděl, že už je u nosítek, na nichž byla socha svaté Anny, si oddechl. Tam maminku neztratí.

V sedm hodin vyšli. Vyprovodit je šli skoro všichni z Lážova, kteří na pouť nemohli. Panečku, lážovské procesí bylo známé! Korouhve poletovaly jako ptáci s velkými červenými křídly, a což když začali muzikanti: „Zdrávas, dcero Boha Otce!“ Strejček kostelníkovic předříkával a po každém verši vjel rukou do kapsy, ale tabatěrku nevylovil. Nejspíš ji vzala Apolénka na cestu. Ta mohla šňupat celou cestu, protože šla dřív. Mohla lépe na nohy a nesla mešní roucha do kaple. Taky asi šňupala, protože jen do kaple vešli, už se odtamtud ozývalo kýčání.

Žebříňáky stály pěkně za sebou, sem tam vystřídané kočárem nebo bryčkou, koně netrpělivě pohrabávali nohama.

Po mši svaté měl pan farář promluvu. Začal slovy: „Proste, a bude vám dáno.“ Zdůrazňoval všemocnou přímluvu Panny Marie, která je útočištěm všech hříšníků. Když ti, jejichž duše je plna hříchů, bojí se předstoupit před Hospodina s prosbami, mohou se utíkat k Panně Marii.

Kájovi utkvěla v mysli jen první slova: „Proste, a bude vám dáno.“ Hned se rozmýšlel, oč bude prositi. O zdraví tatínkovi a mamince a pánovům a všem známým. Hlavně pak o to, aby tam

mohl koupit nějaké to mazání pro Marjánku, aby mohla běhat. Peníze měl. Ráno se k němu přitočila slečna řídících a dala mu koruny. Ani sám dobře neví kolik. Vzácná paní také. A teta šafářka a teta pekařka, a všechny řekly: „Něco si kup a nezapomeň se za nás pomodlit!“ Tak vida! Také ženské, ale ty jsou jiné než ufňukané holky. Snad Terina a ty ostatní také z toho vyrostou, a až budou velké, budou dávat malým klukům na pouť. Maminka sice říká, že nemá nikdy od nikoho brát peníze, ale tyhle vrátit nemohl, protože každá mu je dala do dlaně, zašeptala a už byla pryč. Říkal to mamince a ona na to: „Ne, abys to zbůhdarma utratil! Koupíš jim po pěkném obrázku a pomodlíš se za ně!“

Jéje, myslil si Kája, jak řekne maminka „zbůhdarma“ – je zle. Mamince všechno, co se nemůže nosit nebo co dlouho nevydrží, je „zbůhdarma“. Jako mu dal vzácný pán k svátku celou pětikorunu, a maminka řekla: Ukaž, schovám ti ji, a bylo po radosti. A když se ho vzácný pán ptal, co si koupil, řekl: Prosím, maminka mi ji schovala. On pak řekl: Ale já chtěl, aby sis něco koupil. Tu máš korunu a kup si něco! Tak on si koupil dvě barvičky, a maminka řekla: To jsou zbůhdarma vyhozené peníze. Za chvíli to vybarvíš a nebudeš mít nic. Sešit sis měl koupit! On jich nevybarvil, protože malovaly jen chvilku a potom ne a ne. Tak je schoval k vembloudům.

Mezitím pan farář domluvil. Lidé vytahovali z kapes šátky, protřepávali je a utírali si oči.

Kája se lekl: Vida, místo aby poslouchal, myslil kdoví na co. Jak vyšli, přitočil se ke Zdeně a pošeptal jí: „Pan farář říkal: ‚Proste, a bude vám dáno.‘ Tak se nic neboj, já něco přivezu pro Marjánku!“

Ti, kteří šli pěšky až na Svatou Horu, se řadili a už začali zpívat, ostatní hledali svoje vozy a nasedali. Kája byl s místem docela spokojen. Obezřetně si sedl kousek dál od maminky, aby nebyl tak na ráně, kdyby se něco šustlo. Jediné, co mu poněkud kalilo náladu, byla Nanynka Fichtlovic, kterou její maminka s sebou vzala. Bylo jí teprve pět let, a jak Otakar, Fichtlovic čeledín, trochu popohnal koně, už začala ječet: „Otataje, drs ty toně!“ Kája na ni vyvalil oči,

ale ona ječela ještě víc. Dostala kus buchty, tak se do ní dala, ale jak ji snědla, začala znova: „Otataje, drs ty toně!“

Kája prohlásil zcela vážně: „A tohle není žádná pouť! To se má modlit a zpívat, a ne jíst a brečet. No jo, holka!“

Teď to byla jeho maminka, která na něj vyvalila oči, a on byl rád, že sedí dál. Jedna do zad by ho neminula. Vtom začal kovář, mladý Pokorný, „Máti Páně“, a panečku, to byla jiná! Všichni zpívali, pak se modlili a zas zpívali, a Nanyinka usnula. Tak dojeli k „Nové hospodě“, kde byla zastávka.

Kája pošeptal panímámě Fichtlovic: „Panímámo, nechte tu holku tady, když tak krásně spí. Darmo by zas brečela na voze.“

Ale ta řekla: „Chudinka malá, co by si tu sama počala?“

„Zase jedna chudinka,“ myslil si Kája a šel k mamince, která už vybalovala chléb a mazala máslem. Protože to bylo v hospodě, řekla maminka: „Nemůžeme tu sedět jen tak. Dáme si jednu citronovku.“ A jak šel kolem hostinský, řekla: „Prosila bych jednu citronovku.“

A on odpověděl: „Prosím,“ a už tu byl zpátky a nesl na „tácu“ lahvičku a dvě sklenky. Ten tác byl zrovínka takový, jako měl v ruce pan farář, když dával popelec. Jak maminka řekla „děkuju“, řekl Kája: „Rádo se stalo, a pane hostinský, nevzal jste tenhle tácek u nás v kostele?“

Pan hostinský se moc smál, ale maminka se začervenala. Zmáčkla Kájovi ucho a řekla: „Promiňte, pane hostinský, Kája je prostořeký.“

Hostinský se však smál, pohladil ho po hlavě a přitom povídal: „Vždyť já vím, že to tak nemyslil, ale čiperný je.“

Maminka se zlobila: „Kájo, jen hanbu mi děláš. Jestli ještě cekneš, tak tě vyložím z vozu na cestu a dělej si, co chceš.“

„Jéje, maminko, já bych se chyt' vzadu nebo bych za vámi utíkal. Já jen myslil...“

„Nic nemáš myslit,“ okřikla ho maminka.

„Ale pan řídící říká: ‚Myslete, děti, myslete!‘“ namítal Kája.

Maminka otevřela láhev, zašustilo to tam, až se Kája lekl. Přidržela chvíli zátku, a pak nalila do obou skleniček a řekla: „Napij se!“

Kája vzal sklenku a upil. Oči mu zasvítily: „Maminko, ta je! Kdyby taková byla v naší studánce!“ Myslil si: „Ta naše maminka všechno na světě umí. Kdybych to byl otvíral já, jistě by to bylo všechno vylítlo do vzduchu a všechna ta dobrota by byla pryč.“ Pil statečně a nezapomněl podotknout: „Ta jede rovnou do ledvin. To bude Zdeňka koukat, až jí budu povídat!“

Maminka platila, pan hostinský s úsměvem se ještě podíval na Kája a řekl: „Jsi chlapík, Kájo, ty se ve světě neztratíš!“

42. Ztratil se na Svaté Hoře

Pravda, Kája když dospěl, ve světě se neztratil, ale ztratil se hned, jak na Svatou Horu přišli.

To bylo tak: Musili čekat, než byli uvedeni, protože několik procesí stálo před nimi. Kája najednou slyšel bubnování a trumpety. Ať vystupoval na špičky sebevíc, nic neviděl, jen slyšel. Ale byl mrštný a čilý, a protlačil se až tam, odkud znělo to, co se mu líbilo.

Panečku, Kája div dýchat nepřestal nad tím, co viděl: Vozíček jako nic a na něm buben. Za ním, kdo to byl? Jako chlapec vypadal, ale měl dlouhé „filajové“ šaty v pase přepásané, a bubnoval. A ten, který táhl vozík, byl také takový. A ještě tři po stranách – zrovínka takoví. Panečku, to nebudou kluci. Kdepak! To budou asi páni, kteří dost nevyrostli, ale umějí to! Ten seká do bubnu, tamti na trubku vyhrávají, to je krása! Vida, jestlipak by tohle dokázaly holky?!

„Bože náš,“ myslil si, „lepší než panem Štulcem nebo panem Fichtlem kdybych se moh’ učit takovýmto pánem!“

Jako magnetem přitahován chodil za nimi. Poslouchal přivítání družiček a hned si vzpomněl: „Já taky budu říkat, ale než na nás dojde řada!“

Doprovodil už třetí procesí. Když se čtvrtým šel za hochy ministranty a muzikanty, ani už se za sebe nepodíval, ale přece slyšel: „Není tu! Ztratil se! A má přivítání. Ztratil se! Kde je?“

Čísi ruka dotkla se jeho ramene: „Je to Kája, je! Ovšem, to by nebyl Kája, aby se neztratil hned, jak jsme došli. Umíš?“

„Umím,“ řekl panu faráři, neboť on to byl, který ho našel.

V Kájovi hrklo. Hledali ho, maminka asi měla strach, ale už stáli na prostranství před svatohorským chrámem. Už dohráli, už udělali poutníci půlkruh, už ozvalo se ulehčené: „Je tu! Ten se neztratí! Chodí denně přes Myšov do Lážova do školy, ten zná cesty!“

„Je tam! Kája už je na místě. Neztratil se!“

Cizí tváře viděl Kája před sebou. Jen ta jedna známá, vlídná usměvavá – jejich pana faráře. Ten kývl hlavou a Kája začal jasným, silným hláskem: „Já jsem se neztratil. Já jsem šel tam za těmi pány ve filajových šatech. Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!

Z Lážova vyšli jsme dnes časně zrána,
aby nám všem byla ta milost přána
pokleknout, sklonit se před Matkou boží,
jež naše modlitby až k Bohu složí.

Panenko Maria! My k Tobě přišli,
z hrudi nám převroucí modlitby vyšly
za všechny nešťastné, které zem nosí,
těžkými slzami oči se rosí:

Oroduj, Maria, oroduj za ně,
kež milost nejvyšší, kež padne na ně!
Za všechny nemocné, kteří se mučí,
kež prosba Královny pokoře učí!

Za všechny zbloudilé, kteří jsou v tísní,
kež Pán Bůh naučí jediné písni:
Tisíckrát zdravena Maria Panna,
byla to přec vždycky jen Ona sama,

která nás chránila, když život páčil,
aby se nepřítel od domů vzdálil.
Z Lážova vyšli jsme k Matičce Boží,
kež ona slyší nás, k Bohu ať složí,
co naše srdečka ve rty nám vloží!

Malý jsem, nic nemám, bez darů přišel,
přec bych rád, Královno, bohatý vyšel,
abych moh' vyřídit v Lážově jiným,
že slovo Královny zůstane silným,
že na nás pohlédneš, že prosby slyšíš,
že Ty je, Maria, též vyslyšíš.

Hříchy své necháme u stupně trůnu,
a Ty nás, Maria, povedeš vzhůru,
vždyť my jsme z Lážova spěchali k Tobě,
abys nás chránila ve světa zlobě!“

Krásně Kája pověděl. Mladý velebný pán ho pohladil po hlavě a zeptal se: „Jak ti říkají, hošíčku?“

„Já jsem Mařík, prosím, Kája Mařík z hajnovny za Lážovem. My jsme jen hajnejch, ale pánovům je přáno, jsou moc hodní. Vzácná paní vaří ‚jarskou‘, jéje, to byste koukal, velebný pane! Ona je řídíovic, a písniček umí! A chtěl jsem prosit, peněz mám dost, jestli bych tu moh' koupit ňákou mast pro Marjánku tety šafářovic. Ne a ne běhat! Už je asi sto let v peřině.“

Velebný pán se smál. Vtom se ozvali zase muzikanti ve fialových šatech a Kája se ztratil podruhé. Protože už měl hlad, vybral si jednoho kněze – mladého, usměvavého –, zatahal ho za rukáv a ptal se upřímně: „Velebný pane, prosím vás, neviděl jste tu někde naši maminku? Já jsem, prosím, Kája Mařík, hajnejch z Lážova, ale zvostáváme až daleko v lese. Znáte, velebný pane, Zdeňu pánovic? Já ji vychovávám podle svého. Neznáte? To je škoda! Marjánku tetovic také ne? Ta je v peřině, a já ji tu chci koupit mast na nožičky, aby běhala. Ale teď zrovínka jsem se ztratil. Už podruhé. Prve mne našel náš pan farář.“

Kněz poslouchal s úsměvem a odpověděl: „Jen když víš, odkud jsi. Pojď, budeme spolu hledat vaše procesí!“

„Prosím vás, velebný pane, kdo jsou ti pání v těch filajových šatech, jak krásně hrajou? Já bych se jimi hned učil, ale náš tatínek

říká: ‚Na pána tě učit dát nemůžem, na to nemáme.‘ Ale já bych přece prosil. Třeba Zdeňka by se naučila tahat ten vozeček.“

„To jsou ministranti, hošíčku!“

„Jéje, ministranti? Já jsem taky už ministroval. Jednou bych bejval upad’ a strejček kostelníkovíc – toho taky neznáte, velebný pane? Ten pořád šňupá. Když ne on, tak jeho Apolénka. Ta mi jednou dala pohlavek, až mi v hlavě škrtila sirka.“

„Poslouchej, hošíku, tys nějaký čipera. Maminka jistě pláče, že jsi se jí ztratil!“

„Ju, pláče! Maminka zrovna bude mít radost, protože ráno řekla tatínkovi: ‚Budeš vidět, že se mi tam ten kluk ztratí!‘ A to ona bude mít radost, že to dobře předpovídala.“

Kněz se mezitím ptal sem tam, až došli k lázovskému procesí. „Už vidím maminku,“ vykřikl Kája. „Vida, našli jsme ji jako nic. Tak pěkně děkuju, rádo se stalo, a přijďte zas brzy, velebný pane!“ Poklonil se a zmizel v davu.

Mladý kněz se ještě dlouho za ním díval a tichý úsměv ležel na jeho rtech. I on byl tu kdysi s maminkou a také se ztratil. Ale v leknutí zapomněl, odkud je, a plakal a plakal. Maminka ho našla a on měl takovou radost!

„Inu, každý jsme jiný. Tenhle hoch se neztratí.“ Vzdychl při vzpomínce, že jeho už nikdy maminka nebude hledat ani čekat, vždyť se nedočkala ani jeho primice⁸!

Kája šel velice opatrně k mamince! Možná, že něco lupne. Ale maminka chytla ho za ruku a zašeptala: „Tolik jsem se modlila, abys přišel. Od nosítek nemohu jít. Dej už pozor!“

Kájovi se rozsvěttil obličej a zrovna zářil: „Maminka se tolik modlila, aby se vrátil. Vida, má ho přece moc ráda. Někdy říká: nemám tě nic ráda, zlobíš. Ale to jistě tak nemyslí. Modlila se!“ Chtělo se mu vykřiknout, čapku vyhodit, kotrmelec udělat radostí, ale nesměl.

Přecházeli ambity⁹. Kája nevěděl, kam se dřív podívat.

⁸ První mše sloužená knězem po vysvěcení. *Pozn. red.*

„Kdybych měl hlavu jako kolo u vozu, ještě by se mi tam všecko nevešlo, co bych si měl pamatovat.“ A což když viděl stříbrný oltář! Ruce sepjal, jen se díval a v duchu si řekl: „To snad ani není možné, aby to všecko bylo ze stříbra. To by musilo stát aspoň padesátku. („Padesátka“ byla u Káji pojem nejvyššího čísla). Jak jen to mohli udělat! Panečku, kdyby o tomhle pokladu věděl pan loupežník, ten by to ukrad! Kdyby tohle viděla Zdeňa! A ten velebný pán, co tam měl požehnání, chodil tam jako nic, a ti ministranti taky.“

Najednou Kája zbystřil sluch. Z kůru se ozvala sladká hra varhan a k ní se připojily hlasy ministrantů u oltáře. Zpívali svatoborské „Zdravas“. To se mu nesmírně líbilo.

Když dozpívali, skoro hlasitě si oddechl a zatáhl vedle stojící paní za sukni: „Teta, to je krása, co?“ A podíval se po ní. Hrklo v něm. To nebyla teta Čížkovic, co tu prve stála. To byla paní v klobouku, a Kájovi se trochu zaleskla očka jakoby slzami, když se jí ptal: „Prosím vás, vzácná paní, neviděla jste tu tetu Čížkovic? Zrovínka teď tu byla a už je pryč. To já jsem se asi zase ztratil!“

Paní ho vzala za ruku a vyvedla ho ven. Laskavě se ho vyptala, odkud je, a řekla: „Neboj se, však my to vaše procesí najdeme.“

Jak to řekla, zase už se Kája smál a povídal: „Naše maminka řekne: Já jsem to věděla! Kdepak s tebou někam. Nevíte, vzácná paní, jestli se už taky neztratila Terina Pachlovic? To bych tuze nerad, aby se neztratila. Ta by se potom nafukovala! Mne už našel jednou náš pan farář a jednou jeden cizí velebný pán. Prve se maminka modlila, abych přišel, ale teď už se jistě zlobí. Taky máte malé dětičky, vzácná paní?“

Ta se usmála a řekla: „Mám, hošíčku, jednu holčičku – Zdeničku – a chlapečka asi jako ty, jenže není tak zdravý jako ty.“

„Zdeničku? A to je náhoda! Pánovic mají také Zdeňu. Už ta vaše umí kotrmelce?“

⁹ Křížová chodba, postavená okolo uzavřeného klášterního dvora, často bývá zdobena freskami. *Pozn. red.*

Paní se tiše rozesmála: „Ještě ne, je jí teprve půl roku, ještě je v peřince.“

„A jéje, tak to je taky jedna chudinka. Já bych v peřině nevydržel za nic. To jste měla říct tetě Dvořákovici, aby vám raději přinesla chlapečka. Do holek nic není! Všude se derou a bojí se i šneka. To s ní budete mít soužení. Já dal jednou pánovic Zdeně do klína brouky a ona mohla hnedle dostat psotník. A ten chlapeček že není docela zdravý? Jéje, pošlete ho k nám, tam se uzdraví. U nás tráví. Tatínek říká, že je tam vzduch samý pozoun. A najdeme už naši maminku?“

„Najdeme, buď bez starosti!“ stále se usmívala paní. „Znám to tady dobře a vím, kudy poutníci chodívají. Podívej se! Za to, žes tak hovorný a upřímný, vezmi si tuhle hračku! Koupila jsem ji sice našemu Ladíkovici, ale koupím mu jinou. Řekni mamince, to že mi tě Pán Bůh v cestu poslal, jestli byste mohli našeho Ladíka vzít k vám na prázdniny, že bych byla moc ráda. Mám sice na venku příbuzné, ale bez dětí, a tam by Ladík zesmutněl ještě víc.“ Zeptala se ještě něco nějakého pána a pak řekla: „Podívej se, tyhle první červené korouhve jsou od vašeho procesí. Jdi rovně za nimi! Dám ti lístek s adresou, pár slov připišu, ať mi tatínek dopíše!“ A než se nadál, měl v jedné ruce balíček, v druhé tuhou škartku papíru, něčím potištěnou, a paní zmizela za rohem jako v pohádce.

Kája se rozběhl naznačeným směrem. Poutníci vykonávali pobožnost křížové cesty, když se zase octl u maminky. Už se neusmívala. Jen mu pošeptala: „Už jsem koupila provázek. A jak se domodlíme, přivázu si tě na něj a tak tě budu vodit. Kdybychom tu byli tři dny, tak tu nebude žádný nic jiného dělat než tě vodit k mámě. Že tě není hanba! A modli se!“

„Ju, mamince se to řekne,“ bylo Kájovi do pláče, „modli se,“ když ho chce vodit na špagátku, jako vodí medvědář medvěda. Ještě že neřekla maminka, že ho uváže za nohu, jako vodí strejček Čížkovic prasátka. Což o to, kdyby to bylo u nich v lese a maminka v legraci ho uvázala na špagátek, to by byla jiná. Ten by ji prohnal! A nakonec

by vlez' na strom a maminka by musila za ním. Ale tady, na Svaté Hoře? Ani to nemá maminka říct. Snad je to i hřích.

Byli u dvanáctého zastavení. Kája věděl, když chodil s maminkou na Skalku, že poslední je čtrnácté, a bylo mu to někdy dlouhé. Dnes by byl tolik rád, kdyby jich bylo padesátka, jen aby maminka nevytáhla špagátek. Ale bylo už i čtrnácté, poutníci se rozcházel, jen maminka ještě zůstala. Když byli už sami, sáhla do kapsy a Kája věděl, že to jde do tuhého. Vždyť by se nesměl nikde ukázat. Volali by za ním: „To je ten, co ho vodila maminka po Svaté Hoře na špagátku!“

„Maminko, maminko, prosím vás, neuvazujte mne! Já už se neztratím, prosím vás!“

Ale vtom její oči padly na balíček v jeho ruce: „Co to máš?“

„To mi dala jedna vzácná paní v klobouku, a tohle,“ podával mamince navštívenku, „vám posílá. Já jsem řekl, že by jejich Láviček moh' třeba k nám přijet.“

Vtom teta Čížkovic volala na maminku. Ta chytila Káju za ruku, na špagátek asi zapoměla.

Na lístku stálo: „Vašeho čiperného chlapce mi snad sama Panna Maria poslala do cesty. Mohli byste vzít našeho Ládíka k vám na prázdniny za nejvýhodnějších podmínek? Prosím, odepište!“

A na druhé straně bylo tištěno: „Profesor Zikmund Černý, Příbram, Pražská ulice číslo 129.“

Kája by byl hrozně rád věděl, co je v balíčku. Ale ten měla maminka a on nesměl ani pípnout, aby si nezapoměla na špagátek. Jak našli nocleh, hlavička jeho celodenními dojmy umdlená zapadla po krátké modlitbě k maminčině rameni a spal právě tak jako doma v hájovně.

43. Kája kupuje

Kája byl zvyklý, jak se ráno probudil, podívat se oknem, co dělá sluníčko. Někdy už se smálo, někdy se protahovalo, ale stromy už

vždycky byly vzhůru a plné byly třpytných kapek, to jak se ráno umývaly. Z oken hájovny krásně se dívalo do průseku.

Ale když se Kája probudil v šerém pokojíku příbramského domu, neviděl nic. Chvilí se rozmýšlel, kde je. Pak si řekl: „Tady mají dlouhou noc. Už jsem vyspalý a tady je ještě tma. Což sem sluníčko od nás ještě nedoběhlo? Anebo zaspalo? Anebo prší a sluníčko je schováno za mraky?“

Maminka už byla vzhůru.

„Kolik už je?“ šeptal Kája.

„Půl sedmé.“

Jéje, když doma maminka řekla „půl sedmé“, to už prolítal kus lesa. Podíval se oknem. Šeré vysoké domy cize se na něj dívaly. A až tam nad nimi byl jasný pruh od sluníčka. Díval se oknem na všechny strany a vrtěl hlavičkou: „Maminko, lesy tu nejsou? Já bych tu umřel jako nic. Maminko, pojďme domů!“

„Já bych tu, hochu, také nezvykla. Ale domů můžeme až s procesím. Teď půjdeme na mši svatou do kostela na Svatou Horu. My velcí přistoupíme ke stolu Páně, potom něco koupíme a už pojedeme.“

Kája si vzpomněl na svoje koruny a ztichl. A jak vyšli do probouzejících se ulic, tesknota na něj padla, div se nerozplakal: „Samé domy a cizí lidi, ani ‚dobrýtro‘ si nedají, co asi tatínek, co Zdeňa, Pěťa, králíci, Líza“ – a Kája se držel pevně maminčiny ruky a šel bez řeči. Oživil teprve po mši svaté mezi obchody, jež tam byly jeden vedle druhého.

„Tady je pánů Štulců!“ řekl hlasitě.

Maminka vybírala mezi krámy, kam by zašla. Kája prohlížel terén. Tady se rozhodně nemůže ztratit, protože vždycky se musí vrátit před chrám.

„Maminko, já se jen podívám tuhle vedle na ty hračky, ju?“

„Podívej, ale neztrať se!“

Kája tam viděl bubínek. Panečku, ten byl! Po stranách se jen leskl, paličky se nad ním usmívaly a řemínek měl k zavěšení. Ten by si hned koupil. Třeba až by hnal husy a bubnoval, ony by za ním

šlapaly jako nic. Co může stát? Kdyby už byl aspoň větší, aby věděl, na kolik si může troufat, kdyby určitě věděl, kolik má v kapse. Má hodně, to je jisté, ale musí moc kupovat. Tatínkovi, Zdeně, slečně řídících, těm tetám, co se za ně včera modlil a co mu přidaly. Ale ten bubínek by tuze rád pro sebe. Kdyby trefil na dobré lidi, třeba by usmlouval. No, Pánu Bohu poručeno! Zkusí to!

Zaklepal na dveře a vešel: „Pěkně vítám, děkuju pěkně, a co by tak stál ten bubínek?“

Ale vtom se dveře dovřely a nad nimi to zazvonilo několika jasnými zvonky tak krásně, že se musil otočit, hlavu zvednout a říci: „To je krása! To je ještě lepší než ten bubínek. Kolik pak by ta muzika stála?“

Starší paní se usmívala a ten mladý pán a slečna, co tam byli, smáli se nahlas: „To není na prodej, chlapečku, ale ten bubínek ano.“

„A to je škoda; to bych si byl koupil. Tak co doslova ten bubínek?“

Ta paní řekla: „Pět korun, chlapečku!“ A řekla to jako nic.

Kája se usmál: „Pět korun! Já jsem jen hajnejch, tolik já nedám. Chodím s maminkou na jarmark do Lážova, já se nedám ošidit. Já třeba počkám, až budete skládat, vy potom dáte rádi za jednu!“

Kupující v rozlehlém krámě se otáčeli po Kájovi, smáli se a dívali se na něj.

„Já bych toho koupil víc. Taky obrázky. Ale musíte slevit, vzácná paní!“

„Kdepak máš maminku, hošíčku?“ zeptal se ho jeden pán.

„Ta asi smlouvá tady někde vedle v krámě. Dnes už se neztratím. Včera mne jednou našel náš pan farář a potom jeden cizí velebný pán a potom jedna vzácná paní, co jejich Lávíček bude u nás v létě na vzduchu. U nás je vzduch samý pozoun. Teta kovářovic říká: ‚To je luft, toho by se moh’ najíst!‘ Ale to není pravda. Čím víc v něm lítám, tím mám větší hlad.“

Prodavači přestali nabízet zboží, kupující přestali vybírat a jen se smáli a poslouchali.

„Taky bych měl koupit něco tetě Dvořákovíc. Vy ji neznáte?“ ptal se paní.

Zavrtěla hlavou.

„Jéje, tu byste měla znát! Jen jí řekněte – přinese vám z dubčí, co budete chtít. Kdybych měl víc peněz, koupil bych jí taky takový bubínek. Třeba až by zas chtěla teta šafářovic malou holku, mohla by jen zabubnovat a holka by vylezla ze země jako nic. Ale pro malou holku si neposílejte! S tou je soužení! Ta jen brečí a každý jen říká: Chudinko malá! Holky nejsou k ničemuž. Jen se umějí nafouknout. A prosím vás, mazání neprodáváte? Moc bych potřeboval pro Marjánku šafářovic. Ne a ne chodit! Je pořád v peřině.“

Ta starší paní řekla: „Takového mazání nemáme, ale já ti poradím: Pomodli se za ni a budeš vidět, že bude za chvíli běhat! A ten bubínek – no, abys neřekl – slevím ti. Dáš čtyři.“

Kája vrtěl hlavou, ale ten pán, co se ho prve ptal, mrkl na paní a ta řekla: „Tak kolik dáš?“

„No, jednu!“

„Tak platí! A co bys ještě rád?“

„Obrázky, prosím!“ Kájův roztomilý, zdravý obličej rozzářil se nad spoustou obrázků, které mu předložili. Vybral ty nejhezčí a rozhlédl se kolem. „Takovouhle flintičku, tu bych tuze rád. Kolik pak stojí?“

„Dvanáct korun.“

„Ju,“ smál se Kája. „To bych musil peníze sbírat v lese. Podívejte,“ a přitom vyložil na pult všechny peníze, které měl v kapsičkách, „tohle smím utratit. Tak si to přepočtete a podle toho mi slevte!“

To nevěděl, že ten vysoký pán promluvil stranou několik slov s majitelkou obchodu a že jí řekl, aby mu dala všechno, co chce, že to zaplatí.

„Ty máš peněz, hochu! To si jen vybírej! A jak se jmenuješ?“

„Kája Mařík, prosím, hajnejch za Lážovem, my jsme jen chudí. Tohle jsem dostal. Pánovic mají hodně, ale je jim přáno. Ti by tu

pokoupili všechno jako nic. Pro jejich Zdeňu bych něco rád, ale ta už není jako holka, já ji vychovávám podle svého. Nechtěla nic jíst, byla jako bledule. Tak jí pánovic koupili víno, aby pila před jídlem. Já jí řekl: „Jen to pij! Bude z tebe stará Hromádková. Vínem se začne a kořalkou končí.“ Vy neznáte starou Hromádkovou? Jéje, to je škoda! Ta se napije breberky a je v příkopě jako nic. Náš tatínek říká: „V té breberce je sám rohatej schovanej.“ Proto ona tak strká těma, co jí pijou. Zdeňa to už nepila, jí teď všechno a je jako jahoda. Panečku, vzácná paní umí dělat jarskou! A co písniček umí! Je řidicovic. Náš tatínek říká, to že je už tak v krvi.“

Okruh smějících se a poslouchajících kolem Káji rostl. Trochu se zarazil a obrátil řeč.

„Tak já si koupím ten bubínek, flintu a ty obrázky. A což takového čertíka v červené škatulce, jak se víčko zdvihne a on vyskočí, to nemáte? Vojta Brabencovic to měl jednou ve škole, řekl, že je zrovínka tady odtud.“

Ne jeden, ale hromádka jich ležela před Kájou.

„Tak abysme to spočetli, ale potom půjde ještě něco dolů, ju? Když hotově platím, musíte mít náhled!“

Paní vzala tužku, udělala číry čáry přes papírek, podala jej tomu pánovi, ten na to něco připsal a prodavačka už balila stranou od pultu. Paní přepočetla peníze, něco drobných stáhla do pultu, koruny vrátila Kájovi: „Počítala jsem ti to lacino, když platíš hotově.“ A podívala se na toho vysokého pána.

Kája rychle přemýšlel: To asi ten pán tu rozhoduje, musí mu poděkovat. Obrátil se k němu: „Tak, vzácný pane, za všechno zaplať Pán Bůh a naděl stokrát víc! A kdybyste někdy přišel do Lážova, zastavte se u nás! Dovedu vás na vyhlídku, a kdybyste se takhle hodil k tomu, až bude maminka péct rozpíčky, jéje, ty by vám spadly rovnou do ledvin.“

Ten pán se tak smál, až si oči utíral, a hladil Káju po hlavě, a ještě se zeptal: „Čímpak se budeš učit, hochu?“

Ale Kája hned neodpovídal. Podíval se na hromádku korun, která před ním ležela, a zeptal se: „Jistě jsou mé?“ Pak teprve, když

i pán kývl, dal je do kapsy a odpověděl: „Já se budu učit asi panem Štulcem jako tahleta vzácná paní, ale budu prodávat také rozinky. Anebo panem Fichtlem, co...“

Ale nedořekl. Otevřely se dveře, a známý, velmi známý hlas se ozval s pozdravem, pak s otázkou: „Kájo, jsi tu?“

Kája spolkl slovo a začal nově: „Jsem tu, maminko!“

Ta se podívala kolem, viděla hlouček smějících se lidí a pochopila. Kája asi vykládal rozumy. „Promiňte,“ řekla, „chlapec je ze samoty, když přijde mezi lidi, neví, kdy s povídáním přestat. Pojd', Kájo!“

Ale už tu stála prodavačka s velkým balíkem a s úsměvem: „Tohle si mladý pán vybral a zaplatil. Prosím, paní, vezměte! Nasmáli jsme se jako ještě nikdy.“

Maminka řekla rozvážně: „To není možné za těch pár korun!“ Ale už měla balík v ruce a Kája se ukláněl, a najednou byli před krámem a maminka hned začala: „Z tebe bude mít tatínek malou radost, až mu povím, cos tu tropil!“

Ale už stál u nich ten vysoký pán a řekl: „Kdybych měl takového synka, jako máte vy, paní, denně bych Bohu děkoval. Nejsem tak šťasten. Jediný mi umřel. Kdybyste však někdy potřebovali pro něj rady a pomoci, obraťte se na mne! Líbí se mi a koupil bych si ho hned.“ Usmíval se a podal mamince také takovou tuhou škartku. Pozdravil a odešel.

Maminka přečetla, zavrtěla hlavou a řekla: „Takový pán! Máš ty, chlapče, štěstí!“

„Vidíte, maminko, ten pán by si mne hned koupil. A vy si mne nic nevážíte.“

„Kdyby to nebylo na Svaté Hoře, já bych si tě povážila hned. Tak jen běž, ať si to ten pán s tebou zkusí. Zítra by tě poslal zpátky. Koukejme se! A při tom všem jaké on si tu udělá známosti! To bude tatínek koukat!“

„A jak jste mne, maminko, našla?“

„Lehko. Přišel z toho obchodu pán a povídal, co se nasmál, že tam nějaký hoch povídá, jak vzácná paní umí dělat ‚jarskou‘. To

jsem hned věděla, že je to náš Kája. A už pospěš! Nakoupeno máš dost. To on ti beztoho ten pán na to přidal, to není možné takový balík za tvoje peníze. Teď půjdeme ke svému procesí. Terinka bude mít rozloučení a pak už půjdeme domů.“

Terinka stála před cizím knězem. Pan farář napovídal, její maminka napovíдалa, Kája na ni valil oči, ale Terina se dál než do polovičky nedostala. Potom se rozplakala.

Kája, který byl nadšen dosavadními svými úspěchy, protlačil se až před kněze, a dřív, než ho maminka mohla odtrhnout, spustil: „Vzácný pane, už se nezlobte, že to neuměla do konce. Je to jen holka, a ty nejsou k ničemu. Zvostávejte tady s Pánem Bohem. Je to tady moc hezké a lidi si člověka považují. Ta slečinka od pana Štulce mi řekla ‚mladý pane‘, ale co je to platné, když tu nemáte lesy. Já bych bez nich umřel a naše maminka taky. Za všechny jsme se pomodlili a Marjánka šafářovic bude jistě za chvíli běhat. Prosím vás, velebný pane, kdybyste viděl toho Lávička, co má u nás býti na vzduchu, tak mu řekněte, aby jen přijel. Tak s Pánem Bohem a zase brzy přijďte!“

Všichni, kteří tu stáli kolem, se usmívali a dali Kájovi po krásném obrázku, a procesí se hnulo.

Kája poodběhl stranou. Má ještě plno korun a vlastně ničeho neužil pro sebe. Viděl prve tamhle „biřtláře“ jako bývá na jarmarku, skočí si pro jeden párek. Udělal tak. Párek byl jako malina. Dal si tedy ještě jeden a zaplatil. Totiž vytáhl z kapsy hrst korun a biřtlář si vzal, co chtěl. Kája potom upaloval za procesím. Takovou dostal žízeň! V dálce shlédl dědu, stojícího u sudu s okurkami. Mohl by předběhnout a dát si jednu. Jedl je jen o skalecké pouti, a ta bába, co je tam prodávala, dala ještě vždycky napít láku. V puse ho páliło. Vzal to stranou k sudu. Předběhl procesí několik. Teď se už neztratí. To poslední je jejich. Zakousl bílé zoubky do třetí okurky, když se blížili. Maminka ho už viděla a v duchu si řekla, že by mu šla hned nasekat, co tropí. Ale Kája zčerstva dopil druhý hrneček láku, pozval toho dědu na skaleckou pouť a už byl mezi poutníky.

Jak se připletl mezi ně, řekla mu teta Čížkovic: „Maminka se po tobě sháněla, běž k ní!“

Kája nebyl ani dost málo zvědav, co mu asi maminka chtěla. Už jen si myslil, aby byl doma. A to „být doma“ zahnal i vzpomínku na velký a malý balík dosud neznámých mu věcí.

Šli bílou silnicí, vroubenou prachem pokrytými chudými švestkami a jabloněmi. Lesy tak daleko! Sluníčko prahlo. Prach poletoval a zdvíhal se před nimi, kolem a vzadu. Že si nekoupil od toho dědy hrneček s lákem!

„Teta,“ zatahal za rukáv Čížkovou, „já už dočista nemohu polykat.“

„Tak nepolykej, mlč a zpívej!“ zněla odpověď. A do předříkávané věty zapadl upřímný Kájův smích, který byl kvitován ždercem do zad: „To ti posílá maminka.“

Kája si myslil, že pro nic nevzkazoval, ale jak by se člověk nesmál: „Mlč a zpívej!“ Copak to jde? Když bude mlčet, nemůže zpívat! Teď to vidí, že pouť není legrace. Kdyby byl doma, sedne si k studánce a bude pít, co hrdlo ráčí. Konečně dostal napít vody. Měl sice chuť na „citronovku“, ale maminka řekla: „Moc hezky ti to u toho sudu slušelo! Tak zbůhdarma vyhazuješ peníze. Doma si to vyřídíme, outrato jeden! Vida, ještě by chtěl citronku! Tuhle se napijeme vody a honem do vozu! Pantáta Fichtlovic už to shání na vůz.“

„Hm,“ myslil si Kája. „Maminka řekne – outrato! A což kdyby věděla, že pozval toho dědu na skaleckou pouť?“

Ale už seděli na voze, už Otakar švihl nad koňmi, kteří měli ohromné cvrнды¹⁰ na postrojích. Vtom v Kájovi hrklo. Vždyť on taky koupil cvrнды, a jaké, pane! Svěřil je k nesení Lojzovi, aby maminka hned nehubovala, a Lojza sedí ve voze jako jahoda u cesty a cvrнды na kolenou v balíku nemá. Vyvalil na něj oči v otázce: Lojza porozuměl a pošeptal mu: „Nic se neboj! Nese je naše Frantina v tašce. Ale ta zelená a červená je moje!“

¹⁰ Květina z papíru. Pozn. red.

Jeli a zpívali. Nanka Fichtlovic spala a on v přestávce podotkl: „Ta z té pouti měla! Jak jen může někdo takhle spát!“ Vzpomínal, jestli se pomodlil za všechny známé. Vzpomínal, jak prosil Marii Pannu, aby už konečně Marjánka běhala. Tak snad to bude všechno v pořádku. Obrázky má pro ženské, cvrнды pro pány, ne, na nic nezapomněl.

44. Návrat ze Svaté Hory

Až k Malé svaté Hoře přišli jim naproti. Zdeňa hledala, volajíc „Kájo!“ A jak jí pomohl vystoupit na vůz, hned se ptala, veze-li to mazání pro Marjánku. On jí vysvětloval, až ho maminka zakřikla, aby zpívali.

Teprve doma – tatínek jim šel vstříc kus cesty – rozbalila maminka balíky, které Kája dostal. Také sdělovala tatínkovi, jaké si tam Kája udělal známosti. Ten mezitím ukryl cvrнды do skříně, jen tu nejkrásnější dal Zdeně. Kytka z papírových květů všech barev hrála do duhova, ale Zdeně se nesmírně líbila.

Maminka otevřela velký balík! Dva bubínky, dvě flintičky a věcí ještě! A Kája hned řekl: „Jedna flintička pro Zdeňu, ale ten druhý bubínek je pro tetu Dvořákovic, aby nemusila v dubčí hvízdát na malé dětičky. Zabubnuje, a malí chlapečkové hned tu budou jako nic.“ Byl tak zabrán do prohlížení obsahu balíku, že přeslechl tlumený smích rodičů. Až tatínek řekl: „Jestli za tenhle prezent od tety Dvořákovic nedostaneš napráskáno, tak už nikdá!“

„Myslíte, tatínku? Tak já jej dám raději Zdeně. Já jí chtěl posloužit, ale malý člověk někdy neví ani jak a hned je bit. Ale tohle, maminko, to je divadlo!“ křičel Kája a Zdeňa měla hubičku otevřenou a opakovala po něm: „Divadlo!“

Ano, leželo tam pěkně složené z tuhého papíru, a zvlášť byly figurky, které Kája jmenoval: „Princezna, Kašpárek, pan loupežník, rytíř, rytířka, panímáma Fichtlovic...“

Ale vtom ho maminka zlehka klepla přes rameno: „Já ti dám panímámu do toho plést!“

„No a není jí podobná? Helejte, maminko, má zrovínka takové vlasy šafránové a filajovou jupku. Počkej, Zdeňo, hned zejtra ti budu hrát! Pan řídící má také divadlo, ale figurky dřevěné a v sobotu nám vždycky chvíli hraje. Ani jsem ti to nechtěl říkat, aby ti to nebylo líto.“

Týna chválila obrázky, které dostala, ale chvátala na Zdeňu, že už je pozdě. Kája pošeptal Zdeně, že zejtra vstane brzo a kousek jí zahraje, než půjde do školy. A tak se rozešli. A když lehli a měsíční světlo vlídně se protáhlo světnicí Maříkových nezastřenými okny, pověděl měsíček větérku: „Ty leť a sluníčku pošeptej, že musí ráno záhy vstát. Kája bude hrát Zdeně divadlo, než půjde do školy!“

Zastavil se paprskem na Pěťovi, který právě se chystal k štěkotu, a řekl mu: „I tys dostal z pouti, vid’? Kája ti koupil perník. Jeho maminka ani neví, jaký kus ti donesl. Ale to pochutnání, co? Lehni a neštěkej na mne! Já ti nic neudělám.“

A Pěťa skutečně si lehl k boudě, položil hlavu na přední pracky, několikrát se ještě olízl ve vzpomínce na ten perník a bystře pozoroval, uslyší-li v tichu krásné, teplé, hluboké letní noci podezřelý šramot kroků člověka-nepřítele. Kdyby uměl mluvit, jistě by řekl: „Musím dobře hlídat! Kája mi přinesl takový kus perníku a pán mi dal v poledne skoro celý svůj oběd.“ Byla to rýžová kaše. Pěťa měl oči na stopkách, jak polykal.

Pán říkal: „Tu máš, Pěťo! Ani mi nechutná, když jsem sám.“

A maminka hajná šeptem ještě vyprávěla tatínkovi, jak Kája uměl přivítání a jak zas povídal, co neměl. Kolikrát se ztratil.

A hajný řekl: „Jen aby nám Pán Bůh na něm radostí dočkat se dal!“

45. Škrkavka a konec školního roku

Několik hodin leželo nad lesy naprosté, hluboké tajemné ticho. Lehký větřík odletěl patrně k sluníčku se vzkazem od měsíčka. Ale lidé byli ještě v nejlepším spaní dávno před východem slunce, když z tisícerych ptačích hnízd po lese začaly se ozývat hlasy. Bylo to

pozdravení, přání dobrého jitra, které letělo od hnízda k hnízdu, od stromu ke stromu, z průseku do porostu, přes paseky do vysokých větví lesa?

Byla to radost velké ptačí rodiny nad tím, že za chvíli slunce vyjde, hmyz se rozletí kolem jejich zobáčků, aby mohli posnídat?

Ne, byla to ranní modlitba lesa a jeho obyvatelů. Dřív než se rozšumí les a rozezpívá ranním větříkem, dřív než se ptáci rozletí po snídani, stromy vztyčí vrcholky, posílají ptáci svůj nejkrásnější zpěv vzhůru k svému Stvořiteli.

Když byl ptačí koncert v nejlepším, probudil se Kája. Podíval se oknem a usmál se šťastně: „Ju, tady je to jiné než v Příbrami!“ Vyskočil z postýlky, klekl a modlil se. Ale jen Bůh ví, jak byla dnes jeho modlitba roztržitá. Na stole pestřily se figurky, leskly se bubínky, zelenala se „držení“ flintiček. Protože Kája sám uznal, že dnes milého Pána Boha ranní modlitbou moc nepotěšil, dodal kajícně:

„Já to, Pane Bože, večer vynahradím. Dnes už se nezlob, prosím tě, já bych tak rád už hrál. Zdeňka také už asi čeká a já ještě musím do školy.“ Vybral dvě cvrнды, obrázky, pro Marjánku čertíka v červeném pouzderku a kohoutka. Jak se do něho fouklo, kokrhal. Dal vše do kapes a do obou rukou sebral divadélko. Naklonil se k mamince a řekl hodně nahlas. „Maminko, já nesu ty věci pánovům a zastavím se tu pro učení, až bude čas.“

Než se maminka probrala, byl už v lese. „To je krása!“ říkal si cestou. „Hajnejch děti a pánovic jsou ty nejšťastnější na světě!“

Pěťa mu skákal až k čelu a Kája ho vzal s sebou.

Pravdu měl. Zdeňka nemohla dospat. Seděla v kuchyni a pila mléko, přikusujíc už druhý krajíc. Týna trochu bručela, že jí ani dospat nedá, ale Zdeňka řekla: „To máte spát zčerstva, jak říká Kája.“

A jak Kája přišel a udělal na stole hromádky, „komu co přivezli“, už před ním stál hrnek mléka a ležel krajíc chleba, a on s chutí posnídal. Zdeňka spíchlala: „Zčerstva, Kájo, musíš do školy!“

Vcházela paní lesní a Kája hned ukázal prstem: „Vzácná paní tohle jsme vám přivezli a tuhle druhou hromádku vzácnému

pánovi. Nic si z toho nedělejte, že dostal vzácný pán cvrнду. Ty jsou než pro pány, holkám obrázky. A tohle je pro strejčka šafářovic, tohle je pro tetu a tohle pro Marjánku. Ráčeji jim to potom dát!“

Vzácná paní se usmívala: „Tak pěkně děkujem, Kájo, a víš-li, že Marjánka se už včera postavila na nožičky a udělala první krůčky?“

Kája postavil hrnek a zamyslel se: „Tak měl ten velebný pán pravdu. Já se tolik za to modlil, aby už mohla z peřiny. Zdeňo, vidíš? Jéje, vzácná paní, to jsem rád! Tak ona už bude běhat! Že jsme na tu Svatou Horu nejeli dřív! Mohla už běhat. To jsem rád! A my teď budeme hrát divadlo.“

Odnesli si věci do zahrady, Kája rozestavil papírové kulisy, když se vracel pan lesní z lesa. Paní mu hned dala cvrнду od Káji i obrázek. Pan lesní zašel za dětmi do zahrady: „Děkuji, Kájo, jsi hodný, že jsi na mne nezapomněl. Ale ,vo co‘, že přijdeš dnes pozdě do školy?“

„Ju, pozdě, vzácný pane! Až bude sluníčko tamhle nad tím modřínem, mám zrovínka čas jít. A ono není ještě ani u smrků!“

Zdeňa seděla na lavičce a volala: „Tak začni, Kájo, honem!“

Divadélko stálo na zahradním stolku. Kája chytl za drátek pana loupežníka a začal: „Já jsem pan loupežník Tydlitát! Běda tomu, kdo mi přijde v cestu! Já jsem lidožrout! Čichám, čichám člověčinu. Ha, kdo tu?“ Kája vyzdvihl loupežníka na drátku do vysoka a klapavě ho spouštěl dolů. U kulisy seděla Karkulka. „Ha,“ řekl pan loupežník, „tady je ta člověčina. Já tě sním k snídani jako nic. Připrav se na smrkolu!“ Kája nechal přihopkovat smrkolu, ta se postavila za Karkulkou. Karkulka se zdvihla, Kája ji zdvíhal tak vysoko, že jí byly najednou vidět jen nožičky, a zas už stála na jevišti. „Pane loupežníku, já už to víckrát neudělám. Jen mne nesnězte! Já vám přivedu naši babičku, snězte tu!“

Pan lesní poslouchal. Jak se díval na figurky, které Kája z výšky nechal dopadat na jeviště, a jak slyšel poslední slova Karkulky a podíval se na Zdeňu, která poslouchala skoro bez dechu, povolil srdečnému smíchu: „Kájo, tys necita! Babičku necháš panu loupežníkovi sníst?“

Ale Kája pokračoval, zdvíhaje loupežníka: „Já sním tebe, babičku nechci a dost! Sním tě jako nic.“ Opřel drátkem loupežníka o pozadí a zdvihl smrkolu v bílém zakuklení. Nechal ji poskakovat za Karkulkou a říkat: „Tvoje poslední hodina odbila. Připrav se na smrt!“ Kája přitom měnil hlas a pan lesní se smál. Náhle Kája zastavil se v řeči a řekl: „To není, prosím, vzácný pane, k smíchu, protože pan loupežník Karkulku sežere!“

Zdeňa byla napětím celá bledá. A Když Kája pokračoval, obrátila se k tatínkovi a řekla plačky: „To mne bolí břicho! Je to taková krása, a mne tolik bolí břicho! Kájo, počkej, až mi přestane!“

Kája se rozhlédl po sluníčku: „Ju, už budu musit uhánět. Na modřinu bude už sluníčko za chvíličku. Já ti to, Zdeňo, odpoledne dopovím.“

„Jéje, tatínku, to mne bolí břicho!“

„To zas bude škrkavka,“ řekl pan lesní. „Pojď, lehneš si a zahřeješ se!“

„Co zas brečíš, Zdeňo?“ ptal se Kája.

„Protože mám asi škrkavku. To bys koukal, co to je, kdybys ty ji měl!“

„Tak bych ji bacil kamenem po hlavě a bylo by to,“ řekl Kája.

Ale Zdeňa fňukala dál: „Bacil bys ji, jo, bacil! Já ji mohu bacit, abych si rozbila břicho?“

Kája už skládal divadlo a díval se po sluníčku. Předběhl Zdeňu s panem lesním a řekl to vzácné paní: „Zdeňa prý má škrkavku. Vzácná paní, já to jakživ neslyšel. Ale jen ji bacte po hlavě a bude po ní. Tohle si tu nechám, a s Pánem Bohem!“

Zaslechl ještě, že se vzácná paní ptá Týny: „Máme doma cicvárové semínko? Musíme je dát Zdeně.“

A jak utíkal, opakoval si: „Cicvárové semínko! Snad to dají škrkavce, aby se měla dobře. Jéje, kdybych nemusil do školy!“

Chytl učení, utíkal znovu, a přece přišel pozdě. Klekl na stupínek, pomodlil se a šel se omluvit: „Prosím, pane řídící, já nemoh' dřív, ona Zdeňa má škrkavku, a tuhle jsem přines' něco ze Svaté Hory.“

Pan řídící už se jen usmál a Kája seděl v lavici, maje myšlenky všude jinde než ve škole.

Jak odpoledne přišel ze školy, čekala na něj Týna: „Máš, Kájo, hned jít k nám! Vzácná paní chce, aby Zdeňka jedla cicvárové semínko, a ona nechce, až co ty řekneš. Pan doktor to také poručil a teplé obklady na břicho, ale Zdeňka volá než tebe.“

Kája uklidil učení a běžel napřed. Zdeňka plakala: „Kájo, to je bolest!“

„Tak ti, Zdeničko, dá maminka teplý obkladek a potom budem spolu jíst cicvárové semínko.“

Zdeňka si nechala dát obklad, ale dřív než Kája se odhodlal vzít to semínko, zašel do kuchyně: „Vzácná paní, já to taky budu užívat, ale prosím pěkně, kde ta škrkavka je a co vlastně je? Bacil bych to po hlavě a byl by pokoj.“

„To je cizopasník, Kájo, uvnitř těla se usadí a kouše tam. Jak sní Zdeňka pár cicvárových semínek, vyjde, bude pokoj.“

„Ju, tak já teda jich taky pár sním, ale to je jistý, že potom taky dostanu škrkavku.“

„Nedostaneš, Kájo! Bůh ti bude žehnat za to, že jsi Zdeně od bolesti pomohl.“

„Ju, žehnat! Jen abych potom nedostal bolení já. Ale už teda jdu!“

A tak se stalo, že Zdeňka i Kája jedli spolu cicvárové semínko. Potom zavolala Týna Káju do pokoje a dala mu dobrou svačinu. Za hodnou chvíli ještě se vrátila a řekla: „Tak pojd'! Zdenička už má pokoj!“

Na stole stálo divadélko a Kája pokračoval, co ráno nedořekl.

Dny letěly jako voda, Kája by řekl „jako nic“, že přišel konec školního roku.

Kája přinesl zprávu seshora až dolů stejnou, samé jedničky – a podotkl k tomu: „Samé čárky tam jsou, ale to je jedno. Jen když už jsou prázdniny.“

To bylo posledního června. A té noci spal Kája znamenitě. Sluníčko už dávno vyhřívalo hájovnu, když se probudil. První jeho

pohled platil židli u jeho postýlky. Nebyla tam brašna s učením. Stará vybledlá bunda tam ležela a nikdo už nebyl doma.

Protáhl se blahostně: „To je radost, že je pokoj s tou školou!“

Konec prvního dílu.

Felix Háj
Školák Kája Mařík 1

Edice E-knihovna
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 2. 12. 2016

ISBN 978-80-7532-367-5 (pdf)